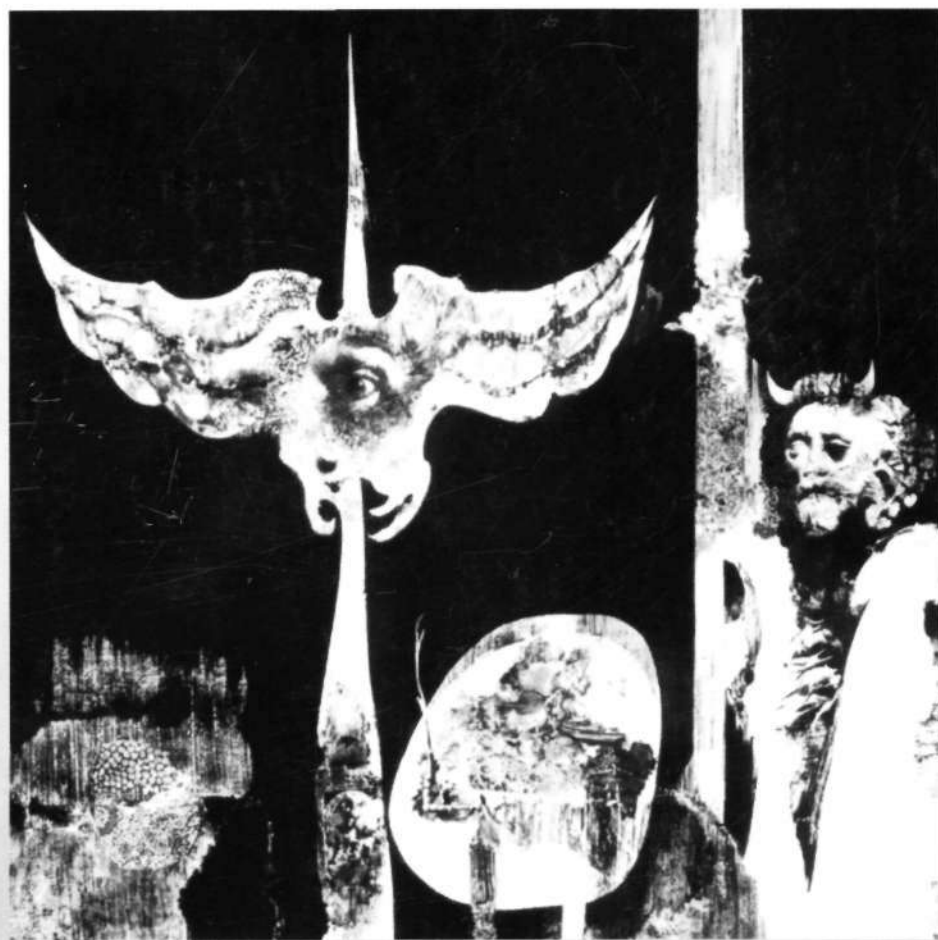

PANNON LÁTKÖZ

Kulturális folyóirat

1998

4.

JÚLIUS
AUGUSZTUS

PANNON LAKKÖK

Kulturális folyóirat

3. évfolyam, 4. szám.

1998. JÚLIUS-AUGUSZTUS

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Bogár Imre (Zalaegerszeg),
Kiss Gábor (Zalaegerszeg), dr. Müller Róbert (Keszthely),
Papp Ferenc (Nagykanizsa), dr. Szántó Endre (Hévíz), Vajda László (elnök)

SZERKESZTŐSÉG

PÉK PÁL

főszerkesztő

BORBÁS GYÖRGY
HORVÁTH KRISZTINA

TAR FERENC
szerkesztők

MUNKATÁRSÁK

Cserba Júlia (Párizs), Kardos Ferenc (Nagykanizsa)

PÉNTÉK IMRE
főmunkatárs

TÁNCZOS KATALIN

kiadói titkár

Folyóiratunkat Erdei András és Szekeres Emil képeivel illusztráltuk.

A címlapon és a műmellékleten Szekeres Emil képei láthatók.

Készült a Nemzeti Kulturális Alap, Zala megye, Hévíz,
Keszthely, Nagykanizsa és Zalaegerszeg önkormányzatának támogatásával.

ISSN 1219-6886

Megjelenik kéthavonta.

Kiadja a Zalai Írók Egyesülete. Elnök: Orsós Jakab • Felelős kiadó: Lackner László • Gazdasági vezető: Puplics Gézi

Szerkesztőségi levélcím: Pék Pál 8800 Nagykanizsa, Ady Endre u. 12/B. Telefon: 93/314-460

Előfizethető csekkel a Zalavölgye Takarékszövetkezet, Zalaegerszeg, 755-00258-10809415 sz. számláján.

A lap megrendelhető a ZALATOURL címen: 8900 Zalaegerszeg, Kovács Károly tér 1. Tel./fax: 92/311-469

Az egyes számok ára 120,-Ft. Előfizetési díj egy évre: 420,-Ft.

Címlapterv: Euromanager Kft. Zalaegerszeg

Nyomdai előkészítés és tördelés: Szárny grafika Nagykanizsa

Nyomdai munkák:

TARTALOM

SZÉPIRODALOM

Vitéz György: Nosztalgia (verspróza).....	3
Tarnai László: Egészben lobbanó (vers).....	4
Nászta Katalin: Földszagú, Remény (versek).....	6
Ács Jenő: Kinek látása tengerig terel, Talán szívének udvarol a tenger (versek).....	7
Kálnay Adél: Szemben a sötéttel (novella).....	8
Fa Ede: Végletek (vers).....	11
Cséve Anna: „Halálhörgés a pusztában” (tanulmány).....	12
Karay Lajos: Horgász (vers).....	17
Nagy Gáspár: A felejtés ellen (tanulmány).....	18
Szegedi Kovács György: Életnek lehelletét (vers).....	20
Károly György: Lapátolás, Napló (versek).....	22
Kotász Zoltán: Dr. K. monológja (verspróza).....	23
Sarusi Mihály: Don, ki hódít (novella).....	24
Bayer Béla: Így utólag (vers).....	21
Kondákor Gyöngyi: Anyám (vers).....	21
Pósa Zoltán: Gólyaavatás '67 (regényrészlet).....	25
Lőrincz Lajos: Túl a szörnyű semmin (vers).....	27
Váczy Jépoint Tamás: Egy idegenvezető magánélete (regény, 4. rész).....	28

SZÉLRÓZSA

Radu Tuculescu: Találd ki, hova megy a busz (Szlafkay Attila fordítása).....	32
Janez Juvan: A reggel, Június (Kerék Imre fordításai).....	32
Dubravka Ugresic: A folyam-regény forszírozása.....	32
Nino Nikolov: Közelség, Szenvedélyek, Haza (Czigány György fordításai).....	33
Szymborska, Wistawa: Semmi kétszer (Cséby Géza fordítása).....	34
Kesik, Stanislaw: Eltékozolt ajándék, Benned.....	35
Zdun, Slawomir: Már nem tudom.....	35
Radu Tuculescu: Turisztikai látványosságok (Szlafkay Attila fordítása).....	35
Laczkó András: Vázlat Karol Wlahovskyról.....	36

Tar Ferenc beszélget Sipos Gyulával.....	38
--	----

FIATALOK

Bányai Tibor Márk, Horváth Péter, Kele Attila, Keresztesi Tímea, Kiss Gábor és Orbán Szilárd írásai.....	40
Lackner László: Négy lábú pulyka (dráma).....	44
Mócsi Ferenc: Van kiérdemelt (vers).....	71

TESTVÉRMŰZSÁK

Gábor Jenő: Munkásszínjátékok Nagykanizsán.....	72
Matyikó Sebestyén József: Ismeretlen Csokonai-arckép Kaposváron.....	76
Szekeress Emil művészete (Rideg Gábor-Deregi László).....	78

HONISMERET

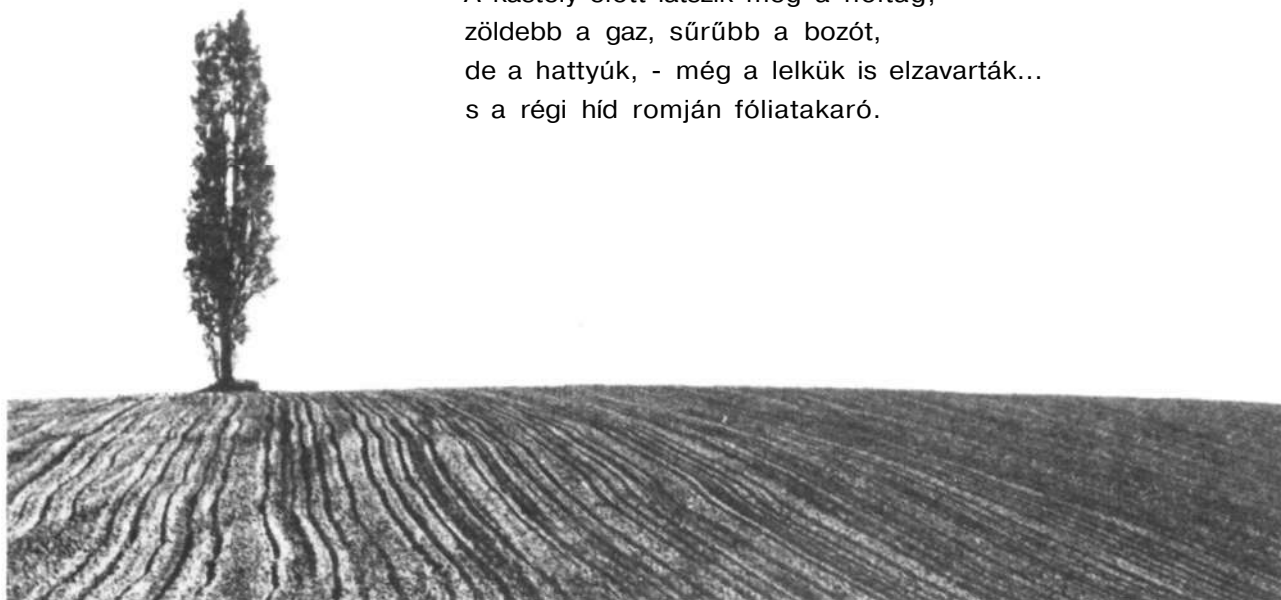
A sömmerdai emlékkönyv (Horváth Krisztina).....	80
---	----

SZEMLE

Závada Pál: Jadviga párnája (Kelemen Zoltán).....	89
Pósa Zoltán: Menekülés négy sávon, Pürroszi győzelmek (Koppány Zsolt).....	91
Turczi István: Hosszú versek éjszakája (Medveczky Szilvia).....	92
Sarusi Mihály: Szökőélet (Czupi Gyula).....	94
Benyó Judit: Vágta a mezőn (Csűrös Miklós).....	95
Egerszegi múzsa (Ács József).....	95
Lenhardtné Bertalan Emma: A történelem sodrában (László József).....	96
Boldog, aki énekel (Kocsis Katalin).....	97

Vitéz György
NOSZTALGIA

Itt született apám. Dédapám
itt árult bort. Nagypám itt esett a kútba,
mint a család sok cirádás terve.
Én ritkán jártam erre; (utoljára negyvenkilencben)
egy fiatal káplánra emlékszem homályosan
aki az *uraságoktól levetett lányoktól* óvott
s kockás inget viselt reverenda helyett.
(Ezt akkoriban szokatlannak véltük.)
És volt a holtágakra szabdalt Zala.
Emiatt pontyot, amott harcsát lehetett benne fogni,
s a vízimalom kerekétől kicsit lejjebb
keszeget, kárászt, menyhalat, sügért.
Sürgölődő nagynénik, mosolygós kuzinok,
augusztus, dinnye, szőlő, szilvásgombóc.
Pannon idill; -
egy családtörténet kezdete a tévén:
pasztellzöldek, sárga, piros virágfolt,
az ég mindent elálmosító kékje.
De kívül, a változásban érdesült világ
üvöltésre tátotta farkastorkát
s amint fölléptem az ámbitusra
ott ült a fogak tornácán az ördög.
Most itt állok, ahol a kis malomtó volt,
de nincsen víz, nincs locsogó kerék,
odébb tölték a folyót; nyílegyenes árok,
benne zavaros hab: tereptrágya, öntözőcsatorna.
A kastély előtt látszik még a holtág;
zöldebb a gaz, sűrűbb a bozót,
de a hattyúk, - még a lelkük is elzavarták...
s a régi híd romján fóliatakaró.

Hol néhai borissza rokonom orvosolt,
 a régi rendelőtől egy kőhajításnyira
 Roland McDonald mulattatja az ifjúságot
 s dübörög a századvégi forgalom,
 a gépek tárcsás-tengelyes kiegyezése
 közel Deák földjéhez.
 Szívemnek nagyot kéne dobbannia,
 a viszontlátás könnyeit esetleg
 elmázolni az arcon,
 de nem.
 Ez holdbéli táj. Párhuzamos valóság.
 Hiányoznak az ismerős tárgyak és jelek.
 Mintha mágneses viharban forogna ez a belső,
 eddig érzékeny és megbízható iránytű,
 és hirtelen: *You can't go home again**. Hiába
 vagy itthon, nem mehetsz többé haza.

*Thomas Wolfe híres regényének címe
 Zalaszentgrót-Montreál
 1997-június-november

Tarnai László

EGÉSZBEN LOBBANÓ

Most is
 milyen csonka a Hold
 Egészét nem mutatja
 rejtőzik előlünk
 arcát bújtatva
 fehér felhő
 gyász-lepedőbe
 Lépj elő
 andezit ruhádban Ady Endre
 Ne a kalapodba tűzött
 hervadt vadrózsával
 de szelíd-gesztenye arcodba
 csiszolt láng-szemeiddel

Lásd
könyörgésed imád
vad kirohanásod
mély csönd és vaklárma
nyomja
Nem ezt
még mindig nem ezt
álmodtad meg Ady Endre
Kockakabátod
vadrózsás kalapod
lököl félre

Öltözz újra
gyönyörű-gyöngyfehérbe
a szűztisztán indulóba
Rántsd le
a rút-csonka Holdról
a csúf viharfelhőt
Gyújts egészben lobbanó
lángot végre

Szekeres Emil • Történet

Nászta Katalin
FÖLDSZAGÚ

micsoda fényes attitűdök
mondta Rosenberg
és leült a medence földjére
látod körben a rózsák
sorfalat állnak
s a kihagyásos ijedelmek
sem merednek úgy
mint régen

micsoda délután
sóhajtott aztán
s lehajoltában nyugtázta a napot
bár az még pirosan vijjogott

alkonyodott

függőleges szárnyakon jött az este
lezuhan
maga alá térdepeltette
a várost

látomás volt kétségtelen
Rimbaud is velünk volt
sóhajtoztunk hát közszelemlén;
látod a csillagot?
már rég nincs - csak a fénye

üzenetébe burkolózva
ültünk tovább
a medence melegében
szikáron
vágyaink elsimultak a földdel
már nem is vagyok - mondtam

míg állt fölöttünk az est
és hallgatott
szemlesütve hófehéren

REMÉNY

szerelmes nyarak szövőszéke
ver a szíve a földnek
és élnek az álmok
állnak a házak

penészvirágot foltoz
foszló világban gyűrűzik a föld

*szerelmes Istenünk
add meg nekünk
itthonmaradt árváknak
a házunk!*

*házam házadra hazái nyisson
szülőföldünk legyen otthon
itthon is*

zuhanó kövek közt - fülem a földön
horzsolt halántékkal - szemem az égen
vérző napkeltében - egy lélegzetbe
imádkozik az Isten

Ács Jenő

KINEK LÁTÁSA TENGERIG TEREL

Keze, teremő karja, íme, örök
sugár, amely ránk szögezve függ;
lehelletünk évszakba burkolózik,
és ha fölnezünk: mindig reszketünk.

Haragja, ó, a könnyes nyári villám,
ami, ha sújt, oly izzón fölemel;
ki tud mutatni kora esti arcot,
kinek látása tengorig terel?

És ősz szakad mindnyájunk két szemére,
zuhan reánk a lágy, fölső haza;
ki térden várja az örök suhintást,
felhajnallik a bukó homloka.

Ács Jenő

TALÁN SZÍVÉNEK UDVAROL A TENGER?

Talán szívének udvarol a tenger,
s lélegzetének mestere a szél?
s ha április színjátékán átnéz,
csöndbe robban száján a beszéd.

Milyen anyagból készülsz vereség,
testre és lélekre ki szab téged?
ki napba vágyik, nem vesz más irányt,
csak vére rajzol rettentő térképet.

Mint a bölényt s más nagyvadat,
egyenként kerítik s ejtik el a férfit;
s jöhet hajnal vagy ritka délután,
óceán-szeme örökre kivérzik.

Kálnay Adél

SZEMBEN A SÖTÉTTTEL

ELŐSZÓ

A gyerekek úgy hívták, Gézuka, és ebben szánalom is volt, meg gúny is. Mégis, ők legalább hívták valahogy, és ez biztosan jól esett Gézukának. Többször láttam jelét mennyire hálás érte, szolgál ezért a becézésért, szolgál, mint egy igazi szolga, már amilyennek az igazi szolgálókat gondoljuk persze, olyan, aki annak született, aki egyáltalán nem gondolja, hogy lehetne más is, aki ha gondolkozik a sorsáról, azt gondolja, nem lehet másként, csak így.

Azt persze talán sosem tudjuk meg, miket gondolt az életéről Gézuka, mert nem vagyunk abban a helyzetben, hogy meghallgassuk őt. Ugyanis egy másik világban él, ott az árnyékos oldalon, ahová nekünk még a legnagyobb meleg elől sem jut eszünkbe menekülni, mert nagyon jól tudjuk, hogy nem hűs ott a levegő, hanem dohos, üresség van és rossz szagok, elhanyagoltság és betegség szagok, szakadt ruhák és függönyök, recsegő ágyak és billegő székek, gyereksírás és sóhajok. Nem, mi nem vágyunk oda, megborzongunk tőle, mert tudjuk a nevét. Szegénység a neve és akkor is megijeszt, ha filmen látjuk, vagy nagyanyáink mesélnék róla. Ilyenkor örülünk, hogy nekünk nincs részünk benne. Néha azt gondoljuk, a szegények maguk is okai szegénységüknek, ám mégsem támad ettől jobb kedvünk, mert nem tudjuk, hogyan viszonyuljunk hozzájuk, a szegényekhez, mit gondoljunk róluk, mit segítsünk, illetve gondoljunk-e, vagy segítsünk-e egyáltalán valamit is róluk, nekik?

Zavartak leszünk végül, vagy elutasítók, vagy lelkesen segíteni buzdulók, s hamar megtorpanók, merthogy nem könnyű a szegényekkel; kiszámíthatatlanok; konokok és bizalmatlanok. S nekünk bizony van más, egyéb dolgunk is, élni kell, meg kell küzdenünk ezer gonddal, bajjal, talpon kell maradnunk és tartalékokat kell képeznünk, hogy szilárdan vethessük meg lábunkat itt a napos oldalon. Gyökeret kell eresztelnünk, hogy ne jöhessen olyan szélvihar, amelyik átgörgethet abba a másik világba, ahol Gézukákéik élnek a maguk keserves életét.

ÁCS JENŐ ÉS KÁLNAY ADÉL ÍRÁSA

TÖRTÉNET

ELSŐ

A mikor Gézukát megláttam hideg ősz volt, barátságtalan permet szitált, nem lehetett tudni eső, vagy hó ké-szül, vagy csupán a köd akarja magát megszüntetni ilyen bosszantó módon. Rosszkedvűen sétálgattam le-föl a néhány méternyi járdaszakaszon, elbújni lett volna leginkább kedvem, jó meleg plédbe burkolózni egy melegfényű lámpa alatt olvasgatni, vagy csak úgy lehunyt szemmel úszkálni álom és ébrenlét között. Ehelyett a telefonra vártam már jó ideje, ráadásul kellemetlen beszélgetésre számítva. Fáztam és éhes is voltam, nem volt időm aznap szinte semmire, állva kaptam be pár falatot, valami csirkés szendvicset, néhány kávé lötyögött még bennem, leginkább szívemet lötyögtetve. A hölgy a fülkében nemrég vette elő a második kártyáját, beszéd közben a fogaival tépte le róla a védőfóliát és olyan nyugalommal nézett ki rám, mintha fa volnék, vagy postaláda. Biztos voltam benne, fel sem tételezi rólam, hogy a telefonra várnék, hogy illet mernék tenni. Nekidöntötte a hátát a fülkeajtónak, lábát otthonosan egy támasztékra tette, s így kényelmesen elhelyezkedve kezdte meg újabb százhusz egységnyi mondanivalóját az élet megannyi fontos dolgáról. Ekkor határoztam el, megnyújtom sétáló területemet, mert kezdtem magam ketrec-be zárt vadnak érezni, akinek egyre vadabb indulatai vannak. Az új távolság a ház sarkáig, majd visszafelé a szemetes konténerig jelöltetett ki, közben arra is figyelnem kellett, a nagyobb távolság bejárása alatt is egyértelművé tegyem, hogy a telefonra várok itten, lankadatlan, bár már kissé gyengülő kitarással. Sötétedett, egész pontosan a szürkületnek az a pillanata, amelyik egybemos mindent, igen ez a pillanat következett, amikor a konténerhez értem, s a mocorgástól riadtan hátraszökkenem. Arra gondoltam rögtön, ez nem lehet macska, hanem valami nagyobb testű állat, ami így kotor odabent, s akkor megjelent egy árnyék, mert olyan volt csak éppen, nem mint valami, hanem mint valaminek az árnya, s ez az árny evett! Ide-oda dülöngélve ahogy a szemétkupac süllyedt alatta, egyensúlyát tartva marokra fogott egy ismeretlen dolgot a kezében, s nagyokat harapott belőle. Döbbsenten meregettem a szemem, abban reménykedtem, nem látok jól, aztán amikor már nem lehetek kétségeim, rettenetes zavart éreztem, olyat látok, amit nem lenne szabad, már az arcom is égett a szégyentől, pedig a gyerek nem látott engem, vagy ha látott is, nem számítottam, csak az evés érdekelte, meg hogy egyensúlyban maradjon. Nagy csattanásra eszméltem, a hölgy végre elhagyta a fülkét és büszke tartással elsuhant mellettem. Odaintett, mint jó ismerősnek, na mehetsz már, vagy nem is sürgős, ez volt a tekintetében. Ám nekem már nem volt kedvem telefonálni. Gyere ki abból a szemétből, szoltam rá a gyerekekre, s furcsán idegenül csengett a hangom. Az árnyék mintha csak most venné észre a világot, összerendezte, s olyan gyorsan, ahogy csak ijedtében képes mozdulni az ember átvette lábát a konténer száján és már kint is volt. Megbicsaklott a lába, féltérdre esett, de már pattant is föl, inalt a tér másik végébe, a jótékony sötétbe. Álltam szemben ezzel a sötéttel és tudtam, hogy onnan most les engem ő is, de azt is tudtam, ha elindulnék felé, kifutna a világból. Hát nem mozdultam, csak kiáltoztam bele a sötétbe, ha éhes vagy, gyere ide, ne félj, adjak pénzt, vagy megettesselek, ilyeneket, s közben egyre kényelmetlenebbül éreztem magam. Kinyílt egy-két ablak, s be kellett látnom, hogy viselkedésem furcsának tűnhet, abbahagytam hát a kiáltozást, de a csend még visszásabb lett. Tehetetlenül és nyomorultul éreztem magam, úgy oldalogtam haza, mint akit alaposan helybenhagytak. Így ismertem meg Gézukát.

MÁSODIK

Ettől kezdve rendszeresen látom, s lassan megtudok róla sok mindent, figyelem is, de nagyon tapintatosan. Nem szeretném, ha közös szegényünkre kénytelen lenne emlékezni. Megismerem Gézuka családját is, nem lehet őket nem látni, hallani. Kiderül, hogy nemrég költöztek be a szomszéd lépcsőházba, egy egybenülő kétszobás lakásba heten, de az is jól látszik, hogy mindjárt jön a nyolcadik. Néhány hónap elteltével mindenki tud róluk valamit. Nem dolgoznak sehol, nem tudnak, vagy nem akarnak, de még otthon sem. Az ablakban lógnak, mármint a felnőttek és cigarettáznak. A gyerekek folyton sírnak, azt hallani a nyitott ablakon át, főleg a konyhain, mert az télen, nyáron kitérve, mintha a teret szeretnék így megnövelni a bentlakók. Néha még éjszaka is felhasítja a csendet egy-egy kiáltás, az anyád szentségit, aludj már! S ez még a legenyhébb azok közül a kifejezések közül, melyeket a szülők, főleg az anya szór a kicsikre. Nem fizetik a bért, miből is, s nem fizetik a gyerekek után az óvodát, de vásárnaponként együtt vonulnak mindnyájan a közeli cukrászdába. Nagy adag fagy van a gyerekeknél, s még otthonra is csomagoltatnak süteményt. Mindnyájan, mondom, pedig nem igaz, Gézuka sosincs velük, s nehogy azt higgye valaki, hogy a csomagolt sütit neki szánják. Azt állítólag a délutáni pihenő alatt az anya majszolja el, míg a gyerekek alusznak. Amúgy senkit nem bántanak, legföljebb, ha gyerekei védelmében kénytelen az asszony időnként lero-hanni a térre és pofonokkal fenyegetni a komisz kölyköket, akik mindig belekötnek az övéibe. Soha nem engedtem bántani a gyerekeimet, kiáltja villogó szemmel és úgy néz szét, hogy a téren ülőknek összerándul a gyomruk. Nem sokkal később hallani, hogyan csattogtatja sorban a fakanalat a csupasz kis fenekeken, ki tudja miért. Úgy tűnik mégis jó nekik, legalább is jobb, mint Gézukának, foglalkoznak velük, megtörlik az orrukat ha sírnak, fagyit kapnak, vagy fenekelest, rájuk kiabálnak, és időnként új ruhát vesznek nekik. Gézuka azonban mintha nem létezne számukra.

HARMADIK

Gézuka kinőtt ruhában, szakadt cipőben koszos táskával iramodik reggelente az iskolába. A lépcsőházukra látok az ablakomból, rendszerint az első kávémat iszom éppen. Gézuka szétnéz és szinte azonnal talál valakit, akik arra tartanak, amerre ő. Ilyenkor int nekik, utánuk fut, vagy bevárja őket, van abban valami szívszorító, ahogy azonnal hozzájuk igazítja a lépteit, ha kell lemegy a járdáról, vagy átgázol a pocsolján, s a gyerekek azt mondják neki, heló, Gézuka, és folytatják ott, ahol tartottak. Nem örülnek meg neki, de nem zavarja őket, s Gézuka egész tartásán látszik, hogy teljesen boldog. Mintha tartozna valahová. A tanítónő, aki még alsóban tanította Gézukát itt lakik a szomszédban. Okos kisfiú, mondja, csak nagyon félnék, azt sem meri, amit tud. Küldtük sakkozni, mert a kolléga szerint született tehetség, de a szülei nem engedték, pedig egész küldöttség érkezett hozzájuk ezügyben. Nem tudjuk, mi lesz vele, tárja szét a karját a tanítónő, s elhiszem neki, tényleg, mintha nem lenne mit tenni. Kérdezem, ott eszik-e az iskolában. Tavaly még napközis volt, most nem tudom, volt valami cirkusz a befizetés körül... Azt mondom a tanítónőnek, hogy szerintem éheznek ez a gyerek. Az lehet, bólint rá, lassan tizenhárom éves lesz, s az ötödikesek között is kicsinek látszik. Sokáig hümmögetünk.

NEGYEDIK

Szünidőben, hétvégén elsőnek penderül le a térre, aztán ott ténfereg egész nap. Néha a kicsikkel játszik, aztán áll az unatkozó nagyokhoz, hallgatja őket, elfut nekik a boltba kóláért, sörért, a bokrok alatt üres üvegeket keres. Este, mindig sötét van már, mire elindul fölfelé. Behúzott nyakkal úgy surran be a házba, mint egy bűnös egérke, aki minél hamarabb túl akar lenni az egérfogón. Figyelem, hogy ér oda az ajtajukhoz. Egy pillanatig mindig megáll, befelé hallgatózik. Hol az istenbe voltál, csattan fel szinte azonnal az asszony rekedt hangja, na takarodj akkor befelé, nincs vacsora! És én egyáltalán nem értem már Gézukát, hisz másnap és legközelebb megint későn megy föl, pedig tudhatná... Arra gondolok egyszer csak rémülten, lehet, hogy ez a gyerek már nem is akar élni? S ettől kezdve rendszeresen szorítja valami a szívem, ha látom. Párszor megpróbálok segíteni neki, adni valamit, csak úgy hanyagul, nehogy nagyon meg kelljen köszönnie.

ÖTÖDIK

Aztán egyszer csak nem látom Gézukát. Napok, hetek telnek el, megkérdezem a testvéreit, azok meg a vállukat vonogatják. Végül a tanítónőtől tudom meg, kórházban van Pesten a kisfiú, nem tudja visszatartani a széket, most vizsgálják, mi a baj. Eltelik vagy két hónap, mire újra a téren kóvályog. Ha lehet még soványabb, sápadtabb lett. Én is kezdtem magam egyre rosszabbul érezni. Egyedül élek, viszonylagos nyugalomban. Sorsom úgy hozta, hogy nem kellett soha senkiről gondoskodnom és én sem szorultam rá senkire. Gondok, indulatok nélkül éltem. S most itt van ez a gyerek, s nap mint nap kénytelen vagyok átélni a tehetetlenség kínját. Olyan tükröt tart elém az élet Gézuka lényével, amely tükrörbe nem lehet szégyen nélkül belenézni. Nehezen alszom el mostanában, s nincsenek szép álmaim.

HATODIK

Végül egy égető tűző nyári napon megoldódn látszik a problémám. Már napok óta beszélük, hogy a nagy lakbérhátralék miatt kilakoltatják a családot. Viszonylag jól járnak, mert nem kerülnek az utcára. Egy közeli faluban kapnak egy üres kétszobás házat, ami eléggé lelakott ugyan, de szép nagy kertje van, termő fákkal. A teherautó dél körül érkezik, jön egy hivatalos ember, meg néhány rendőr, hogy minden simán menjen. A család nem tiltakozik, de nem is vesz részt a költözésben. Lent állnak a teherautó mellett, a férfi csipőre tett kézzel, az asszony a gyerekekkel. A kicsik néha rákezdenek a sírásra, aztán abbahagyják. Gézuka azonban segít. Szolgáltatékészen pakol, adogat, beszélget a rendőrökkel. Alig valamivel több, mint egy óra alatt készen van minden, s a teherautón, mint ha semmi nem lenne. A család felkapaszkodik a bútorok közé, a gyerekek felélénkülnek, úgy ráncigálja őket az apjuk az autó széléről. Gézukát keresem, remélem szétnéz még utoljára a téren, de nem. A sofőrhez kapaszkodik fel, elégedetten ül a nagy ablakban, előre mutogat valamit, talán, hogy merre lehet innen kimenni, aztán lassan megindul az autó.

UTÓSZÓ

Igen, határozottan jobb így, nem látni őket, nem látni Gézukát. Elmentek s elvették magukkal azt a kényelmetlen érzést, valahová, ahová már nem látok el. Ám az első döbbsent pillanatot örökre itt hagyták nálam. Azt a kis árnyéklényt, akinek szemevillanását meg kellett látnom az őszi szürkületben.

Fa Ede
VÉGLETEK

legvonzóbb benned a végletre véglet!
S hogy így ellentmondasz jobb és rossz felednek.
sosincs unalom, sebzél gyógyítsz: éltetsz.
világ? küzdőtér, (másként sose teljes).
zamatát is csak úgy érzem a csendnek
ha zaj múlt el. (tán ezt kerestem benned?)
együtt rombolok percnyi szélvészeddel
hogy mindent jobban helyére tehessek.
aztán te vagy a tusák ellentéte:
tapintat, jóság, (legjobb, legszerényebb.)
s mire látszatnál többé érne bennem
a kép: FÖLFORGAT MINDENT A SZESZÉLYED...

Szekeres Emil • Előérzet

Cséve Anna
**„HALÁLHÖRGÉS
 A PUSZTÁBAN”**

A Barbárok keletkezéstörténetéhez¹

Írásom címét a *07 magazin* 1996. decemberi számának gyilkossági rovatából vettem, amelyben drámai híradást olvashatunk. Három magánakvaló, marcona juhász agyonvert egy ismeretlen csavargót, mivel az idilli magányukat kéregetésével megzavarta. Idézem a *07 magazin* cikkíróját: „Amikor a több sebből vérző, a földön fetrengő, összevert, megrugdosott, megszurkált férfi már nem tudott magáról, védekezni pedig jó ideje már sem ereje, sem mersze nem volt, akkor a juhászok a három pulit is ráuszították... A véres és kegyetlen esemény végén mindenki visszavonult saját hajlékába, mintha mi sem történt volna. A három férfi másnap reggel ugyanúgy kihajtotta az állatokat a legelőre és végezték dolgukat. Minden nap volt közülük, aki megnézte az élettelen holttestet.”²

Miközben a túlzóan naturalista, irodalmias felhang mögött ráérzünk a fájdalmas valóságra, Móricz Zsigmond *Barbárok* című novellája jut eszünkbe.

„Az ősi magyar pusztának megvannak a maga szabályai, amit évszázadokon keresztül, apáról-fiúra sajátítanak el az itt élő emberek. E sajátos világban nem szokás sokat beszélni... A pusztai embert inkább tettei jellemzik, mintsem szónoklatai... A törvényeket itt másképp értelmezik és másként élik” írja a rendőrségi tudósító, kinek magyarázó szavai szépen rímelnek Péter László forráskutatásainak következő summázó megállapítására: „Nevezetesen a pásztoréletben előforduló gyilkosságok - az életformából következő azonossággal - így, illetéknéppen szoktak megégni.”³ Azt hiszem Bálint György Barbárokról írt kritikusi megjegyzésének⁴ parafraziséval foglalhatnánk össze a tanulságot: vagyis ha egy Mars-lakó vagy egy német szociálpszichológus elolvassná, akkor megismerné belőle a magyar lényegét.

*

Mielőtt az Ercsi melletti Kispusztán esett gyilkosság leírását „olcsó valóságfestése” miatt elmarasztalnánk, nézzük meg, mi újság a csobori pusztán! Valóságos földrajzi helységet jelöl-e az Alföldön, vagy színpadkép, görbén búsuló vadkörtefával a háttérben?

A döntésben az 1931. április 12-én megjelent *Barbárok*⁵ értő olvasói is ingadoztak. Kosztolányi az esetet látja benne: „Miről van itt szó? A csobori pusztán két juhász agyonver egy harmadikat, Bodrit, aztán a fiát is, mindkettőjüket egy gödörbe temetik, elhajtják háromszáz birkáját, két szamarát, az asszony tíz nap múlva keresni indul az urát, keresi egész nyáron, ősszel, télen, végre tavasszal a puli kikaparja a gödröt s az egyik gyilkos, akit közben különböző lopások és gyilkosságok miatt már letartóztattak, bevallja bűnét. Ennyi a meztelen

mese-váz. Egy eset ez, a véletlen szeszélyével színezve, napihír, vértől csöpögő rendőri tudósítás valamelyik lármás újságban.”⁶

Mégis, Móricz kezében a történet biblikus archetípusa nemesedik, egyszerűen megszépül. Kosztolányi lelkendezik a gyönyörűségtől olvasása közben: „A pusztát hallucinál. [...] Most egy új vízió: az áldozat, a juhász. [...] Végül a leglázásabb vízió: a veres juhász. [...] Milyen szép az, hogy a haja nemigen látszott, milyen izgató és valószerű. [...] Egy kóró: vízió. Egy vadkörtefa: vízió. [...] Régóta vizsgáljuk, forgatjuk jobbra-balra ezt az elbeszélgetést, latolgatjuk egészben, nézegetjük mondatait, sőt központozását is s mindössze annyit állapíthatunk meg, hogy azért hat ránk, mert olyan, amilyen [...] az elbeszélő jól érzi magát, s az olvasó is, igen jól.”⁷ Az eset tragikus valóságátartalma tehát Kosztolányi szerint indifferens a mű szépsége szempontjából, hiszen „A valóság az írónak éppoly messze, idegen terület, mint Tündérország vagy egy Holdbeli táj.”⁸

*

A *Nemzeti Újság* kritikusja azonban úgy véli, hogy Móricz nem Tündérországból, hanem Tömörkény novelláskötetéből „mentette át” a témát; az eset pedig egyszerűen az irodalmi lopás körébe tartozik. Alig egy héttel a *Barbárok* megjelentése után, a *Nemzeti szalon* kulturális rovatában Tóth László arról elmélkedik, vajon honnan vehette az író novellája anyagát. Idézem: „Móricz Zsiga írt nemrég egy novellát, azt hiszem, ez volt a címe, hogy Barbárok... Ha én a politika miatt nem lettem volna rá dühös, akkor talán csak azt mondtam volna erre a novellára, hogy nem nagyon sikerült... De így önkéntelenül is az jutott eszembe, hogy mennyire jobban írta meg ezt már egyszer Tömörkény István. Mert Tömörkény István ezt már jól megírta, olyan jól, hogy én még most is emlékszem rá s igazán kár, hogy Móricz Zsiga nem emlékszik rá, mert akkor talán meg se írta volna...”⁹

*

A novella keletkezéstörténetének kutatását Szeli István és Péter László cikkei¹⁰ alapozták meg. A következő áttekintés forrásfeltárásaikon alapszik; főleg Péter László alapvető tanulmányán, melyben áttekintést találunk a kecskeméti rablóbandától a *Barbárokig* vezető alapvető források valamint népköltészeti motívumok körforgásáról.

A valóságos eset leírása a *Szegedi Napló* 1899-es Akarácsonyi számában olvasható. Reizner János történész itt a hírhedt rablógyilkos kecskeméti banda rémtetteit ismertette¹¹. A legveszedelmesebb hírű betyárok egyike Bajdor János volt, egy vállas, szép szál pásztoember, ki, mint kiszolgált közkatona a szabadságharc után juhásznak szegődött a kecskeméti pusztára. Először csak azért lopott, hogy a gondjára bízott elvesztett jószág hiányát pótolja. Később már kettesben, hármasban raboltak, sokszor épp azért estek nagyobb gyilkosságba, hogy a csendbiztosokat megvesztegessék kisebb bűneik palástolásáért. A hatvanas években Bajdor János két társával, Muzslai Gyarmati Jánossal és Németh

Györggyel, a Vágó járásban megtámadta Bodri Péter kecskeméti juhászt és 13 éves fiát. Botokkal agyonverték, majd megfojtották és beásták őket a homokba, mint ahogy korábbi rablógyilkosságaik alkalmával is tették. Bodri háromszáz juhát és három szamarát elhajtották és megosztottak rajta. A juhász felesége kereste a férjét, de hasztalan.

Az Alföld rossz közbiztonsági állapotait megelégedve a kormány Gróf Ráday Gedeont, a Belügyminisztérium rendőrségi osztályának vezetőjét küldte 1869-ben Szegedre a betyárok megfékezésére. A királyi biztoshoz is hírhedtebb vallatóbiztos, Laucsik Máté, Fejér megye központi szolgabírája vezette a kihallgatásokat, s szinte minden beismerő vallomást kicsikart újszerű, pszichológiai terrort alkalmazó eszközeivel. Bajdor Jánossal, Reizner elmondása szerint, Laucsik nem boldogult a lélektan segítségével sem, csak a rettenetes fizikai tortúrák törték meg végül a gyilkost.

A szegedi vár kazamatáit és Rádayt nemcsak a betyárok kézrekerítésének sikerei tették híressé, hanem középkori vallatási módszerei is. A Ráday-jelenség, s a szegedi monstre perek erőteljes hatást gyakoroltak az ország közvéleményére. A kormány ártatlan emberek meghurcoltatását emlegető országgyűlési interpellációk hatására, 1873-ban leállította a nyomozást.

A szegedi várban történelekről sokáig nem mertek beszélni a környező tanyákon, de a néphagyomány megőrizte a Bodri- esetet, csak a neveket variálta kedve szerint. Ráday, a szájhagyomány egyik verziójában, a Gajdorja (Bajdor) nyakába akasztott gyilkos tárgy, a kötőfék (a Barbárokban a kilincsre akasztott öv) segítségével készítette vallomásra a vádlottat. A szájhagyomány e verzióját Nagy Jenő gyűjtéséből ismerjük.¹² (Megjegyzem: az 1940-es évek elején Móricz kitartóan járta Bálint Sándor néprajztudós társaságában a Szeged környéki tanyákat, még mindig emlékezők után kutatva.)

A Szegeden, Ráday mellett ügyészi teendőket végző Edvi Illés Károly még 1891-ben megírta visszaemlékezését. Az *Emlékeim a szegedi várból* című írás csak Edvi halála után, 1923-ban jelenhetett meg a *Világ* hasábjain. A folytatásokban olvasható ügyek négy és fél év perirati anyagát fogták át, benne, mindjárt az elején ott található Bodri juhász története.

„Minő csodálatos átalakuláson ment át Laucsik keze alatt egy-egy megátalkodott gonosztevő, ennek legmeglepőbb példája volt az a Bajdor János, kinek nevét fontosabbnak már említém. Juhász volt a bugaci pusztán s kegyetlen rablásait már elfogása előtt sokan gyanították, a közbiztonság közegei pedig tudták is. De azért nem bántották, mert őket is részesíté a haszonban. E kemény gonosztevő megpuhítása sok gondot adott Laucsiknak. Egyebek között erősen terhelte az a gyanú, hogy Bodri Péter kecskeméti juhászt és hasonszőrű fiát kötéllel megfojtották, a homokbuckák közt elásták, s az őrizetükre bízott juhnyáját elhajtották. Laucsik már megközelítő biztossággal kitudta, hogy ezt a rablógyilkosságot Bajdor János és Muzsai Gyarmati János követték el. De vallani egyik sem akart, anélkül pedig már azért sem lehetett ki-

sűtni a dolgot mert a hullák föltalálása lehetetlen volt. Laucsik tehát fortélyhoz folyamodott.

Miután Bajdort semmiképp sem sikerült megszólalásra bírnia, végre fölfedezte, hogy legnagyobb mértékben babonás. S ezzel megtalálta a rejtély kulcsát. Éjfél tájban előhozatta Bajdort, égő gyertyák közé feszületet helyezett, s fölmutatván egy kötél darabot, azt mondta, hogy a Bodri Péter szelleme elbeszélte, hogy miként végezték ki, s a kötelet azzal a kéréssel adta át, hogy azt Bajdor nyakára kössék s mindaddig rajta hagyják, míg bűnét be nem vallja. S amíg a kötél a nyakán lesz, a meggyilkolt szelleme minden éjjelkor meg fog jelenni börtönében”¹³

A juhászgyilkossághoz tárgyában és feldolgozásában is hasonló „rendőrségi karcolatoknak mintegy jól kifejlett hagyománya volt Szegeden. Ugyanezt mondhatni a betyárlegendákról is. Békefi, Kulinyi, Palotás egymás után írogatják a Ráday-korból való megtörtént és koholt történeteket, Rózsa Sándorék romantikus kalandjait.”¹⁴ Békefi Antal és Palotás Fausztin Rio álnéven megjelent könyvében *A másli*¹⁵ című novella mesés színezettel interpretálja Bodri Péter esetét.

„Furcsa másli volt az. Laucsik kötötte a szegedi várban. (...) Ott kezdődik a kecskeméti síkság egyik nyárfaerdőjénél, amikor egy napon, 1850-ben hiába várta haza szegény Simádiné az urát meg a fiát. Simándi arról volt nevezetes ember a síkságon, hogy a legszebb juhái voltak. Maga volt a saját nyája számadó juhásza, legényfiát pedig maga mellé vette bojtárnak. Könnyű volt a legszebb nyáját nevelni, amikor Simándi éjjel-nappal maga etette juhait, elbarangoltak a nagy messzeségre egy kis kövér legelőért.

Egyszer aztán Simándiék elvesztek, elveszett a legszebb nyáj is. Mintha a nyárfaerdő nyelte volna őket el, ahol utoljára voltak.

A szegény asszony véresre sirta a szemét, így járt helységről helységekre kutatni az ura meg a fia után ... hasztalan volt mindez, egy lábnyom sem maradt utánuk sehol, semerre.

Hát sirt szerencsétlen Simádiné, sirt elhagyatva, egyedül, amikor egyszerre azt hallja, hogy Szegeden van a „királynak” egy „embere”, aki mindent tud, aki mindent lát s igazságot tesz.”

Tömörkény István *Oda a juhász* című novellájából már csak az agyonvert juhász, Vitéz Kis Mihály meggyilkolása utáni eseményeket ismerjük meg. „...Mihály itt fekszik a nedves, esőáztatta sziken, és nincs benne élet. A többi juhászgazda meg bojtár, aki e térségben legeltet, Mihály sorsát éppen nem veszi észre, mert így esős időben ők is csak éppúgy fekszenek a földön, belebújva a szűrbe...”¹⁶ A novella szűkös esemény-sorozatát Tömörkény általános elmélkedéssel, pusztai anekdotázással bélelte ki, kissé „álírodalmasítva” annak tragikumát. Verses mottót rakott az elejére, s még mindennek tetejében az írást enyhe humor is átlengi. Idézem: „s bár nincsen, mint a nóta mondja (rézfokos a fejében, páros

kés a mejjében), hanem azért Mihály tökéletesen meg van halva.”. A Barbárok tömörségével szemben a bőszevűség jellemzi, a hulla fölött álló juhászok azon vitáznak, hogy „Az ojan kényös minden ágát” vagy a „Subáját éppen hogy csak lengeti a szél” kezdetű népdalt énekelte-e az áldozat utolsó estjén. S hogy szó ne érje a ház elejét, Tömörkény cigányokra osztja a gyilkos szerepet. Nagyjából és egészében megállapítható, hogy Tömörkény műve csak távoli rokona a *Barbárok*nak.

*

Szeli István fent említett tanulmányában Móra István *A párbaj* című novelláját¹⁷ jelöli meg a *Barbárok* lehetséges modelljeként.

„A gyerekek éppen fejtek, az öreg Bóczán pedig a nyergit igazgatta egy mustra isztrongszéken. Előtte bizodalmas, mégis illendő távolban hasalt Gurujj, a gúnyaőrző, derekas eb, odább a kerítő kölyökkutyák tülekedtek, hancúroztak.

Egyszer csak Gurujj elbőffenti magát. A nyirkos gypszin távol dübörgést vezet tanult fülébe. Kerék, Paklincs fölnesszel a böffentésre, abbahagyják a játékot, szétnéznek.

Csakugyan, napáldozat felül erre tart egy szamaras ember, nyilvánvalóan juhászember. Amért is a kutyák csahintanak bár egyet-kettőt maguk közt, nem ütnek semmi nagyobb lármát. Mit is ugassonak világos nappal, |juhászemberen. [...]

A |juhász leszállt, megkötötte a szamarát a szűrszárító ágashoz, csak azután köszönt Bóczánnak:

- Ad|on Isten!
- Fogadj Isten, adjon Isten.
- Mire végzik kendtek?
- Ehun e, vergődünk. [...]

S úgy maradt állva. Szép szál, széles csontú, inashusú fiatal ember volt. Mindössze a kék szeme volt kivető benne, meg a vernyeges haja. Fura az juhászembernél nagyon. Annál derekabbak azok a forradások a homlokán, azok a foltozatlan foltok bodor hajla közt. Az igen, az juhászembert illet.”

A Zenta vidéki tanyákon tanítóskodó Móra István novellája csak a történet epikus terjedős, a tudósítás szintjén maradó variációja. Móra is megváltoztatja Bodri Péter nevét, vagy talán ebben a variációban hallotta a kevi-tornyosi, horgosi juhászkórtól. A történet végén Bóczán, a betyárromantika egyik utolsó képviselőjeként az isteni igazságszolgáltatás szerepét tölti be s felülkerekedik a rátámadó veres juhászon:

„Vagy kettőt tántorodott a veres juhász hátra, azután jobbra, akkor fölbukott egy jajszó nélkül.”

A *Barbárok* szövegének architektúrájába valóban több építőelem beépült ebből a novellából. Móricznak valószínűleg megtetszett a veres juhász figurája, nemcsak azért, mert Fekete Miklós *Híres alföldi betyár Rózsa Sándor viselt dolgai, Perbefogatása és elítéltestése* (Pest, 1859) című könyvéből megtudta, hogy Rózsa Sándort is vernyeges bajusszal áldotta meg a természet, hanem talán azért is, mert bizony, saját maga is vernyeges bajuszt viselt.¹⁸

*

Móricz Zsigmond nagy regénytémája, mely már az 1910-es évek közepétől foglalkoztatta: Rózsa Sándor betyárhistoriája volt. Jegyzetfüzetei feljegyzése szerint a Ráday-kort már ekkor ismerte, s kezdte gyűjteni tervezett regényéhez a forrásokat. Az első legkorábbi adalék, a névrokon Móricz Pál cikke¹⁹, melyet az író az *Élet* című lapból tépett ki 1913-ban.

Rózsa Sándor karikás ostora mellett ott szerepel a *Barbárok* fő motívumként emlegetett rézveretes szij is. A „rézhúrokkal áttűzdelt szíjgyártó művek eredete őshazánk titokzatos, regés pusztai vándorvilágába nyúlik vissza. Népünk kezén egyik-másik szíjművész munka változatlanul fennmaradt máig.”

Móricz az 1912 nyarán írt *Kerek Ferkó* c. regényében ábrázolta először a magyar pásztortársadalmat. A Nagyalföldi, a kunsági pásztor „könnyelmű, istentelen beszéde” és „becstelen, józan közönyössége az erkölcsi mákkal szemben”²⁰ már ekkor megdöbbenette. Ezeknek a betéteknek az írásához - mint regényeinek szinte mindegyikéhez - saját néprajzi gyűjtését használta fel.

Az Erdély-trilógia terve szintén ezidőtájt, 1913 környékén körvonalazódott Móriczban. Az anyaggyűjtést már ekkor megkezdte, majd Erdélyt is bejárta, nyomon követve Bethlen Gábor útját; régi erdélyi családok törtériát ismerte meg az Erdélyi Múzeumi Egylet levéltárosa-nak segítségével. Mire körútját befejezte, tele volt élménnyel, s *A nagy fejedelmet* 1927-ben kezdte közölni a *Pesti Naplóban*. A javított változatot a Nyugat 1930-as évfolyama hozta folytatásokban. Az első könyv második fejezetében, az V rész egyik epizódjában Bethlen Gábor Simoni Györgyöt hajdúk toborzására küldi. Simoni útja az alföldi pusztán keresztül vezet, Móricz a rideg pásztorokat a tőle megszokott etnográfiai pontossággal ábrázolja, de már más művészi eszközökkel, mint a *Kerek Ferkóban*. A hosszú, kerek mondatokat, az inkább tudományos tanulmányra emlékeztető leírásokat a cserényről, csikónyírásról, az iszákkészítésről, felváltotta a rövid, megfontolt, de korhűsre törekvő párbeszéd sora. Móricznak szerencsésen megteremténie saját archaizáló stílusát.

„- Na uram, - mondta egyik az úrnak - itt osztón vadak közé jutottunk. Most a kutyák, mintha a marha körül elvégezték volna dolgukat, rájuk rohantak éktelen ugatással; akkorák voltak, mint a borjak, vesztettek, mint a farkasok [...]

- Szólj a kutyádnak, vagy mind agyonvágjuk - szólt a kun a gulyásnak, de az csak nevetett.

- Játszodnak.

- De a kikkú a játikát! - mondta a kun és tarkón vágta a kutyát, amelyik éppen az ő lovára ugrott fel.

A kutya lehemperedett és tajtékozó szájjal szűkölt.

De ez jó volt, mert a többi egy kicsit észbe kapott s a gulyás beleordított a társaságba.

Iszkitee!”²¹

Az iszkite régi magyar kutyaűző szavunk, a Barbárokban is szerepel. Móricz jegyzetfüzetében a „Kutya - hogy kell csitítani” bejegyzés hozadéka lehet, mely egy még nem azonosított R. nevű szerző, nem azonosított könyvének 36. lapján olvasható.²²

A *Barbárok* lehetséges forrásai tehát egybeesnek a

Kerek Ferkó, az Erdély-trilógia, a Rózsa Sándor regény forrásaival. Móricz novellái rendszerint- mint a *Barbárok* példája is mutatja - nagy regényeinek folyó- mányaként, mintegy irodalmi melléktermékeként születtek.

✱

Az előbb felsorolt források sokszor csak témakönságra utalnak, mégis tanulságos összefüggésekről árulkodnak. Jó példa erre ugyanezt a juhászgylkosságot megörökítő román népballada, *A báránka*, mely számtalan változatban élt a román nyelvterületen:

Havas csúcsától,
menny kapujától
völgyi vidékre
jő, jődögél le
három kis pásztor,
ki-ki falkástól.
Köztük egy moldvai
vala egy vrancai
s egy odaáti, magyarországi.

Ezzel a vrancai
megáll szót váltani, főzik ezt össze, hogy sötét este
moldvait megölik,
életét elveszik
több-szebb juháért, göndör kosáért, kezes lováért,
komondoráért.²³

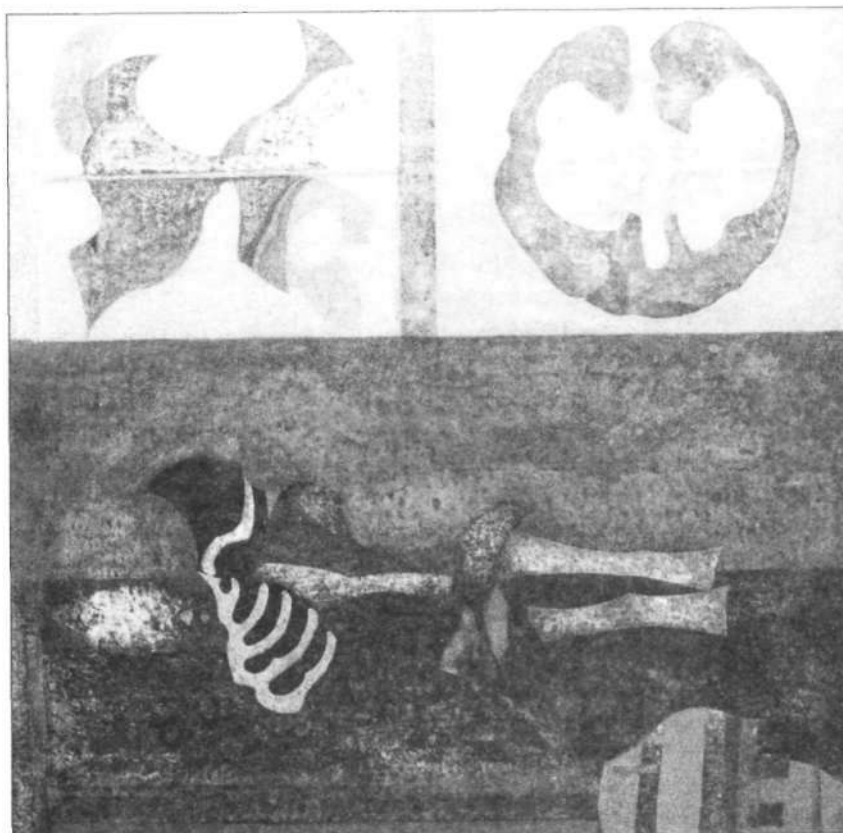
(Illyés Gyula fordítása)

Ezt a balladát költötte tovább a románok Móricz Zsigmondjának nevezett Mihail Sadoveanu, aki a népköltészetet Móriczhoz hasonlóan kiválóan ismerte. *Baltagul (A balta)* című regénye 1930-ban jelent meg románul.

Móricz aligha ismerhette ezt a művét²⁴, mégis szinte ugyanaz a juhásztörténet kerekedik ki a tolluk alól. Vajon egymástól teljesen függetlenül érlelték ki mondani-valójukat, vagy Móricz nagy erdélyi anyaggyűjtő körútjai egyikén találkozhattak egymással s Móricz szóba hozta kedvenc témáját? Móricz Sadoveanu-nak írt 1927. márciusi leveléből²⁵ megtudhatjuk, hogy brassói barátai közvetítésével meghívólevelet kapott Sadoveanu-tól és román íróársaitól Bukarestbe. Egyelőre adatok hiányában nem tudjuk, létrejött-e ez a találkozás, csak műveik szellemi párbeszédére figyelhetünk.

A kisregény váza lényegében megegyezik a *Barbárok*éval, egy juhászt két másik juhász megöl, s elhajtja háromszáz birkáját, felesége kutatja a férje nyomát, utazik, a tél az otthonába kényszeríti, a kutya megtalálja a holttestet. További azonosság, hogy Sadoveanu is idegen külső jegyekkel ruházza fel a gyilkost: *A baltában* a juhász nem veres, nem is cigány, mint Tömörkény novellájában, hanem nyúlászjú. Azonban a román kisregényben a gyilkosságot nem látjuk, törvényes igazságszolgáltatás sincs, a gaztetet az áldozat fia torolja meg, s az elveszett jószág megkerül.

Bodor Béla *Egy történet, két befejezés?* című cikkében²⁶ elmarasztalja a „két nagy népi író”; Sadoveanu-nak „valóságos Hercule Poirot-vá, ha nem Sherlock Hol-

Szekeres Emil • Megemlékezés

mes-szá kell átképeznie egy analfabéta helyi pásztor-feléseget, hogy eljuthasson a kisregényt záró nagyjelene-tig". Idézem: „Ez a csapdahelyzet abból adódik, hogy mindkét író belülről, de idealizáltan próbái ábrázolni egy olyan életformát, amely éppen a történet konfliktu-sában mutatkozik embertelennek, ezért az írónak úgy kell morális ítéletet mondania szereplői fölött, hogy ma-gát az életformát, ami bűnüket gerjeszti a mesék magas-ságába emeli.”

A bírói igazságszolgáltatás hitelességének fő prob-lémáját a filmszerű jelenetkezelés iskolapéldája-ként emlegetett részlet, a kilincsen lógó rézveretes szíj központi szerepében látja: „a hagyományos realizmus eszközei elégtelennek bizonyulnak; mindkét szerzőnek valami meghökentő újdonsággal kell érzésteleníteni az olvasó valóság érzékét. Ezt az eszközt Móricz a korabeli film vágástechnikájában” találta meg. „A beállítás mes-terkél, modoros, hamis. Móricz írói trükköt alkalmazott ott, ahol lényegbe vágó tartalmi problémát kellene meg-oldania. [...] A realizmus „babonája” arra kényszeríti a szerzőket, hogy ismertnek vélt külvilági törvényeknek rendeljék alá hőseik viselkedését és ezek eszményítése érdekében a mű eszközrendszerétől idegen, igénytelen és oda nem illő írói trükköket alkalmazzanak. Ezek pe-dig Móricz esetében lerontják, Sadoveanunál teljesen megsemmisítik a mű várt hatását.” A kritikusnak, vélhet-nénk, igaza van, hiszen Móricz ebben az időben komo-lyan foglalkozott művei megfilmesítésének tervével, sőt filmnovellát is írt.

Már majdnem hagytam magam teljesen meg-győzni, mikor Móricz Zsigmond könyvtárában keresgélve, talán a végső impulzust adó újabb forrásra bukkantam a hódmezővásárhelyi Fejérváry József köny-vében²⁷. Az újságíró-szerkesztő művét 1931 tavaszán, megjelenésekor frissiben küldhette el Móricz-nak, tudván a téma iránti érdeklődéséről. Ismerték egymást, 1927 márciusában Fejérváry tegező hangú levélben²⁸ hívta meg az író-t Hódmezővásárhelyre, felolvasóestet tartani. A *szegedi vár kazamatái* című olcsókönyvtári ponyvakiadvány öt kis formátumú kötetéből négyben Rózsa Sándor történetét olvashatjuk. Az ötödikben a ve-gyes témák között akadtam rá Bodri Péter esetére s a ki-lincssel kapcsolatos ominózus „modoros beállítás” egyetlen forrására.

„Midőn L. vizsgálóbíró látta, hogy hamarjában nem boldogul emberével, sötét este volt, s már visszaindítot-ta a rabot magányos börtönébe. B. megkönnyebbült szívvel indult kifelé, az ajtónál egyszerre visszatántoro-dott s merő nézett az ajtókilincsre, melyen a közelébe helyezett gyertya egy rozsdás vérről 'mocsokolt, s vastag hurokra kötött kötelet világított meg. Kebléből nehéz fo-hászok törtek ki, lélegzete megszakadozott, két kezét óvólag terjeszté a kötél felé, s hörgő hangon valamit mormogott. Erre nem volt elkészülve, elárulta magát. Hi-ába szólította föl a vizsgálóbíró, nem merte az ajtót ki-nyitni. Kűszködött magával, újra meg újra hozzálépett az ajtóhoz, egyszer aztán visszafordult s tompa hangon elhőrgé:

- Igen, mi öltük meg Bodrit fiával 300 birkájáért s két szamaráért.” (Az utolsó mondat szinte szó szerint egyezik a *Barbárok* veres juhászának szavaival.)

A *Barbárok* keletkezéstörténetének csak néhány állomását vázolhattuk fel ez alkalommal. Nem eshetett szó többek között Jókai Mór A *lélekidomár* (1889) című regényéről, Móra Ferenc A *Sándor körül* c. cikksorozatáról s természetesen a teljes forrásfeltáró munka sem fejeződött be még. Nem beszéltünk még a kizárólag Móricz művében előforduló öv motívum jelen-téséről sem. Mégis tanulságos lehet számunkra ezen részleges adatok ismertetése, hiszen Móricz forráskezelé-sének sajátos módszerére hívja fel figyelmünket.

Szeli István helyesen állapítja meg tanulmányában, hogy Móricz Zsigmond monográfusai eddig helytelenül ítélték meg írói ösztönzői jelentőségét, s nem foglalkoztak azokkal a „Kodakjukkal fényképező”, másod- és harmad-rendű novellistákkal, újságírókkal, kiktől Móricz bővebben merített, mint azt a Móricz-filológia számon tartja.

Móricz felhasználta Fejérváryt, s másokat is, de nem tudjuk a hódmezővásárhelyi író-társ, példá-ul, hogyan fogadta ezt. Tóth László - aki, láttuk, mennyi-re nem tudta mire vélni, hogy a jól megírt Tömörkény-novella után miért kellett még egy Barbárokot is megírni

Móricz e furcsa, témákat reciklikáló eljárását az írókol-legák pártjára állva szemléli. „És hogy nem adott elég-tételt annak a szegény elhunyt Pócsy Miksának, a híres alföldi anekdotázónak sem, akinek holta után kiadott könyvéből oldalakat vett át saját művébe idézője! nélkül, úgy, hogy a tiszteltreméltó halottat falusi kondásnak ne-vezte ki.”²⁹

Vargha Kálmán abban látja e felhőtlen szövegkeze-lést, hogy „Móricz a művet sokszor a mű nyersanyagá-val azonosítja, s az érdekes feltáratlan anyag fontosabb. Ezekben az esetekben nem az olvasó, hanem az író sze-mével nézi az írást, aki az érdekes témához már eleve hozzáképzeli a maga korrekcióját, aki a kész mű helyett inkább azt a lehetőséget látja már, amelyet ő tudott vol-na, vagy ő tudna, ugyanabból az anyagból teremteni.”³⁰

A kutató azonban zavarba kerül, mikor felteszi a kér-dést: Miért volt Móricz-nak szüksége az életanyag fel-használására, hiszen köztudomású, hogy jegyzetfüzetei amúgy is telve voltak kibontásra váró feljegyzésekkel?

Mi tehát a Barbárokban az egyéni „móriczsig-mondí” élményréteg? A remekmű saját szemé-lyes belső drámájának tükörképe.

Ez a történet 1931 februárjában kezdődött, amikor Móricz beleavatkozott Ady irodalomtörténeti értékelése körüli polémiába. Az irodalmi vita egyre inkább politikai színezetet öltött Pekár Gyula kultuszminiszter hajszájának köszönhetően. Március 1-jén *Az irodalom és a „faji jelleg”* c. cikkében³¹ Móricz a határon túli magyarság kul-túráltságát és összetartását szembeállította az irredenta Magyarország cenzúrázott könyvtáraival és az önképző-körök megnyirbált gondolatszabadságával. A *Barbárok* a leghevesebb támadások idején készült. Április 12-én, azon a napon, mikor a magyar sajtó hemzsegett a hazaáruló-nak bélyegzett Móricz Zsigmond becsmérlésétől, a Pesti Naplóban szép csendben megjelent a magyar novella-irodalom egyik remeke, a Barbárok. Móricz Bodri juhász sorsába saját írói meghurcoltatását, a közéleti-politikai barbárság elleni tiltakozását is beleszötte a sorok között

olvasni tudó beavatottak számára. Ebből a szempontból az is mellékes, vajon Pekár Gyulának vernyeges bajuszáról talál-e adatot a kutató. Móricz a folklór és az irodalom kölcsönhatásában, a forráskezelésnek e formai bravúrában tudta legmegfelelőbbben kifejezni írói hitvallását. A közvélemény nyomására még áprilisban bocsánatot kért nemzetétől, és kijelentette, „nem ragaszkodom ahhoz, hogy jó író vagyok”, mégis kajánul előre mosolygott eljövendő kritikusaik. „Mi az enyém a Barbárokban? A közlés művészete. A leleményt készen kaptam összes motívumában. Az egész mesét s belső fordulatait, s bizonyára azt is mind nekem tulajdonítják.”³²

Jegyzetek

- 1 Az előadás elhangzott 1997. október 10-én a „Hévízi őszi” című tanácskozáson.
- 2 „CASH”, Halálhőrgés a pusztában, Kuttyákkal tépelték szét a csavargót, 07 Magazin, 1996/13, 24-25
- 3 PÉTER László, Barbárok. Móricz Zsigmond forrásai, Kiskunsg, 1968, 12, 164.
- 4 BÁLINT György, A toronyőr visszapillant, II. Bp., 1972, 118.
- 5 Pesti Napló, 1931/82
- 6 KOSZTOLÁNYI Dezső, Barbárok. Móricz Zsigmond új elbeszélései, Nyugat, 1932, I, 235-236.
- 7 Uo., 236-237,

- 8 Uo., 236.
- 9 TÓTH László, A nemzeti szolon sarkában, Nemzeti Újság, 1931. április 19., Nemzeti szalon, 2-3
- 10 SZELI István, A Barbárok egy lehetséges modelljéről, — Utak egymás felé, Újvidék, 1969, 181-191, PÉTER László, I.m., 161-167; valamint Uo., A folklórizmus kérdéséhez (Egy molivum körforgása a népköltészetben, az irodalomban és a filmművészetben), Ethnográfia, 1968/2, 163-169.
- 11 RUSZTI R. J. [REIZNER János], A kecskeméti banda. Korrajz a rablóvilég idejéből. A Szegedi Napló karácsonyi könyve, Szeged, 1 899.
- 12 A kötőfék = Történetek a szegedi betyárvilágból, szerk. BÁLINT Sándor, Szeged, 1961 229-230.
- 13 EDVI Illés Károly, Emlékeim a szegedi várból, Világ, 1923. ápr. 19.
- 14 ORTUTAY Gyula, Tömörkény István, Szeged, 1934, 58-59
- 15 „RIO” [BÉKEFI Antal és PALOTÁS Fausztin], Sótét idők. Történetek a szegedi rablóvilágból gróf Ráday korában, Szeged, 1887.
- 16 TÖMÖRKÉNY István, Vizenjárók és kétékezi munkások, Szeged, 1902, 117-122.
- 17 MÓRA ISTVÁN, Atyámfiak, Bp., 1898.
- 18 MÓRICZ Virág, Tíz év, II. Bp., 1981, 310-311
- 19 MÓRICZ Pál, A szijgyártókról, Élet, 1913, aug. 10. 1012.
- 20 MÓRICZ Zsigmond, Kerek Ferkó, Bp., 1975, 656
- 21 Nyugat, 1930. márc. 16., 443-444
- 22 MÓRICZ Virág, I.m., II, 302
- 23 Román költők antológiája, Bp., 1982.
- 24 SADOVEANU, Mihail, A balta. ford. ARADI Nóra, Bp., 1948.
- 25 PIM Kézirattár, M. 100/8509
- 26 BODOR Béla, Egy történet, két befejezés? Két bizarr írói fogás. Mikroanalómány, CET, 1993, júl.-aug., 67-70,
- 27 FEJÉRVÁRY József, A szegedi vár kazamatái, V, 717-723.
- 28 PIM Kézirattár, M. 100/469.
- 29 TÓTH László, Népi vagy nemzeti irodalom, Nemzeti Újság, 1942. aug. 9 = Móricz Zsigmond irodalmi vitái. Szemelvénygyűjtemény, szerk. NEMESKÉRY Erika és dr. KOVÁCS Géza, Bp., 1979, 77
- 30 VARGHA Kálmán, Móricz Zsigmond és az irodalom, Bp., 1962.
- 31 Nyugat, 1931. márc. 1., 285-287.
- 32 MÓRICZ Virág, I.m., I, 260.

Karay Lajos HORGÁSZ

Felhőkövek közt holdsügér
uszonya tárul, holt sugár.
Késleltetett halál a nyár.
Borzong az ég tükrén a Tér.

Éjféli vízfény. Vadfehér
rablóhalorgiák hinár
s békanyál közt. Aki kivár,
bevághat. Minden ennyit ér.

Nem moccan a tejút konok
harcsája a csillaghomok
alján. Bozsogjatok, küszök!
Dobd vissza, ember, a halad!

Holnap bakancsszeded alatt
megpöndül a pokolküszöb.

Nagy Gáspár A FELEJTÉS ELLEN

Amikor az emlékezetről szólunk, akkor egyszerre a felejtés különös képességéről is beszélünk, amely hozzátartozik a költészethez. S egyáltalán a művész, a mindennapi ember és közösség pragmatikus tetteihez. Az emlékezet szabad-éltetése: hűség. A felejtés képességének szakszerű karbantartása, az amnéziás tréningek, kondicionáló helyzetek tudatos megélése: hűtlenség. Minden az emlékezet és felejtés határmezsgyéjén zajlik, ezért kitüntetett hely. Határátlépőkkel, kutyákkal, örökökkel, akik megnézik az útlevelet, megszimatozzák a bőröndöket, de nem veszik észre, hogy a felejtés irracionális szövegeit, mint kábítószert hordozzák ide-oda. Viszont észreveszik, ha az emlékezet éltető gyógyszerét próbálják átvenni. Ez bizony nagy baj!

Mintha Nietzsche ideológiává párolt gondolatát ültették volna el ebben a régióban, éppen ötven éve, miszerint a *felejtésre való hajlam a cselekvés egyetlen lehetséges módja*.

Ilyés Gyula 48 éves korában írta az *Egy mondat a Zsarnokságról* című versét, amely valószínű, hogy legjobban kifejezi a II. világháború utáni magyarság sorsát. A kommunista diktatúra már tombolt ekkor, 1950-et írtak. A legjelentősebb alkotók hallgatásra ítélve. Ilyés megírja ezt a verset, amely csak fél évtized múlva láthat napvilágot. Egy nép szabadságharcának lesz a tételesen megfogalmazott igazolása. Az ötvenes éveknek pontos és szenvedélyes vádbeszéde, midőn tombolt az önkény és a zsarnokság, amikor magyar szorongatott magyart, igaz a legnagyobb háborús győző, a szovjet birodalom felügyelete alatt. És a magyar rabszolgahajcsárok Moszkva igaolta. Ez a vers a forradalom leverése után nem jelenhetett meg többé, csak az emigrációban terjedt. Otthon pedig csak kézzel írva és megsárgult lapokon, ahogy megmentették az Irodalmi Újság november eleji számát. Ilyés pályájának alighanem legfontosabb verse. Kortársa, Cs. Szabó László a jeles esszéista is, aki már 1950 előtt elhagyta az országot látván a zsarnokság elterjedését -, így tartja számon ezt a verset. Ilyés 1983-ban halt meg, a vers könyvben először 1986-ban jelenhetett meg.

Azokban az években, az akkor indulók közül sokan ahihették, hogy a háború után a szociális igazságosság és a szabadság korszaka jön el. De hamar csalódniuk kellett, tiszta hitüket vitték a versek oltárára, s az oltárt illetéktelen kezek bemocskolták. Kormos István, aki tán előbb megérezte s látta ezt, így ír a *Testvérek* című nagy versében (1950), figyelmeztetve költőtársait, legjobb barátait, Nagy Lászlót, Juhász Ferencet: „Fázó fiúk ne fázzatok, / ez új jégkorszak kezdete, / gólyalábon ugráljatok, / hóhimalája, zsuppsz bele. / Lacika hunyoríts oda, / hártýásodik a pocsolya...”

Pilinszky 1952-ben, 32 évesen írja az Apokrif-ot. Ez a hatalmas vers egyszerre a háború utáni kábut

Európa alap-szövege, a háború utáni döbbenet verse: tárgyias, objektív, elvont. Ez a verstípus csak 1959-es megjelenése után kanonizálódik. Egyszerre fantasztikus metaforák és a gondolatiság találkozási pontja A szűkszavú Pilinszky besűríti és többszörösen bővíti is addigi poétikai tapasztalatait. A semmivel és bűnnel néz farkaszemet a tárgyak közül „kimeredő” ember.

Amagyar költészet hatalmas hegyvonulatában, ha aigazságosak vagyunk, s ha nem annyira figyelmezzünk a minden árnyalat, módosulás kicsúcsosodási pontjaira, akkor a II. világháború utáni költészeti térkép - élve a földrajzi hasonlattal - legalább négy, minden irányból jól látható és körüljárható, ám tömbjében különböző kiterjedésű, más-más köztől épülő, egészen más növényzetet viselő hegy ormát kell kiemelnünk, amelyek fölmagasodnak és átútvén az alacsonyan járó felhőket, beleszúrnak az Égbe.

Az egyik, bizonyos a legnagyobb dombsági nekifutással rendelkező, az *Illyés Gyula-hegyorom*, amely vállalásában a nemzeti költészet folytatója, de realistán objektív, tárgyias és gondolkodtató. Ide sorolnám például nemzedékéből Fodor Andrást, aki a tényeket versben is rögzíti, de kötötte is a szabadvers ritmusában, az élőbeszéd ritmusában a földön járó ember boldogságáról, küzdelmeiről szól. És persze magyar úgy, hogy együtt pulzál az európai költészettel, a legjobb angolokkal, franciákkal, lengyelekkel. Fordítja az azokat. Képeiben szűkebb regiszteren szól, de mindenről van szava.

A másik, de sokkal meredekebben a „semmből” emelkedő oromgrádics a Weöres Sándor-hegység, amely izig-vérig költészet-láva. (Lefagyva is bármikor tűzijátékra képes!) Próteuszi, orfeuszi, világot teremtő, nem annyira reflexív, mint az előbbi, de persze van mégis történelmi ágyazottsága, sőt éles és frivol politikuma is. Mégis úgy tűnt, hogy világon kívüli tünemény, amely csupán önmaga gyönyörködtetésére szól bújik maszkokba. Még női maszkba is! Szerepjátékos líra, örökké változó líra, amely a magyar nyelv soha nem látott rétegeit ismeri és teremt, sőt: búvárolja. Mindent tud, bőkezű, pazarló, hangzásában is páratlan. *Leginkább nem fordítható!* Filozófiai világ, a kultúrák bölcsőjénél, ahol a költészet is született, ott mozog. Hagyományos és modern egyszerre, bár ezeket a meghatározásokat is leveti magáról, nem fér el bennük. Igazi orfeuszi költészet. A világgal csak a dal, a himnusz nyelvével érintkező, vaskos és légies. Igazából a régi korok magyar költőivel sem köti össze egyetlen meghatározó szál sem, ugyanakkor a legjobbaktól mindent átvett, és szuverénül átalakított. Igazi csúcs, amelyre az ingyencek bólintanak. Például Hamvas Béla, aki Weöres *A teljesség felé* című alapvetését ihlette 1945-ben, amely azonnal bejelenti, hogy az elkövetkező politikának még véletlenül sem lesz / lehet partnere, hisz más dimenzióban gondolkodik. De mondhatnánk Várkonyi Nándort vagy Szenkuthy Miklóst, de legalább ennyire a magyar népzenei hagyományokat először szisztematikusan gyűjtő Kodályt. Lubickolt, fürdött a magyar nyelv tengerében, aztán a világ tengereiben, óceánjaiban is. Lefordított minden tisztit és matrózost

fogást, csomót oldott, kihajózott és a végén leírta tapasztalatait majd palackba tette, tengerbe dobta. Pedig nem is igen érdekelte a tenger, sem a hajózás. Csak anyanyelve meg világnyelve! És csavargatta a szavakat, dúdolta a ritmusokat. Aztán fölmagasodott a hegy, bár sokszor akarták széthordani, ködbe csücsültetni. Nem ment. Pedig tudjuk, épp Weörestől, hogy: „egy hegy megy...”. Fentről vigyáznak rá. A tetejét mindig süti Isten napja, ha alább hóföregtegek is hullámszanak. Egyszeri tünemény. Még soká fogják mászni. De nem sikerül teljesen birtokba venni. Talán majd jönnek jobb, értőbb nemzedékek.

Az intellektuális, tárgyias líra a Nyugat, leginkább a Babits-i hagyományt folytató költők Újholdas csapatát tömörítette, kényszerítette költői hegyvonulattá, melynek legmagasabb csúcsát a József Attilásan is verselő, nagy szegénységét, istenkeresését példaként élő *Pilinszky János* testesíti meg, akit a világháború borzalmi érlelnek igazi költővé. Pilinszky lírája szegényes szóhasználatában, de ragyog pontos és ritka képeiben. Nincs meg a nyelvteremtés tobzódása, sem a világteremtő orpheuszi gesztusban a személyesség abszolútuma, hanem sokkal inkább a szenvedő, esendő lények fájdalma, kiszolgáltatottsága üt át a tájon, a lélegző tárgyakon. Világvége előtti *Jelenések* részesei leszünk. A szüntelen kételkedés, a bizonyosság megélésének vágya, amely megfontolt nyelvi redukciókon át, s magas gondolatossággal párosulva a végső és érdemleges kérdésekről beszél. Miközben átítatódik keresztény mítoszokkal, toposzokkal, konkrét evangéliumi allúziókkal. Amelyekből aztán kiderül, hogy ez az a „szövegkönyv”, a legfontosabb könyv az ezredvég emberének. Aki épp versekkel közelít az Ómega felé. Ezért a szüksézszerűség, ezért minden: „ami miatt, ami miatt” (*Tabernákulum*)

Pilinszky mellett még jelentős alkotó és gondolkodó *Nemes Nagy Ágnes*, de verseinek hőfoka más magaslatokon csordítja ki a fákból a gyantát, s az angyalokkal is másképp tegeződik. Nem annyira verseivel, mint inkább teoretikusként, kiváló versértelmezőként tartozik Pilinszkyhez. Aki szabatosan, élvezetesen el tudja mondani - a mesterség fölényes birtoklásával, és saját gyakorlatával is szembesülve egy versről, hogy miért jó, miért szép.

Ide kell még sorolnunk az eredendőbb lírai költőket, mindenképp az erdélyi és nyugatos hagyományokat egyszerre tovább vivő és megújító *Jékelyt*, és még az ironikusabb, formaművész *Kálnokyt* is. Sőt még a megújuló *Rába Györgyöt* és az utóbbi években kiteljesedő *Lator Lászlót* is. Feltétlenül említenünk kell *Vas Istvánt*, aki Illyés költészeti ideáljából is sokat megvalósít, tárgyias, objektív, de sok szép szenvedély, érzékenység található verseiben. Pilinszky szerte a világban fordítható lett, tán a legismertebb, legtöbbet citált magyar költő, akinek szerencséje is volt a közvetítőkkel, így Csokits Jánossal, Pierre Emmánuel-lel, Ted Hughes-szal, akik ezt a puritán és egyetemes jelrendszerbe foglalható világot képesek voltak nagy nyelvekre fordítani.

Igazán nehéz helyzetbe azok a fiatal költők kerültek, akik a negyedik, de tán az Illyésé mellett legszélesebb alapozású domborzatból emelkedtek magasra.

Nagyjából azonos szociális háttérből, a magyar parasztságból, főleg Magyarország nyugati feléből, a Dunántúlról, első generációs értelmiségiként indultak a pályán, hogy holnapra költészetükkel is „megforgassák” a magyar világot. Ezen tiszta, de naiv törekvés súlyos túlzásokkal is járt. Következményeiben pedig nagy-nagy kiábrándultsággal, traumával, hiszen a fasizmus után ezeknek a fiataloknak kellett legnagyobbat csalódnuk a kommunista fasizmusban, amelyik egy eszme nevében próbálta kisajátítani az ő jogos szociális és közösségi indíttatású művészi igényeiket. De a „dült hiteknek” elemi erővel ezek a költők „állítottak katedrálist”, már az 56-os magyar forradalom előtti műveikben is. Mindenekelőtt *Nagy László*, aki egy lakható, emberléptékű világot épített. Ikerpárja, *Juhász Ferenc* egy burjánzóbb, egyetemesebb, de nehezen lakható planétát ajánlott. Míg a harmadik testvér, *Kormos István* egy viselhetőbb, Villonos, Csokonais vagánysággal, humorral, nyelvében leginkább utánozhatatlan ún. népi szürrealizmussal (ez Szabó Lőrinc megállapítása az induló Kormos verseiről) átítatott nagyon személyes terepmentet mondott magának. Megjegyezzük: a csak *válogatott* verseit megíró és közreadó költő műve és legendája fényesen dacol az idővel. S az új nemzedékek és olvasók szívében is nyeresre áll.

Kétségtelenül ez a látomásos, metaforikus világszemlélet és poétikai eljárás mód a magyar költészet legerősebb hagyományait mozgósította úgy, hogy saját ízeiket tudott hozzáadni. A legmagasabb csúcst kétségtelenül a legarányosabban építkező Nagy László jelenti, mint megnevezhető kilátótorony és zászlóhely. Költészete Balassitól, Csokonain át Ady és József Attila költészetének lehangsúlyosabb szálaikat képes volt egyetlen csomóba fogni. És sohasem volt szavakban olcsón magyar, de minden sorából, képalkotási rendszeréből magyarsága bukkan elő, a tájékozott és nagyvonalú magyar mentalitás, amely ismeri a közép-európai népek folklórját, történelmét és a hasonlóságokat épp úgy, mint a tisztelni való különbségeket. Ez a költészet-modell társaival, a kissé későbbben jövőkkel - így *Szécsi Margittal*, *Csoóriával*, *Tornaival*, *Takács Imrével*, *Kalász Mártonnal*, *Csukás Istvánnal*, és a hatvanas években a „hetek” (Ágh István, Bella István, Buda Ferenc, Ratkó József és társaik) majd a „kilencek” (Utassy, Kiss Benedek, Rózsa Endre, Kovács István, Péntek Imre, Mezey Katalin, Oláh János és mások), és nemzedékbe alig sorolhatók, mint például *Vasadi Péter*, *Marsall László*, *Tóth Bálint*, *Bertók László*, *Kiss Anna*, *Szepesi Attila*, *Veress Miklós*, *Baka István* és *Döbrentei Kornél* és mások, és még sorolhatnánk az érdekes neveket, (legkivált a határainkon túli magyar költészetből, amelyet most alig érintünk) - az egyik legerősebb költői utat jelentik. Persze sokféle leágazással, egyéni ösvényekkel, rejtett allékkal. A szép szó, a metaforikusság és történelmi reflektáltság a magyar költő azon elkerülhetetlen hivatását is példázza ebben az irányzatban, melyben a költészetnek és művelőjének több a szerepe, mint amit az újabb iskolák, szaktudományok engedélyeznek neki. Nagy László nem volt teoretikus alkat, csak „művelte a csodát”, nem magyarázta.

V a n aki a személyességet művelni és magyarázni is tudja artisztikusra munkált, egyéni esszényelven: őt

Csoóri Sándornak hívják. Nála az eredendő költői metaforikusság átszalad mintegy a tenger hullámzását követően gyönyörű, remegtető, dallamos prózává, ahol a ráció és a kellően adagolt képzelet is helyet kér magának. Általában az esszényelv milyensége és minősége a költészeti tapasztalatok felől kezdte Illyést is foglalkoztatni. De így volt ezzel Csoóri is. Erről árulkodnak Tornai filozofikusabb fogantatású esszéi, vagy Fodor András világos, átetsző írásművei is, melyekben épp költészetük mozgatórugóit lelhetjük meg. Csoóri több olyan nagyhatású, költészettel foglalkozó esszét írt, amelyek - állítja több kritikus - versein is túlmutatnak, ha tetszik, fontosabbak verseinél. Én ezt a véleményt nem osztom. Ilyen például a *Műfajok őrségváltása?* Bizony jól látható kérdőjel van az esszé címének végén, mert nem hiszi el, hogy a líra háttérbe szorult volna pl. a hetvenes, nyolcvanas években. Nos, mára már látszik, hogy a prózai *nagy fordulat* nem volt akkora, főleg olyan valós fordulat nem következett be, mint a körülötte lihegők gondolták. Kétségtelenül meg a teoretikusi túlbuzgalmat is azon lírai irányzatoknak a leváltására, mitőbb: kiiktatására akarták fölhasználni, amelyet például Illyés és másfelől, modernebb hangszerelésben Nagy László képviselt. Ehhez nagyon jó volt az új hagyományt kereső, és részben új nyelvet valóban találó, Történetet kiiktató, a felejtés szép pátosát és pragmatizmusát terjesztő prózát fölönveszteni. Ez volt a hetvenes és a nyolcvanas évek szocialista, aczéli kultúrpolitikáinak a legnagyobb vívmánya: a *semmiről* támogatott és szabadon lehetett beszélni. A *valamiről* nem, vagy csak későbbi szilenciumok árán.

A lényeg: e négy meghatározó líramodellnek vannak még követői a fiatalabb nemzedékekben is. (Tóth Krisztinától Peer Krisztiánig széles a választék, hogy csak az alig harmincasok, de már 2-3 kötettel rendelkezők raját, egy kis lírai névjátékkal említsem.) Illetve vannak, akik erre vagy arra az útra esküsznek jobban. Egy mai érett *Orbán Ottó*-versben szinte együtt látható mind a négy, általam fontosnak tartott vonulat. Az újabb költők persze hogy újat akarnak, de még a valóban újítónak számító bátyjuk, *Tandori Dezső* költészete, sőt annak megfigyelhető klasszicizálódása is, a föntiekhez megy vissza. Ott bolyong köztük, noha látszik, hogy szívéhez a tárgyias, objektív líra állna legközelebb.

De vitathatatlan, hogy a magyar költészetben olyan jeles költők alkottak, akik meghatározták a színvonalat a hetvenes, nyolcvanas években is, s közülük már alig él valaki. Megdőbbentő a névsor. Elment a hetvenes évek közepétől: Simon István, Szilágyi Domokos, Kormos István, Nagy László, Rónay György, Pilinszky János, Jékely Zoltán, Hervay Gizella, Zelk Zoltán, Illyés Gyula, Képes Géza, Kálnoky László, Csanády Imre, Ratkó József, Fehér Ferenc, Weöres Sándor, Vas István, Szécsi Margit, Nemes Nagy Ágnes, Csorba Győző, Páskándi Géza, Rózsa Endre s nemzedéktársaim legjobbjai közül igen korán Pinczési Judit, és most Baka István is, hogy a középgenerációt is említsem. A nyugati emigrációból pedig Fáy Ferencet, Tűz Tamást, Keszei Istvánt, Siklós Istvánt, Thinsz Gézát és Bakucz Józsefet kell feltétlenül sorolnom. Erre mondják az ittmaradtak árván és keserű rezignációval, hogy a *java már a földben*.

Szegedi Kovács György ÉLETNEK LEHELLETÉT

teremté tehát
a költő a verset
az ő hasonlatosságára
saját képére
teremté őt
és lehellet
volt őbenne
életnek lehellet
így lőn
a vers
élő
lélekké
örök életre buzgó
víznek kútfejtévé

Bayer Béla
ÍGY UTÓLAG

Mint a gyászából fölkelő csillag
Hajnaloknak meggypiros csikaján,
Rajzollak, énem tegnapi falán
Kínnal elevenülsz, így utólag.

Hamvasan, akárha kisdéd állatok,
Pipacsok lázától felpiroslón,
Szemeid szemérme amint meggjön,
Szirommá feslik föl a lánytitok.

Véltem félszeg faunként, lingám
Megmártózhat bimbózó öledben,
Gyöngyöző jónidnak mámorában.

Kajánul, de opuszom inteném,
Kalózkodni vágy-érzékeidben.
A lesboszi part homok havában.

Kondákor Gyöngyi
ANYÁM

Anyám, termő orgonaág,
szélben rezgő, éjszín virág.
Ó, Te csillagtáncmosolyú,
tavaszi vízesésdalu -
életemnek teremtője,
világmindenség szülője!
Estéid öledbe hullnak,
ujjaidon napok gyúlnak,
hegyes-völgyes madárkezed
riadó szíveden remeg.
Hangod viharokon átzeng,
melleden orgonaág leng.
Ahogy lépsz, a lépted béke,
tavaszi föld szívverése,
széldalt zengő jávorfácska,
őszbesíró furulyácska.
Keskeny arcod havas, fehér,
és éppen a szívemig ér.
Anyám! Termő orgonaág,
szélben rezgő, éjszín virág!
Ó, Te csillagtáncmosolyú,
tavaszi vízesésdal.

Károly György LAPÁTOLÁS

Béri Géza emlékének

A szívlapát vagonnyi sóba sercen,
a sólapátolás kimért üteme,
akár a metronóm, kiméri versem.

Hazámban így szokás, ne gondolj vele,
a spicli boldogul, gyilkos a bírád,
a költő lapátol, törődj csak bele!

Szerencsétlen, sóvár álom repít át
egy más korba, és egy tisztább világba,
hol megleled végre te is a hazád -

csak egy verem vár rád, minden hiába.

NAPLÓ

... és asszem március 5. volt,
egy tetves szerdai nap;
tavasznak, télnek semmi nyoma
(már és még), átmeneti állapot -
a legrosszabb.
Lajos másodszer csöngetett be azon
a héten, az elmaradt vízdíjért,
aztán jöttek sorban: postás, gázos,
villanyszámlás, relaxás, hevederzár,
biztosítók, szekták és ügynökök, egy
ösztvér asszony, aki akcentussal beszélt,
cipőt és fehérneműt kínált...
... s egyszercsak ott állt
az ajtó gesztenyeszínre pácolt keretében
az Úr.

Elküldtem,
persze.

Kotász Zoltán

DR. K. MONOLÓGJA

Nem fogsz meghalni ripsz-ropsz gondolatra.
 Nem lesz tenyér, mely rendelésre üt, odaken
 féltett ablakodra - s ha lenne is! Elmúlni
 folyamat, cihelődés, torkodban gombócos
 beutalóval: rágod a madzagon előre magad,
 hányingeredről viccet mesélsz - s vékonyádra
 pántot, hevedert szorítasz (a puffadtság
 zavaró, szalonképtelen jelenség). Szünet-
 re bázíroz csinos nyugalmad; szíved szerint
 a folyosón élnél, lépcsőház, kerengő,
 hosszú várószoba, K-nak kedves terek,
 neutrális pálya. (Széles ablaksor, védett
 kitekintés, ülsz vagy ácsorogsz, készülsz,
 lelohadsz; semmi sincs, mi váratlan kólint.)
 Imádkozni - vallod -, ma már csak a W.C.-n
 nyílik alkalom. Benyitsz, és folytában:
 „éberség”, dűnnyögöd: „türelem, alázat...”
 Aztán a mosdónál: „ELEGEM VAN, AZ ISTEN
 BASSZA MEG”! Nyálcsepp csattan az ártatlan
 foncsorra, hamar a zsebkendőt, előrántod,
 itatsz; nem látta meg senki (süketek és
 vakok). „Minden helyzetet primán megoldok!”
 Visszapántolsz tehát, s utána csendben
 tisztálkodnál még - a szünet azonban
 galádul vágatva máris végetért... Az
 előadás tart; te következel, szikáron
 és halkán, latolgatva szólsz, hisz' finom
 a kultúra, bölcs a közönség, s jelen
 a média... „Túléltem?” Kurta méla rajta
 (véryomás-szint apad, lélektér derül)
 Döngő toppantás. „Stabilizáltam! Igen!
 Társadalmi helyzetem egyre helyzetibb!
 Jelen voltam, a kutya mindenségit!”
 Dönög a talp, döng a mindenség... Lecsúsz-
 va fél métert elérted a támlát; elérte
 a lábad. Diófa ágytámla. Erre
 ébredtél. „Mi volt ez? Istenem...” Talán
 a vacsora. Talán a... talán. Padlóra
 csúszott, le, a takaró. Botorkálsz
 bűdösen a mellékhelyiség felé - ablakon
 túlra vetül pillantásod... Éj. Villanyt,
 katt, fel. Émelygés és remény:
 éltet a bélsár, üthet a tenyér. Oda-
 piszkítasz; nyomorék leszel.
 Korántsem hullá.

Sarusi Mihály

DON, KI HÓDÍT

Jövök haza a fürdőből, végighajtok a Telepen, majd be a városba és valahogy eszembe jut: abban a házban, a harmadikon jobbra az első lakás, egy csodálatos asszonnyal töltöttem nem akármilyen órákat, amíg élek, nem felejttem el! Amott a földszinten, abban, a ronda lila házban, úgy elszaladt az idő, hogy alig tudtam elmene-külni a váratlanul hazatért férj elől. A tizediken, tudod, az ábécé mögött, az ablakon meztelenül, a szintén ruhátlan, menyecske mögé állva lettünk túl árkon-bokron, onnan kellett lesni, nem jön-e meg közben az áruházba egy kis felvágottért leküldött embere. Egy családi házban meg, tudod, a kanyar után a harmadik: ezt inkább el sem mondom. Míg hazaértem, gondolatban szinte újraéltem az életem! Ahány ház, annyi nő, annyi emlék, szerelem.

Nem mintha szánt szándékkal azokat a házakat, utcákat, tereket, ligeteket kerestem volna, amelyekben elkövetten néminemű helytelenséget, de bármerre nézek, akármerre veszem a kocsival az irányt, míg átérek a városon, biztos belebotolom néhány tucat hasonló emlékhelybe. Arról nem beszélve, hogy pázsiton, nádas szélén, kiserdő közepén, búzatábla szívében, melegvízű medencében, városszéli árok tövében, szénaboglya mellett, szóval a természet legvadabb lágy ölében is ölbekaptam, akit csak lehetett.

Nem mondom, ágyban párnák közt jobban esett! De amikor az ember lendületbe jön, mert valami páratlan szépség meglepi, magához csábítja a magamfajta jó firmát, mit lehet tenni?... Enged az ember az ősi vonzás kényszerítésének! Én mondom, egyet se hagyj ki! Megbánod, ha nem hallgatsz rám. Annyi jót kaptam a nőktől. Amíg bírod, szeresd őket! Egyről se maradj le, mert később megbánod; amikor már késő! Én már méregethetem őket. Hozzám már nagy türelem kell, s a mai lányok erre nem biztos, hogy képesek. Persze pár évvel ezelőtt még másról szólt a nóta! Az első után a második, a harmadik, ki tudja hányadik... Már akihez gusztusa van az embernek; de elárulom neked, hogy majdnem minden nő egyformán izgatott! Mindben találtam valami vonzót. Lehet, ezért is kedvelnek máig az asszonyok! Igazad van, a lányok is. De ami igaz, igaz, azért egy idő után inkább a menyecskéken legeltettem a szemem. Akik nem ijednek meg tőled! Ne neved! Hogy tud örülni - szeretni - egy kancsal, ha azt mondod neki, ő a legszebb! S ha valóban, amúgy minden a helyén van a hölgyön? Le nem írható. Egy ragyásképű értelmiségi nő, ha arra hivatkozva döntöd ágyba, hogy kizárólag a csábító külleme miatt zavarodsz meg, okossága csak ráadás... Az a fiatalasszony, akinek befelé nőnek a mellei! Ám vágyai, hogy is mondjam, leküzdhetetlenek. Az iksz-, vagy az ólábúról nem is beszélve.

Inkább nem folytatom!

Én mondom neked, ennyi után elhíheted -, mind nyújt valami felejthetetlen! Mind más; egytől egyig adtak nekem valami olyat, ami miatt hűsz, hogy ne mondjam majdnem ötven év után is föl tudom idézni, mi esett meg velünk a kupibeli kanapétól a Körös-partig, a kocsikulástól a fürdőkádig, a kaszárnyakerítés mellékétől az éjszakai mulatóbeli szeparé sarokpadjáig... Ha te ezt tudnád!

Sejtheted. Bazzalyogsz; pedig nem tanulhatsz eleget! Ebből, én mondom, semmi sem elég. Kimondottan sajnálom, hogy nem kóstolhattam meg a különböző bőrszínű - például sárga, meg a fekete -- nőket! Irigylem töletek, számotokra ennek sincs akadálya.

Na jó, Horn repülőjegye, ne nézz bolondnak. Ha megkapnám is, sokra mennék már vele. De Te... Széjjelcsap-nék köztük, tudom Isten. Csak finoman, hogy ő is élvezze. Mert arra mindig adtam. Olyan is volt, aki közben rikoltzott! Hogy ijedtem meg volna tőle!

Akkor éjszaka, hogy napközben így eszembe jutottak a régi dolgok, összeadtam, hány nőnek kerültem eddig az ágyába. Ötszázig jutottam. Négyszázkilencvenkilencig, amikor azzal aludtam el, hogy ha meglesz az ötszázadik, nem számolom tovább. Reggel eszembe jutott a félezredik is.

Persze megesett, hogy csapatostul tértünk be a nyilvánosházba, sorra véve az egész - éppen vadonatúj - lány-csapatot, máskor meg valami jó kis murit sikerült egyikünkknél összehozni... Katonáékról nem is beszélve.

Jaj, de régen volt! Persze akkor még buzibaj sem fenyegette a magamfajta jófirmákat... Hogy úsztam meg? Senkinek sem hazudtam! Egyiket sem álltattam azzal, hogy elválok és feleségül veszem, sőt, inkább elijesztettem őket magamtól! Hogy ilyen ronda alak vagyok, olyan szélhámos szoknyabolond, anyukám, hogy bíznád magad rám, ne örülj meg! A legjobb szándékkal világosítottam fel őket, mire számítsanak, hogy nekem a nő a mindenem, ne várlanak tőlem semmi jót, hűséget különösen ne! Ilyen szoknyapeccér, olyan széltozó, egy szavamat se hidd el! Hogy én csak jót akarok neki. Nem is merte rám varni magát egyik sem. Jól megvoltam velük. Nézd a cicamicát... Menj utána! Igyekezned kell, ha utól akarsz érni. A mai lányok szebbek s hogy milyenek, nem rejtik el, nyíltan a világ elé tárják! Amellett könnyebben ráállnak, a régieket sokat kell fűzni, míg összejött valami etyepetye. Ott, a budoárban is. Ott különösen! De, megmondom őszintén, az a módi jobban tetszett. Udvarolni, tenni a szépet, kedveskedni, simogatni, kedvet csinálni, nem csak egyből rátámadni, pillanatok alatt túllenni rajta! Hogyne. Könnyű nektek: ha most lennétek fiatal... Nézd, az ott az unokám, kész nagylány. Őt azért hagyd ki; de ha nincs ellenvetése, felőlem! Élveztétek az életet, amíg lehet! Aztán úgyis mindegy. ... De az az ötszáz engem is meglepett. Sosem hittem volna, hogy ilyen nagy hóhányó vagyok.

Don, ki hódít.

- Azt mondod? Irigyellek, előttem még az élet! Én mondom, a legjobb a világon.

Pósa Zoltán

GÓLYAAVATÁS '67

(Részlet az *Aranykori tekercek* című regényből)

Közép-Európa legszebb, kelet-alföldvidéki egyetemének gipszfehér árkádjai remegnek a belső felháborodástól. A díszudvar fölé homoruló négyemeletnyi magasan feszülő üvegbúra is csörög-zörög. A roppant tér áttörhetetlen kakofóniától feszült. Az első emeleti elegáns függőfolyosón a zsemlyebarna faasztalnál egy pohos, kopasz alak hadonászik-gesztikulál két lakozott, pingált kék-lila-hússzín ellenfényhatásaitól vibráló leány felé. A kiszőkített kancsal-szexi karonragadja őszes-fehéresre füstött hajú barátnőjét, s magával is rántja. Gyere innen a pasi picсарészeg, de az ilyen faszi tök mátosan is zsupori. Úgy sem látunk tőle egy fityinget sem... A tar fejű, fekete öltönyös handabandázva legyint, elveszti egyensúlyát, s iszonyú nagyot koppan a feje az asztalon, s úgy is marad, a kar-ára borulva húzza a lóbbort, majdhogynem túlhorkolja az elviselhetetlenül ricsajos zenebonát is, mindezt szemben-átellenben a könyvtárral, országépítésre szánt, meglévő és születő gondolatok azíliumával... Szájából sűrű nyálcsermely folyik a lapra... Cégünk reklámja gondolja keserűen az egyetem legelső beatlesfrizurás deákjaként közismert, másfél hónapos elsőéves (egyetemi zsargonban: *gólya*) léte is már hírhedtté vált avangarde költőpalánta, a „Barna szemid skizofrén árnya” című botrányt keltő beat-vers szerzője, Barna Zoltán becenevén Korsó György. A név tréfásan-kancsalul rímél Gregory Corsóra, és Zoltán figyelemreméltóan kemény bamasörkorsókörfogadó formátumára. Hatalmas huzatával mindig komoly meglepetést okoz, hiszen „annyira vékonyka, barna, dekadens, álmodozón feminin, hogy a legszelídebb őszi fuvallatok is lesodorják” idézve csoporttársnőinek rajongó szeméyleírását. Egyáltalán, hogy kerül az egyetemi bálra ez a két nőszemély - füstölög magában tovább Zoltán. „Nyilván, hogy kivénhedt pártmókuskok kurvázhassanak, hiszen a gólyalányoknak nem imponálnak a verseskönyvecskéjükkel...”

A díszteremből, az aulából kijő két világoskék öltönyös egyformán kövér alak, az évnnyitón a rektor balján ültek. A szuszogó figurába karolnak, fölnyalábolják, s betaszígjálják ugyanabba a terembe, ahol a dékán jó hat hete beiktatta a hagyományos kézfogással Barna-Korsó urat is az egyetemi polgárság soraiba. A fiú önkéntelen kíváncsisággal követi a imbolygó triáaszt. Az ajtónyitás pillanatában még elviselhetetlenebbé, elképesztőbb fortisszimóssá sűrül a hangzavar, az aulabéli cigányzene összezagyválódik a díszudvarból kavargó kommersz talpalávalóval. Átpluslanc az egymást támogató vállak között. Összetolt asztaloknál tanyáznak ugyanazok, akik másfél hónapja ugyanitt csak fönn az emelvényen díszmadárkodtak. A három elvtársúr feléjük tart. A két önzetlen segítőről eszébe villan: a csőrőshalfejű, a bölcsészkar, a bálnaformájú az összegyuetemi párttitkár. Az ébredező-botladozó harmadik a foxi-maxi akadémián, vagyis a helyi marxista-leninista esti egyete-

men tanít. A zenekar primása is ismerős valamelyik vendéglőből, de a teljes bizonyosságú azonosítást megelőzi egy sötétített szemüvegű, magas szakállas fiatalember, vörös rendezői karszalaggal fölgűrűzve: - Ne haragudj, komám de itt *nekünk* - karolja át a vállát - nincs keresnivalónk. Meg aztán - kacsint erőltetett jóakarattal - jobb is odakünn.

Zoltán őt is fölismeri. A „viccpali”. Odaokvetetlenkedik az asztalokhoz, zaftos politikai, vagy disznólkodós „sútkákkal” szoktatja a gólyákat az egyetemi tempókhöz, s közben igen éberem figyel, hogyan reagálnak „hallgatói” - figyelmeztették Barna urat az idősebb alkotókori cimborák. Már-már kopaszodik, pedig alig harmadéves, társainál jó pár esztendővel öregebb. Nehezen jutott be az egyetemre, tán negyedik vagy ötödik nekirugaszkodásra, akkorra is csak a Kommunista Ifjúsági Szövetség által lefoglalt fölvételi keretbe fért csupán. Azelőtt már egy borsodi nagyvállalat függetlenített KISZ-titkára is volt - pletykálták róla az évfolyamtársak.

Zoltán újra a lenyálazott asztal mellől bámulja a díszudvarban bömbölő zenekart. Középfínoman húzzák, a Shadows-nóták úgy, ahogy mennek, ám a Beatles, a Rolling Stones, a Beach Boys és a Bee Gees adaptációk az elviselhetőség mezsgyéit ostromolják. A placcot városi bulibútorok lepik el, a folyosókon is közismert flaszterkoppatók, a kopaszodó karszalagoston kívül még felsősöket is alig lát, évfolyamtársai közül pedig vagy senki sincs itt, vagy fölshívódtak-feloldódtak a notórius kocsmapincsik és bárhiénák forgatagában.

- Te sem így képzelted el - üvölt a fülébe erejéhez mérten egy kedves cérnahang tulajdonosa. Kellemesen enyhe szorítást érez a karján. Összerezzen, megkönnyebbül, már az orgánumáról fölismeri. Az a nyitott, kissé pimasz, gyerekesen kacértekintetű lány, Rác Amika, a franciás csoportból. Ártatlan, szemtelen a mosolya, a haja búzaszöke, szeme búzavirágkék, termete kicsinyke. Barna midiszoknyát, fehér, fiús inget visel. Ez nem gólyabál - folytatja. - Csak tömegdiszko rácócsürhével...- Még csak nem is csürhe - válaszol Zoltán. - Ezek diszkópincsik csupán.

Az üres fiaskókkal és stampedlikkel borított asztalhoz ülnek. A lány otthonosan nevet. - Azért is öltöztetem így - mutat Barna saját kockás ingére, farmerjára, mert tudtam, hogy mit várhatok. Egy ötödéves haverom mondta: a két világháború között nemcsak a gólyabál, de az egyetem is az oktatóké és a hallgatóké volt. Diák ellen még rendőri, bírói eljárást is csak úgy kezdeményezhetett bármelyik hivatalos szerv, hogy előbb kikérte a hallgatót a rektortól. Meglehet, az is rossz véget, hogy például Párizsban a Sorbonne-ra csak dékáni engedéllyel léphet be az outsider. De állítom, hogy ennél az is jobb. Ez itt: elviselhetetlen. Gyólyabál - gólyák nélkül - mutat szét színpadiasan...- S miért kell nekünk is kifizetni a beugrót a saját gólyabálunkra. Elvisz majd egy havi ösztöndíjat.

Igazad van, Barnus, de azért nagy gyerek vagy...ugye nem haragszol, hogy nem Korsónak szólítalak, nagyon nem illik hozzád nevet a lány. „Ötödéves haverom” a „Sorbonne” így, meg úgy utánozza évdőve a fiú kapkodó beszédmodorát. Meg farmer és kockás ing, az nagy szent gólyabálon, miközben a békebeli hagyományokat siratod.

Zoltán csak azért jön hirtelen zavarba, mert megijed attól, hogy egyre oldottabbnak érzi magát. Érvénytelenné foszlanak benne az egzisztencialista szorongásélményekre, illetve a dekadens nemtörődömségre programozott mondatok. És immár harmadszor ragadja valaki karon. De ezúttal acélujjakkal.

- Uram, jöjjön csak félre egy pillanatra. Akarok valamit mondani, csak nem a hölgy előtt. Maradjon kisszasszonyka. Semmi gáz.

Kábultan halad a vasmarkú mellett, csak akkor döbben meg, amikor a pincérek folyosószárnnyán durva lökést-taszítást kap. Szorosan mellélép még egy halszemű törpe, s egy rózsaszín, disznóarcú fiatalember.

Nos hajlandó kifizetni most azonnal a két üveg debróit és a három konyakját? - kérdezi vésztjósó hal kan a vasmarkú...

Nem én fogyasztottam magyarázkodna, de a halszemű a képébe üvölti: - Beverem a pofádat, te szemét. Eltartunk itt benneteket, rohadt naplopók, hogy aztán szidjátok a rendszert?!

A szüleim tartanak el, nem a rendszer - motyogja Barna, homlokán hideg veríték, pedig tűzmelege van, a lába remeg... „Ugyanúgy reagálok a sokkra, mintha igazat mondana ez a hazug állat”, fut át az agyán bosszús-rémülten. „Aki így bejied, aki ily szájalmas, sápadt, dadogás, annak sincs igaza, ha igaza van... ezek ezt az egyet tudják, ezzel nyernek mindig.”

Akkor miért a maga asztalán áll két üres palack, meg három konyakospohár? tagolja lassan, rezzenetlen-fakón a hidegvíz-kékszemű.

Azt is tudom, ki rendelte, ki fogyasztotta - még dühösebb magára, amiért elfullad a hangja. „Nem volna bíró, objektív kívülálló, aki nekem hinne. Miért magyarázok ilyen készségesen a rágalmazóknak?” - Ott ül benn az aulában csontkakukk állapotában a hosszú asztalnál a Vörösakadémia részegességéről és ostobaságáról városszerte közismert munkásmozgalom-történeti oktatója, ő próbált két kiszókitett szépleányt sikertelenül leitatni és elszédíteni.

- Halljátok ezt, még hogy vörösakadémiai részeges, buta tanár üvölti a halszemű. - Rágalmazni mersz rendes embereket!? Ha nem adod ide a pénzt...- lóbálja az öklét, majd elővesz váratlanul egy fekete, bőrkötéses flepnit. - Nézzén csak ide! - nyitja szét. - Rendőrörmeszter vagyok. A kép, a rang stimmel, a nevet ügyesen takarja. A vasmarkú már valamivel ügyetlenebb, ő Rókus Béla hadnagy a veszprémi rendőrkapitányságról.

Fizesd ki pajtás - szólal meg nyájasan a malacképű. - Mindhárman láttuk, hogy jóval előbb ültél ott, mint hogy a kislány csatlakozott volna hozzád. Ő sem tanúskodhat.

Följelenem magukat! - próbál Zoltán is kiabálni. - Maga Rókus Béla hadnagy. Fasiszta, ávós banda - üvölt már ő is.

Förgeteges nevetés: - Akár nálunk is megteheti a följelentést, vagy menjen be nyugodtan - no persze, majd ha elengedjük - a helyi kapitányságra, s mondja meg, hogy a rendőrök megverték, kizsebelték. Megnézheti, mit kap tőlük! Kiverik magából a tegnapi szart is!

De még ha volna is valami kemény kapcsolatot - mosolyog a malacképű -, mire mozgósítani tudnád, bottal ütheted a nyomunkat! Nyomunkat? Fenéket! - nevetgél. - Itt sem voltunk! - kontráz magára színpadiasan. A halszemű hirtelen elkomorodik: - De hát ez még pimaszkodni mer! Leverem! Beverem a képét! Nem ismer magára az édesmamája sem, úrifiúcska!!

Nincs is nálam annyi pénz! - szalad ki a száján, s máris legszívesebben ráütne. - És különben sem fizetek, utálok ezeket az ávéhás, fasisztánál is rosszabb módszereket!

Úgy dönt, összevereti magát. Ha már mártír, legyen egészen az. De ők váratlanul és elégedetten összenéznek. A vasmarkú hadnagy szelíddé, készséges-sé válik, a halszemű sem mocorog.

A személyi igazolványát csak hajlandó tán ideadni egy percre, fiacskám, én is megmutatom megint az enyémet. Igen, én vagyok Rókus Béla hadnagy.

- Tessék adja a kezébe Barna is a magáét, a hadnagy notaszt húz elő, kiírja az adatait, aztán visszaadja a flepnit. - Tudja, kinek a kezébe adjuk - lobogtatja a „följelentést” nyájasan. - Hagyjad csak, János - fordul csitítóan a halszeműhöz, aki megint morog, a malacképű részvétteljesen bólogat, szomorúan széttárja a kezét. - Azokhoz juttatjuk el a jegyzőkönyvet, akiket rágalmazott az előbb. Tudja, mit jelent ez? Megírjuk, hogy a pártiskolai elvtársat és a saját egyetemének pártvezetőit is mocskolta, bennünket először lefasisztázott, utána leávosozott, s azt is kimondta mindannyiunk füle hallatára, hogy az ávéhás a fasisztánál is rosszabb. Ezt nyilván a szüleitől hallotta, mint ahogy ebből következik az is, hogy az 1956-os ellenforradalom maguk szerint forradalom volt. Akár hétfőn kezdhet munkahelyet keresni. Még azt is kár. Egy hónapon belül bevonul katonának, azon leszünk, hogy olyan helyre kerüljön, ahol megtudja, mik azok az ávós módszerek... Futkosóra juttatják. Ha nem tudná mi az: büntetőszázad! Utána aztán föllebezhet az atyaúristennek is, nopersze, ha túléli. Akkor sem veszik vissza az egyetemre. Piusza lesz. A szülei helyében sem lennék most...

Nincs erre semmi szükség lép elő váratlanul egy benyilóbból a kopaszodó, karszalagos fiú. - Mennyivel tartozik? Rendes srác. Mással is előfordul már, hogy bevitt...

Rövid parolázás, kedélyeskedés, bankók, jegyzőkönyv eltépve, a följelentés detto... Zoltánba már a szakállas viccpali karol. - Ezek ellen nem lehet, pajtás - ordítva sutyorog a fülébe. - Tudod, mi az, hogy Veszprém... A nagy pártfejesek kedvenc helye Szolnok után... Ahol ennyi értelmiségi, pláne diák összegyűlik, oda a legkeményebb idegen helyekről rendelik, nemcsak pincéreként, konyhalányként is a hivatásos zsarukat. Fülelnek, megakadályozzák, ha volna valami... Te is itt, egyből az '56-os forra...lázaadást, ellenforradalmat, vagy mifenét emlegeted, attól most úgyis félnek, mint a tűztől... Jó, jó tudták ők nagyon jól, hogy a seggig érő

homlokú nem fizetett. De oda - int az aula felé - nem mertek bemenni. S egy egyetemista értelmiségi genyóra mindent rá lehet fogni. Örülj, hogy élsz, hallod? Eltartanak! S majd meglátod: akkor sem *dolgozol* ám, ha diplomás leszel. Szerintük az „improduktív munkaerőt” eltartják. Azért szúrtak ki ráadásul téged, mert nagyon hamar meglátszik rajtad, hogy ittál, s egy piás értelmiségi-jelölt duplán, triplán nem szavahihető. De se baj. El lehet kerülni az ilyen esteket. S azt is, hogy ki legyél téve egész életedben ilyesmiknek... Ötszáz forintot adtam nekik, megadni ráérsz. Akár el is felejtethetjük... De hétfőn délután gyere be hozzám az alagsori KISZ-bizottságba.. Egy kis baráti dumára. Megismerkedsz a többiekkel is. *Többször is esett már szó rólad*. Eszes srác vagy, verseket is írsz. Meglátjuk, mihez kezdünk egymással.

Zoltán agya hirtelen föltisztul, elmúlik a kábasága. Most nem lágyulhat el...

- Ne haragudj - még remeg a hangja. Köszönöm, hogy kisegítettél - keményedik meg végre.

- A pénzt a borítékba teszem, leragasztom, ráírom a nevedet. *Mindenki tudja ki vagy!* Hétfőn háromnegyed nyolctól átveheted az egyetemi portán.

Aszakállas elvörösödik, arca eltorzul, majd szána-
kozó nyájasságot erőltet magára.

- Biztos vagy ebben? Mi nem könyörgünk többet! - merőn nézi Zoltánt majd legyint. - Sajnos, látom, hogy nem tréfálsz. De kár ilyen ellenségesnek lenni. *Velük* is kiabáltál - int a folyosószárny felé -, így esetleg én sem leszek annyira barátságos, s nem akadályozom meg, hogy elterjedjen rólad, milyen link fickó vagy... Tarlozgat, nem fizeted ki a cehek... Kár érted, fiú. A verseidért is. Bedőlsz az öregebb írók látszólagos karakanságának, úgy viselkedsz, tanúk nélkül, ahogy ők csak nyílt színen mernek no persze, szordínósan. Ok tudják, meddig lehet elmenni, te nem. A ti szakmátokban úgy szokás tenni, mintha megvetnének minket, de azért a be-

futott, raffinált vének hallgatnak ránk mindenben, mert tudják, mi az, ha mi *leirtunk* valakit a listánkról és rákerül a neve egy másik listára. Az övékére esetleg - mutat a folyosószárny felé. - Vagy még rosszabbra. Azokéra, akik őket is irányítják. A ti nagy öregeitek néha-néha mutatóba kiállnak egy-egy emberükért, aki elvetette a sulykot. De *nem ám kezdő kis senkikért!* Egy életen át taníthatsz vidéken hülye nebulókat.

- Én úgy tudom, tanárnak lenni becsület és tisztesség dolga. S hogy pontosan azért járunk *erre* az egyetemre, hogy nebulókat oktassunk majd. Városban, faluban, tanyán, bölcseket, közepeseket, butácskákat! - szónokol minden ironia nélkül Zoltán. - De veled szerintem nem voltam ellenséges. Ismétlem, köszönöm, hogy kisegítettél. Hétfőn reggel átveheted a pénzt a portán. Szia! - Majd öt év múlva sajnálni fogod... hallja maga mögött Barna még... Elvegyül a tömegben, kiszárad a torka, de inni nincs már kedve. Ezekről rendelni bármit is? Már az alagsori ruhatárnál ölti magára a kabátját.

- Hogy elkedvetlenedtél lép mellé a szőke, pimasz mosolyú lány. - Hová tűntetek? Mit akartak tőled, Barnuska?

- Kifizettem a ceheet egy ismerősöm helyett - hadar Zoltán. Így aztán egy fillérem sem maradt. Hazamegyek, szia.

De a lány nem vesz tudomást a kiábrándultan elutasító felhangokról.

- Én is meguntam már! Ha már így lelomboztak ezek a fatökű pincérek, kénytelen vagyok belemenni a szerepcserébe. Engedd meg, hogy elkísérjelek, s ha van még időd, kedved, beszéljünk még valahol. Én hívlak meg, van most sok pénzem, na, ne kajláskodj, Barna Zoltán.

Zoltán lassan tétován bólint.

- Köszönöm. Vigyél hát, ahova akarsz játszik rá kacéran a fordított szereposztásra. - De arról, amiről az előbb történt, hadd ne meséljek most még.

Lőrincz Lajos

TÚL A SZÖRNYŰ SEMMIN

Túl a szörnyű Semmin,
az Origó-reményen innen,
a Valamitől elorzott
Negatív Tartomány beláthatatlan,
fölfoghatatlan Végtelenjében,
hol a Mínuszok erőszakos, rabló serege ül,
meg a kétpocakos fekvő nyolcas,
hol még az Összeadás is csak nagyobb Kivonás
az Üres Űrben, mely egy másik
Üres Űrben nem létezik, s az megint
egy másik Űrben tűnik el,
hol Soha, Senki és Semmi nem volt,
mégis van-e ott Valaki,
mégis van-e ott Valaki?

Váczy Jépont Tamás

EGY IDEGENVEZETŐ MAGÁNÉLETE

utcakönyv

IX. A PLEXI CUKRÁSZDA

Ha egy hős összezsínálja magát,
nagyot esik szerettei és hozzátartozói
szemében

(Hölderlin)

A PLEXI CUKRÁSZDA (ld. térkép) egy nagyhírű, időközben elhullt mesterember, női ágon vezérelt intézménye. Történetünk idején Elvira mama uralta. Őkelme, nemcsak két méterre, és százötven kilóra sikeredett, de focivébészerű csúfságát még feledhető minőségű süteményekkel is tetézte.

Hajdanvolt dicső választékából csupán a Kossuth-linzerre (ld: szobor) volt kereset.

Nem is lehetett mást kapni a szörpökön, kávé és a fagyin kívül. Igen ám, de hol volt már ekkor Plesz József? Hol voltak a leheletfinom, remegő krémesek? A nyelvünkön rémülten dobogó gesztenyeszívek? Hol a szánkban szanalásra váró zserbó emeletei?

Plesz mesterminden süteménye, mintha a félelem édes ihletével épült volna föl.

Talán csak az oroszkrém tortája volt karakán, bátor, ellenállhatatlan erejű. Híre annak még Berlinig is eljutott. Úgy ám!

És a fagyaltokról már ne is beszéljünk (de akkor meg mit pofázok itten?!)

Nos, gyermekkoromban mikor még Józsi bácsi természetesen élni volt kénytelen, akinek nem lógott a taknya és a cipőfűzője, továbbá hitelt érdemlően (aznap) nem hamisította az ellenőrzőkönyvébe apukája aláírását, akár két tölcser is kérhetett, még egy gombóc esetén is.

Bezony Idegenek! Mi meg úgy vittük ezeket a fáklyákat, mint a büszke, de kiöregedett olimpikegerek.

Mindenki láthatta a Fő úton, hogy Plesz úr megint kiállított egy erkölcsi bizonyítványt. Csak az a szemét zsaruváry jegyezte meg dölyfösen: Mán megint csinálja a maszek a „kukukszlan” propagandát. Rá fog faragni, ezt én garantálom.

Otthon egyszer megkérdeztem anyát, mi az a kukukmiccsoda.

Másnap a fél iskola orrt törölt, cipőt fűzött és direkt a rendőrség előtt kellett hazamennie.

Ja, igen! Tanácsomra a srácok cercával két lyukat fúrtak a fölső ostyába. Haha.

A PLEXI CUKRÁSZDA kedves, halkszavú tulajdonosa persze nem csínytevésünk miatt tűnt el egy karácsony előtti hajnalon (milyen eredeti ez is.) A Nagy Októberire készített (kötelező!!) kirakata tette be a kaput.

Egy óriási cukormáz sarló & kalapács (ki érti?) fenemód csúnyán, olvadozni kezdett, és ezen még az sem tudott segíteni, hogy sűrű, fölfordult legyekkel megszórt vörös marcipán földgömb alkotta az alapot.

A novemberben igen elgyöngült napsütés üthetett szöget a fába, mert lilult fejű várykánk a gutaütés közvetlen határán, végigüvöltötte főutcánkat.

Kukuszklán, folytatás, döglegyek?

Vitala elvtárs, most nézd meg. És még az ilyenekért hullattuk a vérünket és haltunk hősi halált!!!

Rendületlen hével kötjük föl elvtársainkat, akik természetesen már nem elvtársak.

Ezek a fehér hiénák meg élnek.

Na, ennek a folytatásnak még lesz folytatása!

Mondták, úgy bevágta az irodája ajtaját, hogy a szekrényről leszaltózott Lenon elvtárs mellszobra.

A vádiratban szoborgyalázás tétel alatt szerepeit Plesz József bűnlajstromán.

Persze, nem ezt volt az egyetlen ily apró malőr szerett utcánkban.

Börcsök hentes hasonló tévedés áldozata lett.

Őt Nagy Vezérünk, zsírból készült plasztikája tréfálta meg.

Lelkes mézárósnak Nagy Kollegája ismert tar fejét teletűzdelte apró, piros zászlócskákkal és hogy teljes legyen a Mű, egy hegyes drótra fűzött táblát vágott gyakorlatot mozdulattal a közepébe: HÁZISZÍR, KIMÉRVE IS!

Ez volt az igazi feketevágás, nem, amivel (többek között) vádolták.

A dologban a legédesebb, illetve a legzsírosabb, hogy a két híres Vé Et. a kirakat előtt szemléltette önelgült mosollyal az alkotás menetét. Ám, ahogy közelgett a végkifejlet, úgy színesedett el agyukban a lakmuspapír.

Lenin elvtárs frissen ragasztott büsztje csak annak köszönheti létét, hogy egy fürge Fő utcai polgár elrohant a rendőrséghez és fölkiabált a nyitott ablakba:

Bözsi! (már miért ne ez legyen egy titkárnő neve?)

Bözsikém, gyorsan ... A Lenin elvtársat... dugd el!!!

Azután ezt a jó szokást még sokáig megtartották.

Goga Gábor szélhámos és ács szerint (akkor még ő is élt) kiépített riadólánc alakult Nagy Filozófusunk szobrának érdekében.

Két Vénk Valamelyikének a fülébe jutott az is, hogy Mág Tódor, az újságosunk egyszer, mikor valóban kifogyott a Népszabadság című lapból, így választott: Népszabadság? Az már régen nincsen.

Az biztos, de Mág Tódor se nagyon, azóta.

Az újvári Néplap 1952 karácsonyi (nem ünnepi) számából idézek. 1 oldal (nem is volt több)

„A Dialektikus Páternoszter legszebb alkotását, városunk főutcáján a Sztálin út 70. alatt csodálhatjuk meg, ezen a klerikálisok által bujkálva ünnepelgetgető, de mégis szép decemberi napon!

(itt megállok az újságcikk idézésében, ugyanis a Plexi, akkor még Margaréta cukrászda, eredetileg a Fő út 56. alatt volt. Hát most vagy odébb tolták a sarokházat, vagy elhúzták alatt az utcát? Egy másik variáció szerint a Nagy Fővezér igazán letagadhatott volna a korából 14 évet. Dehát, mint tudjuk: engedékenységről nem sokat olvashatunk a történelem lapjain. Most már mindegy! Megette a fene! Olvassuk tovább)

„Plesz József, volt munkásnyűző, nyalókaagyáros, szőrös karmai közül kicsavartuk a már ezidáig is sok keserűséget okozó, üzérkedésre és a szegény proletárgyermekeknek könnyet szemébe csaló édesipari boltot! Ma már a Munkásédességkiszerező Szövetkezet Kecszejgyomdájára foglalta el megérdemelt helyét! Sajnos, az ilyen és ehhez hasonló örvendetes eseménynek még csak az elején vagyunk!

Számos, rejtett vagyonunkon dőzsölő, harácsoló és elnyomó népellenesség még somolyog a lehúzott redőnyök bűzös homályában!

Kó ruszki tandem!!!

Hogy Cicero (népbarát!) ólatin és premarxista bölcseletét idézzem:

Minek ég!!! Illetve:

MEDDIG MÉK!

Na, de egynek már befellegzett! A bűntanya föl-számoltatott! A két utcára néző ablakok Dicsőségtáblát rejtenek! Ugyanitt látható Hermann Ottó, mézeskalács-készítő szaktársunk alkotása, a sztahanovista mézművész, huszonöt reábízott, fénylő arcú mézescsók-ipari-tanuló közreműködésével, 25 munkaóra alatt elkészítette Generalisszimasszánk 170 centiméter magas mézesmazzag mázát! Bizonyítandó, elvhű, értő kezek alól nem kerülhet ki olvadozó, szétfolyó ocsmányság. Elő bizonyítéka pedig annak is hogy nem ragadhatnak bele döglött legyek. Generalisszimasszánk eme dicsőséges és élethű szobra jövő nyáron sem fog ücsörögni, és semmilyen imperista légyfele beköpní nem meri! (Az Idegenvezető közbevág: Másnap a nagy díszkivilágításnak köszönhetően a mű ott kezdett el csurgatni, a hol egy ilyen Nagy Hősnek nagy nyilvánosság előtt nem illenek. Ekkor született meg a nép ajkán a „hugyosjózsi” kifejezés. Ültek egypáran ezért is. Szelavi!) Ja, azért a híres Kétféle agya sem kucorgott egy sarokban. Igaz, az első hír után Lenin-et lekerült ismét az őt megillető helyre. Sajnos, rövid időre!

Na, szóval amint azt a néphagyomány máig őrizi:

Díszkivilágítás ki. Igenám, de akkor a decemberi szürkülletben nem látszott semmi. Díszkivilágítás be! Hát akkor meg megint rájött Hősünkre a folytatás. Hű, a nemjóját! KI-BE-KI. Nem jó. Az izzók (két 25-ös) hamar dezertáltak. A falban is föllépett egyszer egy sötétben gyújtogató ellenforradalmár.

Másnap nem is ébredt a Fő, bocsánat, Sztálin úton vagy négy állampolgár. Rossz nyelvek szerint megunták a nagy éjjel-nappali sürgölődést és átköltöztek egy nyugodtabb kerületbe.

Többiekét az Andrassy út táján (soha többet nem) látták.

Azután Somogyi Adolf órásmester, kinek szintén vajjal a fején kellett lopakodnia setét mellékutakon, hogy szerezzon valami picike kis jópontot, előállt.

Ura... elvtársak... esetleg... namár... ugye... mi lenne, hogy világítás maradván, olvadákonyság se üsse föl a fejit... szóval a Nagy Fölszabadító elvtárs... hehe, már bocsánatnak legyen mondván... szóval... úgy gondoltam...tuk... jegeljék le a ... khm... becses alfelét

Miután a Két nagy Vé gratuláltak egymásnak az ötletért, Dolfi bácsit pedig seggbe rúgták, beindult a gépezet. Először beüzemelték a télen alvásra ítélt cukorgyárat, lévén egyedül annak van jéggyára. Aztán mozgósították a legmegbízhatóbb aktivistákat.

Éjjel-nappal hordták vászonvödörben a jeget és viték a kásás vizet. Előbb vízhatlan guminadrágot húztak a Nagy Honvédő sokat látott valagára és abba tömködték az összetört hűtőanyagot. Ám, mint közismert, a zúzott jég gyorsabban olvad, mintha nagyobb darabban hagyják, ekkor aztán Máté Károly, föltaláló és matek-fizika rendestanár, ihletet kapott.

Baranyi kovácsmesterrel kalapáltatott egy öntőformát, mely a Hős Vezető seggének hű lenyomatát vette föl.

Ebben fagyasztották a vizet. Az igaz, hogy ettől (a vízfelfogó tartály és az elvezető cső miatt) úgy nézett ki Legfőbb Hadurunk, mint egy infúziós tevé. De több is veszett Battonyánál, legyintettek helyi hatalmasságaink (mind a ketten) és meglegegedetten tértek kies palotáikba.

Ám nagyon elkalandoztunk a múltba. Folytassuk a PLEXI történetét.

Ha most, hölgyeim és uraim, betekintünk az ablakon, a kasszában az a kissé molett, ám annál szebb asszony (mondjuk úgy, még mindig kívánatos hölgy) Plesz Zsófia. Híres, de tragikus sorsú cukrászunk egyszem leánya.

A PLEXI CUKRÁSZDA való|ában neki köszönheti a nevét, hiszen mint már említettem, Margaréta volt a neve a dicső államosításig. A Méz-máz ötvenhatban fölsozlatta önmagát. Ötvennyolctól Sarokház eszpresszó (minő ötletesség az óvári Vendéglátóipari Vállalat részéről!). Napjainkban a jogos tulajdonosok birtokolják ismét. Igaz, olvas a hölgy, de régi barátságunk kedvéért talán leteszi. Ám, amit majszol, az valószínűleg kacsaszíros kenyér, azt nem fogja letenni. Ahogy én ismerem...

Pá, fiúka... vendégeket hoztál? Aranyos tőled, remélem, fölkészítetted őket a választékra. (Persze, hogy rág) Mindjárt jön a Cinókád és fölszolgál. (Harap egyet...hamm nem teszi le, mondtam. Az istenért sem.)

Fiúka... nézd, megint kacsaszírral kenem meg a kenyeret. (Na ugye mondtam). Te, hallod, nagymama lettem, az a böhhöm Kata megint bebabált... Jaj, szegény apu, mennyit balettozott... még asszonykoromban is... te, ne tudd meg, Anyám kilencvenkettő, de még mindig süti a Kossuthot. A világ minden kincséért nem áll le... Cinókád meg reformot akar... képzeld, nem zongorái az istennek se... fiúka, dumálj velem. Cukrászatot tanul egy zongora-, érted, egy zongoraművészeti diplomával.

Nagyap|a lánya... három éves volt, amikor Apukát elvittek, de még most is emlegeti... ne tudd meg, isteni (harapás-nyelés) rögvest elolvad a kenyérgén... jaj, régen is apu mennyire haragudott a falánkságomért... csendes ember volt... halkszavú, de ezért mindig ordított: Olyan tehén leszel, mint anyád!... Én meg csak kentem, zutty rá a lángoló pirospaprika, só... aztán hami. De szerettem azokat a barna illatú estéket. Aktuális kedvenccemmel a hónom alatt, usgyi, be a szobácskámba, aztán olvastam hajnalig. Volt, hogy négyezer-ötször is kilóptam a konyhába... Apuka meg a szobájukban, félálomban dörmögi... Elvira... hallod... fiam... hallod, már megint kenyi, már a hatodikat kenyi... én meg bekiabáltam, nem is igaz! Csak az ötödiket... (kislányosan kuncog)... szegénykém... aztán usgyi, vissza könyvecskéhez... jaj, tudod, úgy paprikás-zsíros kézzel lapozgattam... hihi... így aztán a lapok alján mint egy-egy véres pecsét, virított minden könyvecskén az olvasás és a zsíroskenyérke szeretete... nézd meg... nézd meg, ezt is (orrom alá dugja a pultra letett könyvet. Hát valóban egyedű. De legalább nem kéri kölcsön) ... fiúka, beszélj vele... (közben bejött Plesz Krisztina, alias Cino és mérhetetlen sok linzert szór szét, majd kávé locsol. Int és tovább pusztít a vendégek között)... tudod, egyszer apáca akartam lenni. Ne tudd meg (mindig mondja, de attól félek, megtudom)... szóval apáca akartam lenni, aztán Apukák beadtak gyógyszervegyésznek... mégis kávéházas öreglány lettem... beszélj vele... ne kergüljön meg már teljesen... mindjárt negyven éves... apa nélkül neveltem mind a hármat... aztán nesze... Katalin drága átment szülőgépbbe, és akkora, mint egy ólajtó... Józsika Párizs mellett egy kis profészekbe vendéglős... dehát a nyáron voltam kint... apám... (csóvál) ne tudd meg... szart ér az egész... és itt ez a hülyegyerek... inkább... áh... na megyek lekenek egyet (visszafordul) nem neki... te... nem lehet, hogy a Pista halála ment az agyára... megtudta valahogy, hogy nem baleset volt... látták, amikor a falon kioldotta magát... és leugrott... emlékszel, milyen gyenge idegzetű volt... nem is értem, hogy vették be a klubba... óh, istenem... jungfrau... igen, igen, itthagyt egy jungfraut... egy meggárgyult fiatal özvegyet... istenem, mindig kérde... miért is nem te vetted el... olyan nagy volt a szerelem... mégis azt a nyírfnyafi kisbulgárt izélgattad... (átint az utca túloldalára. Valóban ott lakott a kisbulgár)... miért... miért... megmondom és ilyenkor a fejemet verném a falba... (nem eredeti ötlet, de hagyom, tudom, mit akar mondani, hagyom, így hamarabb elmehet kenni egy kenyérgét) ... hát azért, mert én hülye azt hittem, ha tiltom a találkozóitokat, nem széldítheted a tingli-tangli zenekarodba... jaj, inkább könnyűzenélne... csak játszana...

(mikor a muter kiér, fogadjunk, hogy idejön régi idők szép kedvese. Mit mondtam! - szervusz.

- (nem köszön, úgy tűnik, a korábbi legyintéssel le tudta a protokollt. Rám vicsorog) mi volt ez a nagy etyepetye az öreglánnyal? megkérte a még fiatalos özvegyasszony cukormázás kacsóját?

Ellenkezőleg (ravaszkodni kell, ravaszkodni. Ez nemcsak okos, de gondolatolvasó is) --, engedélyt kértem a főnökasszonyától riport készítésére egy fiatal vállalkozóval.

- (macskásra húzza gyönyörű zöld szemét. Ilyenkor veszélyt érez, tűzvörös sörényéből szikrák pattognak, tündéri szeplők izzanak föl az orra körül. Ajaj, taktikáznunk kell) Nos, milyen taktikát választ a firkász... (hát persze, hogy gondolatolvasó, már kölyökkutya korában is mindent kitalált, a fenébe is...) Ne káromkodj!

- Dehát még meg sem szólaltam... Na, jó, kezdem. Először is, miért nevezik kisgegyedet Cinónak, mert, ha értesüléseim nem csalnak, meglehetősen szép neve van.

- Meglehetősen (vált) te, hülye, hát nézz rám. Azon túl, hogy te kereszteltél át, és a cinó mégmelehetősebben szépnek tűnt (nyel egy kapitálisan nagyot, hátra veti egetverő haját, szippant egyet, ez a sírások elfojtására bevált módszere volt már akkoriban is) akkoriban... is.

-Mit?

- Mégmelehetősebben tetszett nekem ez a név... akkoriban (pici szünet) is!, na, ennyi elég szerintem (menne) dolgom van.

- (lennyomom egy székre) A kisasszony el van kérve, (fiúsan ül, két gyönyörű zongorabillentyűkre termett kezét combjai között lógtatja, ebben a tartásban egy kicsit előre kell dőlni és a fejet fölemelni. Így csak cinó tud ülni. Ilyenkor ellenállhatatlan)

- (és most is az) Szép vagy (mondom)

- Persze... nagyon... (fintor, olyan cicás, hirtelen fölélénkül) különben is már nagyon utáltam, hogy Krisznek, vagy Tinának vagy ami még iszonytatóbb volt, Tinukának szólítanak, mert az, hogy Krisztina, az a legtöbb húgyagyúnak hosszú, tudod, hogy akkor szerettem beléd, amikor egy próbátokra kucsával (a szülőgép nővérenek becéje, ha jól emlékszem, ezt is én eszelintettem) igen, ezt is te adtad neki, te nagy pöcénévköltő ... te, szóval belógtunk egy próbátokra, és te a dob mögül lekiáltottál a sötét nézőtérre, hogy ki a picsa mert bejöni (most először mosolyodik el. természetesen cinó mosolya is gyönyörű) én meg, miközben majd bepisiltem a megtiszteltetéstől, hogy a nagy dobos megszólít, összeszorult torokkal és combbal fölvisítottam (most ugyanúgy fölkiált, többen vezetettjeim közül felénk néznek) hát csak két picca! a krisztina meg egy katalin! mire te: ja. akkor jó. De hosszú a nevetek! és ilyen szép keresztnevet csak natúr szabad használni, a legtöbb húgyagyú becézetű, letted a dobverőt, de nem álltál föl. nem láttál bennünket, hát picsák figyelem! amelyik a krisztina, annak milyen színű a haja. piros, üvöltöttem vissza, oké, akkor te cinó leszel a kereszttségben, és a testvérpicsa milyen alakú? jó kövér, harsogta föl katalin, gratulálok! akkor te kucs leszel, tizenhárom éves kis hülyék voltunk, illetve kucsa tizenöt, és végtelenül boldogok.

Hé, picsák, a jó kövér és katalina akkor ti a pleszlányok vagytok! hát persze, ovis korunk óta ismertük egymást, csak te mindig olyan különleges voltál, észre sem vettél bennünket, üvegek voltunk... na, határtalan csöndet öltetek magatokra és akkor leülhettek, óriási dolog volt bentmaradni egy próbátokon, úgy emlékszem, a bor béci, szegény pist, meg a csámpi... csórikám, ő is meghalt, ők egy páran az ős-tisztelők maradhattak csak bent, de sokszor őket is kirugdaltátok, bennünket ezután soha, azt hiszem, kabalának tartottál bennünket ott. ja, és a kisvita...

- (értetlenül nézek rá) Kicsoda?

A kisvita, az a szemüveges komcsi csaj, az volt még mindig véletlek. Mi baromira utáltuk. A nagypja állandóan csaholt. Mindenütt üvöltözött, hogy az unokáját megfertőzték ezzel az imperialista zenével. Járkált mindenhova, de nem tudta elérni, hogy kirúgjanak benneteket, sok disznóságot csinált ötvenhatig. Apókát is ő vitette el...

- (közbeszólók) Meg a váry.

- Igen, főleg az a személtáda... haha (ismét nevet!) tudod, hogy most nyugdíjas temetőőr a főkapitány eetas?

- (bólintok) Tudom, csak az a szemétség, hogy még ott is fölül van, ahelyett, hogy elköltözne (gyenge vigasz volt a sírórré váló előléptetése, mi is megkaptuk tőle a ziki-zakit)

- Na, ez a váry meg a kisvita nagypa, ők voltak akkoriban ketten a nagy triumvirek.

- (rászólók) Na, a kisvitát ne bánts, rendes kis-csaj volt... minden bulinkon ott lébecolt, egyszer valahol szigetcsépen vagy hol., játszottunk és eltévesztette a dátumot, egy nappal előbb ment le, ott aludt a kultúr előterében, mínusz tizenötben, de megvárta a koncertet.

- (megadóan) Tudom, kórházba is került: olyan tudóst szedett össze. Miatta jöttünk, kucska meg én hévvel vissza, negyven fokos lázzal, a kocsitokban hoztátok haza... jó, hát ő tényleg rendes volt. Meg a faterja is, azt mondják, én őrá nem nagyon emlékszem, ötvenhatban lötték le. Az is jó fej volt... azt mondják.

- A Goga Gábor. Az lötte le. Egyedül, és éppen a kisvita miatt. Merthogy a vitális összeállt a Goga nőjével, amíg ő sitten volt. Őt is a váry vitette el, igaz, nem politikai ügy miatt.

(most bedobom a horgot!) Visszatérve arra, hogy a plesz cinó jó lett volna művésznévnek...

- (elvörösödve fölpattan, szeme szikrázik) Ne, helyben vagyunk! szóval az öreglánnyal mégiscsak erről pofáztatok! miért nem vettetek be a zenekarba! miért kellett nekem komolyzenézni? nem akartam zongoraművész lenni! kevés voltam hozzá! érted? éreztem, hogy kevés!

- (kockázatok) Krisztina, jó zenész lettél volna... (A krisztinára megdermed, visszazöttyen a székre)

- Volna... volna, mint a villamos meg a nagymuter...

- Tehetséges voltál, ezt te is tudod...

- (rákönyököl az asztalra, most nem kisfiúsan ül, inkább olyan fáradt-kurvásan, de ez is pazarul áll neki) eegen... de nem annyira, hogy legyen pofám kiállni egy rakás hülye fúrtfűlű elé

- (megpróbálom békíteni, elő az érzelmes „altomal”) Cinó... Cinó kedves...

(kegyetlen zöld kés, méghozzá kettő) Ma már Krisztina vagyok, oké?! (gyilok, tör, baziliskusz) magának pedig özvegy Szalócyné, plesz... (elhal) cinó...

- (lágyabb húrok pengetése, próba-szerencse) De akkor legalább tanítanál...

(élesen közbe) Nahát, ahhoz meg végképp nem van tehim, és türelmem meg végképp nem.

- A diploma után egy évig koncerteztél... hát azért...

- (összerázkódik) Jézusom! életem legkeservesebb éve... tudod, akkor gyűlöltem meg anyámat igazán...

- (látszólag fölháborodok) De hát ilyen nem mondatsz!

- de, de, de! gyűlöltem, és gyűlölöm ma is! gyűlöltem, mert zongorázni tanítottott! gyűlöltem, mikor láttam a kollegáimat koncertek előtt, ahogy jönnek magukhoz ölelt hangszereikkel, és ragyog a pofájuk, gyűlöltem, amikor árván és üresen kell ténferegnyem, amikor ők már hangolnak, befújnak, én meg a végén beszédelgek és egy többnyire idegen, teljesen ismeretlen dög elé tottyanok, még azt a kurva széket is mások állítják megfelelő magasságra, mert leadják a méretem előre, és különbenis, hogy nézne ki: az est hőse, aki tekergeti a volánt, netán még a kocsi alá is bemászik, megnézni, jól áll-e a fékpedál meg a gáz, majd föl-emeli a motorház tetejét és fejét vakargatva töpreng, most beköpte vagy nem köpte be a basszusgyertyát egy előző Chopin-futam, hát nem... nem, köszi... (végtelen bánattal) és tudod, mikor turnéztunk, és szálltak ki sorban, óvatosan maguk elé tartva a hangszereket, és csak azután foglalkoztak a bőrdöndjeikkel, mint a bányászok bányaomlásokkor - ha sikerül lyukat vágni a mentőknek, először a szerszámokat adogatják ki és csak azután jönnek a munkások (könnycsepp) na, de én egy zongorával... (letörli, fölvidul) te, akár hiszed, akár nem, jólánkával, tudod, anyám dilis barátnőjével akartam varratni egy zongoratókat, és amilyen buggyant ő is, én is elkezdtünk szabásmintákat vadosni óriási csomagolópapírokból, pisti... látod, már én is becézek... amíg élt, istván volt, ahogy illik... most meg pisti (finomat szippant pici pisze pulykatojásán) na, szóval azt mondja, amikor a halom papír között ránk talált... ha ti nem vagytok elmeháborodottak, akkor varratok magamnak egy jó erős hegy-tokot, két füllel, öt nap múlva leugrott...

- Lezuhant... cinó... baleset volt...

- Leugrott! érted? leugrott, miattad és miattam! (ordítva, már az egész cukrászda talpon, hű, de ciki) igenis, miattunk! érezte mindig, hogy akkor sem vele vagyok, ha tövig bennem van! depressziós volt... érted! begolyózott... csak a fasz társai nem vették észre! sem az orvosok, se az edző! senki! ÉN SEM! egyszer gyárkémény-festést vállaltak és akkor már megpróbálta, ott kísérletezett ki egy olyan hurkot, amit a társak nem vesznek észre... és leoldhatja magát anélkül, hogy a többieket veszélyeztetné, készült rá! értsd meg! készült rá... mert nagyon szeretett... én meg sajna... miért? miért van, hogy mindig, mindenki mást szeret...?

- De krisztina, én...

- Peerce, te is! tudom... csak nem elég. úgy voltál, mint én a tehetségemmel, én voltam a te zongorád... te meg az én szalóczy istvánom... amikor ő lezuhant, te kizuhantál belőlem... (keményen) én pedig cukrászasszony leszek, és ha még egyszer bejössz ide, cián kerül a krémesedbe... értve?! (megpördült és eltűnt a pult mögötti ajtón)

- KEDVES IDEGENEK, MEHETÜNK! MÉG VAN A PROGRAMBÓL JÓCSKÁN

(Folytatjuk)

Janez Juvan

(szlovén)

A REGGEL

Magamban
kószálok éjszaka.
Asztalokról az esti
gyümölcsöket leszedték.
A lábam előtt elnyúló
vidéken megnő a csend,
mint a feketéllő fenyér,
ami sohasem hoz gyümölcsöt.

Csapatba verődnek a fák
a vész|óslón
töprengő erdőben.
Almaim íze keserű,
akár a tóparti moháé.
Halántékomon lüktető hús áram
szuoksötét űr
nyel magába.

Távolabb az erdő túloldalán
felkomorló sziklák közül
hószőrű nyulacska
emelkedik, a reggel.

Tágranyilt szemei
pirosanak.

JÚNIUS

Ünneplőbe bújt réten
egy fa ismerősként köszönt.
Hószárnyú lepkék
szalagot
kötnék a rét hajába.
S míg nézed,
attól rettegsz,
hogyan az éjszakák
becsukják őket
az erdőszéli elhagyott
hangyaboly celláiba.

(Kerék Imre fordításai)

Radu Tucelescu

(román)

TALÁLD KI, HOVÁ MEGY A BUSZ

A kékes délutánt ólmos eső csöppjei barázdálták. A busz erősen von-
szolja fémtestét, nyögését elfojtva minden kanyarnál. A legtöbb ülés
foglalt. Egyetlen személy áll, közel az ajtóhoz, a vastag ablakkal takart
buszvezetői fülke mellett. A kocsi üvegére a most érkezett cirkusz plakátját
ragasztották rá ferdén. Az álló személy jellegtelen ábrázatú férfi, egyike
azoknak, akik folyton észrevétlenül vonulnak el és akik nem is igyekeznek
kitűnni. Most hátat fordít az ülőknek, arcán széles mosolya akár közepes
színésze is lehetne, unott közönség előtt. Kissé ittasnak látszik. Az ülők kö-
zömbös pillantást vetnek felé. Leverte őket a monoton eső, a napi munka
fáradtsága.

- Én ismerem magát! - tör ki hirtelen a férfi, még szélesebbre húzva
száját, mutatójával egy ülés felé mutatva. - Ne haragudjon, ilyenek va-
gyunk mi, ingázók. Én is ingázom, és maga szintén. Minden reggel látom
magát. Ma piros pulóverben van. Kissé hűvös a idő, az igazat megvallva.
Ilyenek vagyunk mi ingázók, már ne is haragudjon. Hamar összebarátko-
zunk. Maga is hangosan beszél, akár egy igazi férfi. Bevásárolni volt, nem?
Elég fárasztó dolog még effélékkel is foglalkozni, nemde?

A kérdezett csodálkozva nézi. Mosolyfélét rajzol arcára, mely nem iga-
zolja, de nem is cáfolja a hallottakat.

- Ó, hát maga is ingázik - folytatja tovább a férfi, és mutatójával egy
másik ülés felé bök. Maga reggel folyton álmos, már ne is haragudjon
érte. Ez a mi formánk. Viccelődünk. Az asszonyoknak sokkal nehezebb.
Gyerekevelés, mosás, főzés. Na, mit tehetünk. De ne haragudjon meg.
Láttam, maga néha túl szomorú, hol ezért, hol azért. Az élet dolgai miatt.
Ma csinos ruhát visel. És magát is ismerem.

A férfi egyre több lendülettel és jókedvvel szól mindenkihez, egyre több
részletet idéz, és folyton elnézést kér merészségéért. A homlokráncok itt-ott
kiszimulnak. Egyeseket mulattat a helyzet. Mások kissé nyugtalanabbnak lát-
szanak. Senki sem határozta meg el, hogy belebonyolódik-e az álló férfi ál-
tal felkínált értelmetlen dialógusba, a férfi meglehetősen dülöngél, folyton
cserélgeti kezeit a fém kapaszkodórúdon, és szaggatott mozgással rázza az
épp szabad kezét. A családi gesztussal kezelték közül egy sem mutatta je-
lét annak, hogy ő ismerné az illetőt valahonnan. De most mindenki követ-
te szemével, hogy a busz nem állt meg egyetlen állomáson sem. S ha va-
laki felállt volna, hogy figyelmeztesse a buszvezetőt, észrevehette volna,
hogy a kormányánál nem ül senki.

(Szkafkay Attila fordítása)

Dubravka Ugresic

(horvát)

A FOLYAM-REGÉNY FORSZÍROZÁSA*

Hát ezért szeretem én Amerikát - magyarázta élénken Pipo Marcnak,
amíg a Csörgő felé haladtak. - Te lehetsz ott ez is, az is, bármi... Mondjuk,
elmész Rockspringsbe, Texasba, aztán egy highway-menti McDonaldsban
helyezkedsz el, megunod, elugrasz Long Beach-be, Kaliforniába, ott
búvárhalász-oktató leszel, megunod, elhúzol Aspenbe, Coloradóba, ott
síoktatóként melózol, aztán vitorlát bontasz, továbbmész Greenvillebe,

* (Regényrészlet)

Smithvillébe, Connellsvillébe, ha kell a mitikus Tombstonébe, itt is tele lesz a hócipőd, és már New York-ban vagy, Greenwich Village-ban, mondjuk Bleecker Street, ahol az íróasztalod van. - mondta mindezt Pipo olyan nagy beleéléssel, mintha maga is Texason, Kalifornián és New York-on keresztül ruccant volna át Zágrábba, ide a Csörgő elé, hogy bedobjon egy felest.

Én nem Greenwich Village-ban lakom, hanem Brooklinban - mondta Marc.

- Na jó, nem fontos, az a lényeg, hogy kapiskálsz, amit mondani akarok?

Kapiskálsz - mondta Marc. - De hát te is lehetsz ez is, az is, bármi...

Nem lehetek! - vágta rá elszántan Pipo. - Amiről én beszélek neked az valamilyen általános energiával van összefüggésben, nem pedig egyéni választással, láttam én már ezt a filmekben, hétköznapi energia, ha kapiskálsz, amit mondani akarok? Nálatok minden pattog, zizeg, klap-pol... Felpattintod a fémkarikát és a legközönségesebb sörös doboz is erről az energiáról árulkodik! Psszz!! Kapiskálsz? Elég csak egy kicsit megnyomni a *Big Mac*-et, abban aztán van ruganyosság! A hasáburgonyátok is pattog és ropog! Aztán a *Kentucky Fried Chicken*, ínycsiklandozó, arany-sárga és porhanyós, több abban a szexepil, mint mondjuk egy darab... mondjuk, abban a vöröshajúban, ott átellenben... Nálatok, öreg, mindenki tornázik, mindenki kocog, mindenki rugózik, minden feszes, minden erekciós állapotban... Amerika egy hatalmas jójó, egy adrenalin perpetuum mobile, egy grandiózus, megszakítás nélküli orgazmus... Kapiskálsz? Neked itt nem lehet ilyen gyorsulásod, itt más energia van, más mozdulatok. Olyan ez, mint a nagyképernyős színes televízió és a kisképernyős, fekete-fehér közötti különbség... Mellesleg, nézz körül...

Pipo tekintetével átkarolta azt a fiatalokból álló csoportot, akik a Csörgő előtt ácsingóztak, a hondákra és a kawasakikra támaszkodva fecserésztek, hunyorogtak a napon, mint a fiatal gyíkok, és egyikük sem mutatott semmi hajlandóságot arra, hogy egy tapodtat is elmozduljon onnan.

- És mit csinálnak ezek itt? - kérdezte Marc, akit Pipo véleménye Amerikáról szemmel láthatóan nem ösztönzött feleletre.

- Vernyognak és lógatják a belüket - hangzott Pipo rövid válasza.

- Én is vernyognék és lógnám a belemet! Ez aztán az írónak való élet! - mondta lelkesen Marc és legurította a felesét.

- Mint Harlemben - mondta Pipo, aki sohasem volt Amerikában. - De én inkább a Harlemben s nem itt vernyognék és lógnám a belemet. Kapiskálsz a különbséget?!

- Nem - mondta Marc őszintén.

Pipo zavarba jött. Ő sem tudta megmagyarázni. Talán a film és az élet közötti különbség miatt volt ez így. Nem Pipo volt a hibás abban, hogy a filmeket a Zágráb Moziban nézte, nem pedig, mondjuk, Bronxban, s most természetes volt, hogy Bronxról ábrándozott, s nem arról, hogy a Csörgő előtt áll és felest iszik.

- Megyünk? - kérdezte Marc Pipótól.

Hová?

- Egy másik helyre! Azt mondtad, hogy nálatok ez a szokás.

S amíg a Gödör felé haladtak, Pipo elérzékenyülve gondolt arra, hogy valahogy hirtelen szerette meg ezt az amcsit, és belső vágyat érzett, hogy magáról meséljen neki. Menet közben gondolatban hálával gondolt anyjára, aki angol óvodába járatta, nyelvórákra és tanfolyamokra küldte. Kösz, mami, suttogta magában Pipo.

Öregem, neked fogalmad sincs - folytatta Pipo, de most már a Gödörben, a negyedik feles közben -, hogy én hogy buktam az *on the road*-prózára. Tudod, én akartam a mi Kerouacunk lenni. Tudod, fogod magad elindulsz a *roadra* és letojod...! Hiába próbáltam, nem ment. Nálunk egyáltalán nincsenek *roadok*, meg aztán a fityómban hogy is élvezhetném mindezt! Ráadásul merre is induljak? Viroviticára?! Kapiskálsz a különbséget?

Kapiskálsz - mondta bizonytalanul Marc. Bizonyára fogalma sem

Nino Nikolov versei

(bolgár)

KÖZELSÉG

Olyan pokol a nap,
mely félig még az Édenben hevül
Titokba zárt és különös
az éj.

Elvette sokszínű világomat.

A mély

sötétben itt hagyott

a végtelennel, egyedül.

SZENVEDÉLYEK

Vadász a test volt.

Törvénytudó a lélek.

Évszázad ez az ember,

de annak örökléte is.

Nem a jövőbe nem látunk:

a leszámolás kései.

Véres örökséget hord

szüksős világunk.

HAZA

Felhőtlen égből sújt le:

villámod felragyog.

Nyugalmas naplemente

tépi föl sebeinket.

Almunkból az óceánon túl

is fölriasztasz minket.

Így érsz utól te

akárhol is vagyok.

(Czigány György fordításai)

Szymborska, Wislawa

(lengyel)

SEMMI KÉTSZER

Semmi kétszer nem történik,
nem történhet. Ezért végül,
gyakorlatlan megszületünk
és meghalunk rutin nélkül.

Bárha rossz diákok volnánk,
s lenne buták közt a helyünk,
ismételni sosem fogjuk
elmúlt nyarunk, elmúlt telünk.

Ismétlődni nem fog nappal,
két azonos éjjel sincsen.
Nem lehet két csók egyforma,
szemed fénye omló tincsen.

Tegnap mikor a te neved,
mellettem kimondták este,
olyan volt, mintha egy rózsza
ablakon át földre esne.

Ma, amikor együtt vagyunk,
arcom elfordítom tőled.
Rózsza? Milyen is a rózsza?
Virágnak, vagy kőnek véled?

Miért, hogy ti nehéz órák
félelemmel telve jártok?
Vagytok - így elmúlni törvény,
ez gyönyörű - elmúlástok.

Mosolyogva, kéz a kézben,
megegyezésünkben hisznek,
pedig különbözők vagyunk,
mint két cseppje tiszta víznek.

(Cséby Géza fordítása)

volt arról, hogy mi az a fityó meg Virovitica, de Pipo olyan tüzzel beszélt,
hogy Marc sajnálta volna megszakítani.

- Aztán van itt még egy dolog... folytatta Pipo - nálunk egyáltalán
nem létezik az *ich*-forma. Persze, vanni van, de ritka...

- Mi az az *ich*-forma? - kérdezte Marc tanácstalanul.

- Amikor első személyben írsz...

- Kapisgálom. Én mindig első személyben írok...

- Haver, nekem akarod te ezt megmagyarázni. Tudom én azt, nagyon
is jól tudom. Nálunk az ilyen prózából alig van. Én például nem írhatom le
olyan elegánsan, mint az öreg Kurt Vonnegut azt a mondatot, hogy *Én csak
egy emlékeiben élő Cape Cod-i öreg muksó vagyok, aki Pall Mall-t szív.*
Kapisgálsz?! Ha én azt írnám le, hogy *Én csak egy viroviticai öreg krapek
vagyok, aki Drávát szív,* hát mindenki röhögne... - mondta Pipo és
legyintett a karjával, mintha csak egy legyet hajtana el. Bizonyára akarva-
akaratlan példálózott folyton ezzel a Viroviticával.

- ... Az illúzió ballonja itt azonnal szétpukkan, ebben van a bibi -
folytatta.

- Kapisgálom - erősítette meg automatikusan Marc.

- Vagy ha azt írnám le, hogy Ma a *Gödörben Feróval találkoztam*
mondta Pipo az éppen arra elhaladó Pero láttán egy kézlegyintéssel -,
egész Zágráb azon törné a fejét, ki is az a Pero, a végén pedig rájönne,
hogy a Pero éppen ők maguk. Kapisgálsz? Mi alsóbbrendűségi komple-
xusban szenvedünk. Mi provinciálisak vagyunk. De amikor Vonnegut be-
dobja az első személyt, és mindent olyan bensőségesen, önéletrajzi jelleg-
gel mesél el, az meggyőzően és jól hangzik, egészen másként, mint amikor
én írom le azt, hogy ma a Peróval találkoztam.

Talán egyedül Vonnegut számára volna érdekes, hogy ha olvasni tudna
engem, hogy én, Pipo, ma Peróval találkoztam... - Megérezve talán, hogy
róla van szó, az illető Pero még egyszer elhaladt mellettünk, Pipóra bámult,
és Pipo még egyszer intett neki...

- Azt hiszem, Kurtnak ez érdekes volna - mondta Marc. - Hallod-e,
menjünk valami új helyre?

Pipo és Marc a Gundulic utcán haladtak az Ilica felé. Betértek a Corso
Kávéházba és egy-egy felest rendeltek. Pipo úgy érezte, hogy alaposan
felspannolódott, és képtelen lelőni magát...

Aztán van itt még egy dolog - folytatta -, tudod-e, mennyi
szocrealizmus van még itt?! Persze, amolyan... tudatalatti? - mondta, majd
körülnézett, mintha a szocrealizmus ott settenkedne a háta mögött és a
tarkóján pihegne.

- Ez jó - mondta Marc lelkesen. Én is szocrealista vagyok. Csakhogy
abból a rondább fajtából való.

Ne szívass!?

De biz'a.

Hát mit csinálsz? Úgy érte, mi az, amit csinálsz?

Az életet írom le. Részleteiben. Ronda egy dolog... Sötét... dünnyög-
te Marc.

Szóval te olyan vagy, mint egy szemétkosár? - szólt élénk érdeklődés-
sel Pipo.

Pontosan, eltaláltad! Az utolsó könyvemnek is éppen ez a címe: Sze-
métkosár!

Fenomenális! - mondta irigykedve Pipo. - Látod, éppen ezt akarom
bemagyarázni neked egész idő alatt! Nektek már mindenetek megvan!
Kapisgálsz, éppen erről van szó, ez ám az ország!

- Ahá! Én ezt szeretem... - vágott közbe Marc.

- Mit? Saját hazádat?

Persze, a saját hazámat is...

- Te nem vagy normális. Senki sem szereti a saját hazáját. A saját haza
éppen azért van, hogy az ember ne szeresse. Kapisgálsz?

Nem - mondta Marc.

Ez komplex dolog, valami olyan, mint az anya-fiú kapcsolat...

De én szeretem az anyámat! - mondta Marc.

Nem kapisgálsz ezt te, öregem... - legyintett Pipo.

- Na jó, de te miért nem szereted a hazádat, úgy érte, a saját hazádat...?

- Mondtam neked, hogy ez komplex dolog - mondta Pipo és zavarba jött... - Mert hagyma- és csevapcsicsaszagú...

Marc Pipára meredt, olyan hosszan nézte, hogy Pipának ez már-már kellemetlen volt, aztán érthetően így szólt...

- Én éhes vagyok...

(Lukács István fordítása)

Radu Tculescu

(román)

TURISZTIKAI LÁTVÁNYOSSÁGOK

A váltóőr megköszörülte a torkát, kissé összevonta a szemöldökét, tüdejét teleszívta levegővel, és méltóságteljesen így szólt:

- Amint maguk is láthatják, a kép egyenesen sokkoló hatású. Épp azon a reggelen voltam szolgálatban. Abban a vasúti őrházban, melyet már látunk, s egyszerűen csak pokoli lármát hallottam, mintha özönvíz előtti dúvadak csikorgatták volna fogukat. Gyorsan kiléptem a házból és azt láttam, amit most maguk. Csak akkor még folyt a kőolaj a fekete szörnyetegből. Most már kiürült. De itt már nem fog kihajtani a fű meg más növény sem.

Egy évvel ezelőtt a falu szélén történt vasúti baleset. Szerencsére nem követelt áldozatot. Az történt, hogy néhány kőolajjal teli tartálykocsi kiugrott a sínről, és legurult a fűbe. A hír, mint ahogy a hírek általában szoktak, hamar elterjedt, s a mindezeig ismeretlen faluvégre egyszerre ismert lett az egész országban. A turisták egyre többen szakították itt meg útjukat, vonzotta őket a felborult tartálykocsi tetemszerű látványa és a körülötte levő fekete iszap. A vasúti őrház mellett időközben a felhajtható árusítóasztalok is megjelentek, melyeken furulyát, nemzeti motívummal díszített táskácskákat, gombokat, kalapocskákat, hamutartókat és a vidék jellegzetes emlékeit lehetett megvásárolni. Ezenkívül sört lehetett inni és rostonsültet habzsolni.

- Ha nem lett volna itt ez a dobozocska - folytatta a váltóőr a tartálykocsik a házra zuhantak volna, oda ahol én is tartózkodtam, és porrá zúzott volna. Szerencse, hogy itt végződik a falu, és innen tovább már nincs egyetlen ház sem, másképp ki tudja, mekkora katasztrófát idézett volna elő. Elárasztotta volna az emberek kertjét a kőolaj, és ott már nem nőtt volna ki semmi.

- Jó, jó - szakította félbe egy turista - de senki sem jön, hogy felemelje innen?

- Hát, majd jön, majd jön - mondta a váltóőr, szavait megnyújtva - de ehhez egy különleges darura van szükség, amilyent csak a központban találni. Majd küldenek valamikor...

A váltóőr titokban arra vágyott, hogy ez a valamikor egyre később jöjjön el. Mindenesetre elhatározta, hogy abban a pillanatban, mikor a tartálykocsit elviszik, felhagy a foglalkozásával, és elvégez egy idegenvezetőtanfolyamot.

(Szlafkay Attila fordítása)

Kesik, Stanislaw

(lengyel)

ELTÉKOZOLT AJÁNDÉK

Adtál tüzet
széles láthatárt
és mosolyt.

Adtál keresztet is
rózsafüzért meleg gyöngyökből
és reményt.

Adtál illatos füstöt
s munkához két kezet
s kerek nyugalmat esteken.

Túl sokat adtál
még nem jutott idő
átgondolásukra.

BENNED

Vízese vérednek,
belézuhanam
Hullázmott az égbolt
Réveteg csillagok
- maradtak
Hátamon?!

Zdun, Slawomir

(lengyel)

MÁR NEM TUDOM

már nem tudom kedves
mit mondjak neked
olyan nagy a csend

már nem tudom kedves
látom-e arcod
e nagy ködön át

már nem tudom kedves
elalszom-e
álmokkal hátam mögött

már nem tudom kedves
mit tegyek az ajándék magánnyal
mit tőled kaptam hirtelen.

(Cséby Géza fordításai)

Laczkó András

A MAGYAR PRÓZA SZLOVÁK „NAGYKÖVETE”

Vázlat Karol Wlachovskyról

1994 szeptemberében szlovák kulturális hét volt Kaposváron. Keretében rendeztek képzőművészeti kiállítást, zenei és irodalmi esteket. A szlovák sajtó többször elemzően és dicsérő szavakkal írt a rendezvényről, külön kiemelve, hogy Karol Wlachovsky, Szlovákia Kulturális Intézetének igazgatója olyan helyre szervezte meg az eseménysort, ahol nem él szlovák kisebbség.

Ilyesmit - ebben minden elemző egyetértett - nem lehetséges hetek alatt „tető alá hozni”. Hosszas, néha éveket átfogó előkészítő munka szükséges hozzá. Karol Wlachovsky vállalta ezt, s évente két-három alkalommal (vagy többször) megfordult Kaposváron és a megyében. A kaposvári Toldi Általános Iskola és Gimnáziumban 1991-től évenként két-három képzőművészeti tárlatot nyitott meg; Jiri Anderle grafikáitól a szlovák filmplakátokig. Ezután gimnazistáknak beszélt a szlovák irodalom fejlődéséről, a kapcsolatokról, a műfordítás nehézségeiről és örömeiről.

Interjúban, rendkívüli irodalomórakon, olykor baráti beszélgetéseken is az első kérdés az volt Karol Wlachovskyhoz, hogy hol tanult meg ilyen szépen magyarul. A válasz mondatfűzése, stíláriái elemei változtak, de tartalma mindig ugyanaz maradt; fiatal Wlachovsky nagyszüleinél, Gömörben ismerte meg a magyar nyelv alapjait. A rozsnói gimnáziumot igazgató nagypapa könyvtárában ugyanúgy megvoltak Pavol Dobsinsky és Benedek Elek mesekönyvei. A párhuzamos olvasás a gyermekkor tiszta lapjára írta föl a kétirányú érdeklődést, amit visszatekintve mondhatunk elkötelezettségnek is.

A félreértések elkerülésére nyomatékosítani illik; Karol Wlachovsky ugyanolyan természetességgel szlovák, ahogyan mi magyarnak tudjuk magukat. Volt vele erről többször vitám. Ő gyakran emlegette a „magyarosító törekvéseket”, én pedig azt, hogy a magyar liberalizmus hihetetlen (legalábbis a mai neonacionalizmusban az) toleranciával kezelte a nemzetiségi törekvéseket. Csak egy példát az érvek közül; melyik mai nemzetállam nézné el, hogy saját parlamentje előtt önnön nemzeti zászlaját égessék el. A millennium lázas éveiben a dualista Magyarország ezt eltűrte. Egyszer Wlachovsky tágas intézeti irodájában beszélgettünk arról két nyelven, hogy a szlovák önfelszabadító mozgalomban az ottani magyarságnak *jelentős* szerepe volt. Az általam kiemelt szót Wlachovsky nem kommentálta, csupán elmondta feleségének, Mira asszonynak, mit állítok. Reakciójuk meglepett, mindketten mosolyogtak, már-már nevettek. „Azt csak elhiszitek - erősködtem -, hogy a magyaroknak szerepük volt a szlovákiai partizánmozgalomban, s harcukért utóbb hontalanság volt a *jutalmuk?*” Bólintással jelezték az egyetértést...

Közép-európai szomszédok között előfordulnak ilyen viták. Nyilván ezért is dolgozott Karol Wlachovsky azon, hogy minél több személyes kapcsolatot építsen ki onnan ide és innen oda. 1993 nyara-ősze ebben a tekintetben sokat „hozott” régióknak. Előbb három szlovák íróval utazott Kaposvárra - rendkívüli irodalomórákra. Ján Tuzinsky, Ivan Hudec és Jozef Puskas (és Szappanos Balázs) nem az elválasztó vonalokról beszéltek. Különösen akkor nem, amikor Cséplő József taszári pincéjében vadászkolbász és minőségi borok mellett folytatódott az eszmecsere. Az eredmény ma is olvasható, hiszen a Somogy folyóirat némi túlzással - szlovák számat jelentetett meg. Ebben Karol Wlachovskynak meghatározó szerepe volt. Meg abban is, hogy kontaktust teremtett losonci (Lucenec) és kaposvári és hévízi értelmiségiek között. Az már nem rajta múlt, hogy ezekből nem alakult ki tartós kapcsolat.

Az utóbbihoz elengedhetetlen a kölcsönös és állandó akarás. Ezt Wlachovsky nem adhatott senkinek, de a lehetőséget fölkinálta. A fentiekén túl még azzal, hogy mindig kiemelte Pavol Országh-Hviezdoslav kétgyökerűségét, azután Emil Boleslav Lukac Ady - és Ján Smrek József Attila - adaptációit. Beszélt Monoszló Dezső közép-európai sorsot Budapesten, Pozsonyban, újvidéken és Bécsben föltáró munkásságáról. Csaknem tíz éve hallgatom adatgazdag előadásait.

A Fonyódi Helikon hajdani szervezőjeként 1988 elején levelet írtam dr. Karol Wlachovskynak Pozsonyba. A Tatran Kiadó vezető munkatársát arra kértem, jöjjön el a találkozóra és hallgassuk együtt a „magyar tenger” partján a közös folyam, a Duna hangjait. Válaszlevél nem érkezett, de a megjelölt időpontban - Zimonyi Zoltán társaságában megjött Fonyódra Wlachovsky. Amikor a tanácskozáson szót kapott így kezdte: „Illegálisan vagyok itt, mert főnökeim nem járultak hozzá az utazáshoz. Ettől függetlenül híve vagyok a párbeszédnek, a vélemények egyeztetésének. Hosszú ideje fordítom a magyar irodalmat, illetve abból azokat a műveket, amelyek a polgárosodás, a városiasodás útját, lehetőségeit mutatják meg a szlovák olvasóknak.”

A hozzászólás ennél hosszabb volt, érződött a beszéden némi akcentus, olykor ragtévesztés, de a szavakból minden jelenlévő számára bizonyosság lett, hogy kölcsönös figyelem nélkül aligha oldódnak az előítéletek görccsei. A felsorolt adatokból az is világossá vált, miért tartják sokan Wlachovskyt a XX. századi magyar próza pozsonyi „nagykövetének”.

Wlachovsky néhány évvel később kapott azután valóságos diplomáciai rangot, s feladata annyiban módosult, hogy a cseh és a szlovák kultúrát közvetítse Magyarországra. Nem tudom, volt-e olyan

külföldi kulturális intézeti igazgató, aki elmondhatta, hogy egyetlen évben *ötszáznál több* rendezvénye volt. Wlachovsky gondosan ügyelt arra, hogy az *egész országra* tervezze-szervezze munkáját. Szívesen tartott előadásokat olyan tájakon is, ahol nem élnek szlovákok. A hévízi Csokonai Társaság hívására részt vett a tanulmányi napokon. A magyar prózairodalom alapos ismerete mondatta vele Hévízen 1993-ban, hogy európai visszhangra csak olyan alkotókés művek számíthatnak, amelyekben van, de nem teng túl a helyi színezet vagy a távolabb élők számára nem követhető konkrétumok. Példaként hivatkozott arra, hogy az erdélyi magyar próza kiváló művelői miért nem váltak annyira kedvelté a szlovák olvasók körében (számukra idegen gondokról írtak).

Wlachovsky befogadói attitűdje viszont a *nyitottság*. Amikor Hévízen megismerkedett Major-Zala Lajossal, akkor szinte azonnal tervbe vette a nyugatiak (svájciak) bemutatkozó estjét intézményében. Erre - tudtommal - nem került sor, de a „belső világosság” végül is rávetült ezen szeletére is irodalmunknak.

Az előbb idézett szintagma Wlachovsky magyar nyelvű könyvének címe. Csaknem negyed század esszéiből, tanulmányaiból, interjúiból készült a válogatás. Az írások eredetileg szlovákul készültek, az ottani olvasókat tájékoztatták, életművek, folyamatok, tények gondos mérlegelésével. Wlachovsky dolgozatairól alig mond valamit, ha lejegyezzük, hogy pontos, logikus az okfejtése és érvényesíti a komparisztika szempontjait. Ennél lényegesebb, hogy nálunk marginálisnak tartott vagy egyáltalán nem emlegetett összefüggésekre világít rá.

Többek között arra, hogy Örkény István kisiskolásként szerzett élményeket a szlovákságról, amikor a szünidőt nagyszüleinél töltötte Verebélyen. Nem csupán azért érdekes ez, mert az *egyenrangúság* gondolatát Örkény attól kezdve mélyen átérezte. Wlachovsky szerint ennek szerepe volt abban, hogy Örkény világhírű íróként is jelentős eseménynek tartotta művei szlovákra fordítását. „Hiszen a magyarokon kívül ugyan ki más érthette volna jobban az ő polgári és művészi küldetését?” Hasonló megfontolásból emelte ki Wlachovsky Palotai Boris életművében a kassai évek hatását. Nem csupán azért tehette ezt, mert Palotai első regényének a címe *Kassai diákok*, s két verseskötetét a városban jelentették meg. Legalább ennyire lényeges, hogy Palotai fiatal tanítónőként életre szóló szociális érzékenységet és szemléletet alakított ki. (Erre épített elemzése helytálló. Egyetlen ponton azonban vitáznom kell vele, a *Puskásné* igazából nem figyelmet érdemlő alkotás. Ha csak azért nem, mert iskolapéldája lehet a sematikus ábrázolásmódnak.)

Az csak természetes, hogy Wlachovsky műfordítói választásaiban nem volt kizáró ok a szlovák kapcsolat hiánya. Meghatározó a már említett alapelv volt; a műben tükröződjék a polgárosodás. Olykor persze nem tekinthetett el aktuális politikai szempontoktól sem. Mint Mészöly Miklósnál, kinek *Saulus* című regényét éppen emiatt ajánlotta fordításra. Ezt a bibliai téma miatt utasították el. Azután pedig, hogy Mészöly állást foglalt a Charta '77 ügyében „a hatalom föllépett ellene, és fordítójának be kellett érnie az olvasó szerepével.”

Fordításköteteinek utószavai nem csupán tájékoztató jellegűek, körvonalazta ezekben az ott hiányzó magyar irodalomtörténeti kézikönyv XX. századi alapvonásait. E nézőpontból meghatározó *Ady és a szlovák irodalom* című dolgozata. Utószónak készült 1978-ban egy kétnyelvű válogatáshoz. Wlachovsky hatásvizsgálatának eredménye nekünk is sokat mondó. Legelőbb az, hogy az Ady-recepciót 1910-ben nem kisebb egyéniség, mint Pavol Országh-Hviezdoslav indította el. Egyik lírai ciklusában üdvözölte a társat, „aki egyenlőséget hirdet a Magyarországon élő valamennyi nemzet számára. „Beszélgetéseink során többször hallottam ezt, illetve Emil Boleslav Lukac munkáját, akinek 1918 után kellett megküzdenie az Ady hatást ellenzők táborával. Helyesen tette Lukac - mondta Wlachovsky -, hogy elutasította az „adyzmus” veszélyét, s továbbadta poétánk tiszteletét ifjabb pályatársainak. Ezért adhatott ki Ján Smrek 1950-ben Adytól válogatott fordításkötetet. Egyet kell értenünk Wlachovsky következtetésével: „Ady költészetének szlovákiai útja a művészet legnemesbb küldetését példázza; jelentős szerepe volt a szlovák-magyar közeledésben.”

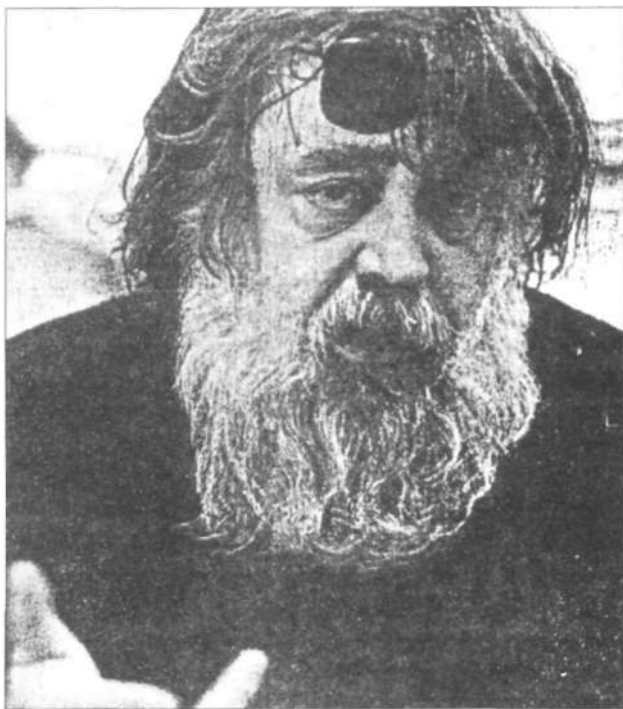
Esszéi arra is figyelmeztetnek, hogy gyakorlati és elméleti gondjai egyaránt voltak Wlachovskynak fordítás közben. Interjúiban maga ismerte el, hogy tévedésektől nem mentesek Mikszáth-átültetései. Nem a megrovás miatt említem ezt. Inkább elismerő hangsúllyal, hiszen a „belső világosság” itt is hatott (előkészítette a javítás igényét). Jó húsz éves fordítói gyakorlattal rendelkezett már Wlachovsky, amikor elméletileg is szembesült a célokkal. Érdekes módon a hármas szám bővületében. A fordításnak szerinte hármas funkciója lehet: 1. közvetítse az egyedi mű információit, 2. mutasson meg tágabb kulturális összefüggéseket, 3. önmagában hordozza aktuális magyarázatát annak, hogy miért éppen ezt az alkotást választották kiadásra. El kell tekinteni itt és most attól, hogy hármasságot meddig bővíthetnénk (például az érzelmi hatás követelményével, a tanulásra ösztönzéssel, a globalitásra való törekvéssel, jövőkép sugárzásával stb.). Figyeljünk arra, hogy Wlachovsky maga mondja el, az elvek a szlovák műfordítói gyakorlatból következtek. Azokat Ján Ferencik nyomán szintén hármasságba sűrítette: 1. ügyelni kell a szöveg egységének teljességére, 2. a szövszerintiség helyett az értelmi azonosságot lehet alkalmazni, 3. a formai elemeket még a szöveg jelentésének megváltoztatása árán is illő megtartani.

Bármennyire vitára ingerlőek ezek, itt és most azt kell aláhúzni hogy ezek a funkciók és alapelvek határozták meg Karol Wlachovsky műfordítói pályáját, annak sokszínűségét. Hiszen a realista, impresszionista, szimbolista magyar prózától volt kitarása eljutni a paraboláig, a groteszkig. *Így adhatott képet a szlovák olvasóknak száz év magyar irodalmi törekvéseiről.*

„A jelen idők borzalmas boldogságában”

SIPOS GYULA

(Beszélgetőtárs Tar Ferenc)

Schiller Zsuzsa felvétele

Sipos Gyula (Albert Pál, Ozorai Fülöp) irodalomtörténész, kritikus. Budapesten érettségizett; a pedagógiai főiskolán végezte tanulmányait. 1956-ban Párizsban telepedett le. A Sorbonne-on szociológiából, francia nyelvészetből és irodalomból szerzett oklevelet. Szabadfoglalkozású író. 1980-ban a Magyar Műhely Kassák-díját, 1991-ben a Hollandiai Mikes Kelemen Kör irodalmi díját kapta. Írásaiban a modern magyar és francia irodalommal foglalkozik.

- Sipos Gyulát Magyarországon inkább Albert Pál néven ismerik. Egykor a Szabad Európa Rádióban sokat lehetett hallani téged.

- Tisztességes családi nevem Sipos Gyula, mint ahogy atyárosszul. Itt találkoztam egy másik személlyel, akit példaképemé is. Az Albert Pál 1957 körül született, magyar használatra. Ekkor kezdtem írni a nyugati magyar sajtóba. Egy alkalommal a londoni Irodalmi Újságnak is küldtem cikket, onnan Faludy György azonnal telefonált, hogy azonnal válasszak egy szerzőnevet. Emlékeztetett arra, hogy egy nálam kb. 10 évvel idősebbek az októberi események, amelyekben tevékenyen nem dunántúli kommunista költőt szintén Sipos Gyulának hívnak. A gyors telefonhívásra két keresztnévet kapartam össze. Így lett belőle Albert Pál. Ha szépeleg akarnám mondani, az Albert néhai francia professzoromra Gyergyai Albertra, a Pál pedig Gyulai Pálra emlékeztet. De ez csak egy utólagos szépítés. A valóságban nem egészen így volt. Ha magyarul megszólaltam őket. Az országot különben elég későn, 56 karácsonyán főként a Szabad Európa Rádióban, vagy ha magyarul szerettem volna közölni - akkor minden esetben Albert Pálként szerepeltem. Franciául viszont, mint Sipos jelentem meg.

Így két néven kerültél be az irodalomtörténetbe.

- De ez félreértéseket is szül. Az Országos Széchenyi Könyvtárban a katalógusdobozokban a nagyon csekély számú francia nyelvű kontribúció ugyanabban a csomagban van, mint az egykori népi kommunista költő. Majd egyszer mondjuk 2050-ben lesz egy fiatal kutató, aki már össze is fogja a kettőt keverni. Ennyit a névről.

1935. július 22-én születtem Budapesten. (Pomogóts Bélával, a jeles magyar irodalomtörténéssel két gimnáziumban is párhuzamos osztályba jártunk.) A családom Tolna megyéből származik. A gyerekkorom tulajdonképpen maga a magyar történelem. Mi, 35-ösök olyan korban születtünk, hogy 1945-ben 10 éves hátulgombolósan a történelem következtében családfővé váltunk. A magyar adminisztrációs rendszer, a magyar hadsereg és a magyar államiság összeomlása családokat tudott szétszakítani. 1945-öt Budapest ostromát - anyámmal kettesben éltem át egy pesti vendégszaládnak a pincéjében. Apám távol volt, így 10 éves koromban családfő lettem.

Amit a szellemi alakulást illetően érdemesnek tartok megemlíteni, az egykori tanárokkal, nevelőkkel, iskolával szembeni utólagos lerovandó hálával: A gimnázium első éveit a budapesti Piarista Gimnáziumban kezdtem, ott jártam három évet, illetve egy évet még az államosítás ufón. A második négy évet a Trefort utcai gyakorló gimnáziumban jártam. Két ennél jobb gimnáziumot másnak se kívánnék. A pap-tanárok matematikát, fizikát és kémiát tanítottak jobban, a Trefort utcában az irodalom és a történelem volt erősebb. Megismertem két eltérő társadalmi réteget ezáltal. A tanárokról is végtelenül jó emlékem van (leszámítva a tornapribékeket és egy-két magyartanárt). A szellemi élet megalapozására ez a nyolc esztendő volt a legfontosabb. Ezen belül is inkább a második négy. Utána a magyarországi élet nagyon rövid. Származási okokból nem vettem fel az egyetemre. Francia szakra szerettem volna menni, a bölcsészkarra. Gyergyai Alberttel úgy kerültem személyes kapcsolatba, hogy volt egy nyitott francia irodalmi szeminárium, amire fél Budapest járt, anélkül, hogy egyetemista lett volna. Volt gimnáziumi tanáraink végül benyomtak a budapesti Pedagógiai Főiskolára. Nem is éreztem magam

Egy évet tanítottam Tápiószecsőn és egy hónapot a Német G Béla. Ez lett volna az 56-57-es tanév, de bekövetkeztek az októberi események, amelyekben tevékenyen nem vettem részt, de én is ott voltam, mint kíváncsi fiatalember, minden jelentős eseménynél. A Rajk temetéstől a Sztálin szobor ledöntéséig. Szerencsére - noha a barátok hívlak - a parlament előtti tömegdemonstrációra nem mentem el, mert elaludtam. Akikkel együtt mentem volna, azok közül többen ott veszítették el az életüket. Egy-két hetet töltöttem Bécsben, utána egy menekült vonatra felkapaszkodva, illegálisan eljutottam Franciaországba, ott - szintén illegálisan - bekerültem Strasbourgban egy diáktáborba. Egy hét után az ablakon keresztül távoztam - néhai Pátkai Ervin kitűnő magyar képzőművésszel és Parancs

János, ma Magyarországon élő költővel. Fölmentem Párizsba, és azóta életemnek túlnyomó részét Párizsban töltöttem. Valamennyire tudtam már franciául. Ugyanis Pesten jártam a Francia Intézetbe is. Úgy voltam a franciával, mint minden filosz: a francia nyelv elsőre beszélve nehezebb. Az első két-három hónapban nehezen értettem a beszédet. Mindenesetre hamarosan megkezdhettem tanulmányaimat a Sorbonne-on.

Több esztendő diákoskodással töltöttem (a tanulás mellett fontos volt, hogy kaptam ösztöndíjat is). Tanultam szociológiát, antropológiát, etnológiát, francia irodalmat és nyelvészetet. Két-három évig szabadúszó voltam. A hatvanas évek elejétől kezdve egészen 1989-ig külső, de rendszeres munkatársa voltam a Szabad Európa Rádióknak. Kulturális műsorokkal, könyvismertetéssel, színházi vagy képzőművészeti beszámolókkal. 1989 és 1992 között politikai tudósító is voltam. 92-ben kezdték felszámolni a Szabad Európa magyar részlegét, először a külföldi irodákat zárták be. Azóta megint szabadúszó vagyok. Ennyi az élet, a többi magánélet - házasság. Feleségem francia asszony, egyetemi oktató, latin-görög szakos, reneszánsz szakértő, francia irodalommal foglalkozik. Ez megkönnyíti az életei, természetesen, hogy nincsen bútor és a padlón is torony magasan állnak a könyvhalmazok. A közös érdeklődés könnyebbé teszi az életet. Az értékrend is hasonló: jobb Indiába vagy Kínába utazni, mint valahol vidéken birtokot vásárolni, vagy a tárgyi javakat gyűjteni. Az utazás során Fekete-Afrikát, Ausztráliát, Alaszkát leszámítva a földkerekség majdnem minden pontján jártunk. Magyarországra 1989 nyara óta jövök újra.

- Hogyan telt a 30 év a Szabad Európánál?

- Erről mindenki faggat, és valami rejtélyességre kíváncsi. Én a nem különösebben jól fizetett külső munkatársakhoz tartoztam. Ez egyúttal nagy szabadságot is biztosított. A magam esetében a szellemi szabadságot teljes mértékben élvezhettem. Arról írtam, amiről akartam. A 30 év során - hiszed, vagy sem - egyszer sem telefonált rám egyik megrendelő sem, hogy drága öregem, most ez és ez az utasítás, így kellene írni. A francia irodalom rendszeres eseményeiről, színházról, egyéb kulturális eseményekről szóltam. Olaszországba sokat jártam, londoni kiállításokról, és igen nagy mennyiségben magyar könyvekről írtam ismertetések. Aminek az is a magyarázata, hogy egyidejűleg a francia Seul Kiadónak dolgoztam munkatársként és lektorként. Tehát volt kb. 15 esztendő, amikor irgalmatlan mennyiségű magyar regényt kellett elolvasnom, és kellett róluk franciául írnom.

Ha már az ember írt franciául, írt róla egy magyar ismertési is. Visszagondolva, az 1960-as évek elején a magyar irodalomtörténet remekei közül nem egy volt, amelyik kéziratban járt körbe, és előbb jelent meg német vagy francia fordításban, mint magyarul. Így adódik, hogy Konrád Györgynek, vagy kiváltképp Mészöly Miklósnak előbb írtam a könyvéről, mint az Magyarországon megjelent volna. Nehéz idők voltak. A jelen idők borzalmas boldogságában könnyen felejtitek, hogy milyen volt, amikor Mészölyvel és Weöres Sándorral, Konráddal és Illyés Gyulával szemben is gyakorolták a cenzúrát. Nemcsak támogatva voltak, nemcsak tűrve, némelyikük bizony tiltva is volt.

Jelent meg Párizsban a magyar költőknek egy antológiája, amiben közreműködteél.

Az még valamikor 1962-ben volt. Ezt a mai napig is egy

nagyon tisztességes vállalkozásnak tartom. A nyersfordításoknak a túlnyomó részét párizsi barátommal, Karácsony Endre irodalmárral együtt csináltuk, és a szerzőket bemutató ismertetőt is döntően magam gyártottam. A vállalkozás fő érdeme azonban Gara kászlóé, ő harcolta ki a kiadónál, ő szerezte meg hozzá a pénzt, és ő tudott rávenni költőket fordításra. Ez az antológia francia közegben is példamutató lett. Íme, lehet francia költőket csapatostól rávenni arra, hogy egy nemzet irodalmát fordítsák. Nem véletlen, hogy a Gara által összehozott francia fordítói gárda később sokkal készségesebben működött közre egy lengyel irodalmat bemutató - 2-3 évvel később megjelent - hasonló kötetnél.

- Mennyire volt népszerű ez a könyv Párizsban?

- Nagyon nehéz magyar könyvről beszélni, hogy az ember ne fedje föl saját szívfájdalmait. Nagyon nehéz úgy beszélni, hogy a nagy várakozást az ember akaratlanul meg ne sértse. Nem kell illúziókkal élni. Magyar költészet, magyar irodalom Franciaországban édes kevéssé van jelen. Költői körökben volt valamelyes sikere. Nem úgy, mint egy magyar ember szeretne volna, hogy százezer szám elkapkodják, de költői körökben jelentősnek számított. De fontos lépés volt a magyar irodalom megismertetésében. Szentkuthy például azok közé tartozik, akit ismernek, Mándy Ivánnak a nevét se tudják, mert a franciáknál novelláskötetet nem adtak ki.

Az igazi ismertségnek két fokozata van. A legfelső fokozat, ha az illető nevét akkor is leírják, ha nem órála van szó. Ilyen mondjuk Petőfi Sándor. A még magasabb fok, amikor egy magyar tulajdonnévből gyártott melléknévei használnak, amikor nem arról van szó. Ilyet viszont csak két magyar nevet tudok. Aki Mahlerről vagy Schönbergről ír, használja a bartóki jelzőt. Ha valaki filmről ír, akkor a jancsói jelzőt használja. Tudomás szerint ez két olyan magyar név, amelyiket franciául melléknévként is használnak.

Mennyire van jelen a magyar kultúra Párizsban, Franciaországban?

- Legerősebben a zenében van jelen. Természetesen mindenekelőtt Bartókot ismerik. Az utolsó 4-5 évben az európai és a világnagyságok között az első tizenben benne van a szélesebb zenei köztudatban Ligeti György és Kurtág György. A Magyar Új Zenei Stúdióknak a tevékenységéről tudnak, de ez már egy szűkebb réteg. Ismertek Sáry, Vidovszky, Jeney. És ismertek a magyar előadóművészek: Percnyí Miklósi a világ egyik legnagyobb gordonkásának, Kocsis Zoltánt pedig a világ egyik legzseniálisabb zongoristájának tartják. Párizsban nem nagyon van nemzeti jellegű képzőművészeti szemlélet. Az ott élők nyilván ismertebbek. Birkásnak, Klímának a nevét kezdik megtanulni. Borzalmasan szeretném, ha Franciaországban is megismernék Jovánovicsot. Időnként vannak történeti jellegű kiállítások. Amikor Párizsban is tetőzött a szecesszió divata, csináltak egy igen-igen kiváló, de nem eléggé méltányolt kiállítást a magyar századfordulóról. Pillanatnyilag Dijonban van egy hatalmas kiállítás. Az irodalomban majdnem mindenkit lefordítottak. Pilinszky van legjobban jelen a költők közül. Valószínű, hogy sikere lesz Nádasnak, mert játsszák egy darabját Párizsban. Esterházytól is sokat fordítottak. Az Esterházy név jól cseng Ausztriában és Németországban. Sajnos Franciaországban az Esterházy név - erről Péter

nem tehet két irgalmatlan gazemberrel van összefüggésben. Az egyik a Dreyfus-pernek volt sötét figurája, a másik pedig a 20-as évek frankhamisításával szerzett hírnevet magának. Franciaországban jobb volna, ha Esterházyt mondjuk Winkelmannak hívnák.

Mi 1986-ben találkoztunk először. Akkor missziót teljesítetel. Megkaptam a telefonszámodat, címedet, azzal, hogy nálad be lehet szerezni emigráns magyar irodalmat. Ez így is volt.

Ez egy nagyon bonyolult és nem olyan csúnyán végzett vállalkozás volt, mint ahogy annak idején talán a magyar hivatal képzelte, és ezért a nálam megfordulókat időnként a határon zaklatta. Ez egy román származású amerikai sokdiplomás kultúrsznobnak volt a vállalkozása, amelyik nyilván nem volt politikamentes. Létrehozott egy, a népi demokráciákat ellátó ingyenesnyhálózatot majdnem minden nyelven, számos városban. Sok európai városban volt egy fosztogatható lerakat, kinek a lakásában, kinek a szerkesztőségében, kinek a nyomdájában. Londonban Sárközy Matyi magyar író - Sárközy György fia, és Molnár Ferenc unokája - volt ennek a lerakatnak a gazdája. Rómában Szőnyi festőnek a lánya, Zsuzsa. Münchenben az Új Látóhatár szerkesztőségében voltak kiadványok. Ezeket a helyeken álltak százsámra a könyvek. Nemcsak emigráns irodalom, hanem politikai irodalom angolul, németül, franciául és olaszul. Kezdetben voltak útikönyvek és irodalomtörténet is. Így személyesen is több ezer magyar értelmiségit ismertem meg. Ezek közül később volt, aki jó barát lett. Volt, aki az előszobában átvette a könyveket, másokkal viszont hosszabban elbeszélgettem. Fáradságos volt, de eléggé szórakoztatott. Számos emberi kapcsolatra is szert tettem. Életben tartotta érdeklődése-

met az ország iránt. Ezért a magam emigráns sorsa sokakétól különböző. Soha nem éreztem, hogy Magyarországtól távol lennék. Azt sem éreztem, hogy az információk hiányában lennék. Hivatalból olvastam az irodalmát, munkámhoz olvastam a sajtóját. Ha valaki jött hétfőn Budapestről repülővel, megkérdezhettem, hogy mit csinált a Ferencváros vasárnap. Régi szép idők voltak - akkor még volt magyar futball.

Hogy látod most a magyar kultúra helyzetét, jövőjét?

- Nehéz jóslásokba bocsátkozni. Van az emberben nagyon sok kedvetlenség. 1989-ben 33 év után, amikor először hazajöttem - úgy, mint ti - tele voltam optimizmussal, reménnyel, várakozással. Az ember szívesen felajánlotta volna önzetlen szolgálatát. Több volt akkor a reménykedés. Utána elkezdődött az országnak a két részre szóródása. A barátok megosztódtak, elkezdődött a polgárháború. Kívülről nézve a barikád mindkét oldalán volt elfogultság. Amikor országos összefogás kellett volna, akkor inkább a széthúzás erősödött fel. Ezzel szemben néhány év elteltével - hogy finoman fogalmazzak közös erővel sikerült a dolgokat kicsit elrontani. Én azt szeretném, hogy jobb legyen a közhangulat, mert tudom, hogy az értelmiségi közhangulat kedvezőtlen.

Ha mind igaz, amit egyesek a közoktatással kapcsolatban mondanak, akkor magyarként, hazafiként, demokratiként, modernistaként ez estben mindegyik jelző igaz - felemelem a szavam. Mert annál nagyobb károsodás az országot nem érheti, ha szellemi értékének újratermelését próbálják csorbítani. És annál kevesebbet megspórolni egy ország gazdaságában, mint amennyit tandíjjal, ócska tanári fizetéssel szeretnének, nem lehet. De minden jót kívánok a hazámnak!

Kereszetesi Tímea

MIUTÁN

Akkor csak te voltál és én, ahogy a napsütésben vetkőztettük a szívérványt, egymásban törtünk, s verődtünk vissza, tükreink ezerélű prizmáján bomlottunk atomjainkra, s először az lbolyát zúzta szét kíváncsiságunk ösztöne, majd a Kéket szívta magába pillantásunk kibőjtölt ünnepe, aztán ölelkezésünk marta vakká a Sárga örömét, s miután meztelenre simogatott testünk elégette a Vöröset, ágyunk beleveszett a levetkőzött Szürkeségbe, s csak tapogattunk a fénytelenység egymást faggató ürében, újra meg újra, s tákolmánya az egybetartozásnak, önfalaink fehér mosolyába ütközött világtalanságunk, körvonalai maradtak csak a sugárnak, sebei megrepedt száknak, hogy imádkozzuk a napsugár dalát, a fény dallamát, világunk feledett, meggyilkolt ritmusára.

Bányai Tibor Márk
KÖLTEMÉNY

az ahová én igyekszem
 ahol már nem törnek fel
 belőlem jelek s már én
 sem török fel belőlük
 csak mezítlábasan
 amorf formátlanságban
 eggyé válva vonaglunk
 napsugárfürdőzések
 meg ízek illatok képek
 konzolidált dallamok
 indulatok vízióján

KÓRKÉP EGY KORKÉPRŐL

A konvektor takarékon.
 Akváriumom véze hűgysárga.
 Szobámban már rojtosodni kezd a szőnyeg.
 Nem is tudom, mikor adtam utoljára vizet a kutyának.
 A pezsgőt meg a spájzban felejtettem.
 De az is lehet, hogy a telefon csörög.
 Nem számít, nem számít, nem számít.
 Azért mégiscsak meg kéne borotválkozni.
 A karosszékéről is lehámozhatnám a szennyes ruhakupacot.
 Lehetne kedvem a befőzésben segíteni újból.
 Néha cukrot vehetnék anyámnak.
 Havat lapátolhatnék, ha lenne hó.
 Csak a konvektor nem lesz melegebb.

Horváth Péter
VAK EMBER

Az emberek elhagyták a várost,
 fáklyákkal kerestek valamit,
 ami engem már megtalált - -

De míg arcomba nem köptél,
 téged sem vettelek észre.

Kiss Gábor

SEMMIBŐL SEMMIBE

*Hát ne fordulj vak hevedben
A világ és rendje ellen...
Úgy tekints az emberekre,
Hogy a föld se jó, se ferde;
Se gyönyör, se bú tanyája,
Csak magadnak képe, mása.
Kí sóhajtoz, ki mulat.
A világ csak - hangulat.*

(Reviczky Gyula: Magamról)

Előtte emelkedett a végtelenbe csillagokért könyörgő ágaival, a fa. Arcáról a fájdalom eltűnt, s az éj fekete szelétől cserepes szája így szólt:

„Ha egyszer megtaláltalak - más út nem lévén -, meg kell, hogy másszalak. Látni nem látom egészségtől és boldogságtól csorduló, édesen bíbor gyümölcsöd, de tudom, ott van, mivel hinni kell benne, hiszen ha nem hinnék, lenne értelme? ...Miért és mit vihatsz dögszagú pofáddal az újrakezdés mámorától fénylő arcomba? Meglásd, most megszerzem mutáns lényed csodás teremtését, s életem értelmét.”

És megindult végtelen csatája, és lassan kúszott fel a fának törzsén, ami utálatot keltő szennyel és szenvedéssel volt átitatva. Mikor elért a két hatalmas ághoz, már kétségek gyötörték túlbuzgó szívét, vajon melyiken vezet út az igaz jóhoz?

„Melyik a valós, s melyik a hamis, az ármány? Csak életem tudója tudja, hogy merre kell mennem, hogy melyik az értelmetlen szenvedéshez vezető út. Érzem, hogy orcám torzul a rám nehezedő súly alatt, s hogy szememben könny helyett a szenvedés reszket. De tovább kell mennem!”

Mászott ezért az általa választott irányba, a vihogó és kárörvendő, lerészegedett lelkek között. És újra meg újra elágazáshoz ért, és választott, és választott, és mászott, és szenvedett...

Már jól benne járt a lomb átláthatatlan sűrűjében, mikor egy fehér galambbal találkozott; színét a tél tündéri hava is megirigyelhetne. Az égiek madara így szólt:

„Lám, elértél eddig, ezért soha ne nézz hátra, csak kövess, hogy vezetni tudjalak az általad oly nagyon áhított fenséges gyümölcsökhöz, életed céljához, hol kipihenheted soha véget nem ért megaláztatásodat, és gyötrelmedet. Ez lesz a jó, az igaz, a valós. Kövess!”

Arcán ekkor liliomok és orchideák millió rügybe öltözve köszöntötték a természet megújulását. Hátrahagyta hat bús rémképeit, és fekélyektől marcangolt szíve is megújult. A lelkesedés zászlaja alatt oly könnyen vette az eléje tornyosuló akadályokat, mint amilyen kecsesen hasítja a végtelen lég sűrűjét a viharok királya, az albatrosz.

Ott volt a célban, a rubint fényében tündöklő, mézízű csábítás előtt, hogy megízlelje az élet mennyei manóját. Ám a harapás pillanatában a szűzi gerle halált hozó, iszonytató keselyűvé változott, és vérfagyasztó, kacaj süvített végig a Földön. A borzadály párosult az undorító ízekkel, és a felfelé kapaszkodó hirtelen a mélység szörnyű katlanába zuhant. Látta, amit ezeddig látott, csak fordítva: férgemet, bűzös váladékot, kezet, tigris, galambot, s a fát, a fát, a fát...

Egy ág azonban megállította, hogy újra kezdje kilátástalannak vélt csatáját. Új ösvényen haladt, de hogy nem járt arra, nem állítható biztosan. Valahol a lombok között bujkálva édes gyümölcsöt talált, bátran és mohón rontott hozzá, a megnyugvás reményében. De a fa legvékonyabb és a legtörékenyebb gallyacskája vezetett oda, s ő tudta már, hogy...

...előtte emelkedik a végtelenbe a csillagokért könyörgő, a fa.

Orbán Szilárd
HAJNALI CSOBOGÁS

Szétfolyó foltokat,
foszlányokat sodor
a légfolyó,
mélyéből
mozdulatlan
aranyrögök
lesnek rám
és mindenre,
mi e hajnali órán
otthonunk szétnyílt
boltozata alatt
erőt feszítve
(k)úszik.

Fönt
a csillag-gáttól
duzzasztott ezüst-tó
szökőkútként szórja fényét
a táj megbomlott
sötétjébe.

Kele Attila
FÉLELMEIM

ha megtalálnak
mert megtalálnak
elhagyom vadászmezőmet
bátorságom és
tomahawkom
bárdomat a földbe ásom
mert védekezni sincs erőm
és rájönni rossz
hogy tükör és árny
önmagam vagyok

Lackner László

NÉGYLÁBÚ PULYKA

Színpadi játék két részben, nyolc jelenetben

Szereplők:

Kovács
Kovácsné
Kovácslány
Kovácsfiú
Kovácsfiúné
Nagyapa
Albérló
Tanácsnok és Adóellenőr
Közös képviselő
Felmérő
Rendőr
Postás
Úttörő és Cserkész
2-2 Úttörő, Cserkész

(Hatvanöt négyzetméteres OTP-társasház: nappali, konyha, fürdőszoba és WC. Mindez egy színpadképben, kiterítve, a két kishobának csak a csukott ajtajai látszanak. A fürdőkádat egy függöny takarja el. Egybefüggő térről van szó, az egyes helyiségeket az odarendelt bútorok jelzik. A színpad egyik oldalán „Tovariszi Konyec!” plakát, a másik oldalán Che Guevara poszter. Abban a lakásrészben felerősödik a fény, ahol a történet éppen folytatódik)

I. RÉSZ

1. JELENET

(Tanácsnok, Kovács és Kovácsné ülnek a szűkös konyhában, az asztal körül)

TANÁCSNOK *(Elnyűtt, hivatalnok ruhában)* Elvtárs... Ő-ö tisztelt jelenlévők! Olybá hiszem, hogy tudatosult önökben felmérésünk lényege. *(megvárja amíg bólintanak)* Tehát akkor foganatosítsuk az eljárást. Ki a családfeje? *(körbe néz)*

KOVÁCS *(a feleségére bökk)* Mondd csak Rózsám, mondd csak.

KOVÁCSNÉ *(rendreutasítóan súgja)* Ne izélj itt nekem. Te vagy a családfeje!

KOVÁCS Én, akkor én.

TANÁCSNOK Állj! A válaszokat szíveskedjék kérem alaposabban megfontolás tárgyává tenni. Ha valami azonnal nem jut az eszébe, akkor tessék nyugodtan elmélázni. *(Egy papírlapot összegyűr és a háta mögé dobja. Az asszony rosszállóan követi szemével a hulló papírt)* Tehát, neve?

KOVÁCS Kovács...

TANÁCSNOK Állj! Nem, nem. Tilos azonnal válaszolni. Az imént mondtam, hogy tessék alaposan megfontolni. Nem tudok én kérem fél percenként lerontani egy-egy új nyomtatványlapot.

KOVÁCS *(kivár, aztán bizonytalanul)* Kovács... *(ránéz a feleségére)*

KOVÁCSNÉ *(fejbólogatással noszogatja)*

KOVÁCS Béla.

TANÁCSNOK *(jegyzetel)* Személyi száma?

KOVÁCS Egy...harmincöt...tizenegy...

KOVÁCSNÉ ...ezerkilencszáz-ötvenhat

TANÁCSNOK Na, nem is rossz. Ötvenhat...Neme?

KOVÁCS Micsodám?

TANÁCSNOK A ne-me?

KOVÁCS De hiszen látja, nem? Meg ha Bélának hívnak, a személyi számom pedig eggyessel kezdődik...

TANÁCSNOK Kérem! Mérlegelésre és főleg vitavezetésre nincsen megbízatásom. Egyértelmű választ kérek a statisztikai alanytól. Tehát?

KOVÁCS *(zavartan néz az asszonyra)*

KOVÁCSNÉ Férfi.

TANÁCSNOK Ennyi huza-vona után munkaköri kötelezettségem megkérdezni, hogy biz-tos?

KOVÁCSNÉ *(keményen)* Biztos.

TANÁCSNOK Asszonyom, Önt nem fogadhatom el hiteles válaszolóknak, egyrészt mert nem felkért, hivatalos szakértő, másrészt nyilvánvalóan nem pártatlan. De ha Kovács elv...úr határozottan kijelenti, akkor azt méltányolom. Tehát?

KOVÁCS *(zavartan a feleségére néz)*

KOVÁCSNÉ *(fejfel megbíztatja)*

KOVÁCS I-igen. Férfi vagyok.

TANÁCSNOK Szóval férfi. Nekünk rettenetesen résen kell lennünk, higgyék el. Foglakozása?

KOVÁCS Technikus.

TANÁCSNOK Milyen?

KOVÁCSNÉ Szerelőipari.

TANÁCSNOK Ön szerint is, Kovács úr?

KOVÁCS Gépipari.

TANÁCSNOK Így mindjárt más. *(Kovácsnéhoz fordul)* Ne tessék kérem közbe kotyogni, és főleg ne marhaságot. Megzavar...Gyerek?

KOVÁCS Kettő. Egy fiú, meg egy lánygyerek.

TANÁCSNOK További eltartott?

KOVÁCS Velünk él a nagyapa, meg szegény nagymama is. Az utóbbi már csak urnában.

TANÁCSNOK Urnában?

KOVÁCSNÉ Elhamvasztottuk, eltemettetni már nem tudtuk.

TANÁCSNOK Állj! Sírhelyek kiutalása nem hozzám tartozik, ha erre céloz. *(Összegyűr egy lapot és elhajítja)*. Kitüntetés van?

KOVÁCS Hát, kaptam kiváló véradói, élenjáró KISZ-vezetői, meg huszonöt éves szakszervezeti emléklapot.

TANÁCSNOK Nem holmi nyilvántartó kartonok érdekelnek, hanem a ki-tün-te-té-sek.

KOVÁCS Nincs.

KOVÁCSNÉ A nagypapa öröskatona volt.

TANÁCSNOK Öröskatona? Az már nem jó kérem.

KOVÁCSNÉ Partizán is volt, harcolt a németek ellen.

TANÁCSNOK Az sem számít. Ezek mind lefutottak... De egy jó kis ötvenhatos múlt...

KOVÁCSNÉ Az is van. A mi papánk mindenhol ott volt.

TANÁCSNOK Forradalmár, vagy pufajkás?

KOVÁCSNÉ Hát melyik a jobb?

TANÁCSNOK Momentán a forradalmár.

KOVÁCSNÉ Beírhatja, megoldjuk.

TANÁCSNOK E-egen.(*jegyvez*) És a papírok?

KOVÁCSNÉ Ha meglesz a lakás, mutatjuk a papírokat is.

ALBÉRLŐ (*Bejön, szó nélkül elvonul mögöttük, be-megy a fürdőszobába és belép a kádfüggöny mögé.*)

TANÁCSNOK Be kell hozniok a hivatalba.

KOVÁCSNÉ A nagypapát?

TANÁCSNOK Nem. A papírokat...Szeretője van?

KOVÁCSNÉ A nagypapának?

TANÁCSNOK A férjét kérdeztem.

KOVÁCS (*Kérdőn néz a feleségére, az asszony nógatja, hogy válaszoljon*) Van.

KOVÁCSNÉ Mit beszélsz? Meghibbantál?

KOVÁCS Nincs.

TANÁCSNOK Asszonyom! Én így nem tudok dolgozni. Ne tessék befolyásolni az alanyt. Szóval nincs. Önök nyilván csodálkoznak, hogy ilyen és ehhez hasonló információkra miért van szükségünk. Nézze Kovács úr, ha Ön rendelkezik egy szeretővel akkor 12 % az esélye annak, hogy miatta elhagyja a feleségét, a gyerekeit és új családot alapít. A feleség marad ugye a jelenlegi helyen, de ön és a tisztelt új felesége egy másik lakást igényel.

KOVÁCSNÉ Felhőborító, hogy milyen tippeket ad a férjemnek.

TANÁCSNOK (*leinti*) Pillanat! A következő évek lakásigényének tisztázására pontos adatokra van szükségünk. Persze erre ön (*bök Kovácsra*) mondhatja azt, hogy a szeretőjének van lakása.

KOVÁCS Úgy van.

KOVÁCSNÉ Mi van úgy, Béla?

TANÁCSNOK Pillanat! A számítógépes rendszerünk ezt is kiszűri, csak egy a fontos, a statisztikai személy ne hazudjon. Jelenleg a többedszer házassuló nők nyolcvan százalékanak van saját lakása. Ez, és az előbbi eredője határozza meg a tennivalóinkat. Természetesen a megbízható trendek pontos kiszámításához még további adatokra van szükségünk, például arra, hogy Ön nem-zöképes egyén-e, már ugye potenciális és ivarsejtállomány értelemben?

KOVÁCS (*A feleségére néz, széttárja a karját*)

KOVÁCSNÉ Mit kelepelsz? Nem te vagy a gyerekeink apja?

TANÁCSNOK Kivételesen elfogadom az indirekt választ. Na kérem, hetente hányszor él nemi életet?

KOVÁCS Ötször, hatszor.

KOVÁCSNÉ (*felugrik*) Hányszor?

KOVÁCS Jól van, jól van kétszer.

TANÁCSNOK Látják, hogy a kérdések roppant logikusak, arra vagyunk kíváncsiak, hogy Kovács úrnak lesz-e a jövőben nagyobb lakásra csereigénye. Még egy utolsó kérdés. Párttag Ön?

KOVÁCS Nem.

KOVÁCSNÉ De ha kell belépünk. Ahova mondja.

KOVÁCS Ha kell be.

TANÁCSNOK Most látom csak, hogy ez egy idejét múlt kérdés, úgyhogy hagyjuk.(*Befejezi az írást*) Így ni, a többi rajta van a benyújtott igénylőlapon. Végeztünk is. (*feláll*).

KOVÁCSNÉ És tessék mondani, mikor kapnak a fiamék lakást?

TANÁCSNOK A fiáék? Hát nem Önök az igénylők?

KOVÁCSNÉ Nem.

TANÁCSNOK Na tessék, már megint feleslegesen dolgoztattak. (*Összegyűri a papírokat és a háta mögé dobja*). Kiszállok az ügyfélhez, hogy segítsek és naná, hogy nincs itthon. Egyéb hozzátartozókat kell üresjáratban végighallgatnom, és... Majd jöjjön be a fiuk hozzám a hivatalba.

KOVÁCSNÉ Be fog menni. Tessék csak megnyugodni. Azt legyen szíves megmondani mégis mire számíthatunk.

TANÁCSNOK Nézzék, három éve nem épültek kiutalható lakások. A következő négy évre sincs egyetlen egy sem tervbe véve. Ezért az építési osztályt tessék elmarasztalni, az ő asztaluk.

KOVÁCS Akkor meg mi a fenének kell beküldeni a lakásigényléseket?

TANÁCSNOK Uram nem kell, le-het.

KOVÁCSNÉ És miért csinálják ezeket az bonyolult felméréseket, ha semmi értelme?

KOVÁCS Úgy is van, minek?

TANÁCSNOK Drága hölgyem! Nehéz az ország helyzete, de a lakásosztály él és dolgozik. Mi a lakosságért vagyunk, és tesszük a dolgunkat. „A tisztességes munkának mindig van gyümölcse”- ezt egy ókori filozófus mondta, a nevét nem tudom, de munkatársaimmal magunkévá tettük a bölcsességét. Akkor, várom a fiukat, jövő pénteken, tizennégy órakor. Meg kell mondanom, jól éreztem magam, öröm Önökkel együtt dolgozni. A viszontlátásra. (*indul*)

KOVÁCSLÁNY (*be*) Szevasztok!

KOVÁCSNÉ Édes lányom, nem látod, hogy vendégünk van?

KOVÁCSLÁNY Látni látom. Jó napot.

TANÁCSNOK Jó napot. (*végigméri*) Szép pofi, jó alak. Mondja, van vőlegénye?

KOVÁCSLÁNY Mi köze hozzá?

KOVÁCS Ejnye kislányom! Hogyan beszélsz.

TANÁCSNOK A távlati szaporulati trendet mérjük föl a...De maga ezt egyenlőre úgysem értheti. Majd. Egyszer... Na, viszontlátásra. (*kimegy*).

KOVÁCSLÁNY Ki ez a szatír?

KOVÁCSNÉ Tudod kislányom, ez a pasas méri fel a soha meg nem épülő lakásokat. (*Elkezd dolgoztatni a konyhában*)

KOVÁCSLÁNY Micsodát?

KOVÁCSNÉ Semmit kislányom, semmit. Egyszer talán majd megérted.

KOVÁCS Tudod, az a helyzet, hogy...

KOVÁCSNÉ Hagyd Béla, csak még jobban belezarod a gyereket.

KÖZÖS KÉPVISELŐ *(Megjelenik az ablakban, belép a nappaliba, planfonra emelt ábrázattal kiabálva mondja)* A lakóbizottság értesíti a lakókat, hogy porrongrázás ma tizenhét és tizenkilenc óra között lehetséges az erkélyről. Akinek nincs erkélye az tizenkilenc és húsz óra között rázhat. Kérdés van? *(nem vár)* Nincs. Helyes. *(Kimegy az ablakon át)*

KOVÁCSNÉ *(férjéhez)* Béla, keress valami ócska rongyot és rázd ki az erkélyen.

KOVÁCS De anyukám, már minden rongyot százszor kiráztunk.

KOVÁCSNÉ Ne vitatkozz. Utálom ha megszólalnak, hogy alig-alig rázunk.

KOVÁCS *(Kelletlenül elindul, valami fiókból kirángat egy tépett rongyot, odaáll a nézőtér elé és rázza)*

KOVÁCSLÁNY Győző, haza jött már?

KOVÁCSNÉ A szobájában van.

KOVÁCSLÁNY Talán a fürdőszobájában.

KOVÁCSNÉ Ne javítgass ki örökké!

KOVÁCS *(befejezi a rázást, megy vissza)* Igazad volt anyukám, már nagyon ránk fért.

KOVÁCSLÁNY *(már az előbb elindult a fürdő felé, az ajtóból beszél)* Hahó, kis politikusom. *(Belép a fürdőbe, beles a függöny mögé)* Mit csinálsz te itt ebben a sunyi nagy csöndben?

(Kovácsné tesz vesz a konyhában, Kovács újságot olvas)

ALBÉRLŐ *(Alsó gatyában feláll a kádban, kezében fűzet és toll)* Dolgozom. Írom a programunkat.

KOVÁCSLÁNY Azért csak valld be, piszok jó helyed van neked ebben a testre szabott kádban.

ALBÉRLŐ Nem panaszkodom.

(Kovács lány belép a kádba és elhúzza maga mögött a függönyt. Közben-közben kacarászás, vinnogás hallatszik)

KOVÁCS Nem nagyon tetszik nekem, hogy Cilike bejár ehhez az... éhenkórászhoz.

KOVÁCSNÉ Ne féltsd te az én lányomat.

KOVÁCS Ez akkor is csak egy kis senki, mitugrász. Nincs ennek jövője. Hol is dolgozik?

KOVÁCSNÉ Könyvtárban.

KOVÁCS Könyvek. Az apám erre azt mondaná, ha élne, hogy nőknek való foglalatosság. Ez egy naplopó, aki kerüli a rendes munkát.

KOVÁCSNÉ Egyetemet végezett.

KOVÁCS Hát éppen ez az, ne mondd nekem, hogy az egyetemen azt tanítják, hogy a könyvek közé kell bebújnia egy életerős férfinak? És egy ilyen legyeskedik a mi lányunk körül.

KOVÁCSNÉ Senki nem mondta, hogy elveszi. Egy kicsit hadd szórakozzon.

KOVÁCS Hogy hívják ezt a léhűtőt?

KOVÁCSNÉ Győző.

KOVÁCS Nem is név ez, ráfogás. Gúnynév.

KOVÁCSNÉ Ugyanolyan becsületes név, mint a tied: Béla.

KOVÁCS Na, na. Béla fejedelem létezett, de Győző királyról nem tanultunk az iskolában.

KOVÁCSNÉ Csak dicsekedj, hogy jártál iskolába.

KOVÁCS Mi a francot véded te ezt a senkiházit.

KOVÁCSNÉ Ebből aztán már elég. Nézd be inkább az öregre.

KOVÁCS *(feláll és bemegy a kisszobába, egy kis motyogás hallatszik, aztán kijön)* Pocsékul van, de olyan egyformán. Bevizelt, lerántotta a tányért, apró darabokra tépkedte az újságot. Szóval szépen leköti magát. Az apád.

KOVÁCSNÉ Az apám? Már hogy lenne az én apám?

KOVÁCS Talán az enyém?

KOVÁCSNÉ Ő magas és fekete hajú volt, és állandóan köszörülte a torkát.

KOVÁCS Az enyém is magas volt...és...feketés volt neki is a haja...

NAGYAPA *(megjelenik az ajtóban, hálóingben, hálósapkában)* Hol van a teám?

KOVÁCSNÉ Hol van magának itt teája, öreg. Hol?...Na, feküdjön le szépen, ha jól viselkedik viszek be valamit.

(Nagyapa visszamegy, Kovácsné nekilát a tea készítésének, majd a férjéhez fordul)

Ide figyelj, öregem. Miféle szeretőről diskuráltál te itt az előbb?

KOVÁCS Én?

KOVÁCSNÉ Mit adod a hülyét?

KOVÁCS Ez a göthös hivatalnok bele tud az emberbe dumálni mindent,

KOVÁCSNÉ Ahhoz képest nem nagyon tiltakoztál.

KOVÁCS Ráhagytam anyukám. Ha neki az kell, egy szerető, hát legyen vele boldog.

KOVÁCSNÉ *(A kész teával indul be a nagyapához)* Na, itt van. Csak aztán igyekezzen egy kicsit, a gyerekek már nagyon költöznének. Hamarosan jön a baba. *(bemegy, aztán jön ki)*

KOVÁCS Papa, hallja! Ne vacakoljon már annyit.

KOVÁCSNÉ *(Matat a konyhában)* Hogy is van ez, hogy most két hét szabadságot kaptatok?

KOVÁCS A német tulajdonos tanulmányozza a cég stratégiáját. Állítólag át akarja profilozni a termékstruktúrát. Addig mi pihenünk. Rendes ember, úgy gondolta, ezeket a szegény melósokat kiszipolyozták az elmúlt negyven évben, most pihenjék csak ki magukat, aztán gyerünk. Hórukk!

KOVÁCSNÉ És ha utcára rak benneteket?

KOVÁCS Nem teheti. Mögöttünk áll a szakszervezet.

KOVÁCSNÉ Micsoda?

KOVÁCS Hát, az érdekképviselőt.

KOVÁCSNÉ Ja persze, azok jóltáplált úriemberek a tévéből. Hát azokra számíthatsz édesapám. Azok megvédenek.

KOVÁCS Nekem jól jött ez a két hét. Még egy napot pihenek, aztán befejezem a kísérleteket. Már ott vagyok a siker kapujában. És egy olyan titok lesz a kezemben, amivel csak úgy kaszálom a pénzt. A vállalkozásoké a jövő, egy nagy marha aki gyárban gürcöl.

KOVÁCSFIÚ *(bejön, terhes feleséggel, bőröndökkel)* Mi van, szabad a szoba?

KOVÁCSNÉ Még nem, várnotok kell.

KOVÁCSFIÚ Meddig? *(lepakol a szoba ajtóba)*

KOVÁCS Már a végét járja.

KOVÁCSFIÚ Hetek óta ezt hallom. Az úristenit, csak én tudom, hogy mi a kötelesség? *(leül a bőröndre, a felesége mellé telepszik)*

KOVÁCSFIÚNÉ Akkor én addig haza költözöm a szüleimhez.

KOVÁCSFIÚ Menj édes boragam, menj! Ha lesz valami fejlemény, majd értesítelek. *(szüleikhez)* Nektek mondom, hogy ti is tudjátok, holnap ott hagyom az állásomat.

KOVÁCS Miket beszélsz, édes fiam?

KOVÁCSFIÚ Hallottad. Húszezer forintért nem güri-zek ezeknek.

KOVÁCSNÉ Elment a maradék eszed is? Apáddal azért izgulunk, hogy nehogy kitegye az új német tulajdonos, te meg csak egyszerűen kilépsz a biztos helyedről?

KOVÁCSFIÚ Jelesre diplomáztam a műszaki egyetemen, beszélek két nyelvet, egy éves szakmai gyakorlatot szereztem Moszkvában és nem kellek nekik. Egy esti érettségist neveztek ki osztályvezetőnek. A fejemre.

KOVÁCS Állami vállalat. Nyugalom. Privatizálják, jön egy jó vevő nyugatról, aki az összes protekciós hülyét elzavarja, téged pedig felemel magához.

KOVÁCSNÉ Hallgass apádra, okosan beszél. Mindennél fontosabb a biztos kenyér.

KOVÁCSFIÚ Két tökhülye volt évfolyamtársam, egy éve csinált egy bétét, ma már részvénytársaságuk van és többszörös milliomosok.

NAGYAPA *(megjelenik az ajtóban, kezében szexújsággal)* Van szexújság?

KOVÁCSFIÚ Csókolom, nagypapa.

NAGYAPA Mész Moszkvába?... Jó utat.

KOVÁCSNÉ Nincs több szexlap. Ez egy tisztességes polgári család. Mindig elfelejti mi a kötelessége, azzal törődne inkább.

NAGYAPA Próbálok, próbálok, de hát... *(bemeleg)*

KOVÁCSFIÚNÉ *(feláll, bemeleg a konyhába)* Segíthetek anyukának?

KOVÁCSNÉ Hámozd a krumplit. Beszélj, veled mi van?

KOVÁCSFIÚNÉ Holnaptól sztrájkolunk.

KOVÁCS Mit csináltok?

KOVÁCSFIÚNÉ Sztrájkolunk. Több bért akarunk.

KOVÁCSNÉ Mindannyian meghibbantatok? Apátokat maholnap kibillentik, de addig is kilószámra veszi a drága vegyszereket, te fiam ott hagyod a biztos munkahelyedet a semmire, neked lányom van jó kis tanári állásod, te meg nem férsz a bőröndbe. Úgy látszik egyedül én vagyok csak biztos pont a takarítónői sóprúval a kezemben. Ha sokáig hallgatlak benneteket nekem is megjön a kedvem, csak nem tudom az a sok igénytelen marha az irodaházban, mikor venné észre, hogy nincs takarítás.

KÖZÖS KÉPVISELŐ *(bejön az ajtón, enyhén spicces)* Bazzarózsás kezét csókolom, magának is Kovács úr. Szervuszok gyerekek. Kérném, én a lakóbizottság nevében érdeklődöm, hogy azt beszélik, miszerint önök beszállásoltak egy albérlőt. Namármost, akkor ugye meg kell emelni a közös költségeket, úgymint vízdíj, szemétdíj, fűtési átállány megsatöbbi, megsatöbbi. Én nem látam, nem hallottam semmit, de teccik tudni a lakók olyanok, mint a karvaly, a seggükben is szemük van.

KOVÁCSNÉ Nézze Közös úr. Nálunk nincsen senki albérlő, hát már hogyis lehetne, amikor a gyerekek sincs helye, láthatja itt táboroz a kisszoba ajtóban és várja a sorát.

KÖZÖS KÉPVISELŐ Ide hallgasson Kovácsné drága, én velem lehet tárgyalni, ha nincsen akkor nincsen...

KOVÁCSLÁNY *(jön az albérlővel, mindketten kiöltöztek)* Győzővel elmegyünk egy kicsit a Filosz Klubba.

KOVÁCSNÉ Vacsorára haza jössz.

KOVÁCSLÁNY Jaj anyukám, dehogy. Ott majd kapunk be valamit. Sz'asztok. *(húzza magával az albérlőt, kimennek)*

KÖZÖS KÉPVISELŐ Ott hagytam abba, hogy én tisztességes ember vagyok, azt hiszem el, amit mondanak, engem ugye a szemem nem tud félrevezetni.

KOVÁCSNÉ Közös úr, egy kis pálinkával megkínálhatom?

KÖZÖS KÉPVISELŐ Ki nem állhatom ugye, de mivel ennyire tetszik erőltetni, hát elfogadom. Nem szeretek embereket megbántani. Ilyen vagyok.

KOVÁCSNÉ *(Felkapja az üveget, poharat és tölt, majd átadja)*

KÖZÖS KÉPVISELŐ *(Mint a villám elkapja és már fel is hajtotta)* Megegyeztünk Kovácsné. Én maguk mellett állok, mert első a tisztesség és a barátság. Na, Bazzarózsás jó napot. Magának is Kovács úr. *(kimegy)*

KOVÁCSFIÚ Apa. Hogy állsz a kísérletekkel?

KOVÁCS Szerintem már halványan előjött a kép. Anyád persze nem lát semmit.

KOVÁCSNÉ Apátok meg van bolondulva. Inkább valami értelmes munkát keresne magának, amiből pénz is látok.

KOVÁCS *(a fiának mondja)* Óriási üzlet. Menj csak végig a temetőkön, megszámláltam minden tizedik síron ott van a porcelánfénykép. Itt a környéken senki sem csinálja, a megrendelést Pestre kell elküldeni és két-három hónap is eltelik, amíg elkészül. Én Kovács Béla három napon belül leszállítom a minőségi árut.

KOVÁCSFIÚ Nincs a technológia leírva valahol?

KOVÁCS Nincs. Több évtizedes nagy titokról van szó, ami apáról fiúra száll, mint a jó whisky és a coca-cola receptje.

KOVÁCSFIÚ Gépész létedre hogy fogod te ezt kiagyalni?

KOVÁCS Budapesten a Műszaki Könyvtárban találtam egy könyvet, amiben vannak bizonyos utalások. Svédül írták, de lefordítottam. Véletlenül nem tudsz svédül?

KOVÁCSFIÚ Nem.

KOVÁCS Kár. Nagyon nagy kár. Gondjaim vannak a fordítással, de majd csak megbirkózom vele. Akarod látni, hol tartok?

KOVÁCSFIÚ Megnézném. Menjünk!

KOVÁCSFIÚNÉ Én is láthatom?

KOVÁCSFIÚ Semmit sem értenél belőle.

KOVÁCSFIÚNÉ Esetleg többet, mint te. Kémia szakos vagyok?

KOVÁCS *(Lekaszt egy kulcs-csomót az előszoba falról)* Gyerünk.

KOVÁCSNÉ Vigyázz kislányom. Dicsérned kell, mert nagyon hiú.

(Kovács, Kovácsfiú és Kovácsfiúné lemennek a pincébe)

KOVÁCSNÉ (Férje után kiált) Hiába kábitod el őket, több vegyszert nem veszünk.

NAGYAPA (megjelenik az ajtóban) Betojtam.

KOVÁCSNÉ Mit csinált?

NAGYAPA Annyira erőlködtem,... bement.

(Elsötétedik a színpad)

2. JELENET

(Kovács ül a tévé előtt, Kovácsné áll egy széken és ablakot tisztít. A nagypapa ajtájában ott vannak a börröndök. A falról eltűnt Che Guevara képe)

TANÁCSNOK Jó napot. Zavarhatok?

KOVÁCSNÉ (leszáll a székről és hozzá lép) Tessék csak.

KOVÁCS (felugrik, újsággal a kezében elmegy) Nem zavar. Jöjjön, foglaljon helyet.

(Hármasban leülnek a nappaliban)

TANÁCSNOK Van egy nagyon jó hírem. A legmagasabb szinten olyan döntést hoztak, hogy az 56-os veteránok...azaz, hogy forradalmárok, amennyiben nem rendelkeznek alanyi jogon saját lakással, úgy soron kívül igényelhetnek. Önök a múltkor mintha azt mondták volna, hogy a nagypapa 56-ban harcolt Budapesten, sőt ha jól emlékszem meg is sebesült. Na persze, ha még börtönben is ült, az pláne jó.

(Kovácsné, Kovács szinte egyszerre kapják fejüket nagypapa szobájának ajtájára)

TANÁCSNOK Jó, jó én tudom, hogy a fiúnak kell, de Önöknek mindegy, hogy kinek révén szereznek igényjogosultságot. A nagypapa megkapja, a fiú meg beköltözik. Értik, ugye?

KOVÁCSNÉ Akkor ez egy teljesen más igénylés, ha jól értem.

TANÁCSNOK Tökéletesen jól tetszik értelmezni a konstellációt. Én mindjárt hoztam is magammal egy kéréslapot, amit a bácsi kitölt, aztán benyújtjuk kérem szépen és kész. A lakásosztály, tetszenek látni mindent megtesz, hogy a kedves igénylő célba érjen. (közelebb hajol). Ez egy bizalmas, belső jogszabály, nem hozták nyilvánosságra, gondoltam önöket érdekelheti.

KOVÁCS Nagyon köszönjük.

KOVÁCSNÉ Az ugye nem akadály, hogy az illető beteg?

TANÁCSNOK Ugyan kérem, hogy lenne akadály.

KOVÁCS Az sem, ha nagyon beteg?

TANÁCSNOK Ne-em.

KOVÁCSNÉ És ha már alig él?

TANÁCSNOK Csak nem halt meg szegény?

KOVÁCS Még nem, de...

TANÁCSNOK Kérem, amíg ezt nyélbe ütjük, feltétlenül életben kell tartani.

KOVÁCSNÉ Bízsa csak rám. Ebből a lakásból, ettől a perctől lélek se ki, se be.

TANÁCSNOK Itt van a kérdőív és a kitöltési útmutató. Ezekben pontosan szerepel, hogy mimindent kell beírni és milyen igazolásokat kell becsatolni. Értethető?

KOVÁCSNÉ Jaj, tanácsnok úr, maga olyan nagyon rendes. Nem is tudom mivel hálálhatnánk meg a segítségét.

TANÁCSNOK Nézzék kérem, ennek ugyebár itt Közép-Kelet-Európában két, egymással össze nem keverhető praktikus módja alakult ki. Egyrészt működik a materiális (mutatja, hogy pénz), másrészt az eszmei hála. Az előbbit magukra bízom majd, a második esetében tisztelettel kérem, hogy szíveskedjenek köszönő levelet eljuttatni a polgármester úrnak, amiben kifejezik hálájukat a lakásosztály pótolhatatlan munkájáért. Azt már csak implicite hozzáteszem, hogy némely dilettáns képviselő testületi tagok meg akarják szüntetni osztályunkat. Ez ugye felháborító.(feláll és indul) Néhány nap múlva eljövök a papírokért.

KOVÁCSNÉ Köszönjük tanácsnok úr.

KOVÁCS Nagyon hálásak vagyunk.

(Kikísérik a tanácsnokot, ő elmegy)

KOVÁCSNÉ (Beront a konyhába és a szekrényből kapkodja elő a dolgokat) Béla! Itt van két csomag keksz, ezek a Béres-cseppek, nesze a Ginzeng kapszulák és tessék a szexújság, három is... Nem négy. Vidd azonnal be neki. Én máris szervírozom a teát. A jó forró, kínai erősítő teát.

KOVÁCS (a felpakolt tálcával indul befelé)

NAGYAPA (megjelenik a szobaajtóban) Rosszul vagyok.

(Mindketten megmerevednek)

KOVÁCSNÉ Na, ne csinálja ezt velünk. Magának most jól kell éreznie magát. Nincs szédülés, nincs hányinger, nincs szorulás, nincs megállíthatatlan hasmenés és pláne nincs haldoklás. Az élet szép. Világos?

NAGYAPA Nekem nyolc. (megfordul és eltűnik)

(Kovácsné és Kovács a fölpakolt tálcákkal bemennek a szobába, majd Kovácslány és Albérlő érkeznek)

ALBÉRLŐ Szóval azt mondd, hogy jó voltam?

KOVÁCSLÁNY Szerintem jó, csak...

ALBÉRLŐ Csak?

KOVÁCSLÁNY Csak gond van a torlódó mássalhangzóiddal. Amit mondasz az nagyon szellemes, nagyon értelmes, csak bizonyos helyeken úgy belehadarsz, hogy alig lehet érteni.

ALBÉRLŐ Micsoda?

KOVÁCSLÁNY Megmondtam.

ALBÉRLŐ Na ne. Te most direkt bántani akarsz.

KOVÁCSLÁNY Neked egy dicsérőgép kell, vagy az igazság.

ALBÉRLŐ Az igazság, de már ne is haragudj...

KOVÁCSLÁNY Legközelebb felveszem magnóra, jó? El fogsz ájulni magadtól.

ALBÉRLŐ Tűzok.

KOVÁCSLÁNY Tűzok? Jó, akkor figyelj, visszaidézem néhány épületes mondatodat. (groteszk szónoki pózba áll). A bols.ikok mege.ték velünk a jövőnket, és olyan mér.tetlen adósságot hagytak ránk, hogy még az un.kaink is ezt nyögik majd. Lerom.olták az egész magyar gaz.aságot.

ALBÉRLŐ Köszönöm, ezt az önérzetembe taposó, megalázó gúnyolódást. Ezt azért nem vártam tőled.

KOVÁCSLÁNY Miért nem hiszed el, hogy segíteni szeretnék? Ha gondolod leülhetünk és kielemezhetjük a

hibádat, tudod, hogy két fél éven át tanultam logopédiát...

ALBÉRLŐ *(ahogy beszél, néhány kisebb hibát ejt)* Na persze, gondolattam volna, hogy innét fújdogál a fölényes szellőcske. Beszédhibásnak akarsz felütnetni, hogy aztán mint visszamaradt hülyegyerekekkel, kéjelegve gyakoroltatathasd velem a magán és mássalhangzók kiejtését. Egy kis könnyű házi feladatként. Lehet, hogy nem említettem, én viszont tanultam retorikát és jelesre szigoroltam belőle. Arról nem is beszélve, hogy tiszta anyád vagy, szeretnél uralkodni felettem...*(Nagy lendülettel bemegy a fürdőszobába és eltűnik a zuhanyfüggöny mögött).*

KOVÁCSLÁNY Csak hallanád, miket hordtál megint itt össze? Nincs önkritikád. *(Felkiált)* Hallod? Tehát jó politikus lesz belőled.

(Kovácsné, Kovács tolókokcsiban kitolják a nagyapát. Be van gondosan bugyolálva plédbe, Kovácsné éppen a haját fésülgeti.)

KOVÁCSLÁNY Hát ti, mit csináltok?

KOVÁCSNÉ Egy kicsit rendbe tettük. Szegény már bele volt rohadva az ágyába.

KOVÁCSLÁNY De hiszen arról volt szó, hogy...

KOVÁCS Változtak a dolgok.

KOVÁCSLÁNY Ti tudjátok. *(indul kifelé)* Átléptem Ágijhoz. *(EI).*

KOVÁCSNÉ Na, jöjjön nagyapa, kitöltjük az igénylőlapot.

(A nappaliban a dohányzóasztal mellett megállnak, ők ketten leülnek és böngésszik a kérdőívet)

NAGYAPA Nekem nyolc.

KOVÁCSNÉ Már hogy volna nyolc? Na, édesapám figyeljen ide. Ugye maga volt ellenforradalmár?

NAGYAPA Igen.

KOVÁCS Jaj dehogy ellenforradalmár, for-ra-dal-már.

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Apám ne szórakozzon, mind a kettő nem lehetett.

NAGYAPA *(széttárja a karját)*

KOVÁCS Most nekünk forradalmár kell. Érti?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Ugye Budapesten harcolt?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Hol?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Apám, figyeljen már egy kicsit. Azt kérdeztem hol?

NAGYAPA Ja? Ku...Szé...Kor...

KOVÁCS Széna tér? Corvin-köz?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCSNÉ Mivel harcolt? Tankkal? Agyúval? Repülővel?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Hagyd anyukám, az most nem fontos. Az a lényeg, hogy nyomon vagyunk. Na, ide figyeljen! Ha jól értettem maga a Corvin-közben harcolt, ugye?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Nagyon jó. Akkor ismerte magát a parancsnok, igaz?

NAGYAPA I-gen.

KOVÁCS Meg még ki?

NAGYAPA Postás.

KOVÁCS Postás.

NAGYAPA Ház...mester.

KOVÁCS Ház...mester is. Ez az... De miféle ház...mester?

KOVÁCSNÉ Ennyi elég, nem? Azt írja, hogy három tanúval kell igazoltatni. Megvan a három.

KOVÁCS Rózsám, te ezt nem érted. Nem volt ott ház...mester, meg postás. Az öreg keveri az összes háborút amit átélt.

KOVÁCSNÉ Honnét tudod te hogy mi történt, nem voltál ott.

KOVÁCS Hát, ezek után nem tudom, hogy nem-e? Amiket itt összehord, hogy postás, meg ház...mester...Akár még én is ott lehettem.

KOVÁCSNÉ Hát akkor, azt is beírjuk.

KOVÁCS Még ma levelet küldök a volt parancsnoknak, él még, egy hete láttam a tévében. Ő csak tudja ki volt az a postás, meg a ház...mester. *(Fejéhez kap)* Szerintem ezek mozgalmi álnevek. Ez az, jó nyomon vagyunk, egy-két hét és meglesz a három tanú.

NAGYAPA A kacsmát.

KOVÁCSNÉ Máris, máris. Mi ugyanis végeztünk, édesapám. Most bemegy szépen az ágyába és estig elkacsáztat. Ott van a tea, a keksz meg a szexlapok, nyugodtan élvezze csak az életet.

(Kovács irogat, Kovácsné betolja tolókokcsin nagyapát a szobába)

KOVÁCSFIÚ *(be)* Ide hozták a koporsót?

KOVÁCS Ide nem.

KOVÁCSFIÚ Már azt hittem üres a szoba.

KOVÁCS Nem üres a szoba és egyenlőre nem is lesz.

KOVÁCSFIÚ Mi?

KOVÁCS Nagyapa 50-os forradalmár volt, harcolt a Corvin-közben és egy új titkos rendelkezés értelmében jár neki egy lakás.

KOVÁCSFIÚ Az öreg forradalmár volt? Hiszen mindig arról beszélt, hogy karhatalmistaként fél országon át hajkurászták a koszos ellenforradalmárokat.

KOVÁCS Az elmúlt negyven évben nem beszélhetett az igazságról.

KOVÁCSFIÚ Akkor nem is volt igaz?

KOVÁCS Ha idősebb leszel megtanulod, hogy az igazságnak több arca is lehet. Hát nem érted a lényegget? Hamarosan lesz új lakásod... Na, inkább arról beszélj mi van veled?

KOVÁCSFIÚ Kiléptem.

KOVÁCS Megörültél?

KOVÁCSFIÚ Elegem van.

KOVÁCS Mihez kezdesz most?

KOVÁCSFIÚ Csinálok egy bétét.

KOVÁCS És mivel foglalkozik majd az a bétét?

KOVÁCSFIÚ Azt még nem tudom. Apa, légy a beltagom.

KOVÁCS Azt már nem. Legyél te. Miért kellene mást belerángatnod?

KOVÁCSFIÚ Mert én még túl fiatalnak látszom. Azt akarom, hogy legyen tekintélye a cégemnek. Na, vállad el.

KOVÁCS Megmondtam. Nézd, percek kérdése és megvan a találmányom. Céget fogok alapítani, én ott leszek beltag és természetesen ügyvezető igazgató.

KOVÁCSFIÚ Egy éve küszködsz, öled bele a pénzt és még mindig egy halvány árnyékkép sem látszik azon a rohadt porcelánon.

KOVÁCS Eddig senki sem mondta a szemedbe, hogy tiszta anyád vagy? *(feláll)* Na, megyek, dolgom van. Tájékoztatlak, hogy a mai beégetéssel meglesz a tökéletes kép, ha beleszakadok is. *(magában beszél)* Beltag. Mindenki zabálja csak a saját odakozmált mócsingját.

KOVÁCSNÉ *(kijön a nagyapától)* Szervusz kisfiam. Mi van veled?

KOVÁCSFIÚ Anya. Légy a beltagom.

KOVÁCSNÉ Hogy micsodád, édes fiam?

KOVÁCSFIÚ Betéti társaságot akarok alapítani, és kell nekem egy érett ember, beltagnak.

KOVÁCSNÉ Tagdíj van?

KOVÁCSFIÚ Már hogy lenne.

KOVÁCSNÉ Akkor ez valami beugratós játék. Hagyj ki belőle kisfiam. Vedd be valamelyik gyanútlan haverodat.

KOVÁCSFIÚ De anyu, én dolgoznék. Csak a neved kellene.

KOVÁCSNÉ Nekem ez az egész magas, édes fiam. Kérdezd meg apádat.

KOVÁCSFIÚ Megkérdeztem, de elutasított.

KOVÁCSNÉ Az élehetetlen.

KOVÁCSLÁNY *(be, nyakában törülköző)*

KOVÁCSFIÚ Anya, zavarjuk már el ezt a félnótást a fürdőszobából. Olyan kínos, hogy a szomszédba kell járni fürdeni.

KOVÁCSLÁNY Törődj a saját dolgaiddal.

KOVÁCSFIÚ Azt teszem.

KOVÁCSNÉ Majd ha hoztok haza elég pénzt, kidobom az albérlőt.

KOVÁCSFIÚ Cili, csinálók egy gazdasági társaságot. Beszállsz? Lehetnél a beltagom.

KOVÁCSLÁNY Hagyj engem a hülyeségeiddel.

KOVÁCSFIÚ Úgysem lennél jó, buta és éretlen vagy.

KOVÁCSLÁNY Te meg egy álmodozó szarrágó. És mivel foglalkozik ez a bété, ha szabad érdeklődni?

KOVÁCSFIÚ Üres, rusnya, kiélt élelcél nélküli lányokat exportálunk amsterdami kuplerájokba. Ez a része sem érdekel a dolognak?

KOVÁCSLÁNY Exportáljatok herélt buzikat, akkor te is szoba jöhetnél.

KOVÁCSNÉ Gyerekek, azonnal hagyjátok abba ezt a trágár szöveget.

KOVÁCSLÁNY Nem én kezdtem.

KOVÁCSFIÚ Anya, legalább légy a kültagom.

KOVÁCSNÉ Jó, majd meglátom...De tudod mit? Kérdezd meg a nagyapát. Egész nap bent kuksol a szobában, szerintem jó beltag lenne.

KOVÁCSFIÚ Ez az. Csodálatos ötlet. *(felugrik és bemegy a szobába)*

KOVÁCSNÉ Kislányom. Nem szeretem, hogy ezzel az albérlővel...

KOVÁCSLÁNY Nem kell nyugtalankodnod. Ma kiadtam az útját.

KOVÁCSNÉ Az efféle közeledés mindig gyanús. Legtöbbje szeretné elbliccelni az albérlési pénzt, meg aztán ráadásul még bajba is hozhat, akkor aztán befészkelné magát ide egy életre.

KOVÁCSLÁNY Fizetni fog. A másiktól meg nem kell tartanod, mert ha lefeküdtem veled, mindig én voltam fölül. Így meg nem lehet baj, nem igaz?

KOVÁCSNÉ Hülyeségeket beszélsz.

KOVÁCSLÁNY De hát anyukám, te ezt nem tudod? A Czeizel is erről tartott előadást a múltkor a TV-ben.

KOVÁCSNÉ Na jó, azért csak vigyázz. Ez képes közben átfordítani.

KOVÁCSFIÚ *(bejön, tolokocsin betolja a nagyapát, aki kócos, rendezetlen)* Hurrá! Megvan a beltagom. A kisöreg vállalja. Ő a legrendesebb nagyapa a világon.

KOVÁCSNÉ Látod, megmondtam. Esztek valamit?

KOVÁCSLÁNY Én fogyózom.

KOVÁCSFIÚ Nekem megjött az étvágyam. Mi van kaja?

KOVÁCSNÉ Sárgaborsó főzelék.

KOVÁCSFIÚ És?

KOVÁCSNÉ Mi és?

KOVÁCSFIÚ Hát, egy kis feltét, nincsen?

KOVÁCSNÉ Ha csak bele nem aprítom a lábujjamat. NAGYAPA Banán van?

KOVÁCSNÉ Majmot nem tartunk. Egyen sárgarépát, az rendbe tartja az arcszínt, a székletet és növeli a potenciált.

ALBÉRLŐ *(kijön a fürdőszobából)* Elnézést, fél perc múlva lesz egy műsor a tévében, amit szeretnék megnézni. Meg tetszik engedni?

KOVÁCSNÉ Igaz, hogy nincs benne a megállapodásban, de csak tessék Győző úr, csak tessék.

ALBÉRLŐ *(bemegy a nappaliba és bekapcsolja a tévét)*

KOVÁCSLÁNY *(utána megy)* Öt perc múlva én szeretnék tévézni, megértted puffancs? Egy jó kis könnyűzenei műsort ad a kettes.

ALBÉRLŐ Ne szúrj ki velem. A nagyfőnök dumál. Hallanom kell.

KOVÁCSLÁNY A nagyfőnök. A főögető barom. Na, kiskomám ezt én is végigröhögöm. Rám fér egy kis vidámság. *(leül)*

TELEVÍZIÓ, BEMONDÓ HANGJA Kedves nézőink! Most pedig a DEMISZ Párt legújabb programnyilatkozatát hallják. Parancsoljon elnök úr!

FÉRFI HANG Tisztelt Nézőim! Nagyon vemélem ő-ő-ő, hogy most máv önök is ő-ő-ő látják azt, amit én ő-ő-ő, hogy ebben a hazában ő-ő-ő mindenki más buta, képzetlen és ő-ő-ő alkalmatlan avva, hogy ő-ő-ő az ovszágot vezesse. Aki ezt nem látja ő-ő-ő az vak és szenilis. Ez a választás ő-ő-ő el fogja dönteni, hogy önök ő-ő-ő megérdemelnek-e engem ő-ő-ő, vagy megévettek avva ő-ő-ő, hogy leváltsák önöket. Ebben a tévségben ő-ő-ő nagyon sok vendes ő-ő-ő avanyos nép él, akik szívesen csevelnének ő-ő-önökkel és mi ezt meg is tesszük, ha ő-ő-ő odáig fajulnak a dolgok és ezen múlik a boldog jövő ő-ő-ő. A mi nagy ő-ő-ő pvogvamunkhoz hatalmas ő-ő-ő nép kell, most ő-ő-ő el fog dőlni ő-ő-ő, hogy önök alkalmasak e ő-ő-ő ewe a nagyszevű szevepve. Jelszavunk ő-ő-ő, ha egy nép alkalmatlan ő-ő-ő, azt le kell váltani. *(A tévé elhallgat, kikapcsolták)*

KOVÁCSLÁNY Na, itt van, most láthattad magad. Te majdnem ugyanígy beszélsz a nyilvánosság előtt. Ez nálatok pártutasítás? Vagy mi a fene?

ALBÉRLŐ *(felugrik)* Hagyj békén. Te csak gúnyolódni tudsz.*(berohan a fürdőszobájába)*

KOVÁCS *(bejön. Tépett a ruhája, kormos és egy kicsit véres az arca)* Az a barom fordító. A káliumbi-kromátot nitroglicerinnel fordította. Felrobbant a pince. Elszállt az egész eddigi munkám, és az egész hordó savanyú káposzta fönn van a plafonon.

KOVÁCSNÉ *(odaszalad hozzá)* Jól vagy? Nem esett bajod?

KOVÁCSLÁNY *(ő is felugrik)* Jaj apukám, mi van veled? Véres a fejed.

KOVÁCS Semmi. Ugyan. Semmiség. Az új dolgok feltalálása mindig szenvedéssel, és nem egyszer áldozatokkal jár. *(bemeleg a szobába, letotytan a fotelba)* Én is megtaláltam végre a nagy ötletet, a nagy üzletet. Na, mit gondoltok, mi az? Nem is sejtitek, mi? Na, nem a porcelánfénykép. Nem édeseim. *(hangosan mondja és tagoltan)* Robbanóanyagot fogok gyártani.

(Elsötétül a színpad)

3. JELENET

(A lakásban csak az Albérlő és Kovácsolány tartózkodik.)

ALBÉRLŐ *(áll a nappali dohányzóasztalán, kezében papírlapok. Hadarva, kisebb bakizásokkal mondja)* Ecc pecc kimehetsz, holnapután bejöhéc, cénára cinegére, ugorj cica az egérre, kuss! *(leáll a mondókával)* Ilyen baromság. Kell ez?

KOVÁCSLÁNY Nem kuss, hanem fuss! De már sokkal jobb. A hangsúlyokra figyelj jobban oda! Nézzük a következőt!

ALBÉRLŐ Az ipatai...az ipafai papnak fapópája van, tehát az ipafai papi pofa pipi fa pupa.

KOVÁCSLÁNY Hát ezt még gyakorolni kell. Egyébként kezd alakulni. Na, nézzük a nyelvgyakorlatot.

ALBÉRLŐ Lécét, vécét, pévécét, ábécét, jércét, lé-cét,...döcög, pöcök, röcögtet, röcögök, möcögög, ötszögög, pöszmögök.

KOVÁCSLÁNY Ez az. Alakul. Most nézzük Kossuth kiáltványát.

ALBÉRLŐ A rohadt életben. Én már nem is akarok politikus lenni.

KOVÁCSLÁNY Nem nyafogunk. Ha polgármester akarunk lenni, csináljuk a házi feladatot.

ALBÉRLŐ „Atyámfia! Véreim! Polgárt.saim! Az örökévaló istennek nevében, ki az igazságot védi, és megbünteti az ámulást. Fegyverre szólítom fel a nemzetet: szegény magyar hazánk megvédésére. A magyar nemzet háromszáz esztendőn át sokat szenvedett. Török, tatár és orosz dúlta édes hazánk...”

KOVÁCSLÁNY Állj! Orosz nincsen a szövegben.

ALBÉRLŐ Ez a beszéd akkor szól a mához, ha aktualizáljuk. „...édes hazánk keblét, és ...

KOVÁCSLÁNY Nem keblét. Ke-be-lét.

ALBÉRLŐ Cici, cici. Nem mindegy? „...édes hazánk csöcsét, és a királyok idegen gonosz tanácsosai és a hazának hálád.lan fiai sokszor elárulták...”

KOVÁCSFIÚ *(beronf)* Nagyapa! Megvan az első megrendelés. Megyünk. Házhoz megyünk. *(a szobaajtó-*

ban megtorpan, ekkor veszi észre a többieket) Hát ti? Ez meg mit áll az asztalon? Öreg, nálatok otthon ez a hét-köznapos mód?

ALBÉRLŐ *(gyorsan lelép)*

KOVÁCSLÁNY Miért rikácsolsz, mint egy vásári kikiáltó? Néhány retorikai és logopédiai gyakorlatot vettünk át. Ahhoz pedig ki kell állni.

KOVÁCSFIÚ Jó, de minek ehhez fölmászni arra a rozoga asztalra?

KOVÁCSLÁNY Ha elmagyaráznám sem értenéd.

KOVÁCSFIÚ *(legyint és a nagyapa szobájába lép)* Nagyapa fönn van? Hé, kapja össze magát! Megyünk!

ALBÉRLŐ *(sértődötten eltűnik a fürdőszobában)*

KOVÁCSLÁNY *(maga elé mondja, miközben megy ki a konyhába)* Az ember egy nyugodt órát sem tud adni ebben a szemét lakásban.

KOVÁCSFIÚ *(a tolószéken tolja ki nagyapát)* Maga csak ül. Érti? Nem szólal meg, bármit kérdeznek is. Csak ül, mint egy kuka.

KOVÁCSNÉ *(teli szatyrokkal érkezik haza)* Mi ez a nagy rohangálás? Mit tologatod az öreget föl-alá? Örüljünk, hogy jól van.

KOVÁCSFIÚ Nem tologatom. Munkába megyünk. A béténk megkapta az első megrendelést.

KOVÁCSNÉ Miféle megrendelést?

KOVÁCSFIÚ Egy egész délutánra bérelnek tőlünk egy nagypapát.

KOVÁCSLÁNY Van olyan marha, aki még ilyesmiért is fizet?

KOVÁCSFIÚ Kétezer forintot.

KOVÁCSLÁNY Mennyit?

KOVÁCSFIÚ Most eltátod a szád, ugye? Felajánlot-tam, hogy szállj be. Kinevettél.

KOVÁCSLÁNY A pénzből nekem is jár, a nagyapa az enyém is.

KOVÁCSFIÚ Nem édesanyám, itt már működnek a gazdasági társasági viszonyok. Azok kaphatnak belőle, akik tagok.

KOVÁCSNÉ És én mennyit kapok?

KOVÁCSFIÚ Megértelek anya, de neked is felkínáltam a lehetőséget. Visszautasítottál.

KOVÁCSNÉ Az öreget én etetem, én itatom, én kálítatom, én adok neki erősítő tablettákat és tőlem kap szexlapokat...

KOVÁCSFIÚ ...és te cseszegeted. Sajnálom lányok. A hajó elment, már csak integetni lehet a kikötőből. *(kisziet az öreggel)*

KOVÁCSLÁNY Beképzelt, irigy hólyag. Még téged is át akar verni.

KOVÁCSNÉ Te csak ne félts engem.

KOVÁCSLÁNY Apa?

KOVÁCSNÉ Kötözésre ment.

KOVÁCSLÁNY Már jobban van?

KOVÁCSNÉ Sokkal jobban. Elmúlt a szédülése, de néha még mindig félre beszél.

KOVÁCSLÁNY Ez új nála?

KOVÁCSNÉ Amióta ezt a hülye porcelánképet a fejébe vette.

KÖZÖS KÉPVISELŐ *(bejön, enyhén ittas)* Bazsarózsás jó napot. Magának is Kovács úr. Elnézést nyitva volt.

KOVÁCSNÉ Mióta robbogatunk, ez egy nyitott ház.

KÖZÖS KÉPVISELŐ Hát, ez az. Kovácsné, én maguk mellett vagyok, de a pincén azt a tátongó lukat be kellene csinálni. Nem miattam, én csak egy egyszerű közös képviselő vagyok, engem egy csöppet sem zavar, de a lakók nekem estek, hogy milyen egy közös képviselő vagyok, hogy nem szólok. Azt mondják tegyük följelentést, mert valami bűzlik.

KOVÁCSNÉ A sok hülyéje.

KÖZÖS KÉPVISELŐ Ahogy mond|a. Most tessék elképzelni, hogy én, mit szenvedek tőlük. Nem emberek ezek, nem tudom micsodák, de nem emberek, annyi szent.

KOVÁCSNÉ Elfogad egy kis jó falusi pálinkát?

KÖZÖS KÉPVISELŐ Látni se bírom, de megmondom őszintén olyan nagyon tukmálja.

KOVÁCSNÉ *(elővesz egy üveget, tölt egy kupába)* Egészségére.

KÖZÖS KÉPVISELŐ *(felemeli a kupát, behunyja a szemét)* Isten-isten. *(Egy húzásra kiüssza)*

KOVÁCSNÉ Józsikám. Csillapítsa egy kicsit az embereket.

KÖZÖS KÉPVISELŐ Tessék csak ide bízni.

KOVÁCSNÉ Iszik még egyet?

KÖZÖS KÉPVISELŐ Félek, hogy a szememre megy, merthogy látni sem bírom. De mert hogy olyan nagyon rábeszél...

KOVÁCSNÉ *(tölt)*

KÖZÖS KÉPVISELŐ *(iszik, mint az előbb, majd leteszi a kupicát)* Köszönöm, *(indul kifelé)* Kovácsné, jegyezze jól meg, rám számíthatnak. Én maguk mellett vagyok. Bazsarózsás jó napot, magának is Kovács úr.*(kimegy)*

KOVÁCSNÉ *(elrakja a pálinkásüveget)* Kislányom, nem szeretem, ha ezzel a senkifia albérlővel lekötöd magad. Elveszi az idődet, nem tanulsz rendesen...

KOVÁCSLÁNY Jól van anyu. Semmi komoly, de tudod élvezem, hogy egy kicsit beleszabolhatok a politikába.

KOVÁCSNÉ Politika? Csak nem akarod erre a hülyeségre adni a fejed? Legyen eszed.

KOVÁCSLÁNY A, dehogy. Tudod milyen muris, amikor komoly emberek gyermeteg hülyeségekről vitatkoznak órákszám.

KOVÁCS *(bekötött fejjel bejön)* Ez a magyar, emberközpontú egészségügyi ellátás, az a szegény madár fél napot gunnyaszt, aztán rácsapnak a fejére egy marék gézt, meg egy darab madarászhalót, és haza küldik. Se egy kis jó csípős jódtintúra, mint régen, se egy kis tetránpor, még csak meg sem kérdezik, na szarjankó, hogy van? Mennek rendesen a szelek?

KOVÁCSNÉ Fölrobbantja a házat és elvárná, hogy a fél ország babusgassa. Itt volt a közös képviselő, azt mondja a lakók fel vannak háborodva. Üzeni, ha nem hozatod gyorsan helyre a pincét följelent.

KOVÁCS Az a részeges vén hülye?

KOVÁCSNÉ Részeges, nem részeges, a lakókközösséget képviseli.

KOVÁCS Én is a lakóközösség vagyok, képviseljen engem is. Egyébként is, mit ért az a gügye a kémiához.

RENDŐR *(bejön)* Jó napokat kívánok. Kovács Béla Nobel Alfréd utca 37. harmadik emelet 3., anyja neve Gránátalma Hermina, nevű egyént keresem.

KOVÁCS *(elémegy)* Én vagyok.

RENDŐR Ön ellen feljelentés van érvényben, *(papírról olvassa)* robbanóanyaggal való visszaélés büntettének alapos gyanúja tárgyában.

KOVÁCS Értem a kérdést, mert rendkívül érthetően, és intelligensen tetszett feltenni, de kérem itt egy fatális tévedés áldozatai vagyunk mindannyian, beleértve önt is kedves őrmester úr.

RENDŐR Főtörzsőrmester, de mindegy. Bejelentem, hogy megkezdem a helyszíni kihallgatást. Hahá. Miért van bekötve a feje?

KOVÁCS Nézze kérem, én a pincében már több, mint fél éve kísérleteket folytatok, hogy kitaláljam...

RENDŐR Állj az egész. Nem beszélünk mellé. A kérdésre válaszolunk. Miért van bekötve a feje.

KOVÁCSNÉ Miért nem engedi, hogy végigmondja?

RENDŐR Állj. Hivatalos kihallgatás van folyamatban. Csak az beszél, akit kérdeztem. Oda nem irányoztam kérdést. Tessék! *(fejével int Kovácsnak)*

KOVÁCS A pincében különféle vegyszereket kevertem össze, hogy a porcelánkép összetételét kitaláljam...

RENDŐR Állj. Egyetlen szóval mondja, hogy mi történt a fejével?

KOVÁCS Felrobbant az a rohadt...

RENDŐR Felrobbant. Na végre.

KOVÁCS Az a barom tolmács...azaz fordító rosszul fordította... a...izé...

RENDŐR *(hátra tett kézzel körbejárja Kovácsot)* Szóval jó dolgunkban fényes nappal, robbogatunk a fő utcán. Közé! a városi rendőrkapitányság épületéhez. *(Megáll előtte és keményen a szemébe néz)* Na persze. Tolmács?! Drasztvujtye, mi? Hol szerezte a robbanóanyagot. Ukránoktól?

KOVÁCSNÉ Biztos úr, higgye már el neki, hogy a baromsága miatt történt...

RENDŐR Állj. Még egy szó és kivezettetem.

KOVÁCS Tessék elhinni, hogy én csak...

RENDŐR Szóval beismeri, hogy bombákat gyárt?

KOVÁCS Nem bombákat, csak összekevertem a hogyismondjákot, meg az izét... és az... szóval... fel... hö...

RENDŐR Értem én kérem. De nagyon értem. *(előveszi a rádiótelefont és tárcsáz)* Alezredes úr itt Búbosbanka törzsőrmester jelentkezem. Alezredes úr jelentem fülöncsíptem a templom és a városháza robbantóját...Igen, itt áll mellettem... igen... Felderítettem a műhelyét is, próbálta eltüntetni a bűnjeleket, de nem sikerült... Értettem. Tíz percen belül ott vagyunk. *(elteszi a telefont)* Kovács Béla, anyja neve Gránátalma Hermina ezennel letartóztatom *(olvassa egy papírlapról)* robbanóanyag gyártása és ezzel való visszaélés alapos gyanúja miatt. *(billincset tesz a kezére)*

KOVÁCSNÉ Rendőr úr. Higgye el ez egy szerencsétlen félreértés.

RENDŐR *(megragadja Kovácsot és viszi)* Asszonyom, az én körzetemben nincsenek véletlenek. Gyerünk! *(Kimennek)*

KOVÁCSNÉ Hát, most nézd meg ezt a nagybarom apádat! Egy ilyen tehetségtelen, szerencsétlen alakkal kell nekem élnem. Nem elég, hogy elcsesztett a háztól legalább húszezer forintot, még be is zárják.

KOVÁCSLÁNY Szegény apu, jót akart.

KOVÁCSNÉ Nem az akaratáról van szó. Mi lett volna eddig is veled, ha nem vagyok mellette.

KOVÁCSLÁNY Régen is ilyen volt?

KOVÁCSNÉ Még ilyenebb.

KOVÁCSLÁNY Akkor meg minek mondtál igent?

KOVÁCSNÉ Dehogya is mondtam igent. Egy munkahelyen dolgoztunk, aztán egyszer csak közöltem veled, hogy na, öregem kapd össze magad, szombaton meg esküszünk. Gondoltam egyszerű, rendes ember, jó férj lesz belőle, amolyan könnyen kezelhető. Hát, bejött. Láthatod egy hete jár az SZTK-ba kezelésre.

KOVÁCSLÁNY Félénk, gátlásos emberke.

KOVÁCSNÉ Az, szerencsétlen lelkem.

KOVÁCSLÁNY Hogy is tudtad először ágyba vinni? Ráparancsoltál?

KOVÁCSNÉ Ágyba még csak beügyeskedtem valahogy, de a további nem volt könnyű, elhiheted. De hát, minden nehézségre van megoldás. Meglátod kislányom, az asszonyoknak mi mindent kel! megoldania, ha azt akarja, hogy rendbe menjenek a dolgok. *(hirtelen vált)* Kibeszéljük szegényt, amikor bevágták a dutyiba. Arról kellene inkább diskurálnunk, hogyan tudnánk kihozni onnét? *(elgondolkodik)* Megvan. Balogh Lajos, a városi párttitkár, ott kezdett nálunk a gyárban, még udvarolt is, csak aztán azt mondta, Mancsi te túl határozott vagy, nekem olyan feleség kell, aki nem okoskodik annyit. De még mindig csíp egy kicsit, megállj fölhimom.

KOVÁCSLÁNY De anyu, a régi párttitkárok már nincsen a helyükön? Ez a Balogh is a jóég tudja merre kalódik.

KOVÁCSNÉ Ilyen aranyos embereket is elüldöztek? Most akkor kihez forduljak, mondd meg?

KOVÁCSLÁNY Ügyvédet kel! keresni, az jól el tudja magyarázni, hogy mi történt?

KOVÁCSNÉ És miből fizetném ki az ügyvédet? Megmondanád?

KOVÁCSLÁNY Úgy tudom, hogy szegény embereknek lehet ingyen jogsegélyszolgálatot igényelni. Erre mondják, hogy kirendelt ügyvéd.

KOVÁCSNÉ Persze, dicsekszem azzal, hogy szegények vagyunk. Nem kel! ide senki szélhámos, majd én bemegyek és kihozom ezt a félnótást.

(Kintről erős kopogás, csengetés hallatszik)

Nincs bezárva, mi egy nyitott család vagyunk. Bújj bel!

POSTÁS *(belép)* Jó napot. Kovács Bellát keresem.

KOVÁCSNÉ Talán inkább Bélát, nem?

POSTÁS *(közelebb lép és mutatja)* Teccik látni, ez már csak Bella lesz.

KOVÁCSNÉ Tudja jóember, az én férjem valóban lehetne Bella is, de azért ha jobban megvizslatja ez mégiscsak Béla lenne, itt a papíron.

POSTÁS Már csak az a kérdés mond e maguknak valamit az a név, hogy Csöluktágitó Kft?

KOVÁCSNÉ A férjem munkahelye.

POSTÁS Térvényes.*(sic!)* Itt tessék aláírni.

KOVÁCSNÉ *(aláírja)* Biztosan berendeli az új főnök. Na, ez is szép bemutatkozás lesz, ezzel janicsár turbánnal, meg a szegyeteljes betegállománnyal. *(bontja ki a levelet, közben odaszól a lányának)* Onts egy kupával a postás úrnak, olyan szépen tette a dolgát.

POSTÁS Ha megtisztelnek, elfogadom.

KOVÁCSLÁNY *(tölt)*

POSTÁS *(gyorsan fölhajtja és már megy is, mint aki menekül)*

KOVÁCSNÉ *(az ivás alatt már olvasta a levelet)* Na, még éppen ez hiányzott, most aztán tényleg jól állunk. Elküldték a nyomorult apádat. Azt írja a mocskos német, hogy átszervezés miatt létszámleépítés történt. Meg lehet ezt csinálni, huszonöt év becsületes munka után?

KOVÁCSLÁNY Ezek szerint. A múlt héten küldték el Sallai Dóra apukáját is az olajosoktól.

ALBÉRLŐ *(bejön)* Nem hallgatóztam, de akaratlanul is mindent hallottam. Kérem én felmondok. Nem lakhatom olyan emberrel egy fedél alatt, aki templomokat robbantgat.

KOVÁCSLÁNY Te is megőrültél?

ALBÉRLŐ Hivatalos személy szájából hangzott el, semmi okom, hogy kételkedjek. Keresek magamnak új helyet, szeretnék már holnap költözni.

KOVÁCSNÉ Tessék csak Győző úr. Tessék. Mi nem tartjuk vissza.

KOVÁCSLÁNY Te tényleg azt hiszed, hogy az apu terrorista?

KOVÁCSNÉ Hagyd kislányom. Ha menni akar, hadd menjen. De a tartozását előbb leteszi az asztalra, mert innét ki nem visz egy lyukas gatyát sem.

ALBÉRLŐ *(meglepődve néz, aztán köszönés nélkül kimegy)*

KOVÁCSFIÚ *(bejön, tolja a nagyapát)* Heló!! Megjöttünk. A nagypapa betojt, de amúgy minden rendben. Holnapra is szereztem egy üzletet.

KOVÁCSLÁNY Hol a francban voltatok?

KOVÁCSFIÚ Bérbe voltunk véve.

KOVÁCSLÁNY Bérbe? Minek?

KOVÁCSFIÚ Segélyt igénylő családnál voltunk. Kijöttek megnézni a körülményeket és mi adtuk a halálosan beteg nagypapát. Akkora sikerünk volt, hogy még könnyezett is az önkormányzati nyanya. *(megáll nagypapával a szoba ajtóban és hátra néz Kovácsnéra)* Na, akkor én most visszateszem az ágyba.

KOVÁCSNÉ Helyes. Csak aztán vakard is ki a szarból.

KOVÁCSFIÚ Én?

KOVÁCSNÉ Te üzletelsz vele.

KOVÁCSFIÚ *(fintorog, aztán betolja nagypapát a szobába)*

KOVÁCSLÁNY Arany pofa ez a gyerek.

KOVÁCSNÉ Az.

KOVÁCSFIÚ *(kijön a szobából és a konyhába megy)* Mi van kaja. Kimarja a gyomromat az éhség.

KOVÁCSNÉ Túrós tészta.

KOVÁCSFIÚ Az jöhet.

KOVÁCSNÉ Száz forint.

KOVÁCSFIÚ Tessék?

KOVÁCSNÉ Vállalkozóknak egy adag száz forint.

KOVÁCSFIÚ A rohadt életbe. Szívatsz?

KOVÁCSNÉ Nem.

KOVÁCSFIÚ *(hirtelen magabiztos lesz)* Tudod mit? Igazad van. Jöhet a dózis egy százasért. *(leül az asztalhoz)*

KOVÁCSNÉ *(tálat)*

KOVÁCSLÁNY *(odaül ő is az asztalhoz)* Meghívsz egy fogásra?

KOVÁCSFIÚ Na ne. Ti ki akartok engem fosztani. Egyébként is neked jár, te még eltartott vagy.

KOVÁCSLÁNY Te vagy a jövő embere. Én még nem keresek, apának ma mondtak föl, a nagyapának pár fillér a nyugdíja.

KOVÁCSFIÚ Fölmondtak az öregnek?

KOVÁCSNÉ Föl, a szemetek. *(oda teszi a tányér ételt)*

KOVÁCSFIÚ Nyugi, beveszem a vállalkozásba. *(Enni kezd)*

KOVÁCSNÉ Mire tudnád használni? Nagyapát is felrobbantja.

KOVÁCSFIÚ Bérbe adom. Lesz olyan család, ahova apát keresnek.

KOVÁCSNÉ Te tudod. De előbb hozd ki a fogdából.

KOVÁCSFIÚ Miféle fogdából?

KOVÁCSNÉ A rendőrségből, ugyanis letartóztatták. Azt hiszik ő robbantgatott a templomnál, meg mit tudom én még hol.

KOVÁCSFIÚ Ezek megőrültek.

KOVÁCSNÉ Ki tudja. Amilyen kerget az apátok, engem már semmi sem lepne meg.

KOVÁCSFIÚ Ha így áll a dolog, akkor viszont kétes hírű alakot nem vehetek be a vállalkozásomba. *(anyjához fordul)* Adj a Cilinek kaját, meg szedj magadnak is. Állom a cechet. Ma mindenki az én vendégem. Vigyél be az öregnek is egy tányérral. Jól alakított.

KOVÁCSNÉ *(szed a lánynak, magának és az öregnek is)* Mi a fenét kellett ott annyira alakítani?

KOVÁCSFIÚ Egy bamba nagyapát, aki már megszólalni sem tud.

KOVÁCSLÁNY Nagy kunszt, itthon állandóan gyakorolja.

KOVÁCSFIÚ Megállás nélkül szexlapot, meg banánt akart. Nagy hiba volt rászoktatni, most aztán nevelhetem ki belőle. De azért jól csinálta. Az önkormányzati nagysága háta mögül bemutattam egy meztelen csajt, kicsordult az öreg nyála, a nő még könnyezett is annyira sajnálta.

KOVÁCSLÁNY Megkapták a pénzt?

KOVÁCSFIÚ A segélybizottság tagjai lelkiileg összehúzóva, egymást támogatva távoztak, holt biztos, hogy megkapják. Úgyhogy el is döntöttem, a jövőben csak százalékra dolgozunk.

KOVÁCSNÉ *(egy tányérral megy a szobába)* Na, öreg itt a kaja. Amint hallom megérdemli.

NAGYAPA *(pizsamában megjelenik az ajtóban)* Pikk szalámi, barna sör, madártej.

KOVÁCSNÉ A fenébe is, de igényesek lettünk.

NAGYAPA Ügyvezető vagyok. Ügyvezető.

KOVÁCSNÉ *(hátra fordul a fiához)* Na, édes fiam, ezt már te rendezd le vele. Az öregnek luxus igényei vannak. *(Visszafordul az öreghez)* Ez már akkor nem is kell?

NAGYAPA Pikk szalámi, barna sör, madártej.

KOVÁCSNÉ *(a tányérral visszamegy a konyhába)* Kísfiam, jó lesz, ha még idejében átváltasz kutya, meg aranyhórcsög kölcsönzésre, mert napokon belül csödbe mész. Cili, öltözz, megyünk apádért. Hol az a levél. Ja, és tegyél el jó nagy zsebkendőket, zokogni fogunk. *(a fiához)* Az öreg a tiéd. Tedd tisztába és etesd meg.

(Kovácsné és Kovácslány elsietnek)

KOVÁCSFIÚ *(odasétál az öreghez)* Na, nagyapa. Jöjjön, tisztába teszem, aztán eszik valamit. *(vezeti be az öreget)* Pikk szalámi? Nincsen. Barna sört, évek óta én sem ittam, madártejet nem tudok csinálni. Egyébként is már az első napon nem vihetjük csödbe a vállalkozásunkat. *(eltűnnek a szobában)*

(Elsötétül a színpad)

4. JELENET

ALBÉRLŐ *(félmeztelenül, törülközővel a derekán, fején dús samponhabbal áll a kádban, kezében papírlapot tart, abból olvas, kiejtése nagyon teátrális)*...Még a nyomorult fereg sem tűri, ha lábbal tapodják. A magyar nép nem leszen, nem lehet gyávább a féregnél. Aki nem akar honat...hontalan vándor koldussá lenni, akinek szívében a becsületnek, a hazaf.ságnak legkisebb szikrája ég, aki nem akarja a szolg.ságnak keserves kilin...bilincset hordozni, akinek nője, gyereke van..." *(megtorpan, néz a papírra, majd kifelé bambán, elejti a papírlapot és szabadon folytatja a szónoklatot)* Honfitársaim! Magyarok!...

KOVÁCSLÁNY *(kijön a másik kissozobából, meghallja, amint az albérlő szónokol, leül a nappaliban és mosolyogva fülel)*

ALBÉRLŐ ...Azt állítják egyesek, hogy ebben az országban véghez ment a rendszerváltá...ozás, hogy lebontottuk a rothadó bolsevista akolo...aklokat és helyettük már le is betonoztuk a kap.talizmus kőkemény alapjait. Hát, ezek az urak nagyot tévednek. Az ellenes...ellenség továbbra is közöttünk bujkál, beépült sorainkba és hosszú csápjaival szipóz...szipolyozza a vértünket...

KOVÁCSNÉ *(teli szatyrokkal a kezében bejön)* Hahó! Van itthon valaki?

ALBÉRLŐ *(hirtelen maga elé rántja a zuhanyfüggönnyt, és eltűnik)*

KOVÁCSLÁNY *(még mindig mosollyal az arcán feláll és a konyha felé indul)* Csak én vagyok itthon.

KOVÁCSNÉ *(lepakolja a szatyrokat)* Apád? Merre van apád?

KOVÁCSLÁNY Lent van, a pincét állítják helyre a közös képviselővel.

KOVÁCSNÉ *(sűrög-forog, hangosan beszél)* Na, az sok pálinkába fog kerülni nekem. Mit tudsz az albérlőről? Napok óta nem láttam. Elköltözött?

KOVÁCSLÁNY *(ő is hangos)* Szerintem elpakolt. *(az ujját a szája elé emeli, mutat a fürdőszoba felé és suttog)* Itt lapít. Kilestem.

KOVÁCSNÉ A mafla. Megcsinálta múltkor a nagyjelenetet, hogy elmegy. Ez azt képzei, hogy csendben, fizetés nélkül meghúzhatja magát? Csak dugja ki az orrát, rákoppintok.

NAGYAPA *(megjelenik az ajtóban, piros mikulás ruhában, fehér szakállal)* A teámat.

KOVÁCSNÉ Magába meg mi ütött ezzel a maskarával?

NAGYAPA Mikulás...Keksz.

KOVÁCSNÉ Na, jól van menjen be, viszem a teát, meg a szexlapot.

NAGYAPA Nem szex. Keksz.(*bemegy*)

KOVÁCSNÉ Jól van. (*Készíti a teát, pakolja a tálcára és indul*)

KOVÁCS (*koszos munkásruhában, fején egy kisebb kötélssel bejön, mögötte a közös képviselő, mindketten enyhén spiccesek*)

KOVÁCSNÉ (*megtorpan, amint meglátja a férjét*)
Kínáld meg a Közös urat pálinkával és köszönd meg, hogy segített. (*Bemegy az öreghez*)

KOVÁCS (*megy a konyhába, két kupába önt pálinkát*)
KÖZÖS KÉPVISELŐ (*követi, majd felemeli a poharat*)
Istenem, csak ne...izé, na...

KOVÁCS (*ő is emeli a poharat*) Utálná ennyire.

KÖZÖS KÉPVISELŐ Az, az. Ja, kiment a fejemből. (*Felhajtja*)

KOVÁCS Közös úr köszönöm a segítséget. (*Kezetnyújt, megszorítja Közös kezét*) Ha magának is lesz valami dolga visszasegítem.

KÖZÖS KÉPVISELŐ Szóra sem érdemleges.

KOVÁCS Még egyet. (*újra tölti a kupákat*)

KÖZÖS KÉPVISELŐ Aranyos Kovács úr, milyen igaza van. Még egyet.

(*koccintanak, és egyszerre hajtják föl*)

KOVÁCSNÉ (*kilép a szobából*) Béla. Nem itatjuk le Közös urat. Családos ember, haza várják.

KOVÁCS Szó sem lehet róla, Rózsám. De tudod mekkorát dolgoztunk?

KÖZÖS KÉPVISELŐ Óriásit, Kovácsné kérem. Óriásit. Na én e!...Bazsarózsás kezét csókolom,...és a magáét is Kovács úr. (*Bizonytalan léptekkel az ablakhoz megy és kilép rajta*)

KOVÁCSNÉ Azt majd még megnézem. Na fiam, ülj le a nappaliba, mert látom egy kicsit elfáradtál.

KOVÁCS Kérlek. (*a nappaliban leül a tévé elé, úgy nézi, hogy nincs bekapcsolva*)

KOVÁCSLÁNY Jól becsíptek, mind a ketten.

KOVÁCSNÉ Ehhez nagyon értenek.

KOVÁCSFIÚ (*beront*) Sz'asztok. Viszem nagyapát.

KOVÁCSNÉ Minek öltöztetted be az öreget?

KOVÁCSFIÚ Az egyik áruháznak eladtam. Mi adjuk a Mikulást.

KOVÁCSNÉ Nem volt jó a nagyapa bérbeadás?

KOVÁCSFIÚ Annak vége, lebuktunk. A harmadik családhoz ugyanazok jöttek ki, mint az elsőhöz és felismerték. Rendőrt akartak hívni, így aztán megléptünk. Az üzleti életben legfontosabb erény a rugalmasság. (*belép a nagyapa szobájába*) Kész van? Indulunk.

KOVÁCSNÉ Mit meg nem érek még ebben a családban?

KOVÁCSFIÚ (*tolja ki nagyapát*) Remélem tudja a verset. (*indulnak kifelé*)

NAGYAPA Hull a hó, hull a hó,... Mikulásnak lenni jó, halihó, halihó,... a zsebemben mogyoró...

KOVÁCSLÁNY Guruló Mikulás. Hm, nem is rossz.

(*Kovácsfiú Nagyapát kitolja a lakásból*)

KOVÁCS Nincs egy csipetnyi sarmja az öregnek. Sőtlan.

KOVÁCSNÉ Te jobb lennél. Másra nem is vagy alkalmas, mint Mikulásnak.

KOVÁCS Én pulykát fogok tenyészteni.

KOVÁCSNÉ Pulykát!?

KOVÁCS Pulykát. A fogdában beszélgettem egy úriemberrel, azt mondta most a pulyka a legjobb üzlet. Jobb, mint az olajszőkítés, mert nincs lebukás.

KOVÁCSNÉ Képzelem milyen úriember lehetett az, akivel a rendőrségi fogdában összejöttél.

KOVÁCS Miért? Igazi. Tévedésből vitték be. Akár csak engem. Tudod te, hogy a rendőrség mostanában milyen sokszor téved?

KOVÁCSNÉ Na jó, hagyjuk a hülyeségeket Béla. Hol a pokolban akarsz te állatokat tartani? Az erkélyen? A szekrényben? A WC-ben? Nincs egy négyzetméternyi területünk sem.

KOVÁCS A pincében. A többi lakótól bérelni fogom a részét és...

KOVÁCSNÉ Na, ebből elég. Nem fogsz te semmiféle pulykát ide hozni a nyakamra. Először is fogalmad sincs az állattartásról, mondd te tudod egyáltalán a lyukasfenekű munkás származásoddal, hogy a szárnyas töméntelen mennyiségű takarmányt eszik, de nem csak eszik, ki is tojja? Méghozzá sokat és bűdöset. Másodszor, társasházban tilos az állattartás...

KOVÁCS Bérelek egy téesz istállót, tudod mennyi áll üresen? KOVÁCSNÉ (*nyomatékkal folytatja*) Harmadszor, nem vagy alkalmas semmiféle szervezőmunkára, kulizhatnék ott is helyetted, úgyhogy felejtse el ezt a baromságot. Te csak ülj itt, légy mindig szem előtt, nem szeretném, ha újabb örültséget csinálnál, mert még egyszer nem fogok a földig megalázkodni, hogy kihozzalak a fogdából. Öt percenként füttyüljél, mint a rigók, hogy tudjam merre szédelegsz. Bejelentkeztél a Munkaügyi Hivatalba?

KOVÁCS Még nem, de...

KOVÁCSNÉ Akkor ne téblábolj itt körbe-karikára, menj és intézd el, mert hogy munkád nem lesz az egy dolog, de hogy a tetejében munkanélküli segélyt sem fogsz kapni, attól már előttele az epe.

KOVÁCS (*feláll és kezd vetkőzni*)

KOVÁCSNÉ Állj. Ilyen bűdös pálinkaszaggal nem mehetsz oda, de holnap reggel az legyen az első.

KOVÁCS (*kezd visszaöltözni*)

KOVÁCSNÉ Azt a koszos göncöt vedd le, de gyorsan.

KOVÁCS (*vetkőzni kezd, aztán bemegy a második kisszobába*)

KOVÁCSLÁNY Mindig bántod. Hidd el jót akar.

KOVÁCSNÉ Azt tudom. De fogalma sincs mennyi munkával jár egy baromfifarm. Én parasztlány voltam, de ez egy koszos, proli bérkaszárnnyában nőtt föl, azt hiszi, hogy a szárnyast bedugjuk az ölbe, az magától megnő, meghízik, aztán csak le kell vágni, hogy megbájlhassuk.

KOVÁCSLÁNY Tényleg? Az olyan komplikált.

KOVÁCSNÉ Nekem elhiheted.

KOVÁCSLÁNY Holnaptól egy másik fickónak fogok rendszeresen beszédgyakorlat órákat adni. Ő már fizet is érte.

KOVÁCSNÉ Helyes. Pocsékul állunk. Kell a pénz. Itthon csinálod?

KOVÁCSLÁNY Nem. Bent a pártirodán. Képzeld ez is politikus akar lenni és úgy raccsol, mint egy idióta papagáj. (*utánozza*) Kévvlek szépen, pvecizen pvvóbáljuk meg felvadjolni a teveinket. (*visszavált*) Nem lehet belőle úgysem kihozni semmit, de miért ne? Kell a pénz.

KOVÁCS *(elnyűtt fürdőköpenyben megjelenik a szoba ajtóban)* Megvan. Politikus leszek.

KOVÁCSNÉ Te!

KOVÁCS Én hát.

KOVÁCSLÁNY Apunak igaza van. Hallgasd csak, nincs beszédhibája.

KOVÁCSNÉ Tőlem. Előbb azért csak jelentkezz be, a Munkaügyi Hivatalban.

KOVÁCS *(leül a teve elő, bekapcsolja, nagy hangerevével éppen a híradót sugározza, a bemozdó hangja hallatszik)* Végéhez közeledik a választási kampány, holnaptól már tilos pártreklámot közzétenni. Kihaszználva az utolsó estét meghívtuk a pártok elnökeit egy kis esélylatolgató beszélgetésre...

KOVÁCSNÉ *(bekiabál Kovácshoz)* Az isten szerelmére, halkítsd le, szét megy a fejem.

KOVÁCS *(kelletlenül feláll, lehalkítja a készüléket, aminek hangja egy kicsit hallik, de a szöveget nem lehet érteni)*

ALBÉRLŐ *(kikukucskál a fürdőből, majd oszoni kezd a kijárat felé)*

KOVÁCSNÉ *(háttal állva dolgozik)* Jó estét Győző úr!

ALBÉRLŐ *(behúzott nyakkal megtorpan)* Jó estét.

KOVÁCSNÉ Hogy-hogy itt van? Hiszen maga elköltözött. Vagy jött megadni a tartozását?

ALBÉRLŐ Nem, csókolom. Az a...szóval én...elnézést kérek a múltkori kirohanásomért... én nem jól láttam a helyzetet... úgy, hogy... visszavonom.

KOVÁCSNÉ Szóval marad.

ALBÉRLŐ I-gen. Ha lehet.

KOVÁCSNÉ Lehetni éppen lehet, csak ki kellene fizetni a tartozását.

ALBÉRLŐ Természetesen. Még három napot kérek és akkor...

KOVÁCSLÁNY Hova mész Győzi? *(megindul felé és próbál rá hatni)*

ALBÉRLŐ Dumálni.

KOVÁCSLÁNY A pártba?

ALBÉRLŐ Áhá.

KOVÁCSLÁNY *(előtte áll, néz a szemébe)* Veled megyek. Oké?

ALBÉRLŐ *(megkönnyebbülten)* Hát persze.

KOVÁCSLÁNY Gyerünk.*(indul, az előszobában felkap egy kabátot)*

KOVÁCSNÉ Mikor jössz?

KOVÁCSLÁNY Majd.

(Kovács lány és Albérlő távoznak)

KOVÁCSNÉ Micsoda válasz? Én mertem volna így beszélni az anyámmal.

KOVÁCS *(feje ráhanyatlak a fotel támlájára és egyre velőtrázóbban horkol)*

KOVÁCSNÉ *(kétszer is odanéz, aztán megszólal)* Meg vagyok veletek áldva. *(Odamegy a férjéhez, fölnyalabolja és beviszi a második szobába)*

(Kovácsfiú tolokocsin betolja Nagyapát, megáll vele a szőnyeg közepén)

KOVÁCSNÉ *(kijön a szobából)* De gyorsan megjöttetek.

KOVÁCSFIÚ Jól befuccsoltunk, pedig azt hittem, hogy mi leszünk a város Mikulása. Az öreg az atyaúristennek sem akart megszólalni.

KOVÁCSNÉ Vagy nem tudott.

KOVÁCSFIÚ Kecszet, teát, aztán meg a szexlapot követelt, de a verset képtelen voltam kihúzni belőle. Tudta, hiszen két napig tanultuk. Képzeld el, legalább száz gyerek ott tolongott az áruházban. Micsoda blama.

KOVÁCSNÉ Most mi lesz?

KOVÁCSFIÚ Ezt föladom, valami mást kell kitalálnom. Úgyhogy anya, itt van, a tiéd, én lemondtam róla. *(nagyapára mutat)*

KOVÁCSNÉ Köszönöm kisfiam.

KOVÁCSFIÚ Mit csináljak, nem piacképes az öreg. *(nagyapát betolja a szobájába és szinte azonnal jön is vissza)* Van egy kis kaja? Persze pénzem nincsen.

KOVÁCSNÉ Na, gyere. *(tálatni kezd)* Én nem is értem, mindenkinek összejön valami koszos kis vállalkozás, nektek semmi sem sikerül. Úgy látszik nem vagyunk tehetséges család. Répafőzelék jó lesz?

KOVÁCSFIÚ *(leül az asztalhoz)* Jöhet. Tudod, egyetlen nagy ötlet kellene, egy isteni szikra. Akik vitték valamire, azok mind beletenyereletek, nem léteznek, hogy nekem ne sikerülne.

KOVÁCSNÉ Én már nem tudok hinni semmiben. Apád mellett meg kellett szoknom, hogy mi egy nagy nulla vagyunk, édes fiam. *(koppanva odatesz egy tányér ételt)* És most már egyre rosszabb. Hogy egyáltalán megéljünk, holnaptól hetente kétszer meggyünk takarítani a Pannával. Munkaidő után. Szerzett három menő vállalkozót, puccba vágjuk a lakásaikat, fejenként napi kétezerért. Akárhogy nézem, nem is rossz.

KOVÁCSFIÚ *(felhéz az evésből)* Megvan. Gépkocsikat fogok behozni külföldről, karambolos járgányokat. Megcsináltatom őket és nagy felár! eladom. Óriási üzlet. Óriási.

KOVÁCSNÉ Ehhez pénz kell édes fiam, sok pénz. Miből veszed meg az autókat? Miből fizeted ki a vámot, a szerelőket, a festést?

KOVÁCSFIÚ Kérek kölcsön.

KOVÁCSNÉ Kitől? A jóistentől?

KOVÁCSFIÚ *(kedvetlenül eszik tovább)* A franc egye meg, hogy másoknak milyen könnyen összejön, nekem meg semmi nem jut az eszembe. *(rövid gondolkodás után)* Megvan. Jó pénzért el kel! adni a céget.

KOVÁCSNÉ Majd megőrült valaki, hogy pénzt adjon érte. Nincsen semmitek.

KOVÁCSFIÚ Miért? Hallottam már ilyent. Valakinek sürgősen kellett egy cég, egy jogi személyiségű társaság és puff vett egyet. Ez az. Holnap meghirdetem az újságban.

NAGYAPA *(megjelenik az ajtóban, az ősz szakáll és a Mikulás-sapka még mindig a fején van)* Hull a hó, hull a hó, én vagyok a... mogyoró...

KOVÁCSFIÚ Most már késő Nagyapa. Felejtse el. Becsődöttünk, nincs mit tenni, eladjuk a céget.*(anya felé mondja)* Na, mit szólsz, anya? Milyen jól hangzik: Eladom a céget.

NAGYAPA Pick szalámi.

KOVÁCSNÉ Sárgaborsó főzelék, üresen.

NAGYAPA Nem kell. *(megfordul és bemegy a szobájába)*

(Elsötétedik a szőnyeg)

5. JELENET

(Kovács egyedül ül a nappaliban és tévézik. A tévében egy mezőgazdasági műsor megy)

TELEVÍZIÓ, NARRÁTORHANG ...A szárnyasok közül kimagaslóan a leggazdaságosabb tenyészállat a pulyka. Igénytelen, nagyon jól hasznosítja a takarmányt és immunrendszere is nagyon nagy biztonsággal megvédi a vírusos fertőzésekkel szemben. Elmondhatjuk, hogy az ilyen jellegű elhullás szinte jelentéktelen. Húsa kiváló. Táplálkozásélettani értékét nagyban növeli, hogy nem zsíros, magas a fehérjetartalma és számtalan kitűnő elkészítési módja ismeretes. Legkeresettebb a mellrész és a comb, ezeket nagy mennyiségben exportálják a baromfiüzemek elsősorban német, osztrák és francia piacokra...

(a műsor-rész elején csengetnek, Kovács kimegy, ajtót nyit, feltűnik a Felmérő)

KOVÁCS Tessék.

FELMÉRŐ Jó napot kívánok. Az Országos Nemzetvédelmi Felmérő Hivataltól jöttem. *(Igazolványt kap elő, de már el is teszi)* Megbízásom van rá, hogy felmérjem a lakásukat.

KOVÁCS Hát, csak tessék.

FELMÉRŐ *(bemegy a nappaliba, kinéz az ablakon, először csak szemmel méricskél, aztán elővesz egy nagy tervrajzot, kiteríti a padlón nézegeti, majd egy mérőszalagot kap elő és méreget)*

KOVÁCS *(érdeklődve figyel, egyre közelebb araszol a Felmérőhöz, közben kikapcsolja a tévét)*

FELMÉRŐ Azért csak nagy dolog, hogy felvesznek bennünket a NATO-ba, nem gondolja?

KOVÁCS Az, az.

FELMÉRŐ Rá szavazott.

KOVÁCS Rá. Igen.

FELMÉRŐ Öt, tíz éve hitte volna, hogy a ruszkat ki-zavarjuk és a helyükre besétálnak az amerikaiak?

KOVÁCS Nem. Azt nem.

FELMÉRŐ Én sem. És tudja csak azt sajnálom, hogy drága jó apám ezt nem érthette meg. Két éve meghalt. *(elérzékenyül, abba hagyja a munkát)*

KOVÁCS Részvétem.

FELMÉRŐ Min ment keresztül szegény ember, és ártatlanul. Bebörtönözték az ÁVÓ-sok, aztán meg 56-ért is leültették, képzelheti mennyire utálta ezt a rendszert. A börtönben csak azt kérte az úristentől, hogy a kommunista világ összeomlását érhesse meg, csak ezt az egyet. És megérte? Nem. *(szinte már könnyezik)* De hát miért? Mondja meg miért nem érthette meg? *('magába roskadva megtörli a szemét)*

KOVÁCS Igazán sajnálom. Ha nem jól érzi magát, kérem üljön le, vagy... dőljön le egy kicsit. Kér egy pohár vizet, esetleg gyógyszert?

FELMÉRŐ *(láthatóan összeszedi magát)* Nem. Néze, én katonáember vagyok, tudnom kell uralkodni az érzelmeimen. Na, dologra föl, mert soha sem végzünk. *(beakasztja a mérőszalag végét az ablak kilincsébe és hátrálva húzza befelé hosszan, majd ránéz Kovácsra)* Ne haragudjon, nem segítene egy kicsit?

KOVÁCS *(készségesen ugrik)* De. Mondja mit csináljak.

FELMÉRŐ Jöjjön, fogja meg jó erősen a szalagnak ezt végét.

KOVÁCS *(átveszi Felmérőtől)*

FELMÉRŐ *(a nagy alaprajzot kiteríti az asztalon)*

Elárulom magának, hogy az amerikaiak nem szeretik az összecsapott munkát. Nem tűrik, hogy a rajz akár egy millimétert is eltérjen. Akkor vége. Ezért kell haláli pontosan lemérnünk mindent. Jaj, eljárt a szám. Ugye megígéri, hogy senkinek egy szót sem szól erről az egészről. Nézze én az állásommal játszom, ha...

KOVÁCS Nyugodt lehet, hallgatok, mint egy süket-néma. *(idegesen tipródik egy helyben)* De, ne haragudjon mire kell a NATO-nak pont a mi lakásunk.

FELMÉRŐ Megígéri, hogy senkinek egy szót sem.

KOVÁCS Megígérem.

FELMÉRŐ Isten bizony?

KOVÁCS Isten bizony.

FELMÉRŐ *(ott hagyja az alaprajzot, közelebb lép Kovácshoz)* De tényleg. *(egy kicsit suttogva mondja)* Az önök lakása légvonalban beleesik abba a képzeletbeli egyenesbe, ami összeköti a budapesti katonai parancsnokságot a brüsszeli NATO főparancsnoksággal. Tud követni?

KOVÁCS I-igen.

FELMÉRŐ Na kérem. A két parancsnokság között lézercapcsolatot létesítenek, amit uszkve kétszáz kilométerenként erősíteni kell, hogy kellő minőségű legyen a jel. Nézze, az önök lakása az a pont, ahova fel kell szerelni egy erősítő dobozt. Ide a mennyezet alá. Mi most ezt mérjük be. *(Távolabb lép, szemmel méricskél, majd rászól)* Húzza meg a szalagot, hogy feszes legyen.

KOVÁCS *(nagyon bambán áll, tétován feszít a szalagon)*

FELMÉRŐ *(keresztben ránéz a szalagra, méricskél)* Ahá. Sejtettem, egy centivel hosszabb. De semmi gond korrigálunk és minden rendben lesz. Annyi belefér a hibaszálalékba.

KOVÁCS *(ideges, zavart)* Ha jól értettem, akkor ide a szobába fölrafnak egy fémdobozt.

FELMÉRŐ Maga művelt ember. El kell ismerni vág az agya.

KOVÁCS Mekkora?

FELMÉRŐ Ha szerencsénk van akkor a B 45-öst, az egyszer egy méteres. Ha csak B 75-ös van raktáron, hát az egy kicsit nagyobb.

KOVÁCS És van ennek az izének hangja?

FELMÉRŐ Ha adás van akkor kattog, így csinál: katt, katt, katt. Ha üzemen kívül van, csak zúg egy kicsit.

KOVÁCS Sugárzás. Van-e sugárzása?

FELMÉRŐ *(közelebb lép Kovácshoz)* Megmondom magának őszintén ezen még ezek is vitatkoznak. Egy texasi asszony ágya közel állt az erősítődobozhoz, három hónap alatt meghalt. A férje most perli a NATO-t.

KOVÁCS Ne haragudjon...

FELMÉRŐ Pillanat, most ne zavarjon számolok. Ötvenegy, hatvan... Parancsoljon. Mit akart kérdezni?

KOVÁCS Ne haragudjon. Nem lehetne ezt az izét, szóval...

FELMÉRŐ Nézze, viszont van egy óriási előnye a dolognak. A katonai elhárítás folyamatosan szemmel tartja a lakást. Ide betörő egyszerűen be nem tudja tenni a lábát. Ha csak a kilincse néz, egy pillanat, zutty össze-csomagolják és már el is vitték. Na, ne kérdezze, hogy hová.

KOVÁCS Ez a mi lakásunk. Kötelesek vagyunk ezt megengedni?

FELMÉRŐ Uram. Ez OTP-társasház, igen?

KOVÁCS Igen.

FELMÉRŐ Kifizette ön a lakás teljes árát?

KOVÁCS Nem.

FELMÉRŐ Ön csak egy bizonyos kisebbségi tulajdonrészrel rendelkezik, annyival amennyit eddig letörlesztett. Itt van a bank elnökének hozzájárulása, hogy engedélyezi a szerelést. *(mutatja)*

KOVÁCS De uram, kérem. Nem lehetne valahogy mégis megbundázni, hogy ne nálunk, hanem a... mondjuk a szomszédban legyen?

FELMÉRŐ Sokan kérik ezt, de megmondom magának őszintén nagyon nehéz. Iszonyatosan nehéz. Be kell bizonyítanom, hogy oda esik.

KOVÁCS Hajlandó lennék egy bizonyos összeget adni, ha ön...

FELMÉRŐ *(nézelődni kezd a szélső falnál)* Nehéz, nehéz.

KOVÁCS Kétezer.

FELMÉRŐ Majdnem lehetetlent kér tőlem.

KOVÁCS Háromezer.

FELMÉRŐ Ajjaj jaj.

KOVÁCS Háromezer ötszáz.

FELMÉRŐ Nem tudom mit szó! a parancsnokság. Van ott egy őrnagy.

KOVÁCS Háromezer nyolcszáz.

FELMÉRŐ De talán valamit ki tudok okoskodni. Talán.

KOVÁCS Négyezer.

FELMÉRŐ Ha néhány centimétert csalok a felmérésnél, talán.

KOVÁCS Négyezer.

FELMÉRŐ *(visszafordul Kovács felé)* Kitaláljuk, nem gaz? Maga, meg én. Mi ketten. De ugye az nem baj, ha a fal túlsó oldalára, a szomszédhoz tesszük át?

KOVÁCS *(megkönnyebbülten)* Nem.

FELMÉRŐ Biztos?

KOVÁCS Mint a halál. *(Kovács odaszalad a szekrényhez, előveszi a pénzt és átadja)* Köszönöm, uram. Nagyon köszönöm. Maga nem is sejti, mitől mentett meg engem. Ha nem tudtam volna elintézni a feleségem megenne. Megenne? Fölnégyelne, szétmarcangolna.

FELMÉRŐ *(zsebre gyűri a pénzt)* Kovács úr. Adja a szavát, hogy maga az életben nem látott engem. Én itt, ebben a lakásban soha, de soha nem jártam.

KOVÁCS *(megragadja a kezét)* Uram, én úriember vagyok, a szavamat adom és köszönöm a jóságát.

FELMÉRŐ Emberek vagyunk. Miért ne segíthetnénk egymáson, ha lehet. Nem igaz? Most pedig átnézek a szomszédba. De előbb lemegyek az utcára, onnét jövök vissza, nehogy gyanút fogjanak. Érti? *(ujját az ajkára emeli)* Pszt!

KOVÁCS *(ő is felemeli az ujját)* Ertem. Pszt!

FELMÉRŐ *(mosolyogva távozik)*

KOVÁCS *(boldogan int, beteszi az ajtót és visszamegy a tévéhez)* Micsoda húzás, micsoda húzás. Hiába, egy Kovács, az mégiscsak csak egy Kovács. *(bekapcsolja)*

TELEVÍZIÓ, NARRÁTOR ...a Fogyasztásvédelmi Felügyelőség munkatársai átfogó ellenőrzést tartottak a főváros V. kerületének italtoltjaiban. Megállapították,

hogy majdnem felében nem használták előírás szerint a pénztárgépet, így a bevétel az Adóhivatal által nem nyomonkövethető. A kiszabott büntetések értéke elérte a félmillió forintot, egy italtolt engedélyét három hónapra bevonták.

KÖZÖS *(az előbbi kommentár közepén a nappali ablakon át belép)* Elnézést Kovács úr, civilben nem szeretek a lépcsőházban közlekedni. Bazsarózsás...

KOVÁCS *(kikapcsolja a tévét)* Jó napot közös Úr. Jó hogy látom. Magukat is megkeresték a NATO-tól.

KÖZÖS Minket nem. Nézze, hozzánk hosszú ideig jártak orosz katonák fröccsözni, úgy hogy mi inkább a Varsói Szerződéshez tartoznánk még, ha lehet.

KOVÁCS Demokrácia van, nem? Akkor meg lehet. Nálunk voltak.

KÖZÖS Aztán mit akartak?

KOVÁCS Nem beszélhetek róla. Nemzetközi hadititok.

KÖZÖS Akkor ne is beszéljen, én nem akarnék belekeveredni imperialista kémügyekbe.

KOVÁCS Iszunk egyet?

KÖZÖS Csak egyet?

KOVÁCS Kettőt.

KÖZÖS Nem az igazi, de az már mindjárt jobban hangzik.

(Átmennek a konyhába, Közös leül, Kovács egy literes boros üveget vesz elő, két pohárba tölt, ő is leül)

KOVÁCS Na, igyunk a NATO-ra. *(emeli a pohárát)*

KÖZÖS Meg a Varsói Szerződésre. *(ő is felemeli a pohárát)*

KOVÁCS De hiszen az megszűnt.

KÖZÖS Dehogy szűnt meg. Ezek csak hülyítik a népet.

KOVÁCS Hát, akkor arra is. Isten, isten.

KÖZÖS Úgy legyen.

(Koccintanak, aztán isznak, majd Kovács újra tölt)

KOVÁCS Irigylem magát Közös úr. Le van százalékolva, azért is kap valamit, aztán itt van ez a közös képviselőség, erre is csak lepottyán egy s más. És hát legyünk őszinték, nem kell magának megszakadnia ebben a házban.

KÖZÖS Sose irigyeljen, Kovács úr. Meg vagyok én áldva magukkal. Tudja milyen undokok tudnak lenni? Ha nincs víz én vagyok a hibás, ha elromlik a kazán engem szidnak, ha kirázzák a rongyot értem kiabálnak. Ha valakinek elkurvul a felesége velem kötözködik az a nagyökör férj. Hát kell énnekem bárkinek is az agyonnyúzott nője? Most mondja meg. Kell?

KOVÁCS Nem. Na, erre igyunk egyet.

KÖZÖS Mire?

KOVÁCS Hát erre.

KÖZÖS Ja, erre? Azt lehet.

(isznak, Kovács újra tölti a kupákat)

KOVÁCS Közös úr! Én magának bevallok valamit, de ígérje meg, hogy a feleségemnek egy szót se. *(felemeli az ujját az ajkához)* Pszt!

KÖZÖS Mi vagyok én, Nők Lapja?

KOVÁCS Ma a Munkaügyi Központban beiratkoztam a pulykatenyésztő átképzésre.

KÖZÖS Megmondom őszintén, hallottam már rosszabbat is.

KOVÁCS Tudja a feleségemnek az a mániája, hogy ne tenyésszek pulykát. Nekem meg az, hogy tenyésszek.

KÖZÖS Én azt mondom Kovács úr, ha magának akkora nagy kedve van, akkor bizony tenyésszen. Az a feleség ne szóljon abba bele.

KOVÁCS Jaj hát, nem olyan egyszerű dolog ez, Közös úr. De hát maga is nő, tudja, ha egyszer egy feleség azt mondja, hogy nem, akkor ott nincs apelláta.

KÖZÖS Nálunk másképp szuperálnak dolgok. Ha én azt mondom, hogy fehér, akkor az fehér és próbálna az a repedszarkú nőszemély mást állítani.

KOVÁCS Nehezen hihető, de ha maga mondja. *(ráteszi a kezét Közös karjára)* Közös úr! Tudja mit? Vállalkozunk.

KÖZÖS Már minthogy, mit csináljunk?

KOVÁCS Találjunk ki valami közös üzletet, mi ketten.

KÖZÖS Tanáljunk ki, ha úgy akarja.

KOVÁCS Mit szólna a pulykához?

KÖZÖS Jó fűszeresen, egészben megsütve... Jöhet.

KOVÁCS Nem enni. Tenyészteni.

KÖZÖS Tenyészteni? Hol?

KOVÁCS Hát a pincében.

KÖZÖS Az nem tud fölrobbanni?

KOVÁCS Már hogy tudna.

KÖZÖS Akkor rendben, akkor jöhet.

KOVÁCS Erre igyunk.

KÖZÖS Hát, ha muszáj.

(isznak, Kovács máris utánatölt)

KOVÁCS Látott már pulykát?

KÖZÖS Sütőben. Az asszony nagyon jól csinálja. Tudja töltve, a bőre alá egy kis szalonna, közben borral meglocsolgatni,.

KOVÁCS Lábon járva, látott?

KÖZÖS Már hogyan láttam volna kedves Kovács úr. Nézze, én városi gyerek vagyok egyfolytában amióta kipottyantam erre a világra. Mi baromfit csak boltban láttunk, megkopasztva.

KOVÁCS Vagy tudja mit? Nyissunk kocsmát.

KÖZÖS *(belelkesedik)* Nagy ötlet, nagyon nagy ötlet. Most azonnal lehet?

KOVÁCS Várjon, várjon. Először is kell egy hely, egy jó kis hely, ahol csend van, amit az asszonyok nem találhatnak meg egyikőnnyen.

KÖZÖS A pince.

KOVÁCS Úgy van.

KÖZÖS Megint a pince. De ugye Kovács úr, a kocsmá semmi körülmények között nem robban.

KOVÁCS Nem, az nem.

KÖZÖS Jó. Akkor mehet. Szóval erre vannak pulykák *(mutatja kézzel)*, arra meg a kocsmá. Mi meg valahol itt közepén. Na, erre igyunk. *(felemeli a poharát és iszik)*

KOVÁCS Igjunk. *(iszik és újra tölt)*

KOVÁCSNÉ *(nagy szatyrokkal beállít)* Na, jó napot. Hát maguk.

KOVÁCS *(felugrik, váratlanul érte felesége betoppánása, látszik rajta, hogy ivott)* Anyukám, Közös úrral közösen nyitunk egy aranyos kis kocsmát.

KOVÁCSNÉ *(szűrős szemmel néz az asztalra)* Azt látom. *(Tesz-vesz, pakol)*

KOVÁCS *(kétségbeesve forgolódik utána)* Komolyan... hidd el... ő megegyeztünk, hogy lent a... szóval na...

KOVÁCSNÉ Tedd el az üveget és próbáld meg felejtetni, amilyen gyorsan csak tudsz.

KÖZÖS *(feláll és indul)* Rengeteg dolgom van. Már megint az a rohadt beázás a negyediken. Kovácsné, bazsarózsás... kezét csókolom és a magáénak... is Kovács úr. *(Kovácsához fordul)* A pincét majd megtárgyaljuk. *(kimegy)*

KOVÁCSNÉ Eddig is iszogattál, de most majd megérem, hogy alkoholista lesz belőled. Voltál a Munkaügyi Hivatalban?

KOVÁCS *(mintha mindig menekülne, igyekszik feleségétől távol állni, hogy ne érezze az alkohol szagát)* Egész délelőtt. Beiratkoztam egy átképe...átképzős tanfolyamra. Számítoló...számítógépes szakma... ember lesz belőlem.

KOVÁCSNÉ Na, ez új. *(fejével int Közös felé)* Mit akart ez a majom a pincével?

KOVÁCS Semmit, anyukám. Semmit. Egy kicsit még javítgatunk, meszelgetünk, söpörgetünk meg ez, meg az.

KOVÁCSNÉ És bíztattak, hogy lesz valami állás? *(A nappali szekrényhez megy és egy dobozban keresgél)*

KOVÁCS Bíztattak, bíztattak. Hetente egyszer... be kell nézнем. Mi az nekem,... benézek. Nem igaz?

KOVÁCSNÉ Csodálatos. *(A dobozt bevágja a szekrénybe)* Te Béla, nem vettél el innét négyezer forintot?

KOVÁCS Én nem. Minek kellene nekem, nem igaz?

KOVÁCSNÉ Lopják a pénzünket. Te, ez az albérlő nem elég, hogy nem fizet, még meg is lop bennünket.

KOVÁCS Nem hiszem... Miért tenné?

KOVÁCSFIÚ *(nagy lendülettel beront)* Óriási hírem van. Képzeltétek eladtam a cégemet.

KOVÁCS *(bambán, mint aki nem ért semmit)* Ne mond.

KOVÁCSNÉ Az mit jelent? *(Visszamegy a konyhába)*

KOVÁCSFIÚ Potom százhusz ezer forintot. Hát nem világszám? Csinálok, egy céget; aminek ma már egy fillér vagyona sincsen és akkor jön három pasas és hipp-hopp lepakol érte egy halom ötszázast. *(Kihúzza a zsebéből egy nagy marék papírpénzt és kivágja a konyhaasztalra)*

KOVÁCSNÉ *(abba hagyja munkát és odalép)* Atyaúrsten, mikor láttam én együtt ennyi pénzt?

KOVÁCS *(kelletlenül ő is odamegy)* Szép. Nagyon szép.

KOVÁCSFIÚ Megvan a nagy ötlet. Cégeket fogok csinálni és sorban eladom valamennyit.

KOVÁCS És ki vette meg?

KOVÁCSFIÚ Mit tudom én. Először azt hittem nyugati befektetők, mert angolul beszéltek, de aztán az ügyvédnél kiderült, hogy FÁK.

KOVÁCS Micsodák?

KOVÁCSFIÚ Hát, az a szovjet utódmicsoda, tudod.

KOVÁCSNÉ Nem lesz ebből baj, kisfiam?

KOVÁCSFIÚ Ugyan már, hogy lenne? Ügyvéddel csináltuk, pontosan lejátszottunk mindent, hamarosan átíratják az ő nevükre, és kész. Holnap nekilátok és csinállok három bétét.

KOVÁCSNÉ Ide figyelj kisfiam. Nem vettél ki a dobozból négyezer forintot?

KOVÁCSFIÚ Ha kellett volna kérek.

KOVÁCSNÉ Biztos? Lehet, hogy elfelejtettél szólni.

KOVÁCSFIÚ Mondom, hogy nem. De itt van egy ötezres és hagyjuk az egészet a francba.

KOVÁCS *(fellélegzik)* Rendes srác vagy, fiam. Így kell ezt csinálni. Így bizony.

TANÁCSNOK *(bejön)* Jó napot. Úgy jövök már, mint aki hazajön. Sajnos rossz hírt hozok lakásügyben, nem fogadták el a nyilatkozatokat, országosan tizenháromezer igény futott be, amikor szerintük csak párezren harcoltak az oroszok ellen Budapesten.

KOVÁCSFIÚ *(gyorsan zsebre gyúri a pénzt és átmegy a nappaliba, bekapcsolja a tévét, amiből halk zene hallik)*

KOVÁCSNÉ Még szerencse, hogy nem vettük komolyan. Én tudtam, hogy nekünk ez nem sikerülhet.

TANÁCSNOK Asszonyom ne tessék elkeseredni, nem adjuk föl, a lakásosztály az utolsó tőltenyig harcol az önök érdekeiért.

KOVÁCSNÉ Köszönjük. Üljön le, tanácsnok úr.

TANÁCSNOK *(leül a konyhaasztal mellé, egy papírlapot vesz elő)* Elhoztam a levelet, amit írni akartak a polgármester úrnak. Felolvassam?

KOVÁCSNÉ Legyen szíves.

TANÁCSNOK Kérem. *(megköszörüli a torkát és monoton hangon olvas)* Nagyon Tisztelt Polgármester Úr! Szeretném Önnek és a testületnek megköszönni azt, hogy a lakásosztálytól nagyon sok segítséget kaptunk problémáink megoldásához. Nem is tudom mi lett volna velünk nélkülük. Az osztály minden tagja önzetlen, barátságos és készséges, különösen az osztályvezető úr. Kérjük, hogy nevünkben is dicsérjék meg és ha van rá mód részesítsék pénzjutalomban őket. Az Ön szavazói, a Kovács család. *(Felnéz)* Na, mit szólnak?

KOVÁCSNÉ Jó.

TANÁCSNOK Ugye aláírják?

KOVÁCSNÉ *(nem igazán lelkesen)* Adja ide. *(Aláírja, majd a férjéhez fordul)* Gyere, ird alá te is.

KOVÁCS *(odalép és aláírja)*

TANÁCSNOK Így ni. *(a levelet fogja és a zsebéből elővett több levél közé helyezi)* Én majd postára adom, engedelmeikkel. *(Feláll és indul)* Akkor mennék is. Ha bármiben tudok segíteni, csak fessenek szólni. *(kimegy)*

KOVÁCS *(átmegy a nappaliba és leül a tévé elé, amiből egy kemény, technós zene hallatszik, rászól a fiára)* Muszáj ezt a marhaságot nézni. Kezdődik a sorozat, kapcsolj át.

KOVÁCSFIÚ Ez egy szuper amerikai együttes, ők vezetik a slágerlistát.

KOVÁCS Senkit sem érdekel. *(kiveszi a fia kezéből a kapcsolót és átkapcsol)*

KOVÁCSFIÚ Miért nem nézhetem?

KOVÁCS Mert jön a sorozat.

KOVÁCSFIÚ Az az amerikai limonádé?

KOVÁCS Az amerikaiak nem csinálnak limonádét.

KOVÁCSFIÚ Jól van. Úgyis tudom, hogy azért szálltál ram, mert te becsődöltél, nekem pedig sikerült.

KOVÁCS Nekem is sikerülni fog. Egy-két nap és eltátod a szádat.

KOVÁCSFIÚ Ezt már hallottam néhányszor.

KOVÁCS Nincs vita. *(felerősíti a tévé hangját)* Csöndet kérek, kezdődik. *(felcsendül egy szignál, kikiabál a konyhába)* Gyere Rózsám, kezdődik.

KOVÁCSNÉ *(visszakiált)* Megyek, megyek, csak még ezt befejezem.

KOVÁCSFIÚ *(fölugrik és indul kifelé)* Jó tévézést. *(kimegy)*

KOVÁCSNÉ *(besiet és leül a férje mellé)* A cégnél takarítás közben délelőtt én már végignéztem. Jó rész, nagyon jó. Jaj, képzeld a Kissné mesélte, amikor haza értem, hogy délután becsengetett a Nagyékhoz egy pasas, valami külföldi katonának adta ki magát, és azzal etette be őket, hogy a lakáson átmegy egy honvédségi cső, vagy mi, és végül levágta őket többezer forintra. De nagy marhák, istenem. *(a képernyőre bök)* A vörös pasas mindjárt felpofozza a nőt, a fához érnek és már üti is. Te, hozzánk nem csengetett be ez a szélhámos?

KOVÁCS *(behúzott nyakkal ül)* Nem. Ide egyáltalán nem.

KOVÁCSNÉ Jó nagy pofon volt, mi? Most az autó majdnem belerohan a szakadékba, csak várd ki. Fiam, levitted a kutyát?

KOVÁCS *(Almos, bágyadt hangon)* Három éve nincs kutyánk.

KOVÁCSNÉ Még az a szerencse. Mindjárt jön a nagy, fekete autó, és kilöki belőle a vörös nőt, de ne izgulj nem hal meg.

KOVÁCS *(fejét neki támasztja a fotelnak, ásítva mondja)* Ne-e-em?

KOVÁCSNÉ Nem. Ha csak azóta nem változtatták meg a filmet. Ezek mindenre képesek... Na ugye, mit mondtam. A szőke gyereket hamarosan lelövik sajnos, mert járt a szája. Ha nem akarsz, ne nézz oda. A film után vacsorázunk, kibírod addig?

KOVÁCS *(Kovács horkol)*

KOVÁCSNÉ Na tessék, az ember tépi a száját, hogy értse ezt a nyavalyás filmet és akkor mit csinál? Elalszik. Pedig itthon döglök egész nap. Hogy mibe fáradt el ennyire? Ah! Így már nem is érdekel. *(Feláll és visszamegy a konyhába)*

(Kovácslány és Albérlő bejönnek)

KOVÁCSLÁNY Szia anya. Apa hol van? Képzeld, megdumáltuk Győzivel a pártban, hogy őt is elindítjuk a választáson.

KOVÁCSNÉ Munkanélkülit lehet?

ALBÉRLŐ Hogyne lehetne, Kovács néni.

KOVÁCSNÉ Micsoda világ. A múlt rendszerben csak az lehetett valaki, akinek volt munkahelye.

KOVÁCSLÁNY Képzeld csak el anya, Győzi polgármester lesz, apa pedig képviselő.

KOVÁCSNÉ Na fene, ez már el is van döntve valahol?

KOVÁCSLÁNY Száz százalék hogy megválasztják őket. Mi vagyunk a legjobbak.

ALBÉRLŐ Cillike nagyon optimista.

KOVÁCSNÉ Nem optimista édes fiam, mafla. *(fejével a nappali felé int)* Apád egyébként ott alussza téli álmát, mint egy önelégült cirkuszi medve.

ALBÉRLŐ *(eközben bemegy a fürdőszobába, megengedi a vizet, vetkőzik a fürdéshez)*

KOVÁCSNÉ Kislányom. Ez az egész színjáték nem arra megy ki, hogy ennek a Győzőnek ne kelljen kifizetnie az albérleti díjat?

KOVÁCSLÁNY Jaj, anyu. Itt óriási dolgokról van szó, hogy lehetsz ennyire kicsinyes.

KOVÁCSNÉ Jó, jó. Csak várjuk ki a végét.

KOVÁCSLÁNY *(átmegy a nappaliba, ahol nagyon halkán szól a tévé)*

ALBÉRLŐ *(levetközött, belép a fürdőkádba)*

KOVÁCSLÁNY *(megérinti alvó apja vállát)* Apa, ébredj.

KOVÁCS *(horkanva ébred)*

KOVÁCSLÁNY *(kikapcsolja a tévét, megrázza a vállát)* Beszélünk kell. Szedd össze magad.

KOVÁCS *(hirtelen felugrik)* Itt vagyok Rózsám, mit akarsz.

KOVÁCSLÁNY Én vagyok, Cili.

KOVÁCS *(visszatotytan)* Ja?

KOVÁCSLÁNY Térj magadhoz. Indulsz a képviselő választáson.

KOVÁCS Hova kell mennem? *(feláll)*

KOVÁCSLÁNY Sehova. Városi képviselő leszel.

KOVÁCS Már mint képviselő?

KOVÁCSLÁNY Már mint igen.

KOVÁCS Jól van. Anyád mit szól hozzá?

KOVÁCSLÁNY Örül neki.

KOVÁCS Akkor én is. De várj csak. Vállalkozó lehet ez az izé? Mert hogy én vállalkozó... leszek.

KOVÁCSLÁNY Persze.

KOVÁCS Akkor rendben... És most? Mit kell tennem?

KOVÁCSLÁNY Itt van egy szöveg *(előveszi)*. Győzivel irtuk, polgármesteri kampánybeszéd. Gyere, próbáló elmondani.

KOVÁCS Na ne. Én ezt nem tudom.

KOVÁCSLÁNY Dehogy nem. *(a színpad előterébe húzza)* Fogd a kezébe és olvasd. *(kezébe adja a papírlapot)*

KOVÁCS *(belenéz, majd felnéz, aztán tétován körbepislant)*

KOVÁCSLÁNY Kezd el. Meglátod menni fog.

KOVÁCS *(újra ránéz a lányára)*

KOVÁCSLÁNY *(biccentéssel biztatja)*

KOVÁCS *(akadozva, félénken olvas, a neveket betű szerint ejti ki)* Tisztelt Válasz-tópol-gárok, ...Tisztelt Pan-non-váriak! Ezekkel a szavakkal ...szólította meg Róma tiszteletre méltó népét Antana... Antonius, amikor a Forum lépcsőjén, Július Caesar holt este...holtteste fölött beszélni kezdett: „Temetni jöttem Caesart, nem dicsérni.” Én is temetni jöttem... *(lányára néz)* Édes lányom. Ez egy temetési búcsúztató beszéd. Na hát, ezt én egyáltalán nem vállalom el.

KOVÁCSLÁNY Jaj apu, dehogy. Csak egy gyönyörű metaforával indul az egész. Csináld csak tovább.

KOVÁCS ...emetni jöttem. Igen temetni, mert ezt a sikertelen négy évet el kell örökre felednünk...ja, földelnünk, amit az eddigi polgármester és pártja uralkodása alatt átélünk. Cirmosuk... ja, ciklusuk alatt a város visszafejlődött, romlott az utak állapota, nőtt a munkanélkülözés...munkanélküliség, *(felnéz a papírból, úgy mondja)* Ez igaz! *(Folytatja)* Visszaestek a beruházások, nem működött a töke... töke. *(Kovácsné a konyhából átjön és félig eléállva hallgatja)* A megígért fejvesztése... fejlesztéseket nem indították be, csak a tetvek... tervek készültek halomra, óriási pénzekért, így a régóta várt termálfürdő építése sem kezd... *(Kovács ekkor látja meg Kovácsné és leblokkol.)* kendőzedő... kezdődődő... Ne nézz így rám, mert akkor nem tudom, tisztára lebénulok. Kislányom szólj anyádnak, hogy menjen innen.

KOVÁCSNÉ *(visszamegy)* Jó, jó. Nem nézlek.

KOVÁCS *(megnyugodva folytatja)* ...a régóta várt termálfürdő építése sem kezdődött el. A polgármester nem pisált... csinált mást, mint mindenféle avatásokra járt és csak reprivati... reprave... reprezentált, teljesen nyálnivaló... nyilvánvaló, hogy ezt a vezetést és a polgármestert le kell vállalni... váltani egy dinamito... dinamikusabb, a város gazdasági, kulturális fejését... fejlődését jobban megenni... menedzselni tudó csapatra, egy gyakorlatiasabb, konst... konstrókókó... konstruktívabb polgármesterre. Az én párom... pártom, és én ezt a gyötrelmes... gyökeres minőségi változást ajánlom ökröknek... önöknek...

KOVÁCSLÁNY Nagyszerű apu. Meglátod fog ez menni. Csak gyakorold. Na, én megyek. *(Beront a fürdőszobába)* Várj Győzike, jövök én is fürdeni. *(vetközni kezd)*

(elsötétedik a színpad)

II. RÉSZ

6. JELENET

(Kovács pizsamában ül a tévé előtt, nézi, kezében egy teáscsészét tart, néha kortyol, ez jelzi, hogy délelőtt van)

TELEVÍZIÓ, BEMONDÓ Kedves nézőink! Kisállat-tenyésztők félórája következik, mindenek előtt egy óriási szenzációt szeretnénk önökkel megosztani, amerikai tudósok több évtizedes génebézési kísérlettel megalkották a világ leggazdaságosabb szárnyasát, a négylábú pulykát. Az állat súlya másfélszerese a normál egyednek, szárnyai helyén két óriási láb nő, a két napja bejelentett típus iránt máris soha nem látott kereslet jelentkezik a szakma részéről. Most pedig a krokodiltenyésztés öt perce következik...

KOVÁCS *(kikapcsolja a tévét, feláll, és odamegy egy kosárhoz, felemeli a tetejét és kivesz belőle egy pulykát)* Na, komám. A feladat adott. Négylábú pulykát kell! tojnod. Világos? Te világhírű leszel én pedig dúsgazdag, hagyjuk a nagyképu amerikaiakat.

KÖZÖS *(az ablakon át behallik)* Fehér és skótkockás porrongyok kirázása tíz és tizenegy óra között. Mivel péntek van más színű rongyokat alkalmazni szigorúan tilos. *(Feje megjelenik az ablakban)* Azt a bazsarózsás. Kovács úr, már meg is vette a pulykát?

KOVÁCS Nézte a tévét, Közös úr?

KÖZÖS Már hogy nézhettem volna, szolgálatban vagyok.

KOVÁCS Négylábú pulykát tenyésztünk. Ha az amerikaiaknak összejött, nekünk miért ne sikerülne? El egy távoli rokonom az USA-ban, írok neki, hogy küldjön egy párt, teleszorítjuk velük a pincét.

KÖZÖS Négylábú? És pulyka?

KOVÁCS Négylábú. Most mutatták a tévében.

KÖZÖS Az meg mire jó? Ha megindul, futhatunk utána.

KOVÁCS Nem érti a lényegét? Egy állat és négy comb. Tudja micsoda nagy nyereség? *(Leteszi a pulykát a földre, az ülve marad)*

KÖZÖS Nem fut el?

KOVÁCS Nem. Megitattam egy kis pálinkával. Kezes egy állat.

KÖZÖS Azanyja. A pulyka így szereti a pálinkát?

KOVÁCS Hogy szeretné, az még nem derült ki. Bele van töltve.

KÖZÖS Kovács úr. *(Belép az ablakon a szobába)* Én tanácsért jöttem. Képzeld, azt mondta a lakóbizottság elnöke, hogy a jövő hónaptól csak úgy tudnak alkalmazni, ha vállalkozó leszek.

KOVÁCS Ez az, Közös úr. Legyen vállalkozó. Egy percig se gondolkodjon rajta. *(Egyre jobban belekeddik)* Bemegy az önkormányzathoz megmondja, hogy maga az akar lenni, kiváltja az engedélyt, és kész. Atya úristen, mióta erőlködök, hogy az lehessen, magának meg csak így, egyszerűen az ölébe hullik. Ha rajtam múlna mindenki vállalkozó lenne, már születésétől fogva, és csak annak kellene engedélyt kiváltani, aki nem akarna az lenni.

KÖZÖS Azt mondja?

KOVÁCS Ne tökörésszen, vágjon bele.

KOVÁCSLÁNY *(A második szobából belép, kezében papírlap)* Szia apa. Megírtam a beszédedet. Gyakorolnunk kellene. *(meglátja Közöst)* Jó napot Közös Úr.

KÖZÖS Csókolom Cilike. Bazsarózsás...

KOVÁCS Mondtam magának, hogy indulok a választáson?

KÖZÖS Maga mondta, vagy a pipás Keceli, nem is tudom. Valaki mondta.

KOVÁCSLÁNY *(Átadja apjának a szöveget)* Ne hadarj. Csak szépen, tagoltan, hogy minden szót értsenek az emberek.

KÖZÖS Na, akkor én megyek is. Nem zavarnék. *(Indul az ablakhoz)*

KOVÁCSLÁNY Maradjon csak nyugodtan, mi leszünk a tömeg.

KÖZÖS Voltam szakszervezeti tag, munkásőr, szarházi, de tömeg még nem. *(Leül a fotelba)*

KOVÁCS *(Előre jön a színpadon és a nézők elé áll)*

KOVÁCSLÁNY Na, kezd el apukám. Szépen.

KOVÁCS *(Felemeli a papírt, majd a fejét és nagy pátozzal, de esetlenül, akadozva mondja)* Tisztelt Választóim! Lenin, vagy nem Lenin? Ez itt...

KOVÁCSLÁNY Jaj, apukám. Figyelj már oda. Nem Lenin, hanem len-ni!

KOVÁCS Ja?... „Lenni, vagy nem lenni? Ez itt a kérdés. Nem szeretnék patikusnak...patetikusnak föltünni, de Hamlet drámai kérdése ma is akt... aktuális ebben az apó... apró Kárpát-kemencei hazában...”

KOVÁCSLÁNY Nem kemence, hanem medence.

KOVÁCS Mindegy. Az emberek így is értik. „ Gyönyörű ez az ország, Magyarország, a hazánk, de mi mégiscsak itt élünk ebben a tündéri városban és nekünk itt kell feltennünk az érzést... a kérdést, lehet-e létezni ilyen sanyarú körülmények között, amit az előző képviselő... vagy képviselő testület és a portásmester... pol-

gármester teremtett. Először is legyen minden nő egyen... mit egyen? Ja, egyenjogú a férfiakkal...” *(kiszól)* Na ne, gyerekek, ezzel nincs gond. Én anyátoknak megadtam az egyenjogúságot, mindenki tegye meg a saját portáján és nem kell erről papolni. Kihúzva.

KÖZÖS Igaza van, Kovács úr. Nem kell a kérdéssel foglalkozni. Egy-két pofon és le van rendezve.

KOVÁCSLÁNY De apu. Közvéleménykutatást végeztünk, csak így tudsz női szavazókat megnyerni.

KOVÁCS Láthatod, most nyertem meg a Közös urat. Ez nekem elég. „Tisztelt Választópogányok! Fel kell vennünk a harcot az alattomos rombolók, a sötét pincékben bujkáló...”

KOVÁCSLÁNY Pince nincs ott, apukám.

KOVÁCS „...a sötétben bujkáló robbantók ellen, akik nem kímélik lakóházainkat, templomainkat és közintézményeinket...”

KÖZÖS Úgy van. Úgy van.

KOVÁCS „...inkat. Rendet kell teremteni a város területén. Be kell tiltani a háziállat tartást...” Ez meg minek kell?

KOVÁCSLÁNY Sokan betelefonáltak a pártirodára, azért.

KOVÁCS „...tiltani a háziállat tartást, *(kivülről mondja)* kivéve a pulykát...”

KÖZÖS Úgy van. Úgy van.

KOVÁCS „...kivéve a pulykát, mert az nagyon hasznos állat, kiváltképpen ha négy lábú...”

KOVÁCSNÉ *(Belép)* Jaj, hagyjátok már abba. Nincs jobb dolgok, mint ez az esztelen bohóckodás?

KÖZÖS *(Felugrik)* Bazsarózsás kezét csókolom, magának is Kovács úr. Hajszol a munka, én már itt se vagyok.

KOVÁCS *(Ő is megindul)* Megyek én is Közös úr. Várjon, rendet vágunk a pincében.

KOVÁCSNÉ Béla, vigyázz! Megnézlek, hogy mit csinálsz.

(Közös és Kovács kimennek)

KOVÁCSNÉ Kislányom, mi volt az egyetemen?

KOVÁCSLÁNY Semmi. Nem járok be.

KOVÁCSNÉ Mit beszélsz. Csak nem hagytad ott?

KOVÁCSLÁNY Á, dehogy. Nyakunkon a választás, ki tudna ilyenkor arra a sok híg dumára odafigyelni? A pártunk elveszítette az országgyűlési választást, itt a helyhatóságin szeretnénk bizonyítani. Rengeteg a dolog, Győziből polgármestert akarok csinálni, igaz, hogy apának nem sok esélye van de ő is bekerülhet képviselőnek. Most a legfontosabb a család jövője.

KOVÁCSNÉ Apátok? Na, azt megnézem. Kislányom, megyek takarítani, rendben vágjuk egy milliomos úrgazdag szemétdombját. Hála istennek nagyon beindult a dolog, holnapra is vállaltunk egy palotát. *(Indul kifelé)* Adj majd kaját a népnek. *(Kimegy)*

KOVÁCSLÁNY *(Utána kiált)* De anyu, nekem is dolgom...

ALBÉRLŐ *(Kilép a fürdőszobából)* Szia picci.

KOVÁCSLÁNY *(Amint meglátja odafut hozzá)* Győzi. Te itthon vagy? *(Nyakába ugrik, csókolgatja)*

ALBÉRLŐ *(Lassan kibontja magát a lány karjaiból)* Cili. Gyere üljünk le. Beszélünk kell. *(Kézénfogva vezeti a lányt a fotelokhoz, leülnek)* Nézd, minden bántó

szándék nélkül régóta szeretném megmondani, nem szabad abban reménykedni, hogy apádat megválasztják. Ismerem az ellenfeleiket, nagyon felkészült, népszerű emberek. Meg aztán most, hogy megint hallottam beszélni... na, szóval nem neki való mesterség ez a politika. Se kiállása, se szónoki tehetsége. Úgy alkalmatlan, ahogy van.

KOVÁCSLÁNY Jó, tudom, hogy nincs esélye. De hadd csinálja, addig is leköti magát és nem követ el valami hülyeséget. Szegény apu. *(Oda bújik hozzá)* De te befutsz, ugye? Te leszel ennek a kis koszos városnak a vezetője, ugye. Mert ha nem leharapom a...

ALBÉRLŐ *(Próbál kiszabadulni)* Több emberrel beszéltem a napokban, tudod azokkal, akik gyűjtötték nekem a jelölécédulákat, azt mondják, hogy szerintük biztos befutó vagyok. Sokan megígérték, hogy rám adják a voksukat.

KOVÁCSLÁNY És én ki leszek neked, mi? *(Újra bújik hozzá)*

ALBÉRLŐ *(Felugrik)* Elég volt a tunyaságból, a tehetetlen szundikálásból. Rendet fogok csinálni ebben a korrump, koszos kócerájban. Azzal kezdem, hogy mindenkit kirúgok a városházáról. Osztályvezetők, helyetteseik, huss! *(mutatja, hogy röptet)* Csoportvezetők, helyetteseik, huss! Tanácsosok, főeladók, huss! Még a portások, a takarítónők sem maradnak. Azokat is kipenderítem. Az összes használt bútort, szőnyeget, lámpákat, ki a szeméttelre. *(Egyre jobban bepörög)* A falakra gyönyörű új külföldi textiltapétát rakatok, szőnyegpadló, rejtett világítás, új kazettás ajtók, réz kilincsek, nikkelezett küszöbök, a falakon Tiziano, Rembrandt, Szinyei-Merse, Munkácsy, még az sem lehetetlen, hogy Leonardo da Vinci...

KOVÁCSLÁNY Hűha. Nem vagy te egy pindurkát ábrándozó?

ALBÉRLŐ Bizonyítani akarok. Meg kell mutatnom a választóimnak, hogy méltó voltam a bizalmukra. Olyan várost akarok, ami különb valamennyinél, ahol a polgár felemelt fejjel járhat, ahol nincs nyomor, szemét és nélkülözés; ahol hatalmas új házak, csodálatos, modern üzemek; házak fölött átívelő hidak és felüljárók épülnek... *(Ránéz Cilire)* és ahol te leszel a polgármester titkárnője.

KOVÁCSLÁNY Na fene. Nekem azt szánod, hogy rendszeresen feküdjek le veled az íróasztal tetején?

ALBÉRLŐ Mi úgy együtt tudnánk dolgozni, de úgy.

KOVÁCSLÁNY *(durcásan)* Két hónapja ügyeskedek azért, hogy polgármestert faragjak belőled. Megtanítottalak beszélni, gyűjtöttem a jelölécédulákat, írtam a beszédeidet, kampányoltam utcán, munkahelyeken, moziban, templomban, családban és akkor nem akarsz nekem adni egy jó kis állást?

ALBÉRLŐ A városban a polgármester után a legfontosabb személy a titkárnő, mert egy politikusra előlről, jobb oldalról, bal oldalról minden irányból tüzelnek. Legalább a hátam mögötti zóna legyen biztonságos, mert te ott állsz. Erted? Ez lesz a legfontosabb állás, ott mögöttem... Aztán majd egyszer, később összeházásodunk. A nagyapát beadjuk az általunk alapított öregek otthonába, mi pedig beköltözünk a szobájába.

KOVÁCSLÁNY És a bátyámék?

ALBÉRLŐ Ők beköltöznek az én helyemre, a fürdőszobába.

KOVÁCSLÁNY Fürdőszobába? Miért nem tudsz nekik egy lakást kiutalni. Egy egyszerű, kis ócska lakást?

ALBÉRLŐ Járja csak végig ő is a ranglétrát. Nem hullanak a lakások maguktól az ölünkbe. Meg kell küzdeni értük. Lakást majd magunknak utalok ki.

KOVÁCSLÁNY Végülis, igazad van.

ALBÉRLŐ Nekem is meg kell! majd küzdenem azért, hogy a nép becsüljön. *(Elérékenyül a saját nagyságától)* Tenni akarok ezért a városért. Nem elég avatásokra, ünnepekre járni és ott diszelnökölni, szalagokat átvágni, mint ez a mostani paprikajancsi. Azt beszélnek, hogy ha egy kerítésoszlopot állítanak már megy, nyomakszik a kopott, tízéves Wartburgjával, egészen odatolja az autója orrát a gödör széléhez, hadd lássák milyen egyszerű, szerény ember, aki ugyanolyan öreg, rozoga autóval jár, mint ők. Meg kell adni a módját, a városnak az ad tekintélyt, ha polgármesterének van megjelenése, van kiállása, van eleganciája.

KOVÁCSLÁNY Istenem, mennyire bámullak. Én csak most látom, hogy te egész életedben erre készültél.

KOVÁCSFIÚ *(Lógó orral belép)* Szevasztok. Mi van? Ki lesz a polgármester?

KOVÁCSLÁNY Ki lenne? Mi leszünk. Igaz Győzi?

KOVÁCSFIÚ *(Bemegy a nappaliba)* Összeomlott a piac.

KOVÁCSLÁNY Uram isten. Hány kofa halt meg?

KOVÁCSFIÚ *(ránéz, de nem szól)* Nem tudom eladni a cégeimet. Már ötödször hirdettem meg, a kutyának sem kellene. Érti ezt valaki?

ALBÉRLŐ Már ne is haragudj, de miért venne valaki egy üres gazdasági társaságot?

KOVÁCSFIÚ A Kovácsok bétét úgy elkapkodták, mintha méz lett volna, ezeket még a kóbor kutyák sem szagolták meg. Az összes pénzem elment, már hirdetni sem tudok. Könyvelőt kellene fölvennem, fizetnem kellett volna adóelőleget, nyakamon az adóellenőrzés, ez már maga a szintisza csőd. *(Az albérlőhöz fordul)* Nem kell egy cég? Ingyen átadom.

ALBÉRLŐ Nem nagyon.

KOVÁCSFIÚ Na. Az összes létező tevékenységi kör be van jegyezve, bármilyen vállalkozást lehet velük csinálni. Hivatásos lehetnél, képzeld csak el, de jól hangzana, vállalkozó polgármester. A béredet simán számláznád a polgármesteri hivatalnak. Mindenki jól járna. Na.

ALBÉRLŐ Nem is tudom.

KOVÁCSFIÚ Pedig öcsi, egy ilyen szlogennel megnyerhetnéd a bársonyszéket, arra mérget vehetsz.

ALBÉRLŐ Lehet.

(Három úttörő lép be)

1.ÚTTÖRŐ Kezét csókolom. Előre. Kovács Vince veterán bácsit keresem.

KOVÁCSFIÚ Nincs itt semmiféle veterán. Mit akartok?

1.ÚTTÖRŐ A mi úttörőrajunk felvette az ő nevét, és most jöttünk köszönteni egy kis műsorral.

KOVÁCSFIÚ Uram isten, hány éve indultatok el az iskolából?

1.ÚTTÖRŐ Bácsi kérem, nem értjük a kérdést.

KOVÁCSFIÚ Na jó. Hozom én nektek Vince bácsit, a veteránt. *(bemegy a szobába és kitolja nagyapát)* Magát jöttek köszönteni. Jöjjen, hallgassa meg őket.

NAGYAPA Nem vagyok Mikulás.

KOVÁCSFIÚ Nem, persze, hogy nem.

1.ÚTTÖRŐ *(kilép, papírlapot vesz elő, olvas)*
Kedves Vince bácsi. A raj teljesítette vállalásait, méltón viselte az egykori vöröskatona nevét. Tanultunk, tanultunk, és nem lettünk idegesek ha egyest kaptunk. Cigaretázással nem izgattuk fel tanárainkat, mert mindig a WC-ben végeztük el. Nem köpködtünk le az emeleti ablakból az emberekre. Nem rajzoltunk csúf nemi szerveket a falra, pedig nagyon nagy csábításnak voltunk kitéve, mert a lányok szépek. Ígérjük, hogy továbbra is igyekszünk. Kedves Vince bácsi! Milyen dalt szeretne hallani?

NAGYAPA Pikk szalámit.

1.ÚTTÖRŐ *(hátra fordul a többiekhez)* Ismerjük ezt a dalt, gyerekek.

2.-3.ÚTTÖRŐ *(rázzák a fejüket)* Ne-e-em.

1. ÚTTÖRŐ Sajnáljuk Vince bácsi. Helyette kérjük hallgassa meg a raj indulóját. *(Szembe fordul a többiekkel, felemeli a kezét, beint és felhangzik a dal, végig vezényel, amíg énekelnek)*

„Zengjük a dalt üde mámoros ajakkal!
Vérvörös színt fest az égre a hajnal.
Dobban föld szíve, ébred a nép,
Új utat érez a lába, ha lép.

Jöjjetek ezrével állni a sorba,
Kardotokat sosem érheti csorba,
Gátakat elsöpör, új utat tűz,
Burzsoá zsarnokot innen elűz.

Ezt a nagy eszmét a vész viharában
Védeni, menteni kel! csoda bátran,
Fegyver a kézben, az ajkon a dal,
Nem marad így el a nagy diadal.”

(Mindhárman meghajolnak nagypapa felé, a többiek tapsolnak)

1. ÚTTÖRŐ *(Felemeli az ujját)* Tessenek várni, még van. *(Mindkét karját a magasba lendíti, beint és újra énekelnek)*

„Mint a mókus fenn a fán, az úttörő oly vidám,
Ajkáról ki se fogy a nóta, Ha tábort út valahol,
sok kis pajtás mind dalol, fújja estig kora reggel óta.
Évek szállanak, a nyári fák alatt oly vidám az ének!
Boldog dallama így önti dalba ma: Csoda jó,
gyönyörű az élet!

KOVÁCSFIÚ Jól van gyerekek. Nagyon köszönjük, gazán kedvesek vagytok. Biztosan máshol is már nagyon várnak, nem is tartanánk fönn benneteket. Mi ezekkel a nagyszerű élményekkel évekig kitartunk, úgy hogy mostanában nem is kell jönni. *(A szekrényből elővesz cukrot)* Tessék egy kis szaloncukor, fogyasszátok egészséggel, vigyetek apunak, meg anyunak is, biztosan ők is nagy úttörők és szeretik a finomságokat.

(A gyerekek tömik a zsebeiket)

1.ÚTTÖRŐ De bácsi kérem, nekünk kötelező még egy dalt elénekelni.

KOVÁCSFIÚ Mi az, hogy kötelező?

1. ÚTTÖRŐ Kovács bácsi A-kategóriás veterán, neki három dal jár.

NAGYAPA Sört akarok.

KOVÁCSFIÚ Nem bánom, de rövid legyen, és az se baj, ha nincs szövege. *(Az ablakhoz lép és becsukja)*

1. ÚTTÖRŐ *(Felemeli a két karját)* Figyelem! *(Beint és énekelnek)*

„Még, még, még és még. A burzsujnak soha nem elég.
Láss, láss láss már, láss. A sorsod az elpusztulás.

(A dal egyre hangosabb, Kovácsfiú összehúzza a függönyt az ablakon)

*Egyharmada ország majd éhengebed,
Az éhség, a szenny marja szét testedet,*

*Éhhalálra ítelt ez a rend. A gégedre hurkol statáriumot,
És tapsolnak hozzá a rongy árulók, Büchlerek, Prop-
perek, Peyerek. (ordítva éneklük tovább)*

*Vörös Csepel, zúgjon a hangod! Váci út felelj neki!
Dunántúl, Alföld...”*

KOVÁCSFIÚ *(közbe kiált)* Állj, állj! Elég. Nem kérünk többet. Itt van egy százas, csak hagyjátok abba és men-
jetek.

*(Az úttörők nevetnek, zsebrevágják a pénzt és kifut-
nak a lakásból)*

ALBÉRLŐ Az öreg tényleg volt vöröskatona?

KOVÁCSFIÚ Nagypapa minden volt. Ő a század embere. *(Visszatolja az öregot a szobájába)*

KOVÁCSLÁNY De azért aranyosak a gyerekek, nem?

ALBÉRLŐ Ha polgármester leszek ezt is megtiltom.

KOVÁCSLÁNY Mit?

ALBÉRLŐ A házalást.

KOVÁCSLÁNY *(Odabújik hozzá)* Győzike. Ne légy ennyire szigorú, mert nem áll jól.

ALBÉRLŐ Ez nem szigorúság édesem, rendet kell csinálni.

KOVÁCSNÉ *(Belép, kezében nagy teli szatyrok)* Van itthon valaki?

KOVÁCSLÁNY *(Elengedi az Albérlő nyakát)* Hahó, vagyunk.

(Albérlő besurran a fürdőszobába)

KOVÁCSNÉ *(Bemegy a konyhába, pakolász)* Apátok?

KOVÁCSLÁNY *(Újságot lapozgat)* Lent vannak Közös úrral a pincében. Rendet csinálnak.

KOVÁCSNÉ Még mindig? Le kell vakarnom erről az emberről, egész álló nap mást se csinálnak, csak vedelnek.

KOVÁCSLÁNY Nem jött össze a meló, hogy ilyen korán megjöttél?

KOVÁCSNÉ Kiadtam a munkát, fölvettem a pénzt és haza jöttem.

KOVÁCSLÁNY Na fene. Főnök lettél?

KOVÁCSNÉ A munkát én szereztem, ők ketten pedig elvégzik. A pénzen meg osztozunk.

KOVÁCSLÁNY Ez igen.

KOVÁCS *(Bejön. Enyhén spicces)* Szervusz anyukám. Mi zújs’?

KOVÁCSNÉ Nálam semmi. Voltál tanfolyamon?

KOVÁCS *(Megáll a konyha ajtóban)* Ma nem volt, majd holnap.

KOVÁCSNÉ Ezt az ivást meg abba fogod hagyni, mert nem tudom mit csinállok veled. Elzárom a bort, amit

az öcséméktől kaptam, mert a végén ti ketten isszátok meg az egészet.

KOVÁCS Csak kóstolgtattuk.

KOVÁCSNÉ Akkor már inkább pulykát tenyész. Az nem részegit.

KOVÁCSFIÚ *(Kijön nagypapa szobájából és a konyhaajtóban megáll)*

KOVÁCSNÉ Na, mi van a cégeiddel?

KOVÁCSFIÚ Semmi. A kutyának sem kellene. De képzeld, ma délután úttörők jöttek köszönteni a nagyapát.

KOVÁCSNÉ Cserkészek?

KOVÁCSFIÚ Nem, úttörők. Nagypapa tényleg volt veterán.

KOVÁCSNÉ A fenét. Egyszer hencseregni akart, kitalálta és rajta maradt. *(Felkapja a fejét)* Szűzanyám. Három napja nem néztünk rá. El még?

KOVÁCSFIÚ Élni él, de iszonyatosan bűdös.

KOVÁCSNÉ Béla. Te vagy itthon, bementél legalább néha-néha hozzá?

KOVÁCS Mondtad, anyukám? Mondtad?

KOVÁCSNÉ Ettől örülök meg, hogy nektek mindent mondani kell. *(Kikiabál a nappaliba)* Cilike, kislányom.

KOVÁCSLÁNY igen, anya.

KOVÁCSNÉ Menj és tedd tisztába nagyapát.

KOVÁCSLÁNY Tudod, hogy mennyire undorodom az ilyesmitől.

KOVÁCSNÉ Ejnye kislányom, még rád sem számíthatok ebben a rohadt családban. Nem elég, hogy eltartalak benneteket, mosok, főzök rátok, egy kézmozdítással sem vagytok hajlandó segíteni. Holnap keresek egy normális albérletet magamnak és elköltözöm. Apropos! Már húszezer forinttal tartozik a Győző úr.

KOVÁCSLÁNY *(Felugrik, ledobja az újságot és kisiet a konyhába, így most már mindhárman körbeállják Kovácsnét, aki serényen dolgozik, csinálja a vacsorát)* Nem tudom miért kell ordítani. Minden pénze elment szegénynek a kampányra, ha megválasztják polgármesternek kamatostul megadja a tartozását, nyugodt lehetsz. És apu is kap állást,... meg a bratyó is.

KOVÁCS Nekem egy ilyen, csak ne akarjon állást adni.

KOVÁCSFIÚ Nekem se.

KOVÁCSNÉ Ha ad, igenis elfogadjátok. Nem lesztek hivatásos tekergők, ingyenélők. Mikor érdeklödtél a munkaügyi hivatalban?

KOVÁCS Azt mondták, ha lesz valami értesítenek.

KOVÁCSNÉ Csodaváró Szent Ferenc. Azt reméli, hogy a sültgalamb, a tátott szájába repül. Menni kellene utána, érdeklődni mindenfelé, felkeresni a régi ismerőseidet, hátha valaki tud segíteni. Vagy ezt is én csináljam helyetted?

(Rendőr belép, hozzá bilincselve a felmérőt)

RENDŐR Jó napot.

(Mindannyian kijönnek az előszobába és nagy körívben körbe állják őket)

RENDŐR Kérem szépen, helyszínelések folynak általam a lakásokban. Ez az úr itten, hangsúlyoznám nyomtatékkal, az ügy jelenlegi fázisában ugye mint gyanúsított kerül szóba, pillanatnyi állás szerint több embert is becsapott és pénzt csalt ki tőlük azzal az ürüggyel,

hogy a NATO-nak dolgozik. Találkoztak-e önök vele és megkárosította-e önöket is?

KOVÁCSNÉ Most látom először a jóembert.

KOVÁCSFIÚ Én sem ismerem.

RENDŐR A cselekményre összesített adataink szerint többnyire délelőtt kilenc és délután négy óra között került sor, ilyentájt ugye aggok, mozgássérültek és gyerekek tartózkodnak otthon.

KOVÁCSNÉ *(Férfjéhez)* Édesapám, te vagy itthon napközben. Járt nálunk?

KOVÁCS Nem... Szóval az a helyzet, hogy... mi ugye nem ismerjük egymást.

RENDŐR A szomszédok vallották, hogy észlelték ide befáradni, meg aztán hosszú idő után eltávozni.

(Kovácsné és a többiek kérdően néznek Kovácsra)

KOVÁCS Ugye nem mindig vagyok itthon... Járok munkaügyi képzésre, választási programokra, meg ez, meg az...

RENDŐR Három, négy, ötezer forintokat csalt ki, ártatlan emberektől.

KOVÁCS Én nem igen ismerem őt... Talán futballmeccsen láthattam, de egyébként...

KOVÁCSNÉ *(Gyerekeihez)* Ti sem tudtok semmit?

KOVÁCSFIÚ Én egész nap hajtom az üzletet.

KOVÁCSLÁNY Nekem ott a választás, meg az egyetem.

KOVÁCSNÉ Köszönjük biztos úr. Láthatja, a mi családuknak nem érintett.

RENDŐR Pedig látták bejönni. Na, mindegy köszönöm. Minden jót.

(Rendőr és Felmérő eltávoznak)

KOVÁCSNÉ Béla! Miért nem szóltál, hogy téged is átvert?

KOVÁCS Engem?

KOVÁCSNÉ Most már tudom hová tűnt el a négyezer forint. Én marha meg azt gondoltam, hogy az albérlő emelte el, ezért aztán azóta máshol tartom a pénzünket.

KOVÁCS Énrám mindent rám lehet fogni. *(Durcásan bemegy a nappaliba és szaladgál körben)* Ha könnyebb a lelkednek, hát legyen, oda adtam neki négyezer forintot, mert engem minden hülye be tud csapni. Holnap kirabolják a bankot, azt is fogd rám, holnapután felrobantják a városházát, azt is. Aztán Amerika megtámadja Irakot persze, hogy énmiattam. Kitör a harmadik világháború, naná, hogy a Kovács tehet róla. Az egyik bunkó szomszédot megcsalja a felesége, jó, hogy arról is én tehetek. Én mindent elbírok, tessék csak rám fogni. Itt a mellem, ide lőjenek.

KOVÁCSNÉ Ne raplizz itt nekem. Ha nem ismernelek, most rám törne a zokogás.

KOVÁCSFIÚ Na, én megyek a libás telepre, a szegények között szétosztom a cégeimet. Olyan tuti kis cégek ezek, hogy még koldulni is lehet velük. Ha nekik sem kell, akkor marad a Vöröskereszt és Máltai Szeretetszolgálat. *(Kimegy)*

KOVÁCS *(Felveszi a telefont és tárcsáz)* Halló! Mancinéni? Csókolom Mancinéni, éppen magát keresem. Hogy van?... Süt a nap? Csodálatos és éppen ebédel?... Ja, ott most van dél. Itt már majdnem este... És Jimmy bácsi?... Ja, meghalt két éve? Tudom, hiszen küldtünk táviratot, gyásztáviratot... Megkapta?... Nem?... Messze van, ki kell várni. Oda fog érni... Mi, jól... Mind-

annyian vállalkozunk, mindenki... Ezeknek nem dolgozunk... Magunknak... Bélának három cége is van... Cilike a polgármester felesége lesz... Ő, hát ő itthon a konyhában dolgozgat... Nagypapa?... Ő is vállalkozó volt, de már kiszállt... Igen, nyugdíjba ment... Kölcsön adtuk, bérbe, meg Mikulás volt. Nagyon jó Mikulás volt. A város, a megye, de talán az ország legjobb Mikulása volt... Igen... Drága Mancsi néni egyszer tíz éve tetszett írni, hogy ha valami kell csak szóljunk. Hát most itt van a Nagy Idő, kellene... Pulyka. Négy lábú pulyka... Ott ez már rég ki van találva... Négy-lá-bú pulyka. Tessék küldeni egy párocskát... Egy fiút, meg egy lányt, aztán majd én itt összeeresztem őket... Ezzel akarok foglalkozni... Igen, csak repülön, csomagban... Oké. Várom... Ezt meg átadom... Neki is... Őneki is... Persze annak is... Csókolom... Majd hívjuk... Majd hívom... Akkor várom a... Kézcsókom. *(Leteszi, aztán összedörzsöli a kezét)*

KOVÁCSNÉ *(Ott áll mellette mire befejezi a telefont)*
Mit rendeltél te Amerikából?

KOVÁCS Pulykát.

KOVÁCSNÉ Nem megbeszéltük, hogy állattartással nem foglalkozunk?

KOVÁCS Nem te mondtad az előbb, hogy a piálás helyett inkább pulykazzak?

KOVÁCSNÉ Az példabeszéd volt édesapám, ha nem vetted volna észre.

KOVÁCS Példabeszéd. Jó. Fogalmad van neked arról, hogy mi ma Amerikában a sláger, a világszám, amiben óriási pénz van?

KOVÁCSNÉ Mi az ördög?

KOVÁCS A négy lábú pulyka. És kapaszkodj meg, enyém lesz Európában az első tenyészfarm, egy év alatt benépesítem vele ezt az öreg kontinenst Hollandiától az Uraiig. Ebben senki nem fog megakadályozni.

(Elsötétül a színen)

7. JELENET

(Üres lakás, a nappali ablaka nyitva, a televízió szól)

BEMONDÓ HANGJA „Országszerte rendben folynak a helyhatósági választások. A Választási Bizottság tájékoztatása szerint a számítógépes összesítések azt mutatják, hogy tizennégy óráig a szavazati joggal rendelkező lakoságnak mintegy harmincöt százaléka járult az urnák elé. Most pedig néhány riportot láthatnak az ország különböző településeiről.”

(Közös Képviselő belép az ablakon és otthonosan sétálgatni kezd a lakásban, amíg mennek az interjúk Közös előveszi a pálinkát és két kupával fölhalt belőle, majd elpakolja a helyére)

KÖZÖS Mindenki szavaz. Így van jól.

1.RIPORTERHANG „Répa Mari néni az Alföld legnyugatibb csücskén él, Felsőkovácsszakadékházán. Hetven éves és most szavazott először életében. Az elmúlt negyven évben nem szavazhatott, nem engedték. Miért nem engedték szavazni Mari néni?”

MARI NÉNI HANGJA Az uram, az isten nyugosztalja. Az mondta, hogy nem asszony népnek való huncutság. Pedig hát mink fehérenépek csak jobban beletanáltunk abba a szűk lukba, mint a férfiak. Nincs igazam, lellem?

1.RIPORTERHANG Milyen érzés volt először szavazni?

MARI NÉNI HANGJA Megmondom magának őszintén, de nagyon őszintén, minek is hazudnék ugye. Jó.

1.RIPORTERHANG Mihez tudja hasonlítani?

MARI NÉNI HANGJA Hát a zsbanevelő dobozhoz. Tudja lellem, amikor kikelnek a kislibák szakasztott ilyen papumdekli dobozba rakom őket. Hát, olyasforma érzés.

2.RIPORTERHANG Beretvás Ferike élete első szavazatát adta le, egy hete lett jogosult. Milyen érzés volt először szavazni?

BERETVÁS FERIKE HANGJA Jó érzés.

2.RIPORTERHANG Sikerült?

BERETVÁS FERIKE HANGJA Sikerült. Otthon egy szaloncukros dobozra apukám bicskával vágott egy nyílást és ott gyakoroltam.

2.RIPORTERHANG És tényleg elsőre sikerült beledobnod a cédulát?

BERETVÁS FERIKE HANGJA Elsőre majdnem, másodikra is majdnem, aztán harmadikra sikerült.

BEMONDÓ HANGJA Köszönjük szépen az izgalmas beszélgetéseket, most pedig kedves nézőink egy időre kikapcsoljuk az adást, hogy ne zavarjuk a szavazást.

KÖZÖS *(Visszasétál az ablakhoz, féllábbal kilép és még visszanéz)* Mondhat akárki akármit, nálam rend van. *(Kilép és eltávozik)*

(Kovácsné, Kovács és Kovácsfiú bejönnek, levetik kabátjaikat az előszobában. Kovácsné a konyhába megy, Kovács és Kovácsfiú a nappaliba)

KOVÁCSNÉ Belerángattatok ebbe a bohóckodásba, nem tudom lesz-e értelme. Lehet, hogy apátokra rajtunk kívül a kutya se adja a szavazatát.

KOVÁCS Miért? Nálam sokkal hülyébbek is feszelegnek a listán.

KOVÁCSFIÚ Jól van, semmit nem veszítettünk azzal, hogy elmentünk. Viszont úgy látom, hogy Győzre elég sokan voksoltak, ha nem vigyáz még tényleg polgármester lesz belőle.

KOVÁCSNÉ Előbb adja csak meg a tartozását. Én akkor se nagyon hiszem el, ha megválasztják. Egy ilyen nyüszöge, mint polgármester?

KOVÁCS Anyátoknak igaza van.

KOVÁCSFIÚ Nagyon semmirevaló kis emberke. Azért mindenesetre jobb lenne, mint az eddigi bágjúnár.

POSTÁS *(Belép, kezében nagy csomaggal)* Tiszteletem, tisztelettel. Kovács Bellát keresem.

KOVÁCSNÉ Talán Kovács Bélát.

POSTÁS Tőlem úgy is lehet betüzni.

KOVÁCS *(Odalép)* Én vagyok. Tessék, mi jót hozott.

POSTÁS Csomag Amerikából.

KOVÁCS Na végre! Mancsi néni megküldte a pulykákat.

POSTÁS Kétezernégyszáz forint lesz, itt tessék aláírni, aztán fizetni, majd lehet lelkesedni.

KOVÁCS Kétezerné... Rózsám, fizesd ki a postás úrnak. *(Aláírja)*

(Kovácsné a táskájából elővesz egy pénztárcát és fizet. Kovács átveszi a csomagot, berohan vele a konyhába, az asztalon kibontja, kivesz belőle valamit, Kovácsné és Kovácsfiú mellé áll és figyelik)

POSTÁS Viszontlátásra. *(kimegy)*

KOVÁCS Mi a fene, hibernálták őket?

KOVÁCSNÉ Nem apukám. Ezek füstölt pulykacombok. Ahogy megrendeltem négy darab.

KOVÁCS Na ne. Nem erről volt szó. A fenébe is.

KOVÁCSNÉ Csak nem gondolod, hogy a vámosok főlfüstölték neked?

KOVÁCSFIÚ Apu. Akartam én neked már mondani, a négy lábú pulykáról a tévé kabaréműsorában beszéltek. Vicc volt az egész.

KOVÁCS Ezek szerint én hülye vagyok, igaz?

KOVÁCSFIÚ Nem vagy hülye, csak félre értetted. Nincs négy lábú pulyka. Egyenlőre legalábbis nincs.

KOVÁCSNÉ Semmi gond híveim. Csinálok nektek egy jó kis babgulyást, füstölt pulykacombbal. *(Nekilát a rámolásnak)*

KÖZÖS *(Megjelenik az ablakban)* Bazsarózsás kezétsókolom, és magának is... Önre szavaztam Kovács úr, én csak magára.

KOVÁCS Köszönöm Közös úr. Köszönöm. Iszik egy kis pálinkát?

KÖZÖS Csak magára. *(Belép az ablakon)* Hogy már polgármester legyen. Én mást elképzelni sem tudék polgármesternek.

KOVÁCS Az nem én lennék, hanem az albérlő.

KÖZÖS Ja, tudom az amelyik nincsen.

KOVÁCS Az, az.

(Kovács fölkapja a pálinkásüveget, két poharat, bemegy a nappaliba és tölt.)

Egészségünkre.

KÖZÖS De szemét egy ital, hallja.

KOVÁCS Nem szabad sokáig nézni.

KÖZÖS Isten őriz. Attól jön a szürkehályog.

(Felhajtják a pálinkát)

KOVÁCS *(Közel hajol)* Közös úr, nem látta a pulykát.

KÖZÖS Eltűnt?

KOVÁCS Tegnap reggel odavittem a nyitott ablakhoz, hogy levegőzzön szegény, kiugrott a kezemből és huss. Lenéztem utána, aztán leszaladtam az utcára, de senki sem látta. Ki tudta, hogy a pulyka tud repülni?

KÖZÖS Isten látja a lelkeket nem halottam felöle, de ha valami kitudódik, szólok.

KOVÁCS Számítok magára. *(Tölt a kupákba)*

(Egyszerre hajtják föl, ezalatt bejön Kovácsné, fel emeli az üveget az asztalról és viszi a konyhába)

KOVÁCSNÉ Áldomásnak ennyi elég. Munkára föl, uraim.

KÖZÖS Jó hogy tetszik említeni, rengeteg dolgom van. *(Indul az ablakhoz, figyelmeztetőleg felemeli az új-ját)* Porrongy tizenöt és tizenhat óra között, középerősen. *(Egyik lábbal kilép az ablakon, ráül a párkányra)* Bazsarózsás kezétsókolom, és magának is... *(Kibillen az ablakon és elmegy)*

KOVÁCSNÉ *(A szoba közepén megáll)* Na, gyertek ide körém, szeretnék bejelenteni valamit.

KOVÁCSFIÚ A fene, de hivatalos vagy.

(Kovács és Kovácsfiú leülnek az ülőgarnitúrára, Kovácsné áll előttük)

KOVÁCSNÉ Két volt kolléganőmmel alakítunk egy betéti társaságot.

KOVÁCSFIÚ Micsoda?

KOVÁCS Igaza van a gyerekeknek. Mit csináltak?

KOVÁCSNÉ Óriási igény van alapos és precíz takarításokra, úgy gondoltuk, hogy Hófehérke néven csinálunk egy kis céget. Hétfőn felmondok a munkahelyemen és beindulunk.

KOVÁCSFIÚ Rögtön földobom a talpam.

KOVÁCS Ez komoly?

KOVÁCSNÉ Annyira, hogy te is jössz takarítani, amíg nem találsz valami testhezillőbb állást magadnak. Keltenek az ügyes törpék.

KOVÁCS Na ne. Ezt nem teheted velem.

KOVÁCSNÉ Nézd, én arra tettem fogadalmat, hogy a feleséged leszek, arra nem, hogy kitaralok, mint egy stricit.

KOVÁCSFIÚ És ki lesz az ügyvezető?

KOVÁCSNÉ Természetesen én.

KOVÁCSFIÚ Te. Mindjárt elájulok.

KOVÁCSNÉ Felesleges, kisfiam. Inkább gondold át a tanulságot. Mindenki abból csináljon vállalkozást, amihez ért.

KOVÁCS Igaza van anyádnak.

KOVÁCSFIÚ Jaj apu, hagyd ezt, örökké visszhangzol, mint a tihanyi félsziget.

KOVÁCSNÉ Megbeszélhetjük, hogy egyik cégedet esetleg átvesszük. Persze felár nélkül.

KOVÁCSFIÚ Micsoda világ, a saját anyám akar ki semmizni.

KOVÁCSNÉ Na, ne csináld a műsort. És ha úgy gondold, munkát is tudok adni.

KOVÁCSFIÚ Hadd legyek én az ügyvezetőtök. Komoly gyakorlatom van.

KOVÁCSNÉ Nem kisfiam, az már be van töltve. Kétkézi munkára gondoltam.

KOVÁCSFIÚ Na nem. Hát azt azért mégsem.

KOVÁCSNÉ Ahogy akarod.

(Három cserkész bejön, egy fiú, két lány)

1.CSERKÉSZFIÚ Kezét csókolom. Kovács Vince forradalmárt keressük.

KOVÁCSFIÚ Aztán mi a fenét akartok, csak nem énekelni?

1.CSERKÉSZFIÚ Szeretnénk köszönteni, meg aztán a rajunk felvennie az nevét. Tetszik tudni amikor úttörők voltunk akkor is az ő nevét viseltük. Bevált, így aztán úgy gondoltunk minek változtassunk, nem igaz?

KOVÁCSNÉ *(Kovácsához)* Told ki nekik az öreget.

KOVÁCS *(Kovács bemegy az öreg szobájába és tolokocsin kitalja)*

(A cserkészek körbeállják és virágcsokrot adnak át nagyapának)

1.CSERKÉSZFIÚ Kedves Vince bácsi. A Mindszenthy József cserkészcsoport nevében szeretettel köszöntjük Önt, az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseit és sok jó egészséget kívánunk. Kérem hallgassa meg Kistunyogi Dezső *Akkor jó a cserkész, ha vidám* című versét. „Száll az ének, száll az ének, Masíroznak a cserkészek, Zsíros kenyér a zsebükben, Boldogság van a szívükben...”

KOVÁCSFIÚ *(közbevág)* Na, elég ebből. Mi van még, gyerünk, aztán menjetek.

1.CSERKÉSZFIÚ Vince bácsi hozzájárul ahhoz, hogy felvegyük a nevét?

KOVÁCSFIÚ Hozzá, hozzá. Na, örültünk, szervusztok.

1.-2.-3.CSERKÉSZFIÚ Csókolom.

(Libasorban elmennek a cserkeszek)

KOVÁCS *(visszatolja nagyapót a szobájába)*

KOVÁCSNÉ Igazán kis aranyosak voltak, miért beszélte ilyen udvariatlanul velük.

KOVÁCSFIÚ Múltkor az úttörők, most meg a cserkészek. Vagy ezek is azok voltak? A franc sem tud kiigazodni már ebben az összekuszált országban.

KOVÁCSNÉ Hogy van a feleséged?

KOVÁCSFIÚ Egy hónap múlva szül, aztán se pénzem, se lakásom. Na, nekem ebből elég. Elmegyek és sétálok egyet. *(Kimegy)*

KOVÁCS *(Nagyapa szobájából kijön)* Az apád kekszet kér, meg sört.

KOVÁCSNÉ Már megegyeztünk, hogy a te apád, nem?

KOVÁCS Jól van, az én apám.

KOVÁCSNÉ Itt van keksz a fiókban.

KOVÁCS *(Megy a konyhába és előveszi a kekszet)* Sör van?

KOVÁCSNÉ Sör nincs. Vigyél neki szexlapot, attól gyorsan elalszik.

KOVÁCS Milyen a pulykacomb?

KOVÁCSNÉ Gyönyörű. Nem is értem, hogy eddig mi miért nem vettünk.

KOVÁCS Na ugye. A tévében is mondták, hogy a legjobb ízű, leggazdaságosabb hús, Amerikában ez olyan, mint nálunk a hizott liba. Ünnepi alkalomra csak ezt találják.

KOVÁCSNÉ Béla! Ne kerülgesd már megint a témát. *(Nyomatékkal)* Nem fogunk pulykát tenyészteni.

KOVÁCS Miért nem próbálhatom meg, csak egy párral. Ha bejön akkor ráérünk meggondolni.

KÖZÖS *(Beront, a hóna alatt a pulyka)* Kovács úr! Megvan a pulyka. Az ablakon beugrott a pincébe, elbújt, ott leltem rá.

KOVÁCSNÉ Miféle pulyka?

KOVÁCS Tényleg Közös úr, miféle pulyka?

KÖZÖS *(Kacsintgat Kovácsnak)* A pulyka. Tudja Kovács úr.

KOVÁCS Örülök, hogy vett pulykát Közös úr, de mi úgy döntöttünk, hogy nem veszünk. Mégse akkora üzlet. *(Közlebb megy Közöshöz)* Állítólag nem szereti a városi levegőt, bekékül tőle és annyi. A pincében tartja?

KÖZÖS Ott kéne?

KOVÁCS Szerintem ott.

KÖZÖS Jó, akkor ott tartom.

KOVÁCS Vigye csak le, majd segítem megnézni.

KÖZÖS Leviszem. *(kimegy)*

KOVÁCS Azért köszönöm, hogy megmutatta. Szép állat. Nagyon szép.

KOVÁCSNÉ Béla. Mit zagyváltatok ti itt össze-vissza?

KOVÁCS Semmit anyukám, semmit. Látod a részeges Közös tudja, hogy ez egy óriási üzlet, hát vett egy jószágot. Van esze, kipróbálja. Nekünk nincs eszünk, mi nem próbáljuk ki.

KOVÁCSNÉ Nagyon nem szeretném, ha a hátam mögött megint valamit kavargatnál.

KOVÁCS Hogy tételezhetsz föl ilyesmit rólam?

ADÓELLENŐR *(Belép a Tanácsnok, elegáns sötét ruhában)* Jó napot. Ez ugyebár a Kovácsok bété, a Kova bété, a Kovakó bété és a Kovacsek bété telephelye?

KOVÁCSNÉ *(Felismeri)* Tanácsnok úr. De régen láttuk. Csak nincs valami kedvező újság lakásügyben?

ADÓELLENŐR *(kihúzza magát)* Kérem. Én már nem vagyok Tanácsnok. Két hónapja a lakáshivatal megszűnt. Az APEH-hez kerültem és ezzel megtaláltam az igazi hivatásomat.

KOVÁCSNÉ Megszűnt. De sajnálom.

ADÓELLENŐR Azzal vádoltak meg, hogy nem volt dolgunk és én írtam az osztály pozitív munkájáról a dícsérő leveleket, önök is bizonyíthatnák, hogy ez nem igaz. Hát nem önök kérték, hogy hadd írassák meg az igazságot?

KOVÁCSNÉ Szórol-szóra így igaz. Kiköveteltük, kedves tanács... adóellenőr úr.

ADÓELLENŐR Na, de hagyjuk azt a méltatlan múltat. Szeretnék a lakásba bejelentett gazdasági társaságok könyvelésébe bepillantani.

KOVÁCSNÉ Jaj, a fiúnk, aki csinálta ezeket, sajnos nemrég ment el hazulról. Nem gondoltuk, hogy ilyenkor, hétvégén tetszik kijönni.

KOVÁCS Nem tudhattuk.

ADÓELLENŐR A mi munkánkban nincsen sem ünnep, sem szabadnap. Éjjel, hajnalban, vagy akár télvíz idején rárepülünk az ügyekre.

KOVÁCSNÉ Megértem. Nagyon tiszteletre méltó.

KOVÁCS Igen. Tiszteletre méltó.

ADÓELLENŐR Pedig jó lett volna tisztán látni, mert kérem nem jöttek be az adóbevallások, és hónapok óta nem volt ÁFA-befizetés sem. Valami büzlik Dániában, ahogy mondani szokás.

KOVÁCSNÉ Kérem ne higgye. A fiam még gyakorlatlan, de ügyes.

KOVÁCS Így van.

ADÓELLENŐR Ez nem mentség.

(Kovács lány és Kovácsfiú bejönnek)

KOVÁCSLÁNY Győzi nagyon jól áll, öt százalékkal vezet. Apunak sajnos gyengék az esélyei, elhúztak tőle. *(Bemegy a fürdőbe)*

KOVÁCSNÉ *(Kovácsfiúhoz)* Gyere, gyere. Az adóellenőr úr téged vár.

KOVÁCSFIÚ Engem?

ADÓELLENŐR Igen. Na kérem. Egyszer, ami a leg-súlyosabb, nem küldtek be a Kovácsok bété tevékenységéről adóbevallást.

KOVÁCSFIÚ Azt a céget én több hónapja eladtam. *(Szekrényhez lép és elővesz papírokat)* Itt van a szerződés.

KOVÁCS Itt van, ni.

ADÓELLENŐR *(Átveszi, olvassa)* Aha, értem, majd utána nézek. De mi van többi cégével?

KOVÁCSFIÚ Azok, hogy úgy mondjam... pillanatnyilag nem működnek... Nincs bevétel.

ADÓELLENŐR Nem lett bejelentve a szüneteltetés, bár bevallást ilyen esetben is kell készíteni.

KOVÁCSFIÚ Elnézést, nem tudtam.

ADÓELLENŐR A tudatlanság nem mentesít. Meg kell bírságotnom.

KOVÁCSFIÚ Ezért?

ADÓELLENŐR Bizony.

KOVÁCSFIÚ Mennyire?

ADÓELLENŐR Ötven, száz, százötvenezer. Majd a főnök bent eldönti.

KOVÁCSNÉ *(közelebb lép az adóellenőrhöz)* Nézze adóellenőr úr. Nincs itt semmiféle sunyiság, mi egyszerűen csak maflák vagyunk ezekhez a bonyolult dolgokhoz. Adjon néhány napot és rendbe tesszük a dolgokat. Az egyik céget átvesszem én a fiamtól, a másik kettőt megszüntetjük. Legyen egy kicsit elnéző...

ADÓELLENŐR *(Közbevág)* Adóellenőrzésnél ilyen nem létezik.

KOVÁCSNÉ Jó, akkor segítőkész. Mi is megírtuk önek azt a dicsérő levelet, és ha kell írunk az APEH-főnököknek is.

ADÓELLENŐR Nem, nem. Azt ne. Isten őrizz.

KOVÁCSNÉ Három nap múlva felkeressük a hivatalban és bemutatjuk, hogy mindent rendeztünk.

KOVÁCS Rendezünk mindent...

KOVÁCSNÉ *(Rászisszen Kovácsra)* Csönd.

ADÓELLENŐR Nem szívesen teszem, de... jól van. Rendben.

KOVÁCSNÉ Ma kaptunk Amerikából füstölt pulykacombot, adhatok kettőt? Nem ajándékba, csak hogy megkóstolja.

ADÓELLENŐR Mi semmit nem fogadhatunk el.

KOVÁCSNÉ Tudom. Mondom, nem ajándék. Kóstoló. Vagy azt is tiltják a szabályok?

ADÓELLENŐR Az így nincsen leírva.

KOVÁCSNÉ Na látja. *(Belép a konyhába és papírba, nejlonszatyorba tesz két combot)* Meglátja milyen finom. Egészségükre. *(Átadja)*

ADÓELLENŐR *(Húzódozva)* Csak kóstolásra,... de tényleg.

KOVÁCSNÉ Keresni fogjuk. És köszönöm.

ADÓELLENŐR *(Indul kifelé)* Rendben. Minden jót. *(Kimegy)*

KOVÁCSLÁNY *(Kijön a fürdőből, a markában papírköteg)* Megvártam amíg elmegy ez a hólyag. Na, én is elhúzok. Nem jössz bratyó, izguljunk együtt a jövőnkért.

KOVÁCSFIÚ A te jövődért. Áh. Elment a kedvem az élettől.

KOVÁCSLÁNY *(Indul kifelé)* Na, kívánjatok sok kutyakakit.

KOVÁCSFIÚ A tied.

KOVÁCSLÁNY Sz'asztok. *(Elrohan)*

KOVÁCSNÉ *(Kovácsfiúhoz)* Hétfőn elmegyünk egy ügyvédhez és átíratjuk az egyik céget, a többit megszüntesd meg.

KOVÁCSFIÚ Oké.

KOVÁCS Egy bétét meg kellene hagyni, mert ha összejönne a pulykázás, akkor azt meg én venném át.

KOVÁCSNÉ Ne idegelj. Megmondtam, hogy nem pulykázunk. Ha mégis összejönne akkor az én bétémben megoldjuk azt is.

KOVÁCS Egy takarítónői egyletben?

KOVÁCSNÉ Ott.

KOVÁCSFIÚ Apa, hagyd a fenébe.

KOVÁCS Hagyom. Rendben van, hagyom. Majd a Közös megcsinálja az ötletemet, aztán jól kiröhög. A pulykája már megvan.

KOVÁCSNÉ Hadd legyen. *(A konyhába megy a csínálja a vacsorát)*

RENDŐR *(Bejön)* Jó napot kívánok. Kovács Vince ügyvezető igazgató urat keresem. Kovácsok bété.

KOVÁCS Bent van a szobájában.

RENDŐR Kérem szíveskedjék elővezetni.

(Kovács bemegy a szobába)

KOVÁCSFIÚ Mi történt?

RENDŐR Ne tessék türelmetlenkedni, mindent szépen sorjában. Előbb ellenőrizzük a személyazonosságot. *(Kovács tolókokcsiban kitolja nagyapát)*

RENDŐR Na, kérem. Ön Kovács Vince személyesen, Nóbel Alfréd utca 37. III. emelet telephellyel?

KOVÁCS *(Kijön a konyhából)* Ő hát.

RENDŐR Nem önre irányult a kérdés. Szóval?

NAGYAPA Én.

RENDŐR Ön a Kovácsok bété ügyvezető igazgatója?

NAGYAPA Nem tudom.

KOVÁCSFIÚ Igen, ő.

RENDŐR Szíveskedjék személyi igazolvánnyal hitelesíteni magát.

NAGYAPA Nem tudom.

KOVÁCSNÉ *(Kovácsfiúhoz)* Hol van nagyapa igazolványa. Nálad volt legutóbb.

KOVÁCS Nálad bizony.

KOVÁCSFIÚ Itt van. Mindjárt. *(Rohangál, keresi, végül megtalálja és átadja a rendőrnek)* Tessék.

RENDŐR Első felülvizsgálatra tekintve, ez öt éve lejárt. Fénykép stimmel, név azonos, személyi igazolvány száma megegyezik. Ő az. Na kérem. Kovács Vince, Ont a Kovácsok bété ügyvezető igazgatóját ezennel letartóztatom, többrendbeli...

KOVÁCSNÉ Mit mond?

KOVÁCS Mit beszél?

RENDŐR *(Feddőn rájuk néz)* Nem fejeztem be... többrendbeli csalás, sikkasztás, okíráthamisítás, tiltott leánykereskedelem elkövetése tárgyában.

KOVÁCSNÉ Csalás?

KOVÁCS Sikkasztás?

KOVÁCSFIÚ Leánykereskedelem? A nagyapa?

RENDŐR Úgy van.

KOVÁCSFIÚ De hiszen ezt a céget mi eladtuk.

RENDŐR Ahogy mondja. Eladták ukránoknak, csak az ügyvezető igazgató ő maradt.

KOVÁCSFIÚ *(Fejéhez kap)* Atyaúristen.

KOVÁCSNÉ Miféle sikkasztás történt?

RENDŐR A nyomozás miatt nem beszélhetek. Annyit mondok, hogy százmillió forintért vásároltak árut, aztán nem fizettek. A bevétel meg eltűnt. Meg az ukránok is.

RENDŐR *(Nagyapához)* Kovács Vince, megértette a vádat?

NAGYAPA Mikulás.

RENDŐR *(A többiekhez)* Látják, még jelszó is volt. Na kérem. Van mondanivalója?

NAGYAPA Kecs.

RENDŐR Ukránul nem tudok, sajnós. *(Papírból nehézkesen olvassa)* Figyelmeztetem, bármit mond az felhasználható ön ellen. *(Elteszi a papírt)* Na kérem, nem szívesen teszem, de meg kell bilincselnem. *(Előveszi és rákattintja a csuklójára)*

KOVÁCSNÉ Azt talán mégsem kellene.

RENDŐR A szabályzat, kérném tisztelettel. A szabályzat. *(Indul kifelé)*

KOVÁCSNÉ *(Utána szól)* Szereti a kekszet, a sört, meg a pikk szalámit. Pelenkázni kell és legyen kéznél mindig egy kacska. Szeret olvasni, imádja a szexlapokat.

RENDŐR Megoldjuk, kérem szépen. Szolgálunk és védünk. *(Távoznak)*

(Elsötétedik a színpad)

8.(ZÁRÓ)JELENET

(Reggel van. A nappali közepén nagypapa a tolészékben, alszik. Csend van)

KOVÁCSNÉ *(Hálóingben kilép a második szobából)* Ez meg mikor került ide? *(Konyhába megy és reggelit kezd készíteni)*

KOVÁCS *(Pizsamában kilép a második szobából, be-megy a WC-be)*

KOVÁCSFIÚ *(Pizsamában kijön nagypapa szobájából és a konyhába megy)* Nagypapa hogy került vissza?

KOVÁCS *(Kiszól a WC-ből)* Visszahozták. Én engedtem be. *(Zuhog a víz, majd kilép, a konyhába megy)* Eléggé elhagyta magát.

KOVÁCSNÉ Vasárnap van, még szunyókálhatnak egy kicsit.

KOVÁCSFIÚ Anya. Akkor hétfőn elmegyünk az ügyvédhez.

KOVÁCSNÉ Ei kell mennünk, nem?

KOVÁCSFIÚ De.

KOVÁCSNÉ *(Férjéhez)* Te meg nézz be a Munkaügyi Hivatalba. Hátha tudnak ajánlani valamit.

KOVÁCS Jól van.

(Kovács lány és Albérlő letörtén bejönnek)

KOVÁCSLÁNY Sz'asztok. *(A kabátját felakasztja a fogasra)*

ALBÉRLŐ Jó reggelt. *(Megy be a fürdőbe, magára rántja a függönyt)*

KOVÁCSFIÚ Na mi lett az eredmény?

KOVÁCSLÁNY Elbuktuk. Hajnali kettőig vezetett Győzi, aztán a peremkerületi körzetekben lekörözték.

KOVÁCSFIÚ Ki nyert?

KOVÁCSLÁNY *(Leül a nappaliban)* Valami tanár. Nem ismerem. A gimiben tanít.

KOVÁCSFIÚ Megint egy tanár. A francba.

KOVÁCSNÉ Mi bajod a tanárokkal?

KOVÁCS Tényleg. Mi?

KOVÁCSFIÚ Vagy tanár, vagy jogász. A város élére végre gazdasági szakember kellene.

KOVÁCS Csodát egyik sem tudna csinálni.

KOVÁCSFIÚ Azt nem. De egy ilnen legalább megpróbálná.

KOVÁCSNÉ *(Kiszól a nappaliba)* Egész éjjel fent voltai. Feküdj le.

KOVÁCSLÁNY Úgysem tudnék elaludni. Teljesen kivan a gyomrom.

KOVÁCSNÉ Akkor csak szenvedj.

KOVÁCSLÁNY Nagypapa hova készül?

KOVÁCSNÉ Sehova. Hajnalban hozták vissza a rendőrök.

KOVÁCSLÁNY Rendőrök?

KOVÁCSNÉ Nem érdekes. Tévedés volt.

(Rövid csend)

KOVÁCSLÁNY Ja, majd elfelejtettem. Apát megválasztották városi képviselőnek.

(Rövid csend)

(Felemeli a hangját) Nem hallottátok mit mondtam? A-p-á-t megválasztották.

KOVÁCS *(Kiszalad a konyhából a nappaliba)* Ug-ratsz, kislányom?

KOVÁCSLÁNY Van is kedvem? Éjfélkor már tudtuk. A mai városi újság már le is hozta.

KOVÁCS Komolyan monddod? Én ezt nem tudom elhinni.

KOVÁCS LÁNY Pedig így van.

KOVÁCSFIÚ *(Oda siet az apjához)* Apa gratulálok.

KOVÁCSNÉ Na jól van, én is örülök, de nehogy azt hidd, hogy dolgoznod már nem is kell. Amit ott adnak, abból a kis pénzből nem lehet megélni.

KOVÁCS *(Esetlenül)* És kislányom, most mit kell tennem? Hova menjek?

KOVÁCSLÁNY Semmit, majd kiértésítenek.

KOVÁCSNÉ *(Kiszól a nappaliba)* Gyertek reggelizni. *(Kovács és Kovácsfiú kimennek a konyhába és leülnek az asztalhoz, Kovács lány elterül a fotelban)*

KOVÁCSNÉ Nem várok tovább. Bevasalom ezen az éhenkórászon az albérleti díjat.

KOVÁCSLÁNY *(Erőtlen a hangja)* Jaj, anyu. Neki köszönhetjük, hogy apa képviselő lett. Nem lehetsz ilyen hálátlan.

KOVÁCS *(Egyszerre határozott lesz a hangja)* Így van. Kenyeret kérek, meg vajkrémet. Hol van a só? A francba, de forró a tea.

KOVÁCSNÉ Mit pattogsz, itt mint egy töketlen bolha?

KOVÁCS A jövőben több tiszteletet várok el mindenkitől.

KOVÁCSNÉ Le ne térdeljek? Méltóságos úrnak ne szólítsalak?

KOVÁCS Túlzásba azért nem kell vinni.

(A nappali ablakában megjelenik Közös, a kezében a pulyka)

KÖZÖS *(Visszafogottan szólítgatja)* Kovács úr! Kovács úr! Jöjjön közelebb.

KOVÁCSNÉ Nézd már meg mit akar?

KOVÁCS *(Felugrik és nappali közepéig siet)* Mi van? Mi történt?

KÖZÖS Nem etettük, aztán megdöglött a pulyka. Mit csináljak vele?

KOVÁCS Ássa el.

KÖZÖS Nem tömetjük ki?

KOVÁCS Á, dehogy. Ássa el. *(Visszamegy a konyhába)*

(Közös eltűnik a pulykával)

KOVÁCSNÉ Mit akart?

KOVÁCS Csak gratulált. Már az egész város tudja, hogy megválasztottak.

(Lassan elsötétül a kép, csak nagypapa körül erősödik föl egy fényudvar. Lenyaklik a feje.)

NAGYAPA *(Karján egy öreg hölgygel, mindketten elegánsan kiöltözve belépnek a szobába. Köhéccsel, erre figyelnek föl a többiek)*

KOVÁCSNÉ Atyaúristen, az öregről teljesen megfeledkeztünk. Nézzétek, nem becsajozott? Hol a fenében járt?

Lackner László Négy lábú pulyka című drámája a 70. oldal 2. hasábjának alulról a 7. sorával befejeződik. Az utána következő hét sor azt jelzi, hogy a szerző az egyes figurák formálása során többféle variációban is gondolkodott.

A 71. oldal tetején a dráma cím és alcím változatait tettük közzé.

NAGYAPA Szavazás.

(Nagyapa és öreg hölgy kimennek)

VÁLTJUK A RENDSZERT

KÖNNYED JELENETEK HALÁLOSAN KOMOLY
ÉLETÜNKBŐL

KOVÁCCSALÁD
MEGSZÁLLOTTAN VÁLTJUK A RENDSZERT

(FÜGGÖNY)

Mócsi Ferenc

VAN KIÉRDEMELT

„Dont' be affraid to suffer.”

(M. Rilke)

van kiérdemelt szenvedés mely nyugtat
és újabb bűnökkel legyez
félni csak az igazat kell
nehéz ezen a földön minden
a tudattól kezdve a ránkboruló égboltozatig
nincs egy kis rés a nehézség levezetésére
egyébként a várakozás páncélja sem könnyű

állandó harcban az elmúlással
a kegyetlen kegyet osztogató halállal

vélt megváltással
csak amiről tudomásunk van
annak van súlya
amit nem érzékelünk
arról nem is kell tudnunk
tán a felhőtlen felelősség
a fészkeből kiesett madárfióka szabadesése
szemedből fellobbanó láng melege
az öröm szárnybontogatása
az ígéret még beválthatósága

és ne okozzon többé fájdalmat a hiány...

Gábor Jenő

MUNKÁSSZINJÁTSZÓK NAGYKANIZSÁN

A Fényes Szellők kulturális csoport mozgalma

(1945-1962)

Az új szelek városunk kulturális életét is élesztik. Az Újjáépítés mellett a kultúra újjáépítéséről is egyre több szó esik. A szimfonikus zenekar, majd a fúvószenekar egyre-másra hallatja hangját, különösen a különböző felvonulások alkalmából, de a pódiumokra is feljutva. Az énekkarok is szép sikereket érnek el.

Az 1940-es évek végén a Gépgyár (később a DKG) Üzemi Bizottsága megbízta Csögör Endre kultúrfelelőst, a gépműhely egyik szakmunkását, hogy kezdeményezze a színjátszó csoport megalakulását. Csögör Endre nem kis akarással hozzáfogott a munkához. Ennek eredményeként **Gáspár Endre**, a DKG dolgozója, aki ismert volt korábbi színpadi szerepléseiről, nem kis rábeszélésre vállalkozott a színjátszó csoport megszervezésére.

Ebben az időben másutt is voltak Nagykanizsán kezdeményezések. Különösen a vasutas kultúrházban adhattak számot jelentős sikerekről, de magában a városban is éledezni kezdett ez a régi hagyomány, a műkedvelő színjátszás. Ez egyebek mellett jó volt arra, hogy játékos formában az arra alkalmasok egy részét bevonja egy olyan művelődési formába, amely ha közvetve is egyéb ismeretek elsajátítására is alkalmas volt. Nem beszélve arról a hatásról, amely a nézőközönség színházi élményeihez vezetett.

A szervezési munka gyorsan haladt, így máris a darabválasztás fontos momentumai kerültek előtérbe. Valami sikeres, kedves darabra gondoltunk,ilyent kerestünk színjátszóink számára. Így esett a választás a *DUDA GYURI (Dondin György)* című akkor a színházakban is játszott vígjátékra. A darabot Pongrácz János rendezte. A főszerepeket Gábor Jenő és neje alakították. A szereplőgárda többi tagja is a Gépgyár dolgozóiból rekrutálódott. A darab frenetikus sikert aratott, mert a Gépgyárnak akkor még nem volt kultúrotthona, az Iparos kör nagytermében (később járási-városi könyvtár) került előadásra.

Mivel a Duda Gyuri előadása után Pongrácz János elköltözött Nagykanizsáról, a következő zenés vígjátékot, *Szigligeti Ede Liliomfi-ját* már **Peti János** rendezte. Ez a zenés színmű akkoriban nemcsak a színházakban, filmen is nagy közönségsikert aratott.

A darab bemutatása után már folyamatosabb lett a színjátszó csoport munkája. A nagy siker vonzotta az embereket; a világot jelentő deszkákon szerették volna magukat „megmutatni”. De voltak olyanok is, akik nemes alázattal, a jó ügy iránti szeretetből vállaltak szereplést, még ha az nem is volt főszerep. (Az előadás szereplői voltak: Bálints Károly, Kaposi Tamás, Hosszú József, Szőke István, Zágon Frigyes, Németh István, Peti János, Makó Ica, Kovács Lórándné, Keszlerné...)

Ezt követően egymás után következtek a sikeres bemutatások. Hamarosan Makarenkó *AZ ÚJ EMBER KOVÁ-*

CSA című színjátéka került színpadra, amely az elhagyott gyerekek sorsáról beszélt, bemutatva a Makarenkó által tanított nevelési módszert, a szép szó hatalmát.

Ezután ismét Szigligetihez tértünk vissza. A Liliomfi sikere erre biztatott bennünket. A *CSIKÓS* című népszínművet tanultuk be. A darab mérsékelt sikert aratott.

Eközben Budapest színpadain valami új kezdődött. Már bátrabban nyúltak mai tárgyú, szókimondó darabokhoz. A Vigszínházban bemutatták Solyom László *HOLNAPRA KIDERÜL* című színművét, amely ugyan vígjáték, de a sorok közötti odamondogatással bírálta az ellentmondásos helyzetet, amely az országban uralkodott. A közönség nálunk is tetszéssel fogadta az új darabot, a bátor kezdeményezést.

Ezt követően nagy fába vágta fejszéjét a „társulat”. Bemutattuk *Kálmán Imre* egyik legkedvesebb operettjét, a *MONTMARTREI IBOLYÁ-t*. Ez bizony nagy vállalkozás volt, mert színházi zenekart és megfelelő énekeseket kellett biztosítani. A zenekar egy része ugyan biztosítva volt, de ilyen igényes műhöz mind a vonóskart, mind a fúvósokat ki kellett még egészíteni. **Margitfalvi József** ezt is megoldotta. A hosszú és nehéz próbáknak most is eredménye lett. Az operett fülbemésző melódiai, a színjátszók profikat megszégyenítő alakításai meghozták a várt sikert. (1955. április 2-án, 3-án és 4-én.) A darab szereplői voltak: Grabovszky Henrik, Szőke István, Gazdag Ibolya, Honffy József, Gyimóti Éva, Gáspár Endre, Peti János, Varga István, Gere Tibor.

A zenés operetteknek fontos kelléke a zenekar, ezért a fúvós- és a vonózenekar kiváló muzsikusa Margitfalvi József a DKG vállalati zenekar muzsikusaiból külön kis színházi zenekart hozott össze, melynek én is muzsikusa voltam. Mivel a színjátszó csoport még több zenés darabot, operettet tűzött műsorára, a kis alkalmi színházi zenekar több éven át együtt maradt kedves muzsikustársunk, Margitfalvi József haláláig.

A következőkben sikerült egy olyan színjátszó csoportot összehozni, amely magasan ugrotta azt a mércét, amelyet az amatőr színjátszók maguknak felállítottak. Társrendezésben (*Pongrácz József, Gáspár Endre*) színpadra vitték a világszínpadok egyik legsikeresebb játékát, *SCRIBE EGY POHÁR VÍZ* című roppant szellemes társalgási játékát. Ezt a darabot az egész világon játszották, filmre írták, zenét szereztek hozzá. Előadásunk valóban „színházi előadás” volt, így jellemezte a Népművészeti Intézet referense, aki látta. A bemutatóról szerencsére fennmaradt egy eredeti plakát. Szövege: *KŐOLAJKUTATÓ ÉS FELTÁRÓ VÁLLALAT SZÍNJÁTSZÓ EGYÜTTESE* 1955. december 17-én, 18-án, 19-én és 20-án este 7 órai kezdettel az ERKEL FERENC KULTÚROTTHONBAN bemutatja *SCRIBE: EGY POHÁR VÍZ* című 3 felvonásos vígjátékát. Szereposztás:

Királynő: dr. Buzássy Sándorné, Thompson: Faragó István,
 Hercegnő: Malahovszky Éva, Francia követ: Fellegi Ferenc,
 Abigail: Sági Anna Mária, Lady Albemarle: Csobánci Erzsébet,
 Bolingbroke: dr. Buzássy Sándor, Képviselő: Kovács László,
 Mascham: Gáspár Endre,
 Udvarhölgy: Sipos Márta,
Rendezte: Pongrácz József és Gáspár Endre"

A Kálmán operett sikerén felbuzdulva a gépgyári részleg is operettet választott, mégpedig *Szirmai MÁG-NÁS MISKA* című 3 felvonásos játékát. Az előadást Peti János állította színpadra, nagy-nagy sikerrel. Szerencsénkre erről is maradt ránk plakát, így megismerhetjük a teljes színjátszó gárdát. Íme:

„A kőolajipari dolgozók színjátszói az Erkel Ferenc kultúrotthonban bemutatják Bakonyi - Szirmai: *MÁG-NÁS MISKA* című 3 felvonásos operettét. Zenekarvezető: Margitfalvi József.

Díszlet: GUHO. Tánccokat betanította: Horváth Jenő.
Szereplők:

Korláth gróf: Németh István
 Stefánia, a felesége: Kovács Lórándné
 Rolla, a lányuk: Békei Gyuláné
 Nagymama: Szakálas Tiborné
 Pixi gróf: Orbán József
 Mixi gróf: Tóth József
 Tasziló gróf: Peti János
 Leopold főkomornyik: Gere Tibor
 Baracs István mérnök: Szőke István
 Miska lovász: Jónás Lajos
 Marcsa mosogatólány: Gábor Pék Anni
 gr. Kökösi Arisztid: Dobri Ferenc
 gr. Kökösiné: Tarabó Katalin
 Őrgr. Freidenauer: Angyalosi Károly
 Őrgr. Freidenauerné: Papp Mária
 Rendezte: Peti János"

Az anyagot gyűjtve érdekes véleményt hallottam Pehovics Sándor nyugdíjas fogasztól: „...én láttam a Mágnás Miskát a pécsi színtársulattól és a pesti színházról is. De olyan hatást, olyan élményt egyik sem jelentett számomra, mint Pék Panni Marcsa és Jónás Lajos Miska alakítása. Ezt így tanítani nem lehet. Ezt csak két születt - de nagyon tehetséges - paraszt tudta így alakítani. Előadás közben sokszor azt is elfeledtem, hogy színházban vagyok. Falun éreztem magam Marcsa és Miska társaságában. Ezt az élményt - közel negyven év távlatból - ma sem tudom elfelejteni.”

Másnap a Zalai Hírlapban megjelent az előadás kritikája is. Íme: „A Mágnás Miska Nagykanizsán. A Kőolajipari Gépgyár dolgozóinak színjátszó csoportja zenés darabot választott előadásra. A színházinségben szenvedő kanizsai közönség előtt Bakonyi - Szirmai: Mágnás Miska című operettjét mutatta be - nagy sikerrel. Ötletes, de mértéktartó rendezés, szerencsés kézzel kiválasztott, lelkes, tehetséges színjátszógarda: ezzel jellemezhetnénk egy mondatban az előadást. A szereplők

közül elsőnek Szakálas Tiborné egyszerű, közvetlen, természetes nagymama-alakítását kell megdicsérnünk. Kifogástalan, emlékezetes színészi munka. Jelenetei után sokáig zúgott a taps. Sokat derültünk Orbán Józsefen és Tóth Józsefen, akik barátságukat a színpad deszkáin a mi javunkra kamatoztatták Pixi és Mixi grófok szerepében. Sikerült alakításuk főérdeme: nem vitték túlzásba a tréfát akkor sem, amikor erre szerepük alkalmat adott. Gábor Jenőné és Jónás Lajos, mint Marcsa és Miska különösen a második felvonásban játszottak igen jól. Kellemes énekhangjuk tetézte sikerüket. A szerelmespárt, Rollát és Baracsot Békei Gyuláné és Szőke István alakította kedvesen, rokonszenvesen, de kissé hűvösen. Hangerejük alatta marad ugyan az előbb említett párénál, ez azonban a magasabb fekvésű dallamoknál („Úgy szeretnék boldog lenni...”) véleményünk szerint inkább hasznos volt. Mindenesetre megköszönjük Szőkének, hogy nem akart Sárdit játszani. Kevesebbel - többet adott. Németh István és Kovács Lórándné „előkelő” grófi házaspárja híven tükrözte a Korláth-dinasztia korlátoltságát. Peti Jánost Tasziló gróf helyesen felfogott alakítása mellett külön dicséret illeti a színvonalas, minden rosszemlékű „műkedvelősdit” mellőző rendezését.

Mindannyian megérdemelt sikert arattak.” (a-y)

E nagy siker után ismét vígjátékot tanult be a csoport. *Dihovicsnij NÁSZUTAZÁS* című zenés játékát. Ez a darab, mint a címéből is kitűnik, fiatalokkal, tudományos tengeri kutatókkal foglalkozik. Megvoltak hozzá a sikerhez szükséges kellékek: a kedves, bolondos játék, fülbe-mászó melódiák, tengerész egyenruha, együtt volt minden. Ezúttal sem maradt el a siker, mégha sokan az Egy pohár víz sikerét emlegették is.

Egy év után ismét a Gépgyár színeiben mutattuk be *Nicodemi* olasz szerzőtől a *TACSKÓ* című bűbajos vígjátékot, Takács Zsuzsa helybeli gimnazista főszereplésével. Ez az édes-bús történet megindította a könnyeket, eljutott a nézők szívébe is.

A bemutató után egy alkalommal szerepelt színjátszó csoportunk Pécsen egy kulturális seregszemle alkalmával *Remenyik Zsigmond KARD ÉS KOCKA* című kurucvilágban játszódó történelmi játékával.

Ezután tűztük műsorunkra a *PETTYES* című társadalmi drámát. A következők vitték sikerre: Papp Marika, Kovács Anna, Németh István, Kocsis Anna, Peti János, Orbán József, Tarabó Katalin, Pék Pálné, Jónás Lajos, Gáborné Pék Anni, Tóth József és Gere Tibor.

1956. május 20-21-én játszottunk Nagykanizsán és június 12-én Zalaegerszegen *Bródy Sándor: A TANÍTÓNŐ* című színművét. E művel indítottuk színészi útjára *Vári Évát*, később a Pécsi Színház üdvöskjét. A szereposztás:

Tanítónő: Szűcs Judit
 Öreg Nagy: Koronya Ferenc
 ifj. Nagy: Vass János
 Nagyasszony: Rozgonyi Dezsőné
 Tanító: Gumilár Jenő
 Kántor: Jugovics István
 Kántorkisasszony: Gesztenyi Eszter
 Fő úr: dr. Buzássy Sándor

Káplán: Cser László
 Szolgabíró: Vári Ferenc
 Járásorvos: Kárpáti Sebestyén
 Törvénybíró: Filák József
 Bérlő: Berecz Sándor
 Lovászinás: Kovács Ferenc
 Postás: Nagy Lajos
 Komornyik: Csáky Istvánné
 Uray Ida: Vári Éva
 Prímás: Mayerhoffer Frédi
 Rendező: Pongrácz József

1957. május 18., 19., 20., 21-én került előadásra a KPVDSZ színjátszóival G. B. Shaw: *PYGMALION* című vígjátéka Pongrácz József rendezésében. Az előadás sikerét mutatja, hogy négy előadást ért meg telt házzal az alábbi szereposztásban:

Higginsné: Harsányi Etelka
 Higgins tanár: Nagy József
 Doolittle: Bálint Rezső
 Lizi: Vári Éva
 Eysford Hillné: Janda Klára
 Klára: Kőhalmi Marika
 Freddy: Strausz Ferenc
 Pickering ezredes: Schmidt István
 Pearciné: Gergely Mária
 ácsorgó: Faragó István, Pócze János
 Szobalány: Cserjés Éva

1957 őszén Pongrácz József rendezésében jó érzékkel egy ötletes zenés bohózatot: a *SZABIN NŐK ELRABLÁSÁ*-t adták elő parádés szereposztásban, a KPDVDSZ színjátszóival. A sikert leghűbben igazolja a tizenkilenc előadás: 1957. november 23-tól 1958. május elsejéig Nagykanizsán négyszer, Kiskanizsán kétszer, Rigyácon kétszer, Zalaszentbalázson egyszer, Csapin kétszer, Letenyén egyszer, Sandon kétszer, Zalaszentgróton kétszer, Felsőrajkon egyszer, Balatonmagyaródon egyszer és Nován egyszer. Legjobb tudomásunk szerint amatőr színjátszók Nagykanizsán sem ezelőtt, sem ezután még nem értek el tizenkilenc előadást. A műsort saját alkalmi zenekarunk kísérte.

1958. december 7. és 1959. március elseje között Pongrácz József rendező ismét jó érzékkel választott. *Fejér István EGY MARÉK BOLDOGSÁG* című zenés bohózatát Offenbach zenéjével, előadva Nagykanizsán és vidékén tizenegyszer.

Emlékezetes nagy siker volt a következő darab is: *Fejér István BEKÖTÖTT SZEMMEL* című drámája. A sikert igazolja, hogy ötször ismételték az előadást

Úgy látszik az 1959-es év a drámának hódolt, mert Pongrácz József rendezőnk 1959. május 8., 9 és 12-én a KPVDSZ válogatott színjátszóival az *ANNA FRANK NAPLÓJA* című kétfelvonásos drámát vitte színre az alábbi szereposztással:

Ottó Frank: Kerényi István
 Frankné: Gábor Jenőné
 Margot: Szirti Éva
 Anna: Dele Éva
 Van Daan: Orbán József
 Van Daanné: Nardai Rózsi
 Péter: Tóth Antal
 Dussel: Szőke István
 Kraler: Schmidt István
 Miep: Tarabó Katalin

A téma komorsága miatt a színművet nem vitték falvakra.

A két dráma után ismét vidám jelenetek következtek. A *SZÉP KIS FAMILIA* 1959. december 7-e és 1960. február 6-a között hat alkalommal Nagykanizsán, Zalaegerszegen, Zalaszentbalázson, Rigyácon és Letenyén...

A Pettyes társulata (1956)

Egy marék boldogság (1958)
 Szőke István, Gábor Jenőné
 Dinda Gyuláné és Orbán József

Mágnás Miska (1956)
 Jónás Lajos, Tóth József,
 Gábor Jenőné és Orbán József

Mágnás Miska (1956)
 Tóth József és Orbán József

Január 12-én és 13-án került bemutatásra *Molnár Ferenc* OLYMPIA című vígjátéka a Erkel Ferenc Kultúrotthon színjátszói által - Szereposztás:

Plata Ettingen herceg: Schmidt István
 Eugénia, a felesége: Garamvölgyi Andrásné
 Olympia, a leánya: Várhelyi Erzsébet
 Liza grófnő: Keszler József
 Albert gróf: Jónás Lajos
 Krehl rendőrezredes: Rosta János
 Kovács huszárcapitány: Váradi Tibor

1960 nyarán SZÓVAL-DALLAL-MUZSIKAVAL címen vidám, zenés műsorral lepte meg Pongrácz József a közönséget. A felvonultatott szereplők: Dene Éva, Gáborné Pék Panni, Nadrai Rózsi, Tarabó Katalin, Cser László, Dukai Ferenc, Orbán József, Schmidt István, Szőke István. A zenés műsort saját hangszereléssel és betanítással öt főnyi kis szalonzenekarunk kísérte. E műsor öt telt ház előtt került előadásra Nagykanizsán, Nagyrécsén, Fityeházán, Kollátszegen és Mihálydon.

December 17-én és 26-án Pongrácz József a MANDRAGÓRA című három felvonásos vígjátékkal búcsúzott az évtől, ismét válogatott szereplőkkel.

Callimacó: Schmidt István
 Liggurió: Szőke István
 Siró: Dukai Ferenc
 Nícia doktor: Orbán József
 Lukrécia Gáborné: Pék Panni
 Sostrata: Nadrai Rózsi
 Timotea fráter: Cser László

Február 15-e és április elseje között öt előadást ért meg Pongrácz József utolsó rendezésében Molnár Ferenc JÁTÉK A KASTÉLYBEN című vígjátéka.

Ezzel a színművel búcsúztak a színpadtól Pongrácz József rendező és a szereplők. Mivel a távozók helyére újak nem léptek, vége is lett a FÉNYES SZELLŐK legendás munkásszínjátzó korszakának. A hirtelen fennakadás valódi oka az volt, hogy a Játék a kastélyban próbára ellátogatott *Gungl László*, az akkori városi tanácsbíró, a város kulturális ügyeinek felelőse. Itt Gungl László megütközve jegyezte meg, hogyan lehet Molnár Ferenc művét színpadra vinni, mikor e szerző és műve is a megvetett kispolgári csökevény felfogás tipikus példánya, egyáltalán nem felel meg a szocialista realizmus irányelveinek. Javasolta, hogy e művet azonnal vegyék le a műsorról. Ennek dacára a rendező és a szereplők úgy döntöttek, hogy a művet színre viszik, mivel meg vannak győződve annak művészi értékéről. Így is történt. Ezért viszont Gungl László pártfegyelmet javasolt a rendező ellen. Válaszként a színjátszó kör beszüntette működését.

És ezzel vége lett annak a sikorsorozatnak, amely több mint egy évtizeden keresztül üde színtöltő volt a város kulturális életének. A színjátszó csoport szétesett, tagjai szétszéledtek. Az új hullám: az irodalmi színpad műfaja már nem mozgatta meg a színjátszók fantáziáját. Ez a műfaj rendkívüli egyéni felkészültséget, művészi vénát kíván, így a szürke eminenciásokra már nem volt szükség, nem találták a lehetőséget vonzónak. Hamarosan dugába is dőlt az új vállalkozás, maga alá temetve azt a színjátszó mozgalmat, amely egy évszázadon keresztül összekötő kapocs volt a színpad és a nézőközönség között, amely társadalmi igényt elégített ki. Sajnos, ez a mozgalom egyes erőtlen próbálkozásaitól eltekintve még napjainkban is Csipkerózsika-álmát alussza, úgy tűnik, mindörökre.

Írásának közlésével búcsúzzunk elhunyt szerzőnktől. (A szerk.)

Mágnás Miska
 Gáborné Pék Anna és Jónás Lajos

Mágnás Miska
 Békai Gyuláné és Szőke István

Matyiké Sebestyén József

ISMERETLEN CSOKONAI-ARCKÉP KAPOSVÁRON

Kaposváron Takáts Gyula mutatta meg, hogy megtalálta a hiteles Csokonai-ábrázolást, a Rippl-Rónai Múzeum főleltárkönyvében, melyet még a jeles néprajzkutató igazgató Gönczi Ferenc állított össze. A kép száma 55.12. Címe: Magyar ruhás férfi. Mellette zárójelben: „Csokonai Vitéz Mihály”. A régi szakleltárban ugyanez a bejegyzés 445 szám alatt található. Festője ismeretlen XIX. sz. eleji magyar művész. Ezt az egyes szakemberek által megkérdőjelezett képet Rippl-Rónai Ödön gyűjtötte. Korabeli ovális, fekete fabetétű, fekete ráámában van. A lemezre festett olajkép mérete 18x23,5 cm.

A feltételezés szerint bajomi környezetben készült Csokonai-kép a még egészséges, a *Dorottya*t író költőt ábrázolja, zsinóros magyar ruhában. Takáts szerint ez az egyetlen természet után festett Csokonai-portré. A *Vargha Balázs* által összeállított *Csokonai emlékek* című Kötetben szereplő arckép, szerinte csak másolata a közismert John Friedrich (1769-1843) rézmetszetének.

Ha az „ismeretlen” Csokonai-képet az adományozás oldaláról, a Rippl-Rónai vonalról, azaz a gyűjteménybe kerülés körülményeit figyelembe véve közelítjük meg, akkor is Takáts Gyula felfedezésének adhatunk hitelt. Rippl-Rónai Ödön, ugyanis mint vasutas-műgyűjtő a 1890-1910-ig terjedő években szinte mindenütt megfordult azoknál, akiknek voltak műalkotásai a környéken. Sok időt töltött Somogyaszalón és Nagybajomban Sárközyéknél is. Rippl-Rónai Ödön, amit a szóbeszéd alapján megtudhatott, annak alapján jelölte meg mindig címmel az általa gyűjtött képeket a művek hátoldalán.

Kevesek körében ismert, hogy Rippl-Rónai József is megfestette Csokonait még egészen fiatal korában, amely kép Debrecenben van. A Rippl-fivérek minden bizonnyal tárgyalhattak erről a képről. Az adott kiindulási tény mindenestre az, hogy a Kaposvári Múzeumban lévő kép a leírásokból Csokonaira nagyon is hasonlít! Ezt a portrét egy olyan vándor festő készíthette, aki nem volt akadémiai képzettségű és nem a korának megfelelő biedermeier szemlélettel bírt. Az arc naturalista színekkel megfestett. Ami abban az időben nem jellemezte a hivatalosan elfogadott festői modort. Bizonyos pirospszósgáság jellemzi, ami a népi naiv festészetben jelen volt, de az akkori akadémiai piktúrában nem, mint ahogy Csokonai „megjelenik” e kaposi képen.

A közismerten használt XIX. sz-i metszet egy olyan biedermeier iskolázottsága és magas tudású mester munkája Csokonairól, aki a karaktert nem a költő beteges fizikumára alapozta, hanem az arc minél jellegzetesebb ideális kifejezését hangsúlyozta.

A Kaposváron lévő Csokonai-kép inkább a borszerető, természetes, népies vonásokat viselő karaktert adja. Itt a bajusz inkább parasztos, mint poétához illő. A száját eltakarja. Az alsó ajka érzékeny erős vonású. Nem úgy sikerült a festőnek az orrkaraktert kifejezni, mint ahogy Csokonainál az a felsőszakaszbeli nyeregben meghajlott. A szemek határozottan huncut csillogásúak. A szemöldöke emlékeztet a metszetre, de mégsem olyan merészívű, mint az. A kaposi kép érdekessége, hogy a már említett naturalizmusával kifejez egy olyan pillanatnyiságot, ami mint örökérvényű portré nem jellemezhető

Csokonaira, de olyan állapotot ad, hogy akkor milyen egészségnek örvendett ... Az arcképről úgy tűnik, hogy az ábrázolt jó egészségű, a vidéki életben bajuszát kicsit pödrésre megnövesztő, és a haja is mintha csapzottabb lenne. Az a különös, hogy költséges zsinóros mentében látjuk, amelyet Takáts Gyula szerint akkor attól „a Sárközy gyerektől kapott kölcsön, a modellülés idejére, akit szintén ebben a viseletben festettek le”. Vele tudniillik, mint tanítványával Csokonai egy szobában lakott Csurgón és Nagybajomban is.

Valószínűsíthető, hogy a kép Csokonait ábrázolja, mivel a kép hátoldalán az írottakat Rippl-Rónai József is jóváhagyta, s ő illetékes volt abban, hogy véleményt mondjon azok után, hogy ő is festett 1888 körül valamely arckép alapján Csokonai arcképet. Úgy kell tekintenünk, hogy ez a somogyi származású Csokonai kép, amelyet nem egy klasszikus formákon kiművelt festőművész készített, hanem egy, a Sárközy család körében megjelent műkedvelő. Igényes alkotásnak készült: az ovális keretet mindjárt meg is csináltatták hozzá. Az ovális fém paszpartuhoz készült maga a kép. A korabeli viszonyokat tekintve a képet igényes keretbe rakták. Olyan igénnyel készült, hogy ráadásul egy fekete fakeret is keretezi a fémet. Ezt abban az időben Somogyban nemigen tudták elkészíteni. Utólag kellett csináltatni magát a keretet egy nagyobb városban. Ebből következik a körültekintéssel járó gyakorlat, amit csak a Sárközy család tudott kivitelezetni.

Ez a Csokonai-kép az első adományok között bekerült a kaposvári múzeumba. Rippl-Rónai Ödön Szabó Katica nevű nevelt lánya még sokáig őrizet olyan képeket, amelyeket József és Ödön ajándékozott, múzeumalapító jegyzékében nem szerepeltek. Bernáth Aurél, Z. Soós István, Takáts Gyula is járt a Rózsa utcai kaposvári lakásban, ahol Rónai Ödön örököse Szabó Katica lakott. Az örökös Szabó Katica ezeket, megélhetési gondokkal küszködve, fokozatosan eladogatta, mint a gyűjtemény „maradékát”. Ebből a kollektióból kapott Bernáth Aurél is egy Rippl-Rónai József szénrajzot, amely Rippl-Rónai Ödönt ábrázolja. Ezt éppen a napokban a Kaposvári Múzeumnak ajándékozta Bernáth Aurél lánya, Bernáth Mária, mint igencsak múzeumi rangú darabot.

Visszatérve a Takáts Gyula által felfedezett Csokonai képre, a tények azt mutatják, hogy itt a CS. V. M. monogramot Rónai Ödön szokása szerint, ha az alkotásra vonatkozó információhoz jutott, most is ráírta a kép hátára. Neki mint gyűjtőnek módjában volt utánajárni és a festményen szereplő személyt azonosítani. Végül is bátyja, Rippl-Rónai József is hitelesítette a festményt. Az ő jóváhagyásával került be a Vármegyének felajánlott darabok közé. A Somogyban talált Csokonai kép zsinóros magyarban ábrázolja a költőt, akit nem a divat szerinti stílusban festettek meg, hanem mint olyat, aki életformájában a faluhoz kötődik, magyaros karakterfiguraként. Rippl-Rónai Ödön vélhetően megalapozottan írta rá a képre a CS. V. M. jelzést. Akik cáfolják azért tiltakoznak ellene, mert ők az idealizált, nem a természet után festett Csokonai arcképhez ragaszkodnak. Esetünkben adott egy olyan ismeretlen XIX. századi magyar művész, aki az idealizálásnak azzal a tehetségével még nem rendelkezett, hogy meglássa a

költőben a „belső tüzet” és stílárisan ki is fejezte azt. Ez a művész nem tudta megmutatni arcképén Csokonaiban a költőt, csak ábrázolta őt.

A vizsgált kép arckaraktere bizonyítja, hogy valóban Csokonaié lehet. A megnyúlt arc, a szem, a nagy orr is a korabe-

li leírásoknak megfelelő. A képpel összefüggésben kellett létezni egy szájhagyomány szerinti Csokonai vonatkozásnak. (Ezért is szerezte meg Rónai Ödön.) Társulva a Rippl-Rónai fiúvérekhez, állíthatjuk, hogy a képen látható személy Csokonai Vitéz Mihály.

Csokonai feltételezett arcmása

Mítosz és valóság

SZEKERES EMIL MŰVÉSZETE

Szekeres Emil 1934-ben született Kaposvárott. 1955-ben került a budapesti Képzőművészeti Főiskolára, ahol Kmetty János és Kádár György voltak a mesterei. A főiskolát 1961-ben fejezte be. Pályáját Kaposvárott kezdte; 1974-től Nagykanizsán él és dolgozik.

Pontosabb díjai: Rippl-Rónai díj (1969), Kaposvár város Művészeti Díja (1973), Dunántúli Tárlat, 1. díj (1976, 1978), Hatvani Tájékp Bienállé, bronz diploma (1980), Bartók-pályázat, nívódíj (1981), Zala Megyei Képzőművészeti Tárlat, II. díj (1985)

Éppen harminc éve, hogy megismertem Szekeres Emilt - írja **Rideg Gábor**. Talán napra pontosan három évtizede, hogy először jártam kaposvári műtermében. Akkoriban nemcsak az ott dolgozó művészekkel, de magával a várossal is ismerkedtem - és a környékkel a zselici „púpos országgal”, a kaposszentjakabi szőlődombokkal. Ebben az ismerkedésben segítettek Szekeres Emii szülőföldjéről festett képei is, elsősorban szelíd lírájukkal, érzelmes színvilágukkal.

A művész a szülőhely iránti érzelmi kötődését szemérmesen vallotta meg ezekben a képekben. Sokszor talán túllontúl is tartózkodó módon. A közvetlen látvány tisztelete sokáig -- bizonyára a mindmáig rá jellemző szakmai lelki ismeretessége okán is - egyfajta naturális kifejezésbe béklyóztá alkotói fantáziáját. Az idő és a körülmények változására szülővárosától elszakadva a rokon tájkörnyezetbe ágyazódott Nagykanizsára települt - e szelíd béklyók lassan oldódni kezdtek, ami együtt járt a természet mélyebb megismerésével is - és nem utolsó sorban a hosszú erdei séták meditációi során -, a tájképi motívumok egyre inkább szimbolikus tartalommal töltődtek fel, önálló képalkotó elemekként egy autonóm képi világba szerveződtek.

De a művész felfedezte a természeti környezet mellett az épített környezet emlékeit is. Érdeklődéssel, és egyfajta múltat kutató szenvedéllyel fordult az öreg épületek, a falusi, tanyasi porták beszédes látványa felé, az apró részletekre is odafigyelő képsorozatokat szentelve a múlandóság emlékeinek.

A művészi szemléletmód e lassú átalakulását követték a kifejező eszközök változásai. Az absztrakciónak egy új minősége jelent meg Szekeres festői kifejezésében. (...)

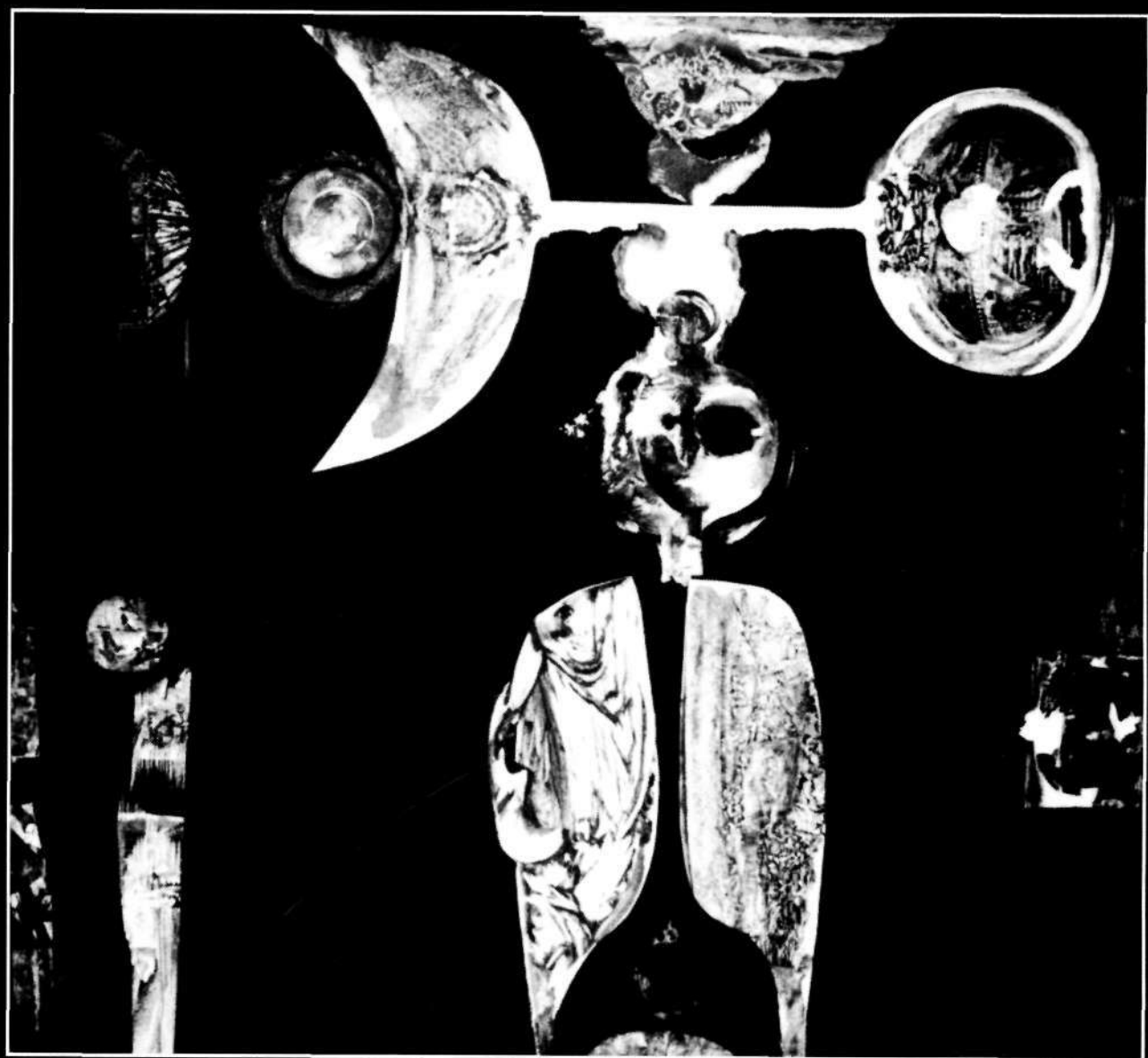
Olyan festőművész ő, kinek meditatív és kissé melankolikus lelki alkata miatt képein is jelentkezik a múlt megidézése. Ezek: az emlékképekként felsejülő múlttöredékek - nem egyszer szorongó felhangokkal, a legtöbbször azonban lírai feloldással -, valamint a természeti formák metamorfózisából születő képalkotó elemek sajátos festői világot teremtenek. Kicsit mitikus, kicsit regélőt, a voltból, a lehetettből szőtt világot, amelyen sohasem volt máshol, csak a festő képein.

Kifejezésében, sok képén egy-egy forma hangsúlyozottan egyértelmű marad, rendszerint ez valamilyen - talán szarvas, muflon vagy valami más, szarvval vagy tüllökkel rendelkező erdei állat koponyája, csontja. Mint ha ezek a csontok egy titokzatos szertartás kellékei lennének a „babonás” múlt megidézői. Képein nemcsak a természeti formákat, növényeket, madarakat absztrahálja képalkotó elemekké, sokszor a kép terét is síkba teríti, és e képsíkon a távolkeleti képalkotásra utaló módon, két szintben rendezi el a formákat, az alsó és felső világ jelentésségének képzetét keltve.

Ezt írja a kritikus, de milyen is valójában Szekeres Emil, mikor döntötte el, hogy a festői pályát választja, hogyan él most, min dolgozik, hogyan gondolkodik?

- Minden művészi pálya hasonlóan kezdődik, ahogy az enyém is indult. Már a gyermekkorban, az általános iskolában megmutatkozik, hogy van-e valakinek vonzódása ehhez a pályához, vagy nincs. Majd jöttek a rajztanári segítségek, később pedig a szabadiskolák - ezek ma már nem működnek -, melyek arra voltak jók, hogy eljárhattunk különböző mesterekhez, tanárokhoz. Tanítottak bennünket, felkészítettek a képzőművészeti gimnáziumokba, főiskolai felvételekre. Én is szabadiskolákba jártam Kaposváron, onnan kerültem a Képzőművészeti Főiskolára. A többi már ment magától. Rengeteget tanultam a mesterektől, kollégáktól, itthon és a világban.

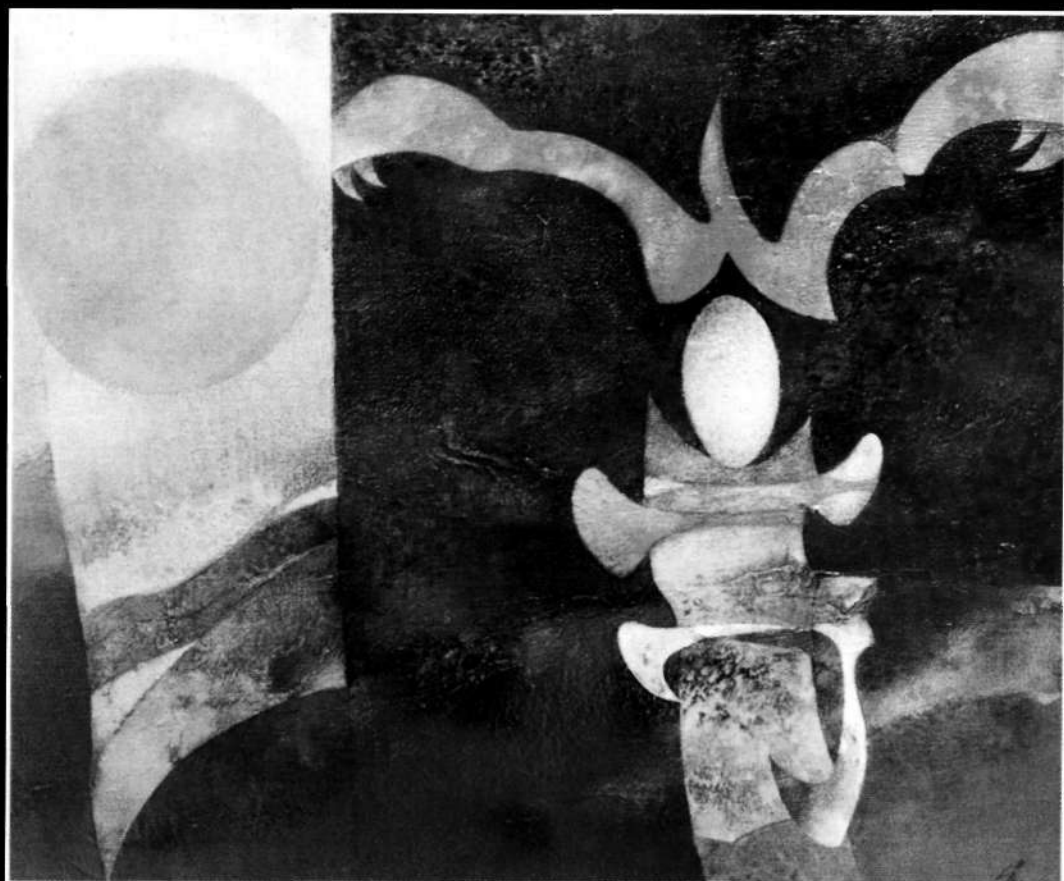
Véget nem érő folyamatról tudok beszélni, mert ahogy az élet, a munkák sincsenek sohasem befejezve. Az ember nap, mint nap odaáll az állvány elé, elkezd a munkát, töri a fejét és állandó jelleggel kísérletezik. Feladata, hogy amit tegnap csinált, ahhoz képest a következő jobb legyen.

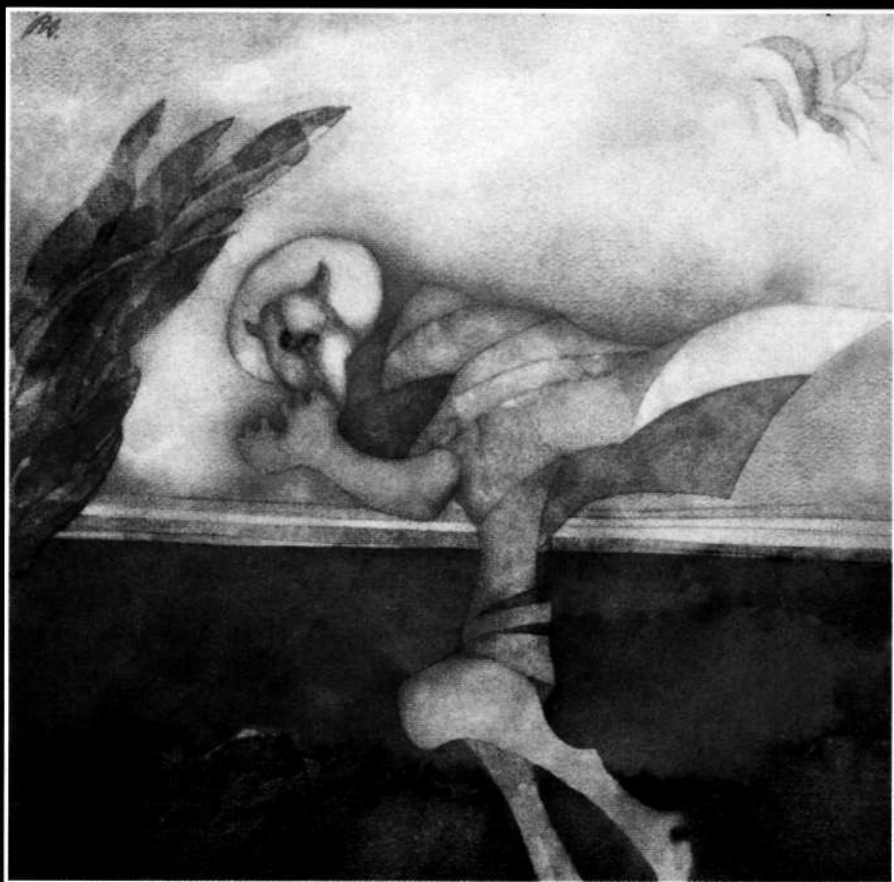
Requiem, 1

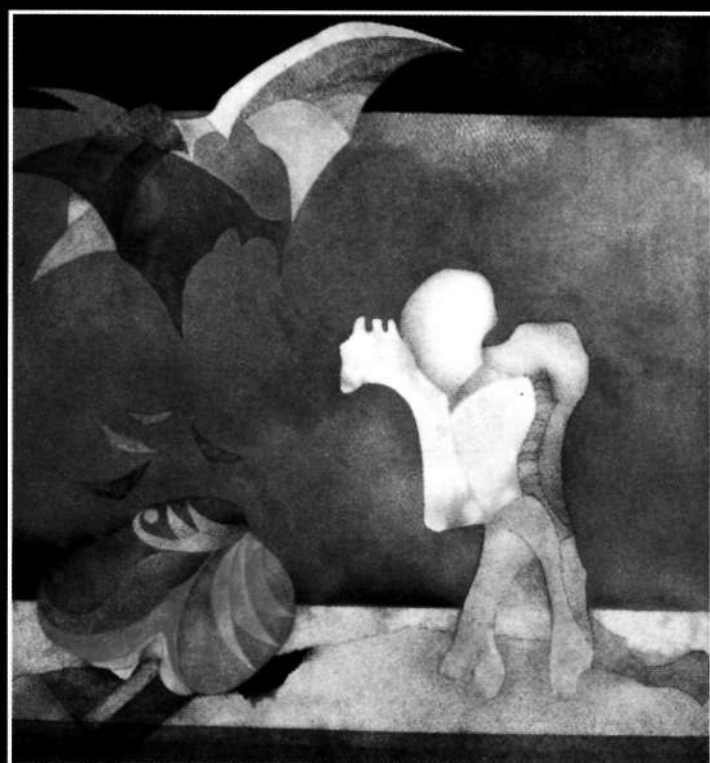
Babonás emlék

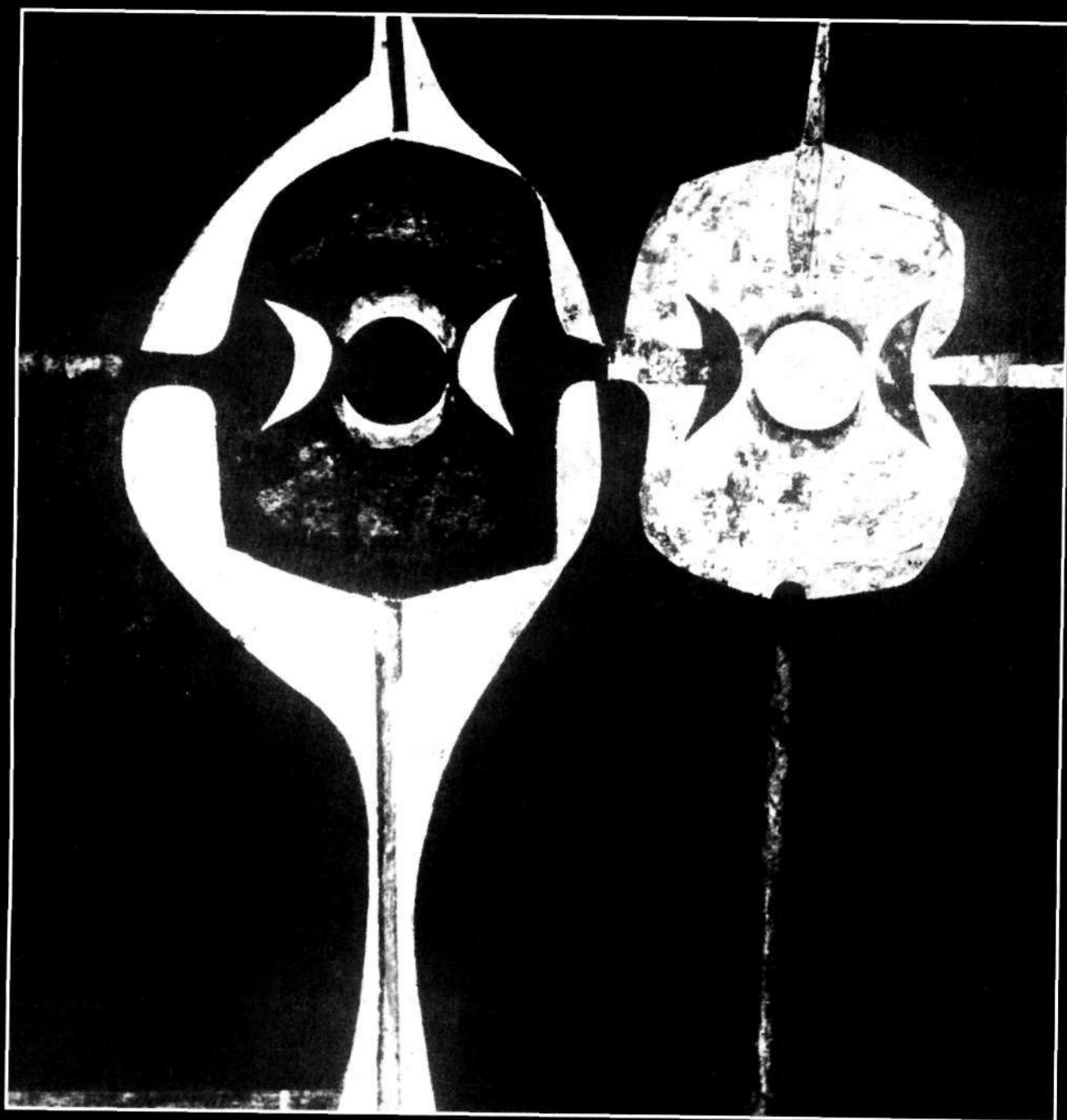
Regős

Kisértő

Fohász

Nappal és éjszaka

Elindul egyfajta témakörben, érzés- és gondolatvilágban, jár-kezel, különböző benyomások érik. Így ötvöződnek azok a témák, amelyekkel foglalkozik. Képeim egy részében benne vannak a történelmi események is. Az 1950-es, 60-as években készült festményeimben áttételesen - szimbolikusan - megtalálhatók a háború, a hallott, olvasott, filmen látott információk, mindarról, ami gyerekkoromban történt. Ezek a képek már nincsenek meg, különböző helyre kerültek, „élik” a maguk életét akár egy magánlakásban, vagy egy intézmény falán.

Később aztán változtak a témák, úgy, ahogy az erkölcs, a morál, s jöttek a megélt történetek is, melyeket a festő bevisz a munkáiba.

- *Ez a folyamat most is tart?*

- Igen, s mellette ott van a természet. A modern művészettel - bár bele-belenéztem - nem tudok kapcsolatot teremteni.

- *Gyakran jelentkezik kiállításokon?*

- Régebben igyekeztem minden országos és kollektív tárlaton részt venni, de ma már kevesebbszer mutatkozom be. Legutóbb, tavaly októberben Budapesten, a Fehér Hajó utcában, egy galériában vettem részt egy kiállításon, egy kedves ismerősöm invitálására. Időnként eljutnak azonban képeim külföldre is, ismeretségi körök, kollégák, vagy én magam szervezem meg a módját, visszünk ki kollektíót és rendezünk egy kiállítást.

A szívemhez legközelebb az akvarell áll, keverve kréta vagy ceruza technikával. Dolgozom azonban olajjal, pasztellel, temperával, régebben pedig rajzoltam szénrel, ceruzával, tussal is. Igyekeztem tehát kipróbálni többféle technikát, szeretem keverni, vegyíteni őket.

- *Szívesen fest nagyméretű képeket?*

- Nem, időnként azonban elvállalok egy-egy különleges feladatot, bár most is inkább olyan témákon dolgozom, amelyek belülről is megérintenek. Szeretem, ha van mondanivalója egy festménynek, ha elvontan, burkoltan is. A realitás igényét azonban megőrzöm, hogy egy szemlélő - főleg ha még egy cím is van a kép alatt - el tudjon igazodni azon, hogy mit is akar a festő mondani. Ne kelljen rejtvényt fejteni, hogy mi az, amit a művész kiállított.

- *Folyamatosan fest?*

- Úgy dolgozom, mint a „munkás”, minden reggel bejövök a műterembe és az állvány elé állok, s megpróbálok dolgozni. Általában megy, ha nehéz, akkor félre rakom, később előveszem és folytatom. Ezt csinálni kell, másképpen nem sikerülhet.

Elég sokáig dolgozom egy képen, hetekig, hónapokig, ez vonatkozik a tájképekre is. Szeretem a figurális dolgokat, a tájat, a csendéletet, tehát az ábrázoló művészetet.

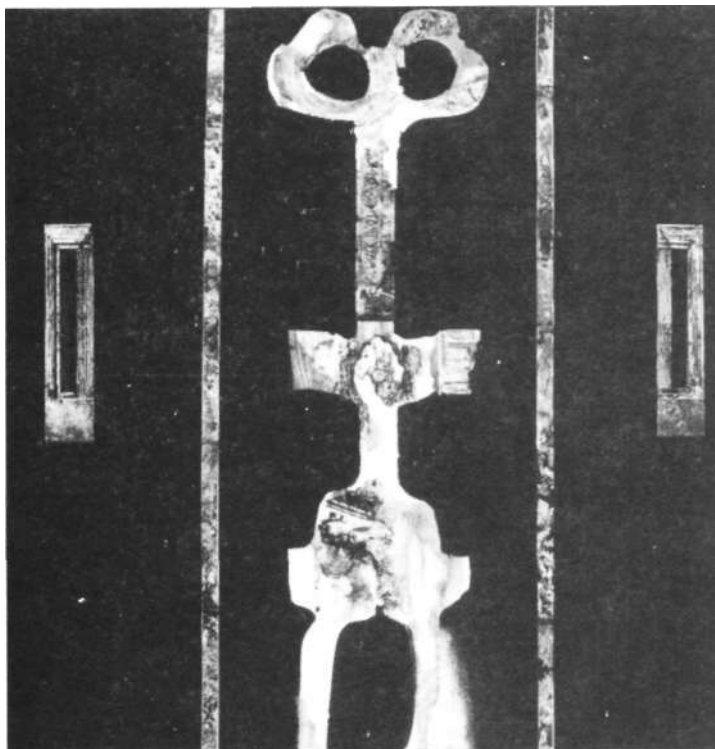
- *Kap visszajelzéseket? Hogyan fogadja a különböző véleményeket?*

A kiállítások után szívesen meghallgatom bárkinek a hozzászólását, a mindentől lehet tanulni alapon, a művészettörténészek, kollegák észrevételein, megjegyzésein pedig elgondolodom.

- *Nagykanizsán mennyire ismertek az ön festményei?*

- Nem tudom. Úgy érzem, a város nem karolja fel kellő mértékben a művészeket. Minden festő, aki egy városban él, szeretné, ha kapna időnként egy-egy olyan feladatot, amely megmaradna utána a városnak. Egy olyan komoly megbízást szeretnék én is, amely marandó lenne Nagykanizsán.

Deregi László

Requiem, 2

A SÖMMERDAI EMLÉKKÖNYV

Közreadja: Horváth Krisztina

Az előzmények

Polgármesteri Hivatal
Művelődési Osztály
Nagykanizsa
Fax: 93/310-275

Péter Ferenc úrnak
Magyarország tiszteletbeli konzuljának
Nahariya (ISRAEL)
Fax: 972-4-9929029

Kedves Jóna és Feri!

Mindenekelőtt köszönöm a karácsonyi és újévi jókívánságokat! Kívánok én is Nektek az új évre elsősorban jó erőt és egészséget, eredményekben és sikerekben, gazdag boldog, békés új esztendőt!

Kedves Feri!

Volna egy tiszteletteljes kérésem! Kinttartózkodásunk alkalmával a küldöttségnek átadtad Munkácsi Noémi Nénihez írott leveleket. Szíves hozzájárulásodat kérem, hogy azokat a nagykanizsai zsidóság története kutatásához felhasználhassam, alkalomadtán publikálhassam! Amennyiben ehhez hozzájárulsz - amit remélek - légy olyan szíves, írdj nekem egy pár sort erről, körülbelül a következő tartalommal: „Hozzájárulok ahhoz, hogy Horváth Krisztina, a nagykanizsai zsidóság történetének kutatója használhatja illetve alkalomadtán publikálhatja Munkácsi Noémi Nénihez írt gyermekleveleket”

Nagykanizsa, 1997. január 6.

Köszönettel
és nagyon sok szeretettel:
Horváth Krisztina

Péter Ferenc.Israel.
Nahariya, Tel-Fax.
4 99 29029

T.Horváth Krisztina.
Polgármesteri Hivatal, Művelődési osztály.
Nagykanizsa.

Kedves Krisztina.*

Köszönjük jókívánságaidat.

Nem tudtam egyedül határozni a Munkácsi Noémi (zl.)¹ nénihez írt fotó levelek esetleges publikálásához. Megkérdeztem Mendel Hari feleségét aki megadta Dr: Radó Miklós telefonját Tel-Avivban Aki Dr. Pfeifer Szonjának (zl.)² volt az ügyvédje. Tel: 3.6965557. Ő sem látja rossznéven ha ezek a publikációk napvilágot látnak. Sajnos nem sokan maradtak meg, és ezek a nevek tovább fognak élni könyvedben (Nevük legyen áldott) Tehát én is úgy gondolom, hogy egy nagy (micvát) = Szent jótéteményt cselekszel Kutatásoddal, és könyveddel. Kívánom, hogy munkád legyen áldott, és sok sikert kívánok Könyvedhez!

Remélem még találkozunk, kedves ismerőseidnek és főleg a Polgármester Úrnak kérném átadni Jókívánságaimat. Nagyon sok szeretettel és Tisztelettel.

¹ Mendel Hari felesége Kreiner Hédi, az emlékkönyv egyik bejegyzője, a sömmerdai munkatábor egyik túlélője. Édesapja dr. Kreiner Zsigmond, a nagykanizsai Városi Kórház belosztályának osztályvezető-főorvosa volt.

² dr. Pleifer Sonja Munkácsi Noémi és dr. Winkler Ernő lánya volt.

³ Péter Ferenc nagykanizsai születésű. (H.K.)

* Az eredeti szóhasználattal és orlográfiával (A szerk.)

A levelek **

1

Emlékezni! Akarunk-e majdan emlékezni ezekre a szomorú, borús, sokszor reménytelen napjaira életünknek? - Igen! - de természetsszerűleg csak arra, ami itt is elviselhetővé teszi életünket, ez pedig elsősorban a barátság! - Gondoljon rám is barátsággal.

1945. II. 3.

Kótai Zsuzsa

2

Volt egy jó barátunk otthon. Református volt és első elemibe járt a kislánya. Hittanvizsga előtt azt mondta a tisztelendő úr a gyerekeknek, hogy ha kérdezik, felelje bátran: Ne félj, csak higgy! Kezdődik a vizsga, Pistát szólítják, s még nem is kérdezik, harsogva mondja máris: „Ne félj, csak higgy! Aztán felteszik a kérdést, az elsőt, mosolyog az egész terem, s a gyerek csak egyre hajtogatja: Ne félj, csak higgy!

Hz jutott eszembe ma reggel, amikor a mosdóban beszélgettünk, s ezt jut eszembe most, vasárnap délután, míg körülöttem kétszáz ember forog s csepeg könyvecskédre felülről a mennyezet - és kérlek szépen, szeretettel: ha kérdünk Tőled valamit s messze a jövőbe száll lelkünk, feleld Te is nekünk:

Ne félj, csak higgy!

Szeretettel ölellek!

Sömmerda, 1945. II. 4.

Lola

3

Nagyon szeretném már odahaza lapozgatni ezt az emlékkönyvet férjeinkkel és gyerekeinkkel együtt és ezt nézegetve felújítani és elmesélni az itteni emlékeinket. - Mert hisszük és bízunk Noémi, kibírjuk mi ezt is!, - de bárhova vessen minket az élet visszafizetjük a szolgálta nyomort. Szeretettel gondoldj mindig Gyulai Iljire.

4

Rügszemekkel néz rám

A tavasz a fákról,

A szívem kioson

mellkasom odvából,

Feldobog fejembe

S szemem ablakából

Tavaszejtegető februárba bámul.

Látod itt is meglátjuk és megérezzük a tavaszt. Ez vigasztaló és szép. Talán jön még több szép dolog is. Reméljük. Szeretném, ha boldog napjaidban is eszedhe jutnék. Weiszberger Bözsi

5

Vannak az életben néha olyan szomorú percek, amikor az embernek megrendül a hite a Vis Maior gondviselésben. Csak a régi klasszikus írók műveiben találtam meg mindig a feloldó választ. A Te verseid Noémi annyira plasztikusan ábrázolják a mi tragikus rabszolga életünket, hogy meghatározhatatlan hosszú ideig élénk emlékezetébe vésed az utókornak, hogy okuljanak és erőt gyűjthessenek belőle a saját sorsuk nehéz kérdései elviseléséhez, ami minden időben elkerülhetetlen, ez már az élet sajátsága.

Remélem és hiszen — Noémi, mert vannak az életben véletlenek, hogy a Sors valamiképpen az életben kint is összehoz bennünket és bőven lesz alkalmunk a tervbe vett kis budai cukrászdában találkozni.

Sok rendkívüli tisztelettel és szeretettel gondolok mindig Reád Krausz Ágnes

6

E kis emlékkönyv fölé hajolva elkalandoznak gondolataim. Eltűnik a Block, a nyomorúság és rabságos életünk. Megjelenik előttem egy régi hittanóra képe: Együtt vagyunk mind, mind mi gyerekek, kiket a nationalszocializmus már évek óta elnyom és megsebez. Noémi néni átszellemült sápadt arca gyengéden hajol az imakönyv fölé és fordítja Isten szent szavait. Szeretettel bírálja füzetemet, melyben lelkem gyűlölettel tör ki az igazságtalanság ellen. A sors szétrombolta az emberek verejtékes munkáját és mi hősként szenvedünk.

... tanár és tanítvány szenvednek egymás mellett. Az egyik idős, a másik fiatal, mindegy, szenvedni muszáj és muszáj!! Nem szabad zúgolódn, mert minden isten akarata. Ha majd egyszer a meghitt családi körben előkerül e kis emlékkönyv gondoljon szeretettel mindig hálás tanítványára.

Kürschner Dita

7

Bár nem láger-társa, csak betegtársa voltam, megtisztelő kérésének örömmel teszek eleget és én is írok egy kis emlékvesset:

Kívánok én Neked
Mindig jobb világot,
Szépre-jóra válljon

** Az eredeti helyesírással

Minden titkos álmod.
Rózsa virágozzon
Merre jársz az úton
És lépteid nyomán
Harmatgyöngye hulljon.
Csak napsugár érjen,
Sohase rideg tél
És engem Noémi
El sohse felejtse.
Zsidókórház, 1945. VIII. 5.
Karp Melitta

8

Drága Noémi, egy nedves, téli hétfő délelőtt, amikor egy heti éjjeli munka keserve áll előttünk, elgondolkozom kis emlékkönyve felett, és a nagy szürkeségben egy derűs képre emlékezem: a kellemes, meleg, barátságos diákszobára, ahol egyik asztalnál Szonja, a másikon Gabi dolgoznak. Valahogy az egész légkör más, mint máshol, a Maga ragyogó kultúrája és meleg szíve ragyog be mindent. Főtisztelendő úr is mosolyogva jön felém, mindenki kedves, vidám, - csak a zongora lehangolt. De nem bánám, ha az F-dúr akkord leütése után, legnagyobb ijedelemre - C dúr akkord szólal is meg, csak még egyszer együtt lássam a családot hiánytalanul, derűsen a jó meleg kis diákszobában. Ezt kívánja tiszta szívből Sömmerdában 1945. II. 5-én Pauk Annie.

9

Noémi néni!

Nemcsak Noémi néninek, de kedves férjének és gyermekeinek írom ezt a néhány sort.

Ha megsegít az Úristen, szabad emberek leszünk, visszagondolva bajtársaimra, Noémi néni egyénisége mint szent kristályos mécses világít s tűnik ki a többiek közül. Ez a mécses világította be a mi sötét, szomorú utunkat, köszönöm ezt Noémi néninek s köszönöm az Istennek is, hogy a mi kis foltos csapatunkhoz vezérelte. Így könnyebb volt elviselnünk mindnyájunknak ezeket a szeretteinktől távoltöltött napokat.

Ne feledkezzünk el egymásról.

Klein Oli és Lili

mamája

Berta

Sömmerda, 1945. III. 25.

10

Hálásan köszönöm, hogy kinyújtotta felém kezét — melyet I. vezet — hogy megvilágítsa és átsegítsen ezen a nehéz göröngyös úton, amelyen együtt járunk. — Adja meg mielőbb a jó I., hogy a szikra, melyet Magába oltott igazi helyén szerettei körében tiszta fényével tovább lángoljon.

Igaz szívvel kívánja ezt tisztelő hive Blankenberg Hedda.

Sömmerda, 1945. II. 9. Ungár Eszter

11

Elszoruló szívvel veszem kezembe ezt a kis emlékkönyvet arra a boldog gondolatra, hogy valaha ezekről a borzalmas napokról mint elmúlt eseményekről beszélhetünk. Adja a jó Isten kedves Noémi, hogy visszaemlékezésül csak ez a kis könyvecske legyen, mint egyetlen kedves emlék és mi is olykor hallgathassuk szerettei körében kedves elbeszéléseit. Szerető hive Dommer Éva

1945. II. 14.

12

A szomorúságok és borzalmak kilencedik hónapjában, elszakítva mindenkitől, akik nekem az életet jelentették; testileg-lelkileg összetörve csak a költő szavait idézhetem, hogy: „La seul bien qui me seste an monde, est d'arvis quel quefri plenser” - De azért Noémi, ugye higyjük, hogy másképpen is lesz?

Bajtársad: Jakobovics (Jak) Sándor Beregszászból

Sömmerda, 1945. II. 13.

13

Sömmerda, 1945. II.

A mai szabad napot a Te szép verseid, szép gondolataid tették széppé nekem. 10 keserves hónap után újra kultúrát szippanthattam magamba.

Elgondolkozom, hogy Te ki otthon Szeretteid gondoskodása és kényeztetése mellett is törékeny, beteges kis virágszál voltál itt a nyomorúságban testileg megerősödve, törhetetlen hittel, erős lélekkel, bátran viseled a láger élet borzalmait. Ismét egy jel: az isteni csodák nem haltak ki.

Bővebben otthon fogjuk megbeszélgetni a dolgokat, addig is nagy szeretettel: Máдай Gizi (?)

14

Munkácsinak születettél,
Ezt el ne felejtse!
E név Tégedet,

Oly sokra kötelez!
 A szenvedés ne okozzon fájdalmat Neked
 Csak növelje nagyobbra tehetségedet
 Szomorú rabságom egyetlen öröme
 Hogy Munkácsi Noémit
 Megismertem - végre.
 Igaz barátsággal
 Kalmár Irén

15

— Mőkimi névfor dol, méóspausz jorim evjaun!! —

A szavak elhangzottak, a szobába beköltözött a Csend. Tavasz vasárnap délután volt, az ablakon besütött a nap és bearanyozta az imakönyv lapját. Tanár és tanítvány feje felemelkedett. Fölálltak, imádkoztak, a hittanóra végetért...

Mentem hazafelé s az úton egyre a zsolttár szavai jártak az eszemben: „Te felemeled a porból a szegényt” Tulajdonképpen nem fogtam fel a szavak értelmét, csak a zenéje tetszett. Míg haza nem értem egyre mondogattam: „Te felemeled a porból a szegényt”

Körülbelül egy éve, hogy ez az eset történt: Nagyon, nagyon megváltozott az életem azóta. Nem hittanórákra járok, hanem fegyvergyárban dolgozom. Nem jóakaró tanárok bírálják munkámat, hanem gonosz ellenség. Szerető szülők és testvérek helyett közömbös idegenek vesznek körül, s meleg otthonom helyett rideg blokkot kaptam lakhelyül. Ócska, kopott kabátom, melyet takarónak használok, tanú rá, hogy mennyit sírok.

Szürke, borús az ég, de egyetlen napsugár mégis keresztültört valahogy a felhőkön. Beszökik az ablakon, megara nyoz egy darabkát a nagy szürkéségből. És nekem eszembe jut egy rég elfelejtett hittanóra, mikor Noémi néni azt tanította rám: „Az Isten felemeli a porból a szegényt” Ugye Istenem, bennünket is felemelsz?

Szeretettel Noémi néninek hálás tanítványa: Kreiner Hédi

16

Egy szomorú esztendő telt el nyomorúságban és bánatban, most arra kérem a Mindenhatót, hogy ezentúl adjon mindnyájunknak sok-sok boldog és örömteljes évet.

Szeretettel Pollák Sándorné Leitner Bözsi

Sömmerda, 1945. márc. 19.

17

Nem hiszem, hogy csak a ragyogó napfény költözteti belénk azt az érzést, hogy megszabadulunk a rabiga alól egész rövidesen, de érezzük ezt szívvel, lélekkel. - Mert olyan nép mint mi zsidók nem szabad, hogy elpusztuljunk dacára a sok szenvedésnek és megaláztatásoknak. Élni a hazának és élnünk kell!!! hogy elmesélhessük majd családunk szent körében, hogy bár sokat szenvedtünk, nélkülöztünk, ezt egymásért tettük s érdemes volt. Küzdve-küzdünk, bizva-bizva bízunk.

S hogy éreztük azt, hogy ünnepünk van, azt kizárólag Neked köszönjük. Noémi - szent szavaid amivel megemlékeztél a zsidók ünnepéről minden szívet és lelket fölmagasztosított... Amit nagyon köszönünk Neked mindnyájan! Adja Isten, hogy mielőbb élvezhessük a hön óhajtott szent békét a mieinkkel együtt, s adja meg a mindennapi kenyérünk.

Remélem, hogy találkozunk majd kint a szabad nekünk embereknek teremtett világban, s mint egy nagyon furcsa álomra fogunk visszaemlékezni erre a mostani életünkre erre az időre.

Szeretettel Bözse és Pitty

Sömmerda, 1945. III. 26.

címem: dr. Lishtenstein Sándorné Beregszász, Vitéz u. 9.

18

„A szeretet a nagy megismerés leánya” - írja Mereskovszkij a „Leonardo da Vinci”-ben.

Míg szép verseidet olvastam, mindig szerettelek volna közelebről látni, ismerni, megismerni.

Szomorú rabéletünk egyik emlékezetes stációján Gelsenbergben kerültem közelségedbe édes Noémim. Ott, ahol már minden külsőség lefoszlott rólunk, ahol már semmi decorum nem ékesített minket, ott ragyogott fel - számomra először szép, színes poéta lelked fényessége, gondolataid előkelősége, kivételes kultúrad, nagy tudásod, mindent megértő bölcsességed és mindaz, ami egy kivételes ember megnyilatkozása. - Emlékszel ottani beszélgetéseinkre Noémim? Ott ismertelek meg; azóta nagyon-nagyon szeretlek.

Adja Isten, hogy a sok, minket érdeklő problémáról tovább beszélgethessünk mielőbb, otthonomban, - otthonodban, felszabadultan, boldogan.

Meleg barátsággal Matilda

Sömmerda, 1945. IV. 1.

19

A rosszul világított, homályos blokkban, ahol e sorokat írom, lassan felelevenedik egy régi, évekkel ezelőtti kép: fényes, kivilágított terem, elegáns hölgyek és urak, gazdagon terített asztalok - a csáktornyai hitközség nagyterme, ahol először láttam meg Noémi néni. Félénken beszélgettem az általam hírből már régóta ismert, de először látott költőnővel. Mellétünk mosolyogva beszélgetett két úr: a kedves tisztelendő bácsi és az én édes, drága Apukám.

Nem hitték volna akkor, úgy-e, Noémi néni, hogy a Sors milyen keserű körülmények között hoz minket egymáshoz közel. Most is együtt vagyunk és beszélgetünk is néha - sajnós, csak nagyritkán - de hiányzik mellőlünk az a két férfi, aki számunkra mindent jelentett. Talán valahol ők is együtt vannak és szintén emlékeznek arra a délutánra. - Noémi néni... talán még fogunk egyszer fényes teremben, szép ruhában, újra együtt szeretteinkkel emlékezni erre a sok nyomorúságra és boldogan hálát adni Istennek, hogy ez már csak emlék. De akkor velünk kell hogy legyen még két személy, akiket úgy szeretnék megismerni: Sonja és Gabi. Adja a jóisten, hogy ez az álom valóra váljék...

Noémi néni! Épp ma egy éve, március 19-én tudtuk meg, hogy nem sokáig leszünk már otthonunkban és nemsokára nagy útnak vágunk neki, ettől a naptól kezdve búcsúztunk mindattól, ami szép és kedves volt.

És az útra felvettünk egy nehéz, fekete cipőt és most abban járjuk ezt a rögzös, nehéz utat, amit könnyebbnek képzeltünk el, mert azt hittük, hogy szeretteink kezét fogva járjuk majd végig. Sajnós, a sors másképp akarta - de mindegy: végig KELL járnunk a megpróbáltatás útját, Noémi néni, emelt fővel és rendületlen hittel abban, hogy a célnál várnak ránk szeretteink és akkor kezüket fogva, egy sima, ragyogó úton haladunk tovább - de földi úton, és - fehér cipőben...

Tisztelettel és sok szeretettel Schwarz Éva

Sömmerda, 1945. III. 19.

20

Szederkényi Anna mondja a Kőfalon túl című könyvében: Nincs ember ki ne vétkezne, s ha volna is olyan, az halálosan bűnös, béklyóba verte emberi gerjedelmeit, vakon süketen jár embertársai között, s nem ismeri a mások szenvedéseit, könnyeit. Mi Noémi drágám sajnós nagyon is megismertük a mások szenvedéseit, könnyeit; s ha volt is valaha vétünk már ezerszeresen megbűnhődtünk érte. Éppen ezért remélem és hiszem, hogy a tisztító tűzön keresztül esve a Mindenható rövidesen egy szebb, boldogabb, békésebb hazába vezet el bennünket. Addig is maradj közöttünk jó egészségben, erőben és kedvben.

Szeretettel Ney Irma

1945. III. 12.

21

Családjaink között a kapcsolat régi, őszinte és meleg. Szomorú rabságunkban ez a kapcsolat kettőnk között folytatódott és elmélyült. Mint legnagyobb ajándékot, azt kérem a Mindenhatótól: barátságunkat régi otthonunkban, nyugalomban, hozzátartozóink körében folytathassuk, s ez szálljon tovább gyermekeinkre oly igazul és őszintén, ahogy anyáink között indult.

Merő Bözsi

Sömmerda, 1945. ápr. 3.

22

A legnagyobb tanító az élet, de leckéit drágán fizetteti meg.

Szeretettel B (ee?) rman Sándorné (u? sz. Schwarcz Edit)

Sömmerda, 1945. III. 18.

23

Reméljük, hogy szomorú rabságunk emléke elmúlik, de a mi barátságunk örökké fenn marad.

Szeretettel Miklós Mancsi

Útban hazafelé 1945. május 21.

24

Ne veszítsük el a reményt, hogy egyszer még szabadok és boldogok leszünk.

Szeretettel: Keppich Magda

Sömmerda, 1945. IV. 21.

25

Noémi néni drága, verseiből sok zsidó és Istenben való hitet merítettem. De most ahogy itt fekszem kissé betegen, jutott eszembe Herzl Tivadarnak az esküje amit a Bási cionista kongresszuson tett 1901-ben: (héber betűkkel írja)

„Ha elfelejtlek Jeruzsálem — száradjon le jobbam”

Noémi néni drága, vagy ez csak egy álom marad, hogy nekünk valamikor egy országunk lesz?

Én aki annyira hiszem, hogy igen szeretnék, majd Erezbe találkozni Noémi nénival és családjával, mert egyetlen célunk és utunk nekünk Erez Israel.

(héber aláírás)

Fried Zsuzsanna (Máramarossziget)

Sömmerda, 1945. III. 22.

26

Noémi drága, ha a jó isten haza segít és saját otthonomban seprűt veszek a kezembe, akkor Rád gondolok sok sok szeretettel.

Te is gondold rám és nehéz cseléd sorsunkra, amit együtt töltöttünk. Az Isten jó és remélem mindenért kárpótol.

Sok szeretettel és azon reményben, hogy az életben még találkozunk

Weishorn Nelly (Beregszász)

1945. III. 22.

27

Noémi drága, verseid sok kellemes órát szereztek nekem és főleg ez a nagy Istenben való hit lelki megnyugvásul szolgált sokaknak. Mindig sok szeretettel gondolunk rád kedves Noémi.

Markovics Erzs (Beregszász)

1945. III. 22.

28

Önarckép

Szegény, elhagyott gyermek vagyok
Velem nem törődnek a nagyok.
Egyedül osztom be adagom,
Egyedül mosok, magam varrok.

Hozzám nincs senkinek jó szava,
Engem nem vigasztalnak soha,
És ha beteg vagyok és sírok
Senki nem könyörül meg rajtam.

De hiszen nekik van igazuk,
Elég a saját gondjuk, bajuk.
Miért törődjenek másokkal,
Mikor Isten mindenkivel van.

De mért több egyik, mint a másik
Egyik mért éhezik és fázik,
A másik gőgös és jóllakik,
De bajtársán soha nem segít.

És miért van az én Istenem,
Hogy egyik robotol, másik nem,
hogy vannak még boldog emberek,
S vannak olyanok, kik szenvednek.

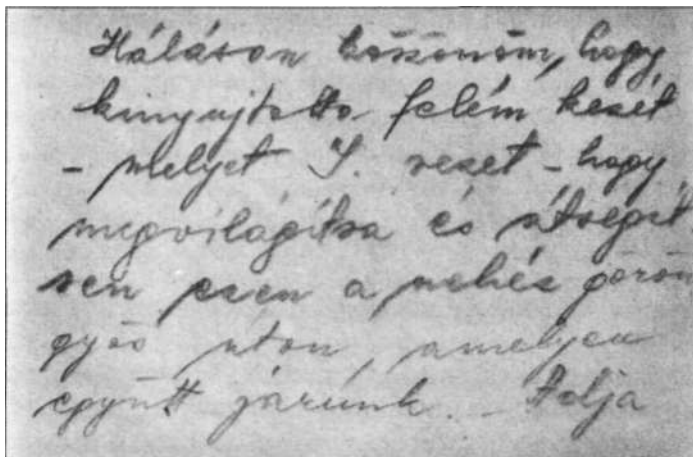
Istenem ugye megmutatod,
hogy nem lehet mostoha a Sors,
hogy egyszer már ránk is letekintsz,
minket szenvedőket megsegítség.

Szeretettel és sok tisztelettel régi tanítványa Wéber Zsuzsi. 1945. IV. 2.

29

Kívánom, hogy nemsokára szerető családi körben olvasson e kis könyvecskét és gondoljon ránk is. Szeretettel Vas Sándorné és Éva

1945. április

Bár nem nagy-társa, csak
 beteg-társa voltam, megtisz-
 telő kezeinek öccimmel teszek
 elégét és én is irok egy kis su-
 lók-revet:

Kívánok én Neked
 Mindig jobb világot,
 Szép-jóvilág
 Minden titkos álmod.

Réssa vidgorsón
 Lere, járó ar uton
 Is lépteid nyomán
 Halmat gyöngy hulljon.
 Csak nap sugarai éjén,
 Lohase ridog tél
 Is eugen, Noémi
 Is vohse felszól.

Karp Klekita

Kridókoihér 1945 VIII/5

Isteneim, bennünket is fel-
 emelöz?

Szereketel Noémi néni
 halás tanítványa:

Kreiner Jé

AMIT MÉG TUDNUNK KELL

Sömmerda

Ma 22.000 lakosú, mezőgazdasági jellegű német város. Első írásos említése egy 918-beli oklevélből való. Schwarzburg grófjai birtokolták, akik 1342-ben zálogosították el Erfurtnak. 1802-ben Erfurttal együtt Poroszországhoz csatolták. A város számára az ipari fejlődés hozta meg a fellendülés lehetőségét. Gépgyár létesült Sömmerdában, amely főként a fegyverkezés céljait szolgálta. A fasiszták is fegyvergyártásra használták fel. Napjainkban Sömmerdában különféle, világszerte ismert, korszerű irodagépeket készítenek.

Az emlékkönyv

Borítója: kemény papírból hajlított.

Lapjait pamut-sodralék fűzi össze.

Címdoldalának grafikája: kézírás és színes szabadkézi szélmintasor.

Lapjai ún. féltiszta-papírok. A tábor kitöltetlen formanyomtatványainak üres oldalai

Szerzők: beregszászi, máramarosszigeti és nagykanizsai zsidó asszonyok és lányok, többségében Noémi néni volt nagykanizsai növendékei.

A bejegyzések időpontja: 1944. december 24. - 1945. augusztus 5.

A bejegyzések helye: Sömmerda, hazafelé, Zsidó Kórház

Tulajdonosa: Zefat, Múzeum (Israel)

Munkácsi Noémi

Budapesten született 1903. augusztus 1-jén... Tanulmányokat a budapesti egyetemen, az Izraelita Tanítóképző Intézetben folytatott, középiskolai vallásoktató szakon. A diploma megszerzése után egy ideig a Pesti Izraelita Hitközségnél működött, majd dr. Winkler Ernő nagykanizsai rabbi feleségeként Nagykanizsára költözött. A hitoktatás mellett aktívan részt vett a Nagykanizsai Izraelita Jótékony Nőegylet munkájában: 1926 és 1933 között a vezetőség tagjaként a kulturális rendezvények szervezője volt, 1933 és 1940 között, a zsidó sors válságának éve alatt, mint alelnök, a nőegylet fenntartása érdekében elsősorban új gazdasági források feltárásán, 1940-től mint elnök a karitatív tevékenység kiszélesítésén - a helybeli szegények támogatásával, a zsidótörvények áldozatainak felkarolásával, a hadbavonult munkaszolgálatosok felruházásával és hozzátartozóik segélyezésével - fáradozott, nagyszerű eredménnyel. 1944-től a sömmerdai fegyvergyár munkaszolgálatosa. 1951-től Izraelben élt, ahol szociális nevelőmunkát folytatott. Költeményei Magyarországon az Egyenlőség-ben, a Múlt és Jövő című folyóiratban, Izraelben az Új Kelet-ben, a Psejfasz-ban és a Tízéves Izrael-ben jelentek meg.

Önálló kötetei közül a következők ismertek: Beszélgetések Istennel (Bp., 1942.), 100 éves nőegyletünk. Történelmi visszapillantás a nagykanizsai Izraelita Jótékony Nőegylet munkájára, Nagykanizsa, 1943., Egy nagy magyar nyelvész, Munkácsi Bernát élete, h.n. 1943., A nagykanizsai gettó története, Hatikva, Buenos Aires, 1950.

A 100 éves nőegyletünk című munkája zárósoraiként a hazáról és a vallásról Vászonyi Vilmos és Esaiás könyvének szavaival így vallott:

„Könnyű a hazát szeretni akkor, amikor a haza dicsőséget, boldogságot ad annak, aki szereti. De a hazát szeretni kell akkor is - ha tőlünk szeretetétől elfordulni látszik. A haza nem egy perc, nem egy óra, nem is az esztendőnek foglalatja: a haza az örökkévalóság - és mi az örökkévaló hazát szeretjük, az örökkévaló hazát imádjuk és ahhoz soha hűtlenek nem leszünk! (Vászonyi Vilmos)

„Ha megszeged a kenyered az éhezőnek
A ruhátlant betakarod,
És véredtől el nem húzódol
... Akkor könyörögsz és Isten felel,
Fohászkodol hozzá és ő szól: Itt vagyok!”
(Ésaiás könyve 58.)

Munkácsi Noémi 1966-ban húnyt el Jeruzsálemben.

(H.K.)

Kelemen Zoltán
AZ OLVASÓ BELEÍR

A mikor ezeket a sorokat írom, talán már minden irodalom kedvelő magyar olvasó számára nyilvánvalóvá vált, hogy az 1997-es könyvhét legnagyobb meglepetése és feltehetőleg legnagyobb sikere Závada Pál naplórégénye, a *Jadviga párnája* lett, mely a Magvető Kiadónál jelent meg 450 oldalon 1490 forintért. Többen a magyar regény megújítójának tartják a szerzőt, még többen nagy visszatérőnek, aki a Jókai írásművészetétől Mikszáthon át egészen a nyugatosokig ívelő prózapoétikai hagyomány(ok) szellemében alkot. Pedig valójában aligha rokonítható az említett művészi irányokkal a mű világa. Számomra legalábbis úgy tűnik, sokkal inkább a századfordulós „kismesterek” (Lovik, Török, stb.) beszédmódjára utaló jegyeket mutat a regény, valamint a Parti Nagy Lajos - Sárbogárdi Jolán "szerzőpáros" ponyvafikciójára, *A test angyalára*, hiszen -- a szöveg narrátorainak, „beleíróinak” írási szokásait, beidegződéseit követve - a mű nyelvezete szempontjából többször tesz hosszadalmas kirándulásokat a (fikcionált) dilettantizmus vagy a hölgyolvasók számára készített érzelmes ponyvairodalomnak a nyílt pornográfiát izlelgető területeire. A cselekmény hősei közül hárman egyúttal narrátorai is a regénynek. Közülük kettő felülírja-bírálja a többit, az első pedig saját magát, folyamatosan ellenőrzött, fokozottan öncenzúra-ellenes (azaz homályosító-törlésellenes) beszédmódjával.

A naplóban több szinten keveredik a magyar nyelvel a Békés megyei térség szlovák kisebbségének nyelve, s a mai olvasó számára már régen feledésbe merült néprajzi mozzanatok, a mindennapi élet kellékei, a tájszavak, a paraszti élet megannyi rekvizituma örökítődnék át a kései utókorra. Ez természetesen azt is eredményezi, hogy a cselekmény futása időnként mellékútra téved, bizonyos részek szociográfiai leírásokként is olvashatók (ez és még további jellemzők bizonyos szinten például Temesi Ferenc *Por* című szótárregényének részleteivel állíthatók párhuzamba). Nem szabad elfelejtenünk, hogy Závada Pál első könyve szociográfia volt, *Kulákprés* címmel jelent meg 1986-ban.

Fordított, gondozott, átszerkesztett, jegyzetelt szöveget tart kezében a *Jadviga párnája* olvasója, utalásokkal tűzdelve, kiegészítésekkel, ön-ki-magyarazkodásokkal megszakítgatva. A harmadik elbeszélő szerint a sorrend szempontjából nem ez a Magvető Kiadó által kiadott, bekötött változat az egyetlen avagy nem feltétlenül az adekvát olvasata a második elbeszélő szövegének. Osztatni Misó, a harmadik elbeszélő a 101. oldalon magyarítja meg álcenzori tevékenységének szerkesztői fogásait. Ezzel kapcsolatban talán nem érdektelen a tény, hogy a Rákosi-korszak kisszerű spiclivé nyomorította Misót, ki-ki elbeszélője és átírója tevékenysége ilyenformán a kémkedéssel és a regény folyamán ki is mondott leskelődéssel, kutakodással függ össze: (mivel a sok nyitogatásban a fűző célnakötések szét is szakadoztak, és egy csomó ív már hullott kifelé, ezért én olvasó forgatásom során inkább átraktam „Jadviga beleír” cím jelöléssel ezeket az „Ondris Naplójába” oda való helyre. Legalábbis nagyjából, mert mint nő nem nagyon ment sorba, hanem ide-oda csapongott a régi történetekkel. Ezért is támadt nekem a válogatott „Jadviga részek” szétrendezési összerakásának ötlete.) Závada Pál megpróbálja tetszőleges sorrendben olvashatónak feltüntetni a szövegrészeket, ezeknek azonban kevés

kivételtől eltekintve (mint amilyenek például a levelek), megvan a maguk határozott helye a regényben. Az olvasási sorrend tetszőlegessége pusztán szimuláció, míg a lexikonregényekben (mint a már említett *Por* vagy a *Kazár szótár*) egyenesen követelmény, bár mint lehetőség Ignáció de Loyola Brandao *Zero* című regényében is adva van. Fontos szövegszervező erő a hazugság. A második elbeszélő hazugságai és elhallgatásai, melyek az első elbeszélő, a naplóíró Osztatni András tényei felől a múltból, a harmadik elbeszélő kiigazításai felől pedig az abszolút jelenből kritizáltak. A harmadik elbeszélő idejét azért is nevezhetjük abszolút jelennek, mivel az elbeszélés kitarított, ugyanakkor végül hirtelen lezárt befejezése nem teszi indokolttá, hogy másik időt tételezzünk: Osztatni Misó, az öreg, tönkretett, az élettől elhagyott és elárult ember számára a mások cselekményeire történő folytonos emlékezés jelenideje méretett ki.

A címben említett párna, mint motívum, szorosan összekapcsolódik a könyv motívumával. A párna eredetileg Jadviga állati ösztönű nősténységének és öntörvényű függetlenségének a szimbóluma, a 19. oldalon bukkan fel először, majd az András testére mint könyvre-lapokra és párnára való együttes emlékezés és a második elbeszélő beleírásának aktusa oda vezet, hogy a halottas ágyán fekvő Jadviga feje alatt férjének naplója van párna helyett. A párna-könyv kapcsolat a szexualitást a halállal tükrözteti, ez a történet emlékezés által történő megőrződésének a története. A mű során fokozatosan derül fény arra, hogy nemcsak egy elbeszélő van, s a történet végére Misó egyre bátrabban ír bele, immár nem mint olvasó, sokkal inkább mint alkotó, szerző-szervező. Egyébként az ő elbeszélői volta csak igen lassan és fokozatosan derül ki. A regény fűlszövegében olvashatóktól eltérően nem kifejezetten a „klasszikus próza eszményei felé” tett gesztus jellemző Závada Pál regényére, sokkal inkább a modernitás utáni kor kedvelt játékát játssza a szöveg: az elbeszélő stratégiák el-beszélését, el-beszéltetését.

András, az első elbeszélő eredetileg az életét akarja leírni, szépítés nélkül, kihagyások nélkül. A kínzó, fájó dolgokat is, amiket sokan még önmaguknak sem vallanak be, amiket alkohol nélkül András sem bír el. De vajon miért ez a vasakarát? Az írott szó talán megváltoztatja a történeteket? Nem teszi őket meg nem történetté, épp ellenkezőleg: megőrökíti, fenntartja őket a jövőnek. A naplóíró elejtett megjegyzéseiből sejteni lehet, hogy írói ambíciókat táplál. Erre bizonyosságot szolgáltat dilettantizmusba hajló harctéri tudósításának vázlatos kivonata. Lehetséges, hogy naplójával azt az egyetlen regényt akarja megírni, melyet állítólag mindenki megírhatna: saját életének történetét.

A történet hősei műveltek, olvasnak. Gárdonyit, Mikszáthot, Jókait, Krúdyt, Bródyt, Lovikot, Herczeg Ferencet, Balzacot, Turgenyevet, Ambrust, Kóbort, Malonyait, Tolsztoj Anna Karenináját, (Jadviga természetesen Flaubert Bovarynéjét is elolvassa), lapokat járatnak és András Mozart Don Giovanniját hallgatja gramofonon. Závada nem elégszik meg szórványos utalásokkal, hangsúlyozza, nyilvánvalóvá teszi a hősei életútja és művészeti élményeik közötti párhuzamot. Mintha a főszereplők a poros-sáros kis Magyarország egy távoli zugában saját életüket meg-megszakítva regényhősök, operaszereplők életét élnék. András többször is hivatkozik a Don Giovanni pezsgőáriájára és Zerlina áriázására melytől a megcsalt férj alkohollámmoros lázálmaiban már-már minden bűjának-bánatá-

nak megoldását reméli: (Legalább énekelje el nekem Zerlina engesztelő dalát! Csak egyszer! Ha már... Jaj, csak egyszer, hogy „verj meg, verj meg, jó Masetto!”) Fájdalmát naplóján kívül nem képes senkivel sem megosztani, erejéből puszta arra futja, hogy meggyötört elméjében százszor is újra meg újra forgassa kiútkereső gondolatait, melyek azonban végig egyetlen pályán mozognak. „Kitörési lehetőség” a mű folyamán még egy akad. S ha az előző zenei volt, ez irodalmi. A férfi végső kétségbeesésében Krúdy Gyula regényeinek két szerzői alteregójában találná meg a követendő mintát, életsorsának előregörgetője, a szerző Závada Pál azonban percig sem hagy kétséget afelől, hogy Osztatni András számára sem Szindád, sem Rezeda Kázmér útja nem járható. Hiába az elvagyódás a tönkrement házasságból más nők ölébe. Tervei - az utazások - sem konkrét, sem átvitt értelmükben nem valósulnak meg. Jadviga az, aki megvalósítja őket, a maga módján. Ő az, aki csal, és aki utazik, személyében a földrajzi és a szerelmi-testi távolságtartás fogalmai kapcsolódnak össze. Talán éppen megszerzett-vállalt műveltségük az, ami bűnre és szenvedésre determinálja őket. Könnyen tűnhet úgy, mintha az irodalom káros befolyással hatott volna Andrásra és Jadvigára, ezért nem élhetik a műveltség (a bűnös tudás) nélküli emberek egyszerű, romlatlan életét. Egyes, a nemiségről talán túl közvetlenül fantáziáló részletek még a freudizmus alapvonalait is felidéznek a századunk első felében játszódó történet során, bár véleményem szerint szükségtelen és túlzóan egyszerűsítő az a szerzői eljárás, mely kidomborítja a szülőkkal és a testvérekkel áhított vagy meglesett szexuális érintkezés ábrándjait, különösen egy olyan műben, melynek alig-alig rejtett tragikus titka, a féltéstvérek szerelme nem puszta a nemiség, sőt gyakran éppen nem a nemiség felől értelmeződik.

z eddigiek átgondolása után a Jadviga beleír részletek is jobban ízesülnek, illeszkednek a naplóhoz. Pedig az első néhány Jadviga-oldal után úgy tűnhet: a sorsrontó fúria még haló porában sem adja meg a békét Andrásnak, „után megy” legtitkosabb rejtkehelyére, naplójába, ahová előbb temette el lelkét, mint hogy a föld testét befogadta volna. Az öreg Gregor „tanítása” szerint az asszony végzetes misztérium, jobb kerülni és nélküle berendezni az életet, de András hiába „figyelmezteti”. Jadviga megpróbálja befolyásolni, kisajátítani a történetet is, ezen a téren is felszámolni férje életének önállóságát, de úgy, hogy az övé fönnyaradhasson. A „dialógusban” részt vevő másik fél közbeszólásától, ellentétes véleményformálásától nem kell tartania, hiszen azt a halál beállta megakadályozza a kommunikációban való részvételben. Az özvegy számára előnyösen próbálja átírni a történetet, abban a hitben, hogy az övé az utolsó változat, a második elbeszélő az utolsó beleíró. Nagyrészt olvasmányaik hatásának (az utánpótlásra való készítetésnek) tudható be az is, hogy mind András, mind Jadviga gyakran elképesztő nyakatekerten szépelgő stílusban fogalmaznak. Különösen azokra a részekre jellemző ez, ahol a férj megcsalása felett búsong, valamint ezzel párhuzamba állíthatóan, ahol Jadviga magyarzkodik, „gyónni” próbál. Jellemző, hogy az elődeihez képest műveltséggel nem rendelkező, de az iránt igen érdeklődő Misó, a harmadik elbeszélő szépnek és értékesnek találja nyelvilag ezeket a részeket. Misó szövegében a stílus is alkalmazkodik a „hivatásos kukkoló” fürkésző létmódjához. A fikcionált dilettantizmuson és a szépelgő stíluson keresztül sajátosan a regény titkolózó,

mégis szemérmetlenül nyílt, természetes világának megfelelően értelmeződnek át a szövegben említett vagy ténylegesen megjelenő irodalmi utalások (Závada regényében a szerző tanúsága szerint idézetek találhatók többek között Gárdonyi Géza műveiből). Különösen igaz ez az elbeszélőknek a mitológiához fűződő kapcsolatára. A 277-278. oldalon a hősökre jellemzően lejátszódo „levelezésüknek” lehetünk tanúi. Jadviga maga adja át Andrásnak a hozzá írt levelét: a két egymás mellett élő ember nem tud (kétsőséggel nem is akar) egymással beszélni. Az antik mitológiát minden bizonnyal jól ismerő Jadviga az Apollón által üzött Daphné nimfához hasonlítja magát a mitológiát szintén ismerő férje előtt, azzal a változtatással, hogy ő közbenjáró, isteni segítség nélkül akar babérfává válni. András természetesen tovább jut az üzenet megfejtésében, mint azt Jadviga szeretné: nem ő az az Apollón, akinek szerelmi vágya elől Jadviga-Daphné menekül, és nem is babérfává válni szándékozik újra elutazni a felesége, sokkal inkább Aphrodité alakját ölténé magára. Míg Jadvigában két mitológiai alakot is felfedez András, addig magáról így ír: „Csak én nem vagyok sem Apollón, se más. Mert a megcsalt férfiszerelemnek nemcsak hogy vigasza, de még mítosza sincsen!” Misó, harmadik elbeszélőként és szorgalmas szimatolóként a görög mitológiának is nyomába ered, s miután kiokosította magát kényszeres vidéki besúgó létére Hermészt választja archetípusául, arra azonban már nem ügyel, hogy mégis van a megcsalt férfinak mítosza, igaz, a csaláshoz illő: Aphrodité Árészszal szarvazza fel urát, Hephaisztoszt; bár Jadviga végzetes nőiségét figyelembe véve Heléna alakja is felmerülhet, mint a férfiak sorsát rontó őszerejű asszonyi szimbóluma. (Másképp az önhibáján kívül férfiak vesztét okozó szépasszony mítosza a kelta-ír mondakörből Hellaszon keresztül egészen a délkelet-ázsiai és ausztráliai primitív népek mitológiájáig számtalan helyen megtalálható.) Itt egy család lassú hanyatlását okozza szerelmi erejével a női főszereplő. Jadvigában ugyanakkor a férfiatól irtózó, tisztán női is megtalálható: Artemisz vadásztisznő hideg érzéketlensége a férfivágy iránt, melyhez ezúttal lesbikus vonzódás is párosul, erősítve a - nemcsak neki - függetlenség érzetét.

A harmadik elbeszélő, Osztatni Misó (magyarul: Utolsó Misi), a törvénytelen gyermek beleíró aktuálisan tűnik kiegyenlítődni, nyugvópontra érni a „párbeszéd”. Elkészíti a második elbeszélő szövegének „kritikai változatát”, annak határozott tiltása ellenére. Így mégsem érvényesülhet kizárólag a Jadviga-változat, hanem, úgy tűnik, Misó szöveggondozása kibékíti és mindörökké összevegyíti András és Jadviga nyugtalan és békétlen tagjai helyett: szavaikat és soraikat, mondataikat. A szövegben hangsúlyos helyre kerül Misó aggszűz volta, mintha a szerelemből adódó viharokat csak egy szerelmet nem ismerő lenne képes elcsitítani, mintha hatalom adatott volna neki a nemiség fölött azáltal, hogy ő maga soha nem ismerte meg azt. Nevéhez méltóan a cselekmény bonyolítása szempontjából valóban utolsó a családi sorban Misó bácsi, hiszen féltéstvérenek fia már jóval előbb kihullik az események láncolatából minthogy az apa meghalna. Ő, Osztatni Misó lesz így az utolsó az „Utolsó Söpredék család” (ez is az ő megnevezése családjára) tagjai közül, akinek az olvasó számára hirtelennek tűnő halálával hét oldal marad üresen az immár családinak nevezhető naplóból. Závada Pál (illetve a Magvető Kiadó) ezeket a lapo-

kat is megszámozva hozzákötötte a könyvhöz, így a harmadik elbeszélő és második beleíró után most az olvasó számára is itt a lehetőség, hogy beleírjon, a szöveg alakítójává váljon. A lapokon helyet kaphatnak az olvasó által olvasott egyéb művek kedvelt idézetei, a gyermekek születésének és keresztelőjének időpontja, gazdasági számvetések vagy időről időre az emberben felbukkanó vadállatok érzelmi kitöréseinek dokumentumai.

(Magvető, 1997)

Koppány Zsolt

KÖZEL AZ ISTENHEZ

**(Pósa Zoltán: Menekülés négy sávon;
Pürroszi gőzelmek)**

Azt olvastam valahol, hogy a novella már elavult műfaj. Nem téma. Valahogy így aposztrofálták. A regény! Az igen. Az jöhet, minden mennyiségben. Az olvasók is azt keresik. Unják a novellát. Hát én nem tudom, hol és mikor készült erről felmérés. És azt sem, mi lesz ezek után a novellistákkal? Akik a próza költői. Akasszák föl magukat? Netán továbbképezik őket a munkaügyi központ által kirendelt oskolában? Egy tanfolyáson?

Sok minden kiment már a divatból. Ebben az országban. Ebben a nagyon nyitottban. Mindig is európaiában. Akinek semmi újat nem mond senki. Mert tud mindent. Még azt is, hogy nem kell a novella. Szöveg kell. Nem történet, művészi korrajz, hanem szöveg. Meg paradigma váltás. Hermeneutika.

És akkor jön ez a Pósa. Nem vált semmilyen paradigmát. Egyetlen célja van. Közel kerülni az Istenhez. Regénye modern. A *Menekülés négy sávon* már-már váltása annak a paradigmának. De mégse. Úgy modern, hogy hagyományos. Úgy hagyományos, hogy az irodalom egészséges kontinuitásában a legutolsó láncszem.

Hogy is van ez? A legutolsó? Nem. Azóta, hogy megírta ezt a regényt ('74-ben) huszonhárom év telt el. Amikor a hollandok kikaptak a németektől Münchenben, a világbajnoki döntőben. Az esélytelenebb németektől. Mint mi, magyarok, Svájcban. Húsz évvel azelőtt. A németektől. Hetvennégyben, amikor nemhogy rendszerváltási lázfuvalat nem bújít a gallérok mögé, de bimbós korában megfagyott az új gazdasági mechanizmus is. Hetvennégyben, amikor egy év is eltelt, hogy kicsaptak minket a munkába, mint a barmot szokás a legelőre. És becsaptak minket. Mert jobban érezte magát a barom ott a fűvön, mint mi olajban, sötétségben, hideg gyarak fojtott mélyén. Pedig ránk nem várt tagló, kés, kötél. Vagy mégis? De ezt hagyjuk. Hetvennégyet írtunk, a Martos Flóra Ifjúsági Házban, a déli peremkerületben pengetett a Skorpió. Hajrázás. Sleppes csajok. Korsó sörök, fölvizezve. Álomnökök. Akikre álmunkban gondoltunk. Szarházi melósok. És akkor egy ember a papír fölé hajolt. Hogy mindezt kifejezze. Halom kézirat. És csak nemrég, kilencvennégyben jelenik meg! Miért? Nyilván nem jókedvében. Nyilván nem kellett. Szépirodalmi? Magvető? Kozmosz? Melyik lehetett? Mindenhol nők, férfiak. Akik nagyon értettek hozzá. Úgy hívták őket, hogy lektorok. Amolyan vesék a szervezetben. Hogy a hüggal ki ne ömöljön a fehérje. Fölszívódjon.

Mert, ugye, a fehérjék a sejtek építőkövei. Pártsejteké is. Na, ez nem az a fehérje. Inkább vörös. Nemcsak a vértől. Attól is. 1974-ben jártunk, a madarak ugyanúgy csiripeltek, mint azelőtt, és ahogy ma. Csak a Homo ludens mint-ha kicsit szomorúbb lenne. Akkoriban még úgy ahogy, megéltek az írók, ma mintha kicsit nehezebben. Mintha bankkártyák, papírpénzek, csekkek hullanának az égből, cigánygyerekek helyett. Hetvennégyben hullhattak volna. Abban lett volna valami vidám. Valami szürrealisztikus.

Mint ez a Pósa-regény. A *Menekülés négy sávon*. Ha akkor kiadták volna! A lektorok. Az igazgatók. A Párt. De nem. Szentmihályi Szabó Péter kelléktárából, második könyvből potyogtak elő ezek az emberek, „stemplikirályok tollvillogtatók / géppötyöggetők, telefonázalékok / szignómajmok tagkönyvgyűjtők /... / slusszkuksvarszer-vűek /... / díszsírhelyesek infarktuscsoválók"! Ezek mind vannak ma is. Egy nincs köztük. A lektorszemű. Milyen volt a retinájuk? Mindent meglátó. Pártszerű. Marxista. Néha a tehetséget is fölismerték. Néha. A deviánsnak azonban pusztulnia kellett. Nem a *nyelvi deviánsnak*. Annak, aki az életből hozta anyagát. Mert az olyan „ellessett.” Ja, hogy átélte? Megélte? Benne volt a közepében? Az nem érdekelt senkit. Talán ezért, hogy Pósa kimaradt. „Vigyázók” közt egy európai. A lektorok nem voltak azok? Dehogyanem. Csak másként. Még éreztek is! Halálos nagyság. Hajnóczy. Őt kiadták. Erősítve a szabályt. Hogy kivétel. Pósa nem volt az. Péterek közt cinkos, aki néma. Pechnek is mondhatnánk. Negatív kiválasztottságnak. Arccal az Isten felé. Ma sem csúcsra járatott ajánlólevél. Hát még akkor!

Menekülés négy sávon. Ebből a szürrealisztikus, „életes”, túlhajtott ringlispi-regényből, amely lám nem novella, mégis költészet szédül bele a légbe, a vásári forgatagba, magyar átokba, a Regnum Marianumba, ebbe a megszelídíthetetlenbe, soha sem nyugvóba és forog, zakatol, mígnem befejezi utolsó szomorzságig örjögő vágóját; de el nem esik, kimerevül, mint egy fénykép.

Utószavát a ma irodalomtudományának egyik legfelkapottabb tudósa, *Kulcsár Szabó Ernő* írta. Egyetemi tanár. Kanonizált? Bizonyára. Ennek ellenére fölismer. Okos. Azt írja, amit a regény megérdemel. De mi lett volna, ha véletlenül, akkor, hetvennégyben átszüremlik ez a mű a lektorszeműek retináján, igazgatók lokátorfülen, pártapparátcsikok homloklebenyén? És mondjuk fölkerik Király Istvánt? Pándi Pált? Hogy írjanak bele. Utószót. Vállalták volna? Ezt az istenkísértést? Az ő istenük kínhalálát? Ami után nincs föltámadás, nincs élet? Nem hiszem. Meg aztán képesek lettek volna bezúzatni. Keszi is ideképelem. Hetvennégyben hagyta örök magányban Hajnal Annát. Keszi Imre mit mondott volna? Szerintem beírt volna egy utószót. Méghozzá nagyon szépet. Hiába volt a múltja. Ő legalább beismerte. Mea culpa, mea maxima culpa... de a többiek? Ugyan. Szóval Keszi. Cítálta volna. Nagy örömmel. „ORBIS PICTUS... Törpék megtámadnak, ikonok lázadnak, lámpások száradnak, házakká dagadnak, körbe táncot járnak, felhőkkel dobálnak... cifra hangulatban körbe-karba állnak... szemek merevülnek, ablakká kövülnek, óriáskigyók rájuktekerülnek, utcákká butulnak... elkészül a város, apró emberekkel népesülnek, páros ablakokba ülnek, káros elősdiikké gyorsan alakulnak, a szüzeik vérén kövérré puhulnak, nyállá vastagulnak, s a szemembe hullnak... éledő pillántól törpék elvonulnak... álommá konyulnak. „ - Anna! Anna... ez a fiú, ez a Pósa

olyat írt... - Mutasd - lép be Hajnal Anna, és beleolvas. - Mint a *Tiszta tiszta tiszta*. Olyan ráolvasás. Ez a fiú költő? - Nem, ez egy regény. Egy regény, Szabó Dezsőn lávafo-lyam. Igen. Ez a fiú költő.

Keszi ezt mondta volna. Írta volna. Akkor halt meg.

De mielőtt sirba szállt volna, még fölfedez egy embert. Mint Kocsist és Ránkit. Merthogy a zenében is. Ahogy Csáth beleborzongott Bartókba. Már a Kossuth-szimfónia hallgatásakor. Pedig ott még Liszt az úr. És mégis. Mert ezek az emberek ilyenek voltak. Intuició? Az. És judícium. Amennyi agyba, lélekbe belefér.

Egy regény, ami Korsó György körül forog. (Csak a játék kedvéért: Gregory Corso. De ez lényegtelen.) Forog, de nem úgy, hogy áll a háttér. Hallottam, amikor a koreográfusnak szólt a rendező. - Elnyomja a főszereplőt, ha túl mozgalmas a mögöttes. - Ellenkezőleg! Kiemeli. Része lesz a történetnek. Sodrás nélkül nem gördülnek a mélyben heverő kövek. Szintézis ez a regény. De akkor hol a tézis? Meg ellentettje? A regényben? Nem. A két másikban. Azok nem vártak húsz évet. „Csak” tizenhat és tizen-het.

Mert két regény a *Pürroszi győzelmek*. Ebben a vékony kötetben. Két igazi regény? Merthogy a regény az hosszú. Hosszú a regény? Egy jó szonett lehet, nem kevesebb mint a Háború és béke. Lehet? Pilinszky töprengett így. Mind-egy. Két regény és kész. A *Pünkösdi királyfi* a tézis. Megint Korsó. Itt - Krajcs Albert. Akár maga Pósa. De ki ez a Krajcs? Újságíró az istenadta. Olyan, aki meg akarja írni az igazságot. Mindenáron. Ha kell, hát rúgják ki, ő akkor is. Mit is mondott e sorok írójának több mint húsz éve Z. eivtárs az újságíróiskolán? Hogy bátran, bátran! Tessék megírni, ami a bögyét nyomja. És megíródott. Hogy mi lenne, ha nemcsak Marx volna az uralkodó filozófia. Ha-nem a nagy Nyugat-kedvencek, Schopenhauer és Berg-son, Nietzsche és Freud. Meg ilyenek is papírra kerültek, hogy sok a дума. A melósnak sőr kell, nem papolás. Plá-ne nem az ő papolásuk! Még a templomban se! Nem-hogy... És akkor föl kellett állni és az ember úgy érezte, hogy na, most aztán megmondta az igazságot, mire Z. elvtárs lesújtott csontos öklével az íróasztalára és azt üvöl-tötte, hogy NEM! Így nem lehet írni. De nem ám! Majd ad ő nekem. És amikor megtudta, hogy az Ecclesia dolgozó-ja vagyok, hát szektásnak nevezett és kihajított. Mert ha valaki beteszi a seggét a sajtóba, azt ki nem lehet többé penderíteni. Úgyhogy inkább be se tegye... Na, ilyen ez a Krajcs. Ő megírja, amit nem szabad. Amiből mindent, de mindent ki kell húzni. Mert nem jól látja a valóságot. A mai (akkori) magyart. Ma sem látná jól. Ez biztos. Ezért szörnyű ez az egész. Mert a régi mára eszkalálódott. Bi-zony ám. Ma nincs Lacháza? Árvalányhaj? Német turista, megrabolva? Pusztá étterem, ciráda? Három deci kö-ménymag és Laci László. Meg népi zenekara? És nagyon jól érezzük magunkat. Okádunk egyet. A világra. Múlatjuk az időt. Krajcs végül magára marad. De megtette és ez jó érzéssel tölti el. Megérte? Nem kérdés. Krajcsnál nem mű-ködött a másoknál oly jól kiművelt öncenzúra. Amit nem is érték. Amit mindenki ért? A kevesek pedig? Úgy járnak. Vagy-vagy.

Infemo. Ez a másik regény, az antitézis alcíme. Van ilyen? Pokol itt a földön? Hát persze. Csak itt. ...*Akkor mindenki velem törődött...* Szentkatolnay-Firtos Árpád. Itt így hívják Korsót. Nem karkai. A metamorfózis. Szelidebb. Költőibb. Francia fordító. Akit annyira, de

annyira nem érdekel az egész. Pedig nem rossz melő. Csak az a szocialista álság ne volna! Hogy ott kell ülni a munkaidő végéig. Hogy nincs már munka? Nem baj. Az idő, a munka ideje, szent és sérthetetlen. Meg is lesik, mit csinál. Mikor érkezik vissza a hosszúranyúlt ebédből. Firtos lakhatna Szegeden is, szüleinél meghúzhatná magát. De akkor még közelebb lenne a zavaró, „vigyázó” szemek-hez. Elege van ebből. Élni akar. Az egész regényt végig-meséli Barbarának. Akivel szintén szakít. Inkább pokolra száll. De ki az közülünk, aki nem az infernót választaná? Megmártózni a mocsokban? Hogy utána megbánjuk mind? Még Assisi Szent Ferenc is? Ágoston is? De így a jó. Isten szereti a megtévedt, de hazatalált bárányokat. Akik ki tudnak mosakodni a bűnből. A hótisztán nincs mit csuta-kolni.

Három regény, szintézis, tézis, antitézis. Pósa Zoltán öt-ven éves. Épp ideje, hogy regényei, monográfiája, versei után összeálljon egy újabb trilógia. Az eddigiek szintézise-ként. Doktor Faustus, akiben megmarad a szeretet. Ha en-gedik, ha nem. És még alkotni is marad erő. Győzelem lesz mindegyik, de a veszteség halállal egyenlő.

Medveczky Szilvia

„TORKOMBAN ELSZABADULT A CSEND”

(Turcz István: Hosszú versek éjszakája)

Hat „hosszú vers”: hat prózavers gyűjteménye Turcz István tíz év (1987-1997) alkotásaiból vá-logatott kötete. A terjedelmes költeményekben „na-gyobb lélegzetű” gondolatsorok és kisebb töredékek szerveződnek egységgé, s a (külföldön ismeretlen elne-vezésű) hosszúvers műfaj többi jellemzője is érvényesül az írásokban: a többszáz soros szabadversek epikai és drámai elemeket is hordoznak, a felépítés egyes esetek-ben „logikátlan” - ám a „logikátlanság” szövegszervező elem, így nem öncélú -, valamint a képáradatok a sza-bad asszociáció módszerére utalnak.

Kanyargós és beláthatatlan utakon kalauzolnak az al-kotások Turcz magától magáig vezet. Külső és belső tör-ténések nászából születik meg egy érzések, élmények és tapasztalatok formálta gondolatrendszer, s versbeli formát követel magának. A szerző különleges érzékenységgel ta-lál rá ezekre a „kínálkozó” formákra. A költemények bő-velkednek szójátékokban - esetenként a közvetített gon-dolatok sűrítettsége, magában foglalt paradoxona „szét-roppantja”, rendkívüli kifejezőerejű „paródiává” változtat-ja a szavakat („itt én diktálom a demokráciát”) -, erőtél-jes képekben, meglepő fordulatokban, s felismerhető az automatikus írásmód is, ahogy arra Határ Győző is utal a könyv *Útrabocsátójában*.

„Ha valaki megkérdezné, hogy mi a leggyakoribb oka a félreértésnek olvasóim között és énközöttem, habozás nélkül azt felelném: A humor” - vélekedik Milan Kundera *Elárult testamentumok* című könyvében. Elmesél egy törté-netet, amelyből megtudjuk, hogy egyik rajongója félreér-tette *Búcsúkerülő* c. regényét. Így beszélget az író az ér-tetlenkedő olvasóval: „Nem kell mindent ilyen komolyan venni! Hogyhogy, kérdi gyanakodóan a professzor, nem kell komolyan venni a regényeit? Mire zavarba jövök, s egyszerre megértem: nincs nehezebb, mint megérteni a

humort.” (Kundera: Elárult testamentumok, Európa Könyvkiadó Bp., 1996.)

Turczy István kötetét is a humor, s a vele rokon ironia hatja át. A költő „felülről nézi” a világot, kigúnyolja, de csúfolódása önmaga ellen is irányul: eltávolodik a megbírált világtól, mégis részese annak könyve létértelmezés és öndefiniálás.

A kötet első és utolsó versének keletkezése között tíz év telt el. A felborított időrendű kötetkompozíció (az utolsó vers a legkorábbi) filozofikus keretet, egyben gondolati összegzést ad. A *Most már mindig így* című vers árnyalatok játéka: az érzékenység („Csak el ne ijesz a fényt, meg ne sebez...”), és a cinizmus; a gyönyörű, az értékes és a profán egymásra nehezül („... Fent lóg/ régi héroszok isteni mása,/ jócskán késik a Nagy Leváltó feltámadása.”)

Az egyik versrészlet címe: *Metamordózis* - az újjászületés és elmúlás, a halál egyszavas, a két fogalmat összeolvasztó kifejezése, intenzív hatású szóelemény - ráillik a költemény egészére.

Ha a kötet első verse „metamordózis”, akkor az utolsó (*Eufhanasia-keringő*) a halál előtti pillanat; iszonytató, de lassanként elcsendesülő „delirium tremens”. Az *Eufhanasia-keringő* „versszövege” sűrű, képei súlyosak. A brutalitás (a kábítószerelvezet, az öngyilkosság, a bagatelizált katarzisélmény, a világtragédiák vulgarizálása („A GÖLYÖSZÓRÓ NEM RAGÁLYOS”) és a túlfinomult érzékenység érintkezik. A visszaidézett gyermekkor, a harmónia keresése, a megnyugvás vágya, a megsebzettség („Torkomban elszabadult a csend/ elemészt mindent mi útjában áll/ szétdarabolja legkedvesebb virágaim/ elébem löki szétroncolt szerelmeim...”), és a magáramaradottság érzése a vers végére „megszelídül”, az örökös küzdelem elcsitul, a költemény s a kötet tétovázva, de reménykedve zárul: „————/ talán ez a végső megnyugvás: édes és szintelen/ mint a vérem/ *lennie kell itt valahol egy megváltónak*”

Egy év eseményeiből formálódik a kötet második verse. A strófák megidézik a hónapokat *niszántól ádárig* (márciustól februárig), követik és közvetítik a héber kultúrát, vallást és ünnepeket, de a zsidó ünnepek múltidéző dallamaival együtt zendül meg a költő egyéni létének hangja. Az egyházi ünnepek és szokások felidézése bensőséges hangulatúvá teszi a versszakokat, ám a költemény egésze inkább poétikus hitvallás, mint hitvalló poema.

Az első versszak a kezdetén megtorpan („Magamról többé már semmit”), de kiderül, hogy az alcím sugallta téma („KÍVÜL ÉS BELÜL, IDŐSZÁMÍTÁSOM SZERINT”) ígérete másképp teljesül be, mint várható: a zsidó ünnepeken, időszámításon átszűrődve, illetve azzal átlényegülve szól önmagáról a lírai én. A *niszán* versszakában egy családi képben tárul fel az ünnep (... mostantól/ kovásztalan csend. Ima és emlékezés./ Fiamnak mesélek régvolt történetet./ Négy pohár koccán...), de a költemény nem lép túl a békés (családi-egyházi) közösségi élmény, esemény bemutatásán. E hónapban ünneplik a peszáchot (a zsidó húsvétot), a kovásztalan kenyér ünnepét, amellyel az egyiptomi rabságból való kiszabadulásra emlékeznek. A sorokon vallomás lebeg át, megadva az egész vers hangulatát. Az utolsó sor imádságként szólal meg - elmereng, várakoztat itt a költő. A második versszak, az *ijár* leírása meglendül, április friss lehelete „libbenti meg” a sorokat; a fragmentális, rövid

mondatos *niszán* után az *ijár* gondolatfüzére áradó, „ívelt”. A *szíván* (május) tobzódás képekben, színekben, hangzóiban: „Gótikus, zöld rohanás”, „susogó némaság”, „bimbózó virágok akarata” (megszemélyesítések, oximoronok) - szavakon görgetett májusi lendület ez a versszak. *Tisriben* ünneplik a *szukkotot* (sátoros ünnepet), ekkor ér véget és kezdődik újra a Tóra felolvasása. Az örök rejtély, örök befejezetlenség és körforgás visszhangzik a zárlatban: „... a megérkezéshez indulni kell./ Előre vagy vissza akár: ahonnan -”. A vers utolsó egysége az *áddár* (február) hónapban zajló púrimot s az ilyenkor szokásos szerepjátékot mutatja be. Kérdések és kételyek rejtőznek a szavak mögött, így járja körül utoljára a vers legfőbb gondolatát a költő: „Elpusztulnak? Megmaradunk? Purimpil./ Lehetnék válasz én is, te is, ami: ugyanaz./ Vagyunk metafora, szívárványhid...” Örök élet? Körforgás? Túlélés?... A vers, látod,/ azt akarja, hogy éljünk...” - vallja költeményében a lírai én. S kimondja az egyetlen lehetséges, mégis bizonytalan választ: „most és talán mindörökké.”

Izgalmas, érzéki kalandba ad bepillantást a *Venus Vulgívaga*. Kifejezőmódjának különlegessége - a „stíluskavalkád”, a külső és belső történések, folyamatok időbeli szimultaneitása, s az egymáson nyugvó személyesség és személytelenség - tágítja ki az egyszerű történet határait, s tölti meg feszültséggel, parázsló intenzitással, néhol távolról szemlélődő „ál-közönnyel” a verset. A költeményből áradó érzékiséget - gondosan megválogatva - sejtelmes, durva, fenséges vagy közönséges hangon szólatatja meg Turczy István.

A *Venus Vulgívaga* stílusa heterogenitásával is egységként érvényesül: a megformálás mindenkor alkalmazkodik a versbeli szituációhoz - a múlt visszaidézésében vegyül a nosztalgikusság, a kiábrándultság; a pillanatnyi események leírásában pedig a testiség zavarbaejtően konkrét vagy éterien lebegő megformálása.

„Remegés futott rajtam át, mikor belépett,/ mikor beléptél” - kezdi meg egy két éve lezárult szerelmi kapcsolat újjászületésének elmondását a lírai én (a versben ötvöződik az epikus történetmondás a drámai - párbeszédeselemekkel), mikor rég nem látott kedvese egy nyárvégi zápor elől hozzá, a lakásába menekül. A találkozás minden mozzanata meglepő és várakozással teli. A múltból felbukkanó nő uralkodik a férfi számára váratlan helyzetben - otthonosan viselkedik a lakásban, megtagadva a látszólag már befejezett kapcsolat keserű végét és az azóta eltelt időt.

A „narráció” kétszeresen összetett: egyrészt egy beszélgetés és szeretkezés leírásába ágyazódik bele az emlékezés („akkoriban konyakos voltam,/ a szagát szerettem,/ azt az áradó moha-szagát,/ megpörkölt szeméremszőr-szagát...”): a szerelmi viszony, a szakítás; másrészt nem csupán a valóságos eseményekről értesülünk, hanem a velük egyidejűleg megszülető gondolatokról, sőt, az elválas előtti idők érzésvilágáról is.

Jellegzetesen ezredvégi a szövegformálás: a lírai hangvételű „elbeszélés” (egyes szám első, második és harmadik, valamint többes szám harmadik személyű írásmód követi egymást) gyakran filozofikussá válik, a személyes általános érvényűvé lesz; a cselekmények egymásutániságát folyton megszakítja és értelmezi egy-egy idézőjeles mondat vagy gondolati tiráda („ÁSVÁNYI CSÖND./ Egymáshoz tapadva,/ mozdulatlanul ernyed-

lünk vissza/ az érzéketlen világba./” Az Örök Gyöngy így fogadott magába,/ miként a víz a fénysugárt fogadja/ anélkül, hogy megtörne simasága.” „), s a mesélő hangvételt gyakran felváltja a párbeszéd, illetve a szövegből való kiszólás-megszólítás, a kedveshez fordulva („Hunyd le a szemed/ és gondolj a halálra,/ a ritmikus megsemmisülésre.../ Szeretnék sokáig élni benned./ a halálig szeretnék és persze/ azon túl is sokáig...” - felidézve talán a szerelmi halál, a beteljesülésben „kicsit meghalás” gondolatát?).

A vers záró sorai gyönyörűen csengenek, a nőiség lényegét érzékeltetik, a költőnek a nőhöz, az egyetlenhez, a „TE-hez” kapcsolódását, aki neki s talán általában a férfiaknak mindenkor elérhető és elérhetetlen. A zárás szereimi vallomással lágyul; a szexualitás és a szerelem magas hőfokú elragadtatásban teljesedik ki: „Játék/ és/ Passió/ az életünk, amióta itt vagy./ A NŐ mint olyan/ (amolyan)/ számomra sohasem létezett,/ csak nők voltak,/ vágyaim tegnapi/ lámpagyújtogatói./ Filozófiailag megragadni,/ ami eleven tenyérbe illik,/ banalitásnak tűnt mindig is./ Nők voltak/ és költészet./ Mostantól TE vagy csupán,/ lakó verslapok közé csomagolt/ balzsamos, időtlen/ kéjszarkofág.”

Szándékosan „dörögtetett”, a szürrealizmusra emlékeztető sortördelésű „dialógusmonológ” a *Platón úr vacsorája* című alkotás. A költemény a türannosz által meggyilkolt Platónnál lezajló párbeszédet mondja el - vacsora s óbor mellett. Látható azonban, hogy a vers inkább monológ.

Nagy irodalmi előtörténete van az ókori kultúra, versformák és bölcselők visszaidézésének (elsősorban a klasszicizmus és a neoklasszicizmus költői alkotásaira hivatkozhatunk, de napjaink írásaiban is megjelenik az aranykort megszólító „invokáció”), s ez gyakran ürügy a jelenkor problémáinak megvallására. A *Platón úr vacsorája* című költeményben is múltból szól a politika, a demokrácia álcájába bújtatott „aldemokrácia” elleni bírálat.

Az *Amerika akció* című versben az avantgarde és a posztmodern erőteljes hatása találkozik, Turczy sajnos inkább alkalmazza ezeket a módszereket, mint merít belőlük - nem adva többletet a már meglévő és (túl?) sokszor uralkodó formákhoz. Az írásjelekkel, music-clípekkel, angol nyelvű beékelésekkel megszagott szöveg így kuszává, nehezen értelmezhetővé válik.

Hatásmechanizmusok alakítják a versszöveget: képi és nyelvi ötletek sokaságából (SOHAVISSZANEMTÉRŐALKALOMHALÁL), látványos versképből és sokértelmű kifejezésekből tevődik össze): az emberekre zúduló reklám-s információáradat keltette átláthatatlanságot írja meg a költő. Provokáció és „elrettentő példa” ez az alkotás - tiltakozás az eltömegesedés, az irányítottság és a manipuláció ellen, s lázadás a megértésképtelenséggel szemben. De felmerül a kérdés, hasznos-e kivenni a fegyvert ellenfelünk kezéből, hogy aztán mi folytathassuk vele a harcot.

Az utolsó sorok összegzik a költeményben megfogalmazódó problémákat:

„... megérteni és akár egy hosszú/ hideglázás versben elmondani/ miért feltételes érvényű minden/ szó minden szenvedély és miért/ hogy még a halál sem/ értelmezhető egységesen/ elmondani neked/ mert te is itt vagy/ TE/ aki már sehol sem vagy.”

Turczy István kötete („avantgarde-os”, „reklámszerű”, parodisztikus stb.) „stílusorgia”, ami gyakran túlhajszoltta

válik, s ez az „erőtletés” esetenként meghátrálásra készleli az olvasót.

De a könyv - hibái ellenére élmény és szellemi táplálék. Versei színes költői világukkal, tipográfiai megoldásokkal, meghökkentő gondolatrítmusokkal és ívükkel izgalmasak s továbbgondolásra indítanak. Ezek a költemények lezáratlan egészek: kikötők és nyílt tengerek.

Czupi Gyula

SZÖKŐÉLET

(Sarusi Mihály könyvéről)

Fölkavaró ez a kötet. Mondhatnánk magyarázkodásnak is. Talán inkább hitvallás. Család- és helytörténet. Útkeresés, s egyszerre felvilágosítás. Leleplezés és öngozolás.

A legfőbb kérdés az, hogy kinek volt tegnap és van joga ma a „közszólásra”. Kinek van joga a hallgató szerepéből a beszélő szerepébe kerülni. Nyilván szabad annak, aki előtte is, meg ma is a sajtóban „van”, függetlenül attól, hogy írásainak milyen a hitele, minősége. Aztán írhat az, aki valami mellett elkötelezett, de csak arról, ami mellett elkötelezettsége létezik. Sarusi Mihály azért ír, mert elkötelezett.

Egy negyedszázad írásaiból állt össze a kötet. Ennek az időszaknak egyetlen pillanatában sem kívülálló. Soha nem szemlél, hanem feltár, kigúnyol, leleplez. Sarusi azt gondolja, hogy neki ehhez a szóláshoz joga van, sőt mindent el kell mondania. Nem úgy beszél, mint akinek „hátere” van, nem szócsöve egy csoportnak, pártnak, még akkor sem, ha ilyennek netán tagja is lesz. Partizán ő, vagy inkább betyár. Olyasvalaki, aki a társadalom része, mégsem a társadalmi lét mindennapi eszközeivel, de a jobbítás igényével fog „fegyvert”, tollat.

Eszébe jut valakinek is egy fekélyről, annak feltárásáról, gyógyításáról, hogy szép? Nem hinném. Forog a gyomra gyakorlottnak és kezdőnek egyaránt. Nem a vágy, hanem a kényszer tehet valakit „fekélykezelővé”. Sarusi vájkál rendesen, mások, de főként maga, családja, városa, nemzete (mind az övé, a sajtójáról beszél, nem szenvtelen kívülálló) fekélyében. Elfordítani a fejünket lehet, tesszük is gyakran, de nem tehetjük mindig. Valamikor szembe kell néznünk a bajunkkal.

Emlékezzünk csak Örkény Tótékjára!! Bizony ott elmarad a pöcegödör felkavarása a történet elején, mert néhány napig - ha az a jótékony bőr a fekália felett felszakadna - szaglana a budi. Ezt az őrnagy látogatása előtt megtenni vétek lenne. Sarusi vállalkozik erre, bizony felszakítja a bőrösödést a pöcegödörön. Teszi ezt korábban kiforrott mozaikos technikájával.

Frissen és korábban keletkezett szövegeit szerkeszti csokrokba, ezeknek a csokorkompozícióknak egymásutánja a kötet.

A társadalmi lény Sarusit ismerjük meg minden részletben. Gyakran és szívesen idéz múltjából. Többször is visszatér a kötetben egy-egy esemény-motívum. Kialakul egyfajta saját mitológia. (A Romániából jött apa, a borbélykodás, az egykor szlovák többségű Békéscsaba, a katonakori szökés, az MTI-tudósítói munkakör stb.). Szerkesztése a sajátos előbeszédyszerű „mottók” sokasága, a

többségében felismerhetően önálló egységként valaha, valamikor, valahol között írások egybekomponálása posztmodern beszédmodort jeleznek. A megjelenített értékek viszont látszatra a modernség előtti paraszti értékvilág dicsőítését zengik. Lakótelepi paraszt? Polgári (parasztpolgári) értékrendet választó, de polgári hagyományokat nem örökölt „tudatzavaros” elmének mutatkozik. Úgy, hogy e zavarról beszél is. Persze látszat a tudatzavar, van mögötte logika. Pontosan diagnosztizál. Terápiát nem javall, egyfajta terápiát mutat. A tájhoz, az anyanyelvjáráshoz való kötődés, a szerves fejlődés megteremtése embereként látjuk. Olyan fa ő, mely lombját úgy növeszti nagyra, hogy jó mélyen éltető talajába hatol. Innen táplálkozik, szívja fel az éltető nedveket.

Ez a világ legközönségesebb kijelentése egy normális világban. Ott. Itt Sarusinak tudatosan gyakorolnia kell ezt, mintegy táptalajt kell választania.

Ilyés Bartókja jut eszünkbe, nem csak azzal: „mert növeli, ki elfödi a bajt.” Ez is lehetne, hiszen bizony nem fődí el a bajt. Főként azért, mert tudja: „bánatomat sérti, ki léha vigaszt húz a fülemben”.

Sarusi írásai hozzásegítenek bennünket a valóságos kép megrajzolásához korunkról.

Mire elolvassuk a könyvet, mindent megtudunk szerzőnkéről és gondolkodásáról; minden részlet előttünk van. A személy, a család, a város(ok) (Békéscsaba, Veszprém), az ország.

Közben újra meg újra a borító hátoldalára tekinthetünk, ahol nem a megszokott ajánlást találjuk; szembe kell néznünk a szerző arcmásával. Úgy néz ránk a fényképről, hogy közben befelé tekint, ahogyan írásaiban. Látszatra külsőségekről, a napi (havi, évi, évtizednyi) borzalmakról beszél, de mögöttük felsejlik néhány pont, melyet ha vezérlő elvként megfogalmaz, olyan viszonylag szilárd talapzatra lel, ahonnan a világ dolgai megítélhetők. Ne gondoljon senki valamiféle filozófus elme kifundált alapelveire. A biztos pontok szétrobbantott értékvilágú jelenünkben mintha mégis megvolnának.

Milyen lehetőség van? Lehet belenyugodni, föladni, cinikussá válni, a tisztességesség kérdését fel nem vetővé lenni? Sarusi mást ajánl. Azt mondja, hogy ne mentjük fel magunkat és másokat sem, ha hibát követtünk el. Válasszuk a kisebb rosszat. Legyünk kekecek. Legyünk minden szálkát észreévők, lehetőleg a saját szemünkben is.

Legyünk folyton résen. Ne adjuk fel. Ne hagyjuk magunkat. Legyünk örök kikerülhetetlenek. Legyünk a jég hátán is megélők, de nem elvtelenek. Csak akkor és úgy alkudjunk meg, hogy az az alku mégis lehetővé tegye a szabad és korlátozatlan igazmondásunkat. Legalább azt tudjuk mindig bevallani magunknak és a világnak is, hogy az alkut miért, milyen lehetőségek közt választva, milyen céllal kötöttük meg. Soha ne legyünk a mi kutyánk kölyke. Tudjunk mindig annyira szabadok lenni, hogy ne kényszerüljünk magunknak is hazudni. A világot ne szépnek vagy csúnyának, jónak vagy rossznak, értelmesnek vagy értelmetlennek fogjuk fel!

Sarusi nem felmagasztosul, csatába hív, okosan és jól érvelve. Nem biztat könnyű győzelemmel, vérrel és mocsokkal járó életre hív, mely mindig megtisztulhat tisztesség és értelmes választásaink révén.

(Felsőmagyarország Kiadó, 1997)

Csűrös Miklós

BENYÓ JUDIT: VÁGTA A MEZŐN

A költőnőnek ez a hatodik verseskötete, az első 1974-ben *Tetovált szavak* címmel jelent meg a Magvető Kiadónál. Azóta megjelentetett több verseskötetet, színdarabokat és önéletrajzi kisregényeket is írt. Mostani kötetébe olyan verseket válogatott, melyek 1991 és 1996 között keletkeztek.

Benyó Judit költészetének meghatározó alapélményei a természet, a szerelem, és ezen az emberi világon túl valami kozmikus érzékenység, érzékelő tudata annak, hogy szülőföldjén, a hazájában, a kontinensén, a földön élő embernek egyben a kozmosz is otthona. Érzékeli, hogy nem vagyunk bezárva szűk és még szűkebb környezetünkbe. Az ember tágasabban gondolkodik, mint ahogy körülményei meghatározzák őt.

A *Vágta a mezőn* című verseskötet ciklikus szerkezetű. A *Szüleim, mindeneim* című fejezet a családhoz, a szülőkhöz, a testvérekhez való ragaszkodás dokumentuma. Személyes élményeket, általános emberi tapasztalatokkal vegyítenek a *Sámán-révület* címen összegyűjtött fejezet versei.

Mottójuk lehet a *Szerelem ünnepe* című vers zárószava: „felejtsük el a test hervadását!”

Ki kell emelnünk Benyó Judit költészetének azt az eredeti vonását, hogy a szerelem és az erotika újabb költészetünkben többnyire elhanyagolt témakörének új érvényt szerez. Más szempontból tekint erre az élménykörre, mint férfi költőink többsége, a női szeretet és odaadás jegyében vállalja a szerelmi kapcsolatok lírai hitelességét. „Áldozunk a szerelemért!” - írja egyik versében.

Városi környezetben élve is hű marad eredeti természet környezetéhez és annak ihletéséhez; zalai emlékek és római ihletésű, óbudai városképek kapcsolódnak össze verskompozícióiban. A hagyománynak ezek a jelei akkor is megszólalnak, amikor a személyes élet világára pillant ki. Szerelmi lírájának egy részében a sapphói eredetű hagyományokhoz kapcsolódik. A férfira úgy tekint, mint szükséges és egyenrangú partnerra, csak egyetlen verscímet idézve: „*Surransz a szívem körül*”.

A borítólap és a testvéri együttérzés jegyében készült illusztrációk Benyó Ildikó, Penci grafikusművész munkái.

Benyó Judit és Benyó Ildikó áldozatosan vesznek részt a magyar szépirodalmi és képzőművészeti életben, munkásságuk a társművészetek együttműködését is példázza. Bizonyos, hogy a *Vágta a mezőn* című verseskötet elősegíti újabb líránk és képzőművészetünk megismerését a befogadók szélesebb körében.

Ács József

HŰSÉG A GÉNIUSZHOZ

Az Egerszegi múzsáról

Zala kétségkívül délies vidék: *Hamvas Béla* felosztása szerint a Dél géniuszának hatása alatt áll, ezért csendes, nyájas, szemlélődő aranykori derű jellemzi. Ami elsöre lassúságnak tűnik, arról másodjára kiderül, hogy megfontoltság, de mégsem a dolgok bonyolítására való hajlam, hanem a dolgokkal való természetes

együttléből fakadó egyszerűség. Ez a vidék, mint az antológia hátlapszövege írja, a világ alapvető megváltoztatását másokra hagyta. Helyesen, mert nem ez a dolga.

Minden tájék csak a maga géniuszán belül keresheti a fölemelkedést és szellemi hanyatlása is a hely erőterének törvényeit követi. Valóban nem jöttek létre itt meghatározó, országos jelentőségű irodalmi lapok, műhelyek. A halványuló délies aranykortudatot valóban fenyegeti a szellemi lustaság, a visszasüllyedés az öntudatlanságba. De aki nem látja azt, amit *Háry Emma*, hogy itt miképp aranylik a napfényben ingyen az utcapor, az semmit sem tud a hely szelleméről, s látványos produkciók híján tévesen ítél. Ez a füzet is tanúság rá, hogy élt és él itt a világosságkeresés vágya. Hogyne élne.

Ha lehel valami képünk az örökkévalóságról, az időtlenségről, az ezen az archaikus vidéken egyfelől a természettel, másfelől a múlttal, az ősökkel való találkozásban tárulhat fel. A tiszta természetlira példája a kötetben *Lakatos István* 1948-ban íródott verse lehet, a *Félelmetes tájék*. Ám ez a verstípus aránylag ritka, a kétféle megközelítés - mint ez talán a legvilágosabban *Keresztury Dezsónél* látszik - keveredik. *Köszöntés a szülőföldnek* c. versét például így kezdi: „Gyermeki Édenkertem a Jánkán volt, hol apám dús / szőlőskert közepén nyárilakot rakatott, / hozzá pincét, istállót, méhest, faragót.” *Keresztury* témája ugyanis itt (és a *Határjárásban* is) éppen az emberi és természeti világ azóta ijesztő gyorsasággal eltűnt harmóniája. Az sem véletlen, hogy a kötetben oly gyakori motívum a temető (*Császár Ferencnél, Háry Emmánál, Móra Magdolnánál, Kiss Dénesnél*). Hiszen a temető az a hely, ahol a kettő - a burjánzó természeti világ, az ősfák és a holt hősök szelleme - találkozik. *Nádas Péter* írja az *Évkönyvben*, hogy tapasztalás közben keze az ősök tenyerének nyomát követi, s ekként tanul tőlük valami másként meg nem tudhatót. Hasonló élményekről vall *Móra Magdolna* a *Visszaálmított faluban*: „Ott áll a teknő, hol kenyérré mozdult / barna kezük közt a hőszinű liszt. / Áll a szövőszék, hol vászonná simult / kenderszálakba ők mintáztak díszet.” *Gergely Ágnes* a *Pannon ég alatt* c. versében a tájat nézve szintúgy a múltat fürkészi. És végsősoron az antológia egésze is ezt teszi: az ősök szellemét idézi, s úgy kutatja, mi az, ami az emberek, korszakok feletti sajátja e tájnak, milyen is az a bizonyos *Egerszegi múzsa*.

Mind ez persze Göcsej, de nem Egerszeg, a város. Ám a városok valamiképpen mindig gyűjtőpontok, mert ott vannak a közigazgatás centrumai, a hatalom székhelyei, ott van a sajtó, mely a szellemi élet egyik fő közvege az utóbbi két évszázadban, ott vannak a nyomdák, ott van színház, ott nyílhatnak nagyszabású kiállítások, ott lehet koncerteket rendezni. A város dolga, hogy szellemileg is magába szívja a környék nedveit, s ne csak a tej, hús, paradicsom formájában vegye magához azt, amit a vidék terem.

Az antológia időrendben első, nyitóverse végén ezt olvassuk: „Mit kell tehát tőled, mondd meg - reményleni. / Új század! s jót fogsz-e reánk keríteni? / Az elmúlt kezdete hogyan kecsegtetett. / S mégis reménységünk lám eltemelteteti!” *Spissich János* alispán ezt a szerfölyött aktuális és gyanakvó kérdést intézi a közelgő XIX. századhoz, ami számára még kikutathatatlan jövőendő volt. Az ősök szava elpereg, mint *Bécs Ernő* Lovag-történetében az apáé: „Világitanék neked, de benned

nincs már látható fény”. A természeti táj, a falu ugyan nyomokban még őrzi a derűt, az idillt, de a mai hatalmaskodó korszellem ezzel egyre kevesebbet tud kezdeni. Mintha erről az idillről írná *Pécsi Gabriella* a *Romló nyár néz* c. versében: „Elmondhatnám, milyen volt, / dicsérhetném, milyen még.” *Kiss Dénes* a *Mindörökké* első versszakában: „Szülőházad már ne sirasd / Fedelét szél szagatja viszi / Falait föld ette már / és jól azzal sem lakott!” A pusztá nosztalgia hasztalan. Egyébként is: *Péntek Imrénél* látjuk, a múlt időt többnyire már csak érdekből aranyozzák, a homályba merült eszményeket kitarító és álságos emlegetésük nem védelmezi hanem végképp elpusztítja. A legfiatalabbak közül való *Vajda Jocó* pedig ironikus víziót fest: a víz alatti étellel elégedetlen halak egy szebb, ígéretesebb jövőt remélve partra futnak. Hová tűnt az ellenkező irányú vágy? „Hazafutni! / Vagy *elgondolni* legalább, *kívánni* a hazafutást”, ahogy *Hules Béla* írja *Káposzta laza* c. versében. „belefogódzni a kívánczóságba egyetlen valóságos értelmébe a »haza« szónak, / amely »haza« sosem létezett ezen a gonosz Földön” *Megtartható-e* legalább emlékezetünkben az aranykor? Az internálás, kitelepítés, a csikorgó sors, melyre a hajdani nagy lokálpatrióta *Pesthy Pál* emlékezik *A kerekész kútnál* c. versében, még hozhat szellemi megtisztulást, a langyos csábítások mostanában szüntelenül permetező esője soha.

A műzsához való hűség a világ szinte teljes aelműzsátlanodásának felismerésére készlet. A kikiáltót öltük meg először olvassuk a nemrég elhunyt *Pál József* verse címében. Így tolmács, közvetítő nélkül maradtunk. „... megölte. // A kikiáltót / A légtornászt / Az erőművészt / A kardnyelőt”. Mintha mind messzebb és messzebb kerülnénk valódi otthonunktól, sűgja ma a múzsa. És amíg saját elhagyatottságunkat be nem látjuk, azt hogy mekkora szükségét szenvedünk szellemi javakban, addig bizony meg sem elégítettünk, mondhatnánk az evangélium szent nevében.

1995-ben, tizenvalahány kilométerre Zalaegerszegtől e sorok írója Vadamoson egy csöndes nyári este, az akkori Vadamosi Vendégség keretében a Béke utcai tömés ház szobájában Baán Tibor, Bokor Levente és Hules Béla felolvasását hallgatta. Az est másnap délelőtt a pajtában folytatódott. Különös tapasztalat volt: a csendben megelevenedtek a versek, mint a saját földjükbe szerencsésen visszaujtetett virágok. Talán azért, mert amit a bokrok, fák, erdők, mezők mondtak a maguk nyelvén, összezsengett a felhangzó verssorokkal. Kéretlen ünnep volt ez.

Azt hiszem akkor a táj géniuszának jelenlétét érzékeltek. Ott ült az asztalunknál, s hallgatott minket, hallgatta, amivel megidéztek.

(Vadamosi Füzetek, Zalaegerszeg, 1997. Szerkesztette: Kiss Gábor és Németh József)

László József

A TÖRTÉNELEM SODRÁBAN

(Lenhardtné Bertalan Emma könyvéről)

Életutat felvázolni nehéz feladat. Egyrészt a szelektív emlékezés kiszór egy csomó elemet, mely egy későbbi idő-

szakban fontos lehet., másfelől minden visszaemlékezés szubjektív jellegű. Az emlékező maga is érzelmi lény, s az átélt élményeket így adja vissza. De az átélt élmények mint az átélő egyéniség - egyediek. Ugyanazt az eseményt ki-ki más látásmóddal, vérmérséklettel és más-más érzelmvilággal élte át.

Leinhardtne Bertalan Emma önéletrajzi ihletésű regénye (Évtizedek sodrában) a magyar történelem próbára tevő évtizedeit öleli át. A cím is találó. Századunk második harmada bővelkedett borzalmakban, megcsúfolva (Ady szavaival szólva) „az Ember szépbe szőtt hitét”.

A regény főszereplője szeretetre éhes kislány, aki nyitott szívvel és igaz lélekkel tekint a világra, mely sokszor torzán néz vissza reá. A történet menete lineáris, s csak néha szakítja meg az emlékezést az időrend ugrása, az asszociatív gondolkodás eredményeként.

Tipikus tudatregény ez. A leírás középpontjában álló női szereplő nézőpontjából ismerjük meg a szűkebb és a tágabb környezetet. A család, a falu, a haza egységbe fonódik, összetartja és átfogja az elemi élet éltető bázisa: a föld, melynek lírai ihletésű apoteozisával zárul a regény. Olvasván a kötetet Németh László Égető Eszter-e ötlík fel. Ott is a szeretetre vágyó, érzékeny lélek áhítja a szeretet és lelkéből sugározza tovább szűkebb és tágabb környezetére.

Emberek és sorsok kavarnak a lapokon, melyeken bőven találni néprajzi, szociológiai, történelmi és pedagógiai vonatkozásokat. Ha valaki rekonstruálná a két háború közötti hagyományos mezőgazdasági termelés tárgyi rekvizitumait, bő anyagot meríthetne az önéletírásból. Hitelesen és első kézből. Szakadatlan és szorgos munka folyik egész éven át, és a folyamatosságot csak néha szakítják meg az ünnepnapok felvillanó örömei. A főszereplőnek van szíve és lelke meglátni az élet apró örömeit, meglátni a szépet tájban és emberben. A gyermeki lélek a maga érzékeny műszerével méri a felnőtt világ erényeit és hibáit. Az igazsághoz való konok ragaszkodása nem szépiíti az egyébként szerelve csodált apa személyiségének hibáit. Az apához fűződő ambivalens viszony - a szeretet és a gyűlölet skáláján -, valamint ennek ellentmondásos érzékeltetése a regény legmarkánsabb, egyben legdrámaibb leírása. Az anya alakja - a családban elfoglalt hely szerint is - egy árnyalattal haloványabb; a kor szokásainak megfelelően kissé passzívabbnak tűnik. A néma szorongással viselt keserű bánat sok falusi asszony osztályrésze volt akkor. Ugyanakkor a látszólagos passzivitás nagy lelkiert takar, különösen veszélyhelyzetekben.

Aregény történelemszemlélete elfogultságtól mentes. Írója az ordas eszmék kavalkádjából is fel tudja mutatni és át tudja menteni a lelkében élő humanizmust, a keresztyéni szeretetet. Trianon valós sokkja, a háborúba sodródás veszélye jól érzékelhető a lapokon. A háború veszélyeztetése a jókóbb jobbat, a rosszakból rosszabbat hoz felszínre. De csak egyféle emberi erkölcs létezik, mely egyformán elítéli a gettóba hurcolt zsidók szenvedését és a saját házából kilakoltatott - kulákká minősített - házigazda megaláztatását. Szerencsére és ezt is felmutatja a könyv - vannak ép erkölcsi érzékű emberek, akikben ott lakik „az emberséghez méltó értelem varázsa”. A szívvel „látó” főhős ezért menekszik meg sok tévedéstől.

A bakonylajai háborús pusztítás a rekvirálások, a nőkel való erőszakosságok kicsiben a szenvedő Európát jelképezik Narviktól Athénig, Párizstól Voronyezsig. Csak az

üldözök és az üldözöttek váltogatták egymást a történelem forgószínpadán a képlet azonos volt.

Valamennyi pedagógusjelölt számára kötelező olvasmánnyá tenném az osztatlan falusi népiskola, a kőszegi evangélikus gimnázium és a fővárosi bölcsészkar leírását. A pedagógusélet csak a tanítványok emlékezésében él tovább. Lenhardtne Bertalan Emma a művészi szférába emelte az egyszerű falus tanítót, a kőszegi gimnázium tudást és emberséget önzetlenül oszló tanárait. Felvillanó miniportréiban ott él a művészi lelkületű Faragó tanár úr, a földrészekre elkauzoló Harsányi tanár úr. A már akkor szaktantermes Gyurácz Ferenc Evangélikus Leánygimnázium a tudás néma bástyájaként masszívan áll a háttérben, jelképként és védelemként. Ugyanilyen ragyogó miniportrékat találunk az egyetemi leírásban: a példásan konzervatív Alszeghy Zsoltot, az ékesszavú Horváth Jánost, a kimért, ám meleg szívű Pais Dezsőt, a történész Domanovszkyt, Váczi Pétert és Deér Józsefet, a filozófus Komis Gyulát idézi.

Bőven meríthetne a regény tényanyagból a vallás-szociológia is. Bakonylajja vallásos élete a harmincas évek Magyarországnak látetele. A tételes vallásoságtól a panteizmusig ível a falusiak hite. Az apa vallásos nézetei a természetben élő embert jelképezik. A földhöz való misztikus ragaszkodása pedig Szabó Dezső szereplőit idézi.

Az önéletrajzi kötet mégis optimista életérzést sugall. A gyűlöletből irgalom, a bukásból felemelkedés is születhet. Erre a folytonosságra, magára az életre mond igent ez az írás.

(Czupi Kiadó, Nagykanizsa, 1997.)

Kocsis Katalin

BOLDOG, AKI ÉNEKEL

Ezt a címet is kaphatta volna a nagykanizsai Zeneiskola Kamarakórusának közelmúltban megjelent CD-je. A Baráth Yvette vezetésével működő, jelenleg tizennégy tagú kamarakórus 1990-ben alakult. Tagjai egyetemisták, főiskolások, pedagógusok és zenebarátok. Eleinte csak kedvtelésből énekeltek együtt, de a zene öröme állandó együttessé kovácsolta őket a kanizsai közönség szerencsésére, hiszen ez a kórus teljesebbé teszi a város zenei életét.

Sikereik állomásai: önálló és közös koncertek Nagykanizsán, Pécsen, Fertődön, Horvátországban, s 1996-ban a nagy megmérettetés, a minősítő hangverseny, ahol elnyerték a „Fesztiválkórus” rangot.

S most itt a legújabb mérföldkő, a „Szivárvány” címmel nemrégiben - szponzorok segítségével - megjelentetett CD, amelynek felvételei 1997 augusztusában készültek.

Baráth Yvette karnagy így fogalmazta meg a CD ismertetőfüzetében a kórus ars poeticáját: „*Mindenféle stílusú zenét szeretünk ... Célunk a természetes, könnyed, tiszta éneklés és az őszinte interpretáció.*” Valóban, végigtekintve a CD műsorán, régi magyar daloktól Farkas Ferencig, reneszánsz madrigáloktól spirituálékig, népszerű filmdaloktól rock-feldolgozásig számtalan kor, nyelv, stíluskorszak zenéjét tárják elénk, a szivárvány minden színében. Hallgatva a lemezt azonban egyértelműen kiderül, hogy az ő igazi területük az, amelyre felállásuk, összetéte-

lük és hanganyaguk is predesztinálja őket: a madrigál. Az emberi hangok együttcsengésének minden szépségét fel tudják idézni az angol *John Dowland*, vagy a spanyol-francia *Joan Brudieu* madrigáljainak előadásában, ugyanígy a kedvesen archaizáló, már címében is ezt a szót viselő *Farkas Ferenc* darabban, a Rózsamadrigálban.

Ezt a kört természetesen ki lehet, és ki is kell bővíteni olyan jelegű művekkel, amelyek közül néhányat fel is vettek a lemez műsorára. Ilyen például **Kodály Ének Szent István királyhoz** című kórusának ritkán hallható, ún. kis vegyeskari változata, vagy Farkas Ferenc rendkívül igényes latin nyelvű, egyházi inspirációjú kórusművei. Az *Ave Mariát* és a *Pater noster*t magyarországi bemutatóként ők adták elő 1995-ben a Hevesi Sándor Művelődési Központban a Mester jelenlétében, a kilencvenedik születésnapja alkalmából rendezett ünnepi koncerten, s e sorok írója fültanúja volt Farkas Ferenc őszinte, meleghangú elismerésének. Ezt a kiváló interpretációt ismétlik meg a CD-n is.

Ugyanezzel az igényességgel éneklük a Virágh László által feldolgozott régi magyar dalokat, az

Apollinaire-versre írt francia kórusművet, egy *Marzi* nevű olasz szerző *Signore delle cime* című darabját, vagy *Tweit Pals fuge* című játékos művét.

Kár, hogy e három utóbbi szerzőről a vezetéknevükön kívül nem lehet tudni semmit.)

A CD utolsó darabjai, a néger spirituálék, az Óz szivárvány-dala és az *Elvis Presley*-feldolgozás már inkább a „ráadás-számok” kategóriájába tartoznak. A kórus mindezek hangulatos előadásával sokoldalúságát bizonyítja, miközben természetesen messzemenően igazítja őket saját profiljához. Vigyázniuk kell azonban, hogy az ilyen darabok tekintetében megtalálják repertoárjukban a helyes arányokat.

A nagykanizsai Képzőművészetek Házában megrendezett CD bemutató-koncerten is felragyogtatták a lemezen rögzített erőnyeiket: a kulturált, minden ízében - tempóban, dinamikában, árnyalatokban - kidolgozott előadást, a szép szövegejtést, s a teljes összeszokottságot, összecsiszolttságot. Mindehhez még hozzájárul az élő előadás, az együtténeklés őszinte örömeinek érzékelhető varázsa.

SZERZŐINK

Ács Jenő költő - Budapest	Kondákor Györgyi költő - Lenti
Ács József költő, kritikus - Budapest	Koppány Zsolt író, kritikus - Budapest
Bányai Tibor Márk - Nagykanizsa	Kotász Zoltán költő - Budapest
Boyer Béla költő - Bonyhád	Lackner László író - Zalaegerszeg
Czigány György költő, műfordító - Budapest	Laczkó András irodalomtörténész, kritikus - Kaposvár
Czupi Gyula könyvtáros - Nagykanizsa	László József helytörténész - Keszthely
Cséby Géza műfordító - Keszthely	Lőrincz Lajos költő - Keszthely
Cséve Anna irodalomtörténész - Budapest	Lukács István műfordító - Budapest
Csűrös Miklós irodalomtörténész, kritikus - Budapest	Matyikó Sebestyén József költő - Siófok
Deregi László újságíró - Nagykanizsa	Medveczky Szilvia kritikus - Nagykanizsa
Erdei András fotóművész - Nagykanizsa	Mócsi Ferenc költő - Chicago
Fa Ede költő - Órtilos	Nagy Gáspár költő - Budapest
Gábor Jenő (1916-1998)	Nászta Katalin költő - Zalaegerszeg
Horváth Krisztina népművelő - Nagykanizsa	Orbán Szilárd - Nagyrapa
Horváth Péter - Nagykanizsa	Pósa Zoltán író - Budapest
Karay Lajos költő - Keszthely	Sarusi Mihály író - Békéscsaba
Kálnay Adél író - Dunaújváros	Szegedi Kovács György költő - Székesfehérvár
Károly György költő - Vác	Szekeres Emil festőművész - Nagykanizsa
Kele Attila - Nagykanizsa	Szlafkay Attila költő, műfordító - Budapest
Kelemen Zoltán költő, kritikus - Szeged	Tar Ferenc történész - Keszthely
Kerék Imre költő - Sopron	Tarnai László költő - Szeged
Keresztest Tímea - Nagykanizsa	Váczy Jépoint Tamás író, grafikus - Budapest
Kiss Gábor - Nagykanizsa	Vitéz György költő - Montréal
Kocsis Katalin könyvtáros - Nagykanizsa	

PANNON LŰKÖK

Kulturális folyóirat

KÖVETKEZŐ SZÁMUNK TARTALMÁBÓL

Bisztray Ádám, Czegő Zoltán, Kukorelly Endre, Lángi Péter, Polner Zoltán, Somos Béla, Tóth Imre, Villányi László és Zsávolya Zoltán versei * Gere István, Marafkó László, Sárkány Márta, Tábori Zoltán és Váczy Jépont Tamás szépprózája * Ébert Tibor Bartók-drámája * Lőrinczy Huba és Palkó Gábor tanulmányai * Kukorelly Endrével beszélget Levitin Dávid * Bujdosó Alpár * Pintér Lajos: Tóth Menyhért halála és születése * A vasminiszter: Baross Gábor emlékülés Nagykanizsán * Peremlét: Magyar Éva írása * Ludvig Zoltán művészete * Szemle

1998

Ára: 120 Ft